

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Kapadokya Böl. Ken. Dok. Tur.
Yön. Kor. ve Kullan.

Yüksek Lisans Tezi

Ercan Koç

61
151
389

M.M.

YILDIZ UNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KAPADOKYA BÖLGESİNDE
KENTSEL DOKUNUN TURİZME YÖNELİK
KORUNMASI VE KULLANILMASI**

ŞEHİR PLANLAMA YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan Mim. Ercan KOÇ

İSTANBUL, 1989

YILDIZ UNİVERSİTESİ
GENEL KİTAPLIĞI

R 151

Kot : 389
Alındığı Yer : Fen Bilimleri Enst.
Tarih : 19/12/1990
Fatura :
Fiatı : 50.000 TL
Ayniyat No : 1/383
Kayıt No : 47478
UDC : 72 378.242
Ek : 7 Adet Harâta Arka

sayfada 1 adet fotoğraf
fotokopisi.

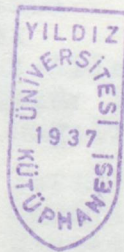
YILDIZ ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KAPADOKYA BÖLGESİNDE
KENTSEL DOKUNUN TURİZME YÖNELİK
KORUNMASI VE KULLANILMASI**

TEZ DANIŞMANI: YARD. DOÇ. DR. ZEKÂİ GÖRGÜLÜ

ŞEHİR PLANLAMA YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan Mim. Ercan KOÇ

İÇİNDEKİLER

o ÖZET	III
o PREFACE	V
o GİRİŞ	1
1.BÖLÜM	
KAPADOKYA'NIN KONUMU, NİTELİKLERİ VE İLİŞKİLERİ	
1.1. Konumu ve Önemi	4
1.2. Kapadokya Tarihi	8
1.3. Ulaşım	10
1.4. Jeolojik Oluşum	14
1.5. Kapadokya'nın Coğrafi Özellikleri	21
1.5.1. İklimsel Yapı	21
1.5.2. Bitki Örtüsü	23
1.5.3. Arkeoloji	24
1.6. Kapadokya'da Yerleşme Tipleri	25
1.6.1. Kayalara Oyulmuş Yerleşmeler	26
1.6.2. Koni Biçimindeki Yerleşmeler	26
1.6.3. Kale Biçimindeki Yerleşmeler	26
1.6.4. Yeraltı Yerleşmeleri ve Depolar	28
1.6.5. Kervansaraylar	28
2.BÖLÜM	
KAPADOKYA BOLGESİNDE TURİZM VE PLANLAMA	
2.1. Turizm Olgusu	32
2.2. Planlama	46
2.2.1. Göreme Tarihi Milli Parkı Gelişme Planı	46
2.2.2. Diğer Fiziksel Planlamalar	51
3.BÖLÜM	
GÖREME'DE SOSYO EKONOMİK YAPI ÇÖZÜMLEMESİ	
3.1. Göreme Yöresi Tarihçesi	58
3.2. Kentsel Kademelenme ve Nüfus	59
3.3. Sosyo Ekonomik Yapı	72
3.3.1. Cinsiyet Oranları	72
3.3.2. Yaş Grupları	72
3.3.3. Göç Yapısı	74
3.3.4. Hane Halkı-Aile Büyüklüğü-Aile Tipi	76
3.3.5. Eğitim-Kültür Yapısı	79
3.3.6. Sektörel Dağılım	82
3.3.6.1. Tarım Sektörü	83
3.3.6.2. Sanayi Sektörü	86
3.3.6.3. Hizmetler Sektörü	87
3.4. Teknik Altyapı	88
4.BÖLÜM	
GÖREME'DE FİZİKSEL YAPI ÇÖZÜMLEMESİ	
4.1. İlkel ve Endüstri Öncesi Yerel Konutlarda, Mi- mari Mekan Özellikleri ve Bu Özellikler Bakımın- dan Göreme Köyü Endüstri Öncesi Yerel Konutları	90
4.1.1. İlkel ve Endüstri Öncesi Konutların Biçim Özellikleri	90
4.1.2. İlkel ve Endüstri Öncesi Yerel Konutla- rın Tasarlanmasıyla İlgili Özellikleri	93
4.1.3. İlkel ve Endüstri Öncesi Yerel Konutla-	

	rın Törel(Moral) Özellikleri	94
4.1.4.	İlkel ve Endüstri Öncesi Yerel Konutla- rın Yapımla İlgili Özellikleri	97
4.1.5.	İlkel ve Endüstri Öncesi Yerel Konutlar- da Yapım Süreci Özellikleri	100
4.1.6.	İlkel ve Endüstri Öncesi Yerel Konut- ların Malzeme Seçimi İle İlgili Özel- likleri	101
4.1.7.	İlkel ve Endüstri Öncesi Yerel Konut- ların Çevre İlişkileri Bakımından Özellikleri	104
4.1.7.1.	İklimsel Çevre İle İlgili Özellikleri	104
4.1.7.2.	Yapay Çevre İle İlgili Özellikleri	106
4.1.7.3.	Peyzaj İle İlgili Özellikleri	109
4.1.8.	İlkel ve Endüstri Öncesi Yerel Konutla- rın Birimlerinin Özelleşmesi	111
4.1.8.1.	Konut Birimlerinin Gereksinme- lere Göre Özelleşmesi	111
4.1.8.1.	Konut Birimlerinin İklimsel Özelleşmesi	113
4.2.	Göreme Köyünde Mimari Mekan Analizi	115
4.2.1.	Ana Konut Birimleri Sınıflaması	115
4.2.1.1.	Kaya Oyma Konutlar	116
4.2.1.2.	Yarı Oyma, Yığma Yamaca Yaslı Konutlar	116
4.2.1.3.	Yola Cepheleli Yığma Konutlar	117
4.2.2.	Konutları Oluşturan Birimler	119
4.2.3.	Konutlarda Yapı Elamanları	131
4.3.	Göreme Köyü Konutlarının Türk Konut Mimari- si İçindeki Yeri	163
4.4.	Göreme'de Turizm, Planlama ve Kentsel Doku- nun Gelişimi	168
4.4.1.	Turizm ve Planlama	168
4.4.2.	Tarihsel Doku ve Gelişimi	169

5.BÖLÜM

DEĞERLENDİRME-SONUÇ

5.1.	Yerel Konutları Korumada Turizme Yönelik Kullanım	175
5.2.	Öneriler	179
o	EKLERİ	
Ek-1	Kapadokya Bölgesi Turizm Yatırım Alanları	182
Ek-2	Konut Tabloları	191
Ek-3	Haritalar	237
Ek-4	Anadolu'da Yaşamış Uygarlıklar	244
o	KAYNAKÇA	245
o	ÖZGEÇMİŞ	247

ÖZET

Tez kapsamında Kapadokya bölgesinin erozyonla oluşmuş ve devingen olan doğal yapısı ile kültürel birikimin sonucu şekillenmiş yapısal öğeler Göreme kasabası örnek seçilerek tanımlanmaya çalışılmıştır.

Çalışma sırasında bir yandan yıpranan kültürel miras, diğer yandan ise hızlı bir artış ivmesine sahip turizm olgusu belirlenmiş ve bu durum karşısında yapısal öğelerin korunmasında turizm amaçlı kullanımın olabilirliği üzerinde durulmuştur.

Tez beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Kapadokya'nın en önemli yerleşme tercihini oluşturan ve günümüzde de ülkemizde aynı nedenden dolayı fazla tanınmayan izole olmuş bir yerleşim alanı, konumu, tarihi, ulaşım bağlantıları, jeolojik yapısı ve yerleşme tipleriyle tanımlanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, bölgede turizm ve planlama ele alınmıştır. Planlamanın turizmle birlikte ele alınmış olması, bölgede yapılaşma taleplerinin turizm orjinli ve planlamanın da turizme altlık oluşturan bölgeyi koruma amaçlı olmasındandır. Bu bölümde turist sayısı ve turistik tesislerin gelişimi ortaya konulup, bölgesel ölçekte yapılmış planlara değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, örnek olarak seçilmiş Göreme kasabasında, Şubat 1989'da % 8 örnekleme ile yapılan anket çalışması sonuçlarına göre sosyo-ekonomik yapı incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, Göreme'de geleneksel konutların oluşum süreci, özellikleri, Türk konut mimarisi içindeki yeri ele alınmıştır. Kasabadaki tüm konutlar gruplanarak incelenmiştir.

Yerleşmelerin canlı bir organizma gibi değişim süreci yaşamalarının kaçınılmaz olması ve her yerleşme biriminde bazı yapılaşma istekleri olabileceği planlamada esastır. Yapılması gereken bu isteklerin denetiminin ve yönlendirilmesinin sağlanmasıdır. Bu bölümde yeni yapılaşma isteklerine altlık oluşturacak eski dokunun özelliklerini belirlemede yapısal elamanları da içeren detaylı bir çalışma yapılmıştır. Göreme'deki yapılaşma eğilimleri ve yapılmış planlara da değinilmiştir.

Beşinci bölümde değerlendirme-sonuç niteliğinde tarihi kent dokusunu korumada turizme yönelik bir kullanım önerisi getirilmiştir. Geleneksel yapıları konaklama birimi olarak değerlendirmeyi içeren önerinin gerçekleştirilebilirliğinin sağlanmasında aşılması gereken sorunlar da bu bölümde belirlenmiştir.

Pendant le travail, on voit que le héritage culturelle en s'usent, le tourisme se développe de jour en jour.

La thèse comprend cinq chapitres.

Chapitre un, on essaie d'indiquer l'histoire, le transport routier, la structure géologique, le type de l'installation de la région de Cappadoce.

Chapitre deux, on étudie le tourisme et la planification ensemble pour assurer le désir de garder la région touristique. Dans le part on explique le nombre de tourisme et l'établissement touristique.

Chapitre trois, Dans la ville Göreme on étudie la structure socio-économique on fait une enquête au février 1989.

Chapitre quatre, à Göreme on étudie le degré de l'existence du domicile-traditionnel, les spécialités, dans le lieu de l'architecte Turc. On indique tous les domiciles en groupant dans la ville.

Chapitre cinq, on propose de garder l'histoire pour se développer le tourisme et en même temps on indique les problèmes difficiles pour réaliser ce projet.

PREFACE

Dans cette thèse, on prend pour modèle Göreme, le sous prefecture de Nevşehir avec la structure naturelle, s'est produit par erosion et le resultat de l'accumulation culturelle de la region Cappadoce.

Pendant le trauail, on voit que le héritage culturelle en s'usent, le tourisme se développe de jour en jour.

La thèse comprend cing chapitres.

Chapitre un, on essaie d'indiquer l'histoire, la transport routier, la structure geologique, le type de l'installation de la region de Cappadoce.

Chapitre deux, on etudie le tourisme et la planification essemble pour assurer le désir de garder la region touristique. Dans le part on explique le nombre de tourisle et l'etablissement touristique.

Chapitre trois, Dans la ville Göreme on etudie la structure socio-economique en faisant une enquête au feurier 1989.

Chapitre quart, a Göreme on etudie la durreé de l'existence du domicile traditionnel, les spesialités, dans le lieu de l'architecte Turc. On indique tous les domisiles en grouppent dans la ville.

Chapitre cing, on propose de garder l'histor pour se développer le tourisme et en même temps on indique les problemes difficile pour realiser ce projet.

GİRİŞ

Dünyanın pek çok yerinde doğal güzelliğin üst boyutta olduğu yerler vardır. Kapadokya'nın doğal güzelliğide, geceleri periler ülkesinde dolaşıyormuşçasına gizemli olmasına rağmen başka yerlerle karşılaştırılabilir niteliktedir. Kapadokya'yı bu günkü konumuna getiren oluşumda hiç bir yerde rastlanmayacak doğa-insan işbirliğidir.

Ay yüzeyini anımsatan bir tabak şeklindeki plato, yağmur suları ve küçük derelerle, yakınına gitmeden algılanmayan derin vadilerle parçalanmıştır. Oluşmuş bu vadilere tarih boyunca, özellikle gizlenmek ihtiyacı duyanlar, kolay oyulan taş yapı içine istem ve ihtiyaca göre oyarak mekanlar oluşturup yerleşmişlerdir. Oluşmuş mekanlar kullanıcıların kimliğine göre fonksiyon değiştirerek günümüze kadar kullanıla gelmişlerdir.

İlkel döneminde kaya oyma olan mekanlar, endüstri öncesi dönemde yığma konut birimleriyle bütünleşmiştir. Derinkuyu'da bodrum katında yeraltı şehrinin birimlerini kullanan konutlarla Göreme'de önüne yeni birimler eklenmiş oyma kaya damları olan konutlar bu bütünleşmenin, tüm Kapadokya bölgesinde rastlayabileceğimiz güzel örnekleridir. Bu konutlara geleneksellik özelliği kazandıran ocaktan çıktıktan sonra çok kolay işlenip, zamanla sertleşen yöresel taş malzeme kullanımı, eğimli arazide iklimsel koşullara göre ve manzara olanakları sağlar şekilde konumlanma, kullanıcıların kültürel birikimlerini ve yaşam tarzını yansıtan plan şemaları, doluluk-boşluk oranları, vb.'dir. Bu nitelikler tüm Kapadokya bölgesinde paralellik göstermez, bu kullanıcıların farklı kültürel birikimlerinden ileri gelmektedir. Yapısal öğeleri tanımlama ve kullanımda turizme yönelik öneri oluşturmada, bu çalışma kapsamında Göreme Tarihi Milli Parkı'nın birinci zonunda yer alan ve bölgenin en önemli turizm odaklarından Göreme kasabası örnek olarak seçilmiştir.

Unesco, 7 bölgede son yüzyılda araştırma yapmış pekçok yabancı araştırmacı, Avrupa Konseyi, vb. örgütlerin ilgi alanını hep kaya kiliseleri oluşturmaktadır. Bizler ise kendi kültürel birikimimize sahip çıkmaktan uzak bir noktadayız.

Kapadokya, 1400 000 kişinin ziyaret ettiği, ülkemize gelen turistlerin % 33.5'inin uğradığı, sadece 1987'de 26'sı yabancı 37 TV ekibinin çekim yaptığı, bu çekimlerin hemen hemen tüm Avrupa ülkelerinde, Kanada'da, Japonya'da, Avusturalya'da gösterildiği büyük bir ilgi patlamasıyla karşılaşmıştır. Bu ilgi patlaması sonrasında, yatak kapasitesini artırmak için hızlı bir yapılaşma sürecine giren bölgenin doğal ve yapısal öğeleri zaman geçirilmeden kullanım alanları belirlenerek koruma altına alınmalıdır. Bu konuda girişimlerin hızlandırılmasında en önemli etmen, bugüne kadar ana sektör olan tarımla uğraşan yerli halkın, sadece elma ve üzümle sınırlı kalmış ticari ürün ekme girişimi, diğer üretimin aile tüketimine yönelik olması nedeniyle ekonomik düzeyinin düşük olması sayesinde değişmeden kalabilmiş dokunun yabancı girişimcilerce sınırsız yapılaşma talepleri ile tahrip tehlikesiyle yüz yüzelidir.

Çalışma kentsel alanları tanımlamak, yapısal öğelerin özelliklerini belirlemek ve koruma gerekliliğine ışık tutmak amacını taşımaktadır. Tezin sonrasında şu anda oradan oraya koşuşturmakla geçen, mekanda yaşama eylemini içermeyen, yerli halkın kırsal nitelikteki yaşamı ile ilişki kuramayan turizm olayını kentsel mekanla bütünleştirmek yönünde yerel konutları koruma amaçlı bir kullanım önerisi getirilmiştir.

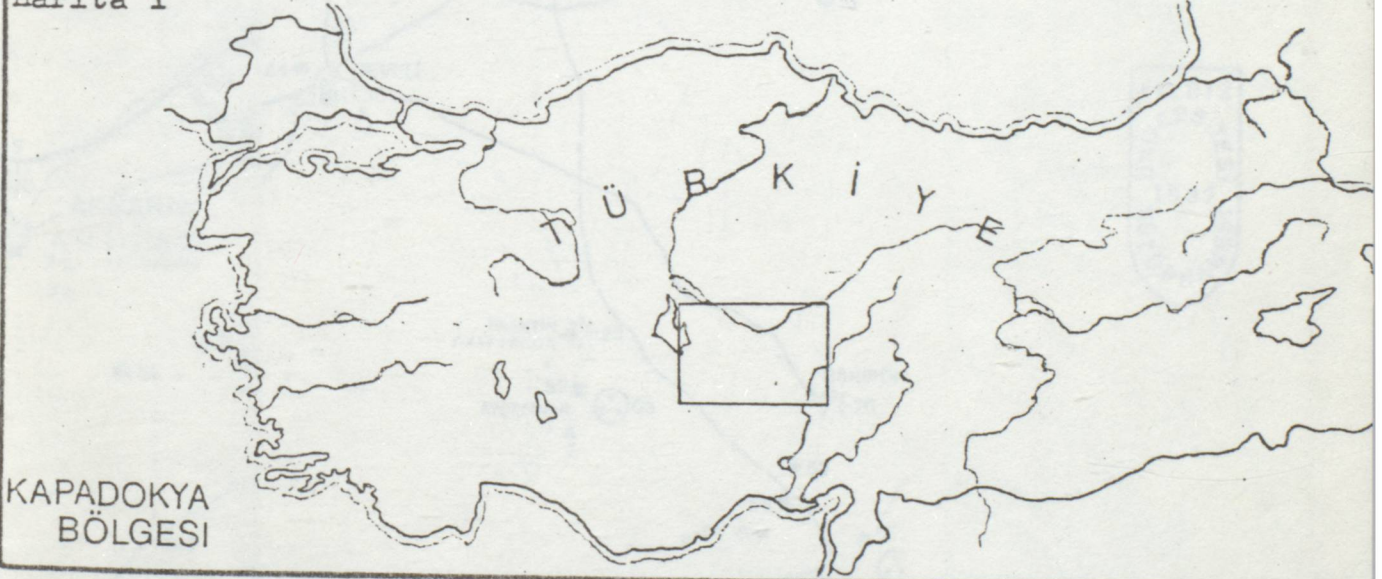
1.BÖLÜM

KAPADOKYA'NIN KONUMU, NİTELİKLERİ VE İLİŞKİLERİ

1.1. KONUMU VE ÖNEMİ

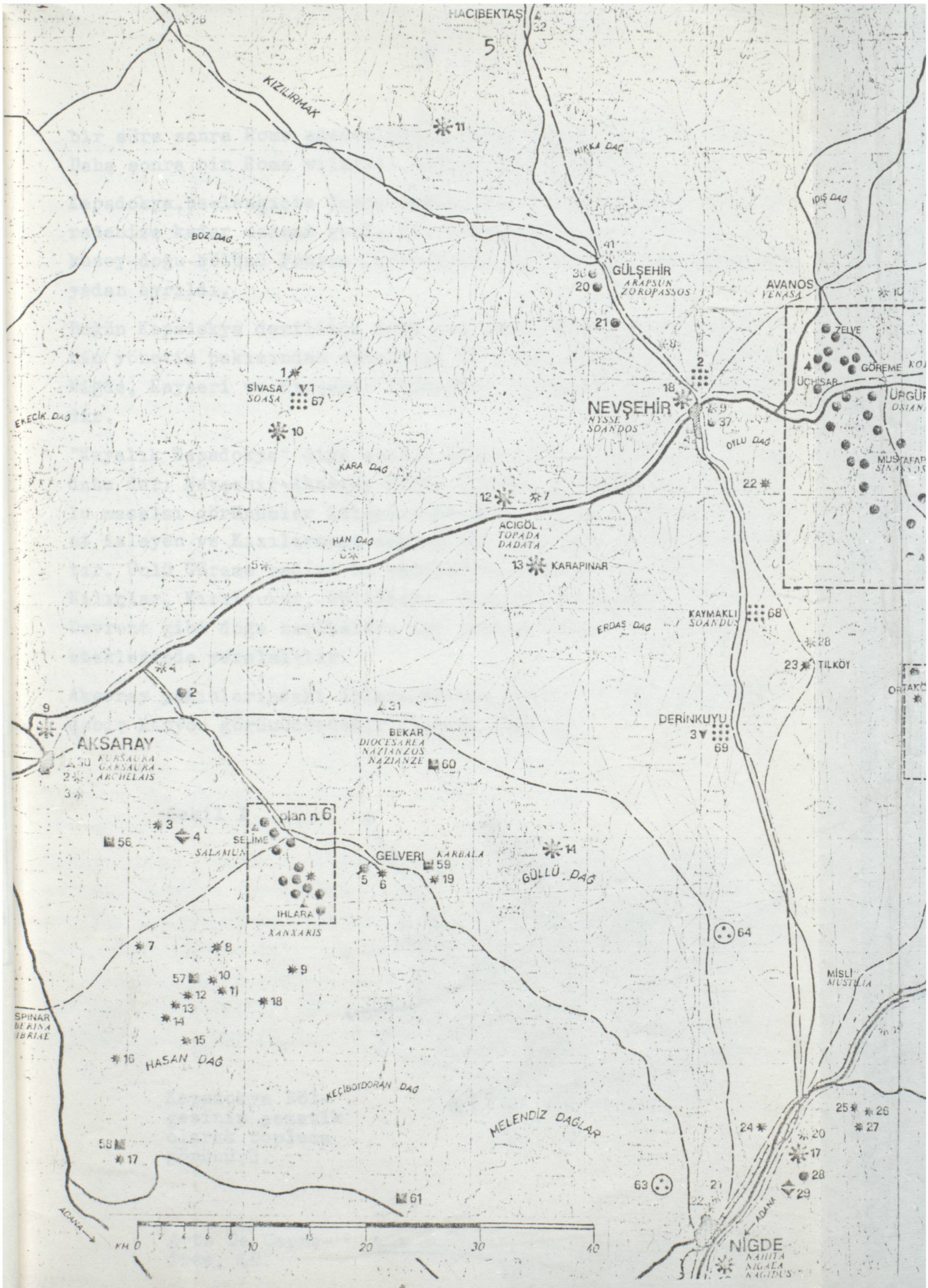
İ.Ö. 28 Mayıs 585 tarihinde, dünyada ilk kez Milet'li Thales güneş tutulmasını günü gününe hesap etmişti. Ancak bundan haberi olmayan Lidya ve Med orduları savaş durumundaydılar. Savaşın en kızgın anında birden ortalık karardı, gündüz gece oluverdi. Her iki tarafta bunu tanrıların öfkesi sandılar. Hemen barış yapıldı, kardeşlik andı içildi. Kızılırmak sınır olacak biçimde Küçük Asya toprakları Lidyalılar ve Medler arasında ikiye pay edildi.

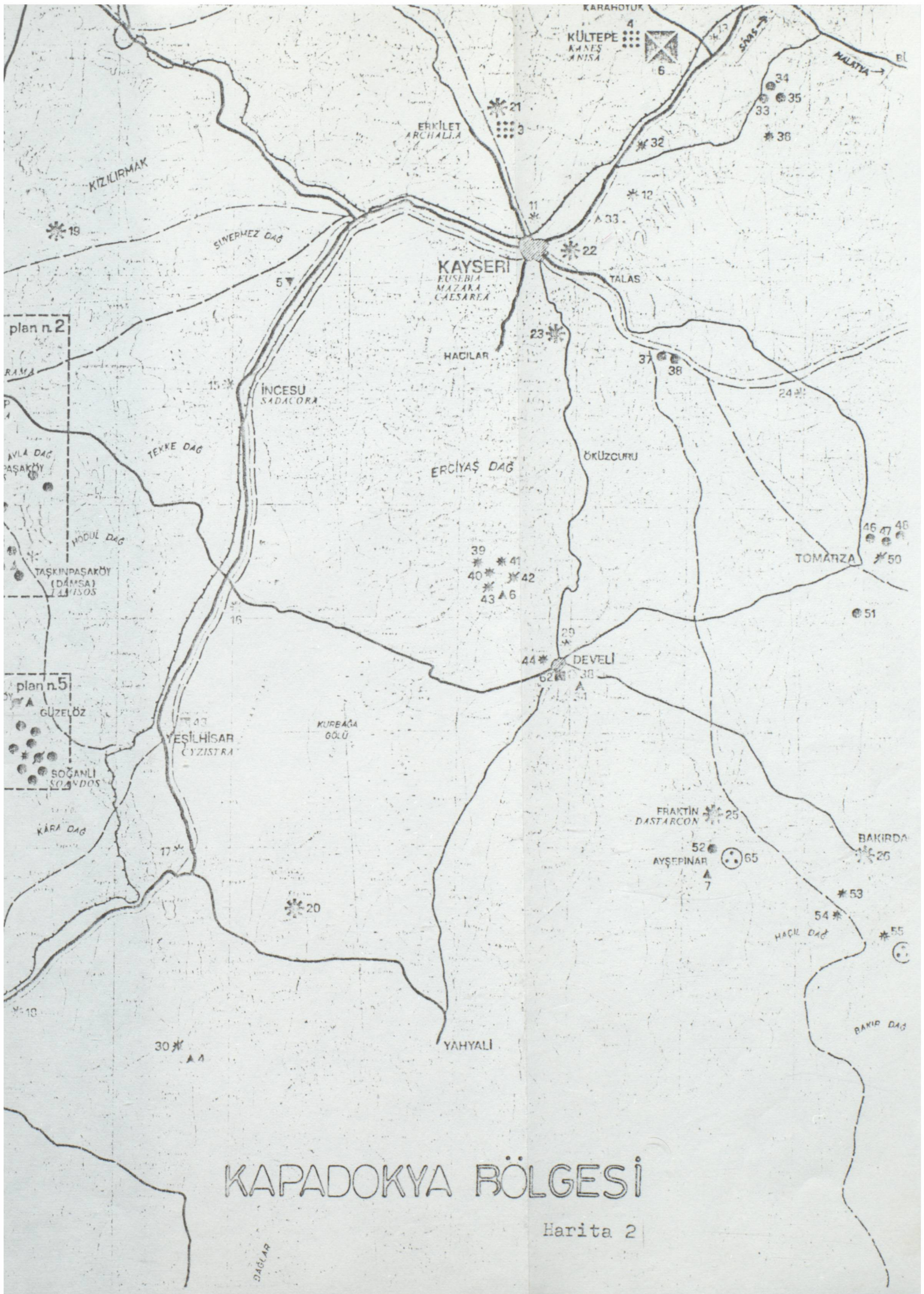
Harita 1

Bu tarihten otuz yıl sonra Med devleti ortadan kalkacak onların mirasına Persler konacaktır. Persler İmparatorluğun geniş topraklarını "Satraplık" adı verilen büyük eyaletler halinde yönetiyorlardı. Ele geçirdikleri Küçük Asya topraklarında kurdukları satraplığın adını "Kapadokya" koydular. Katpatukya, eski Pers dilinde "Güzel Atlar Ülkesi" anlamına gelmektedir.

Bölgeyi, Perslerin elinden alan Makedonyalı İskenderden sonra, Perslerin koymuş olduğu isim değişmedi. İskenderin generalleri arasında birkaç kez el değiştirdikten sonra yöre halkı kendi krallıklarına ilan ettiler. Kapadokya Krallığı

KAPADOKYA BÖLGESİ

Harita 2

bir süre sonra Roma egemenliğini kabul etmek zorunda kaldı. Daha sonra bir Roma vilayeti haline dönüştürüldü.

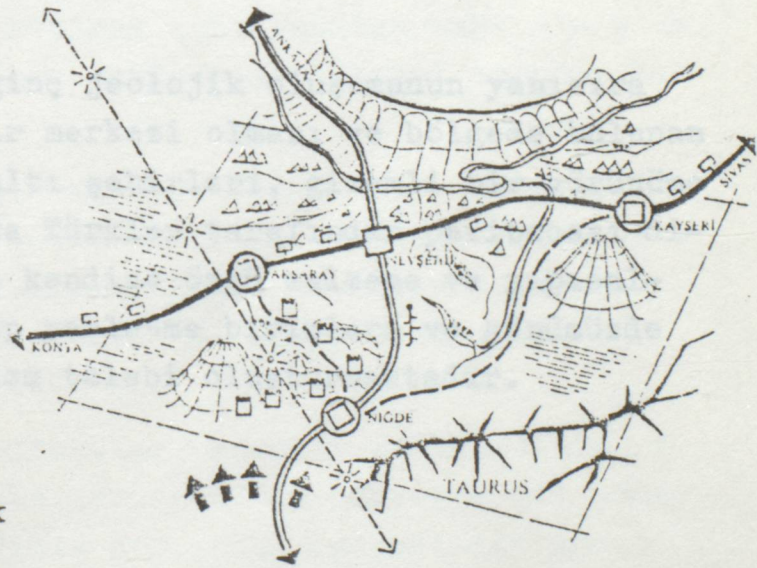
Kapadokya, başlangıçta Toros dağlarının kuzey eteklerinden Karadenize kadar uzanan geniş bir alanı kapsıyordu. Sonraları, kuzey-doğu bölümü Pontus Kapadokyası adı altında asıl Kapadokya'dan ayrıldı.

Bugün Kapadokya denilince daha çok akla Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim bakımından ayrıldığı 67 ilden dördünün, Nevşehir, Niğde, Kayseri ve Kırşehir illerinin kapladığı alan gelmektedir.

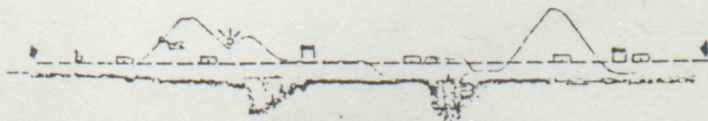
"Kayalık Kapadokya" diye anılan bölgenin ise, sınırları biraz daha dar: Nevşehir-Aksaray-Niğde üçgeni. Peribacaları ile dolu masalsi görünümler Gülşehir-Nevşehir-Ürgüp-Soğanlı çizgisini izleyen ve Kızılıрмаğa açılan bir dizi vadide yoğunlaşmıştır. Ünlü Göreme vadisi bu vadilerden sadece bir tanesidir. Kılıçlar, Kızılçukur, Güllüdere, Çavuşin, Paşabağı, Zelve, Devrent gibi doğa harikaları ise Aktepe isimli bir tepenin eteklerinde yer almıştır.

Aksaray yakınlarındaki Ihlara-Selime Vadisi 14 Km. uzunluğundadır bir kanyon görünümündedir. (Sağdıç, 1987, 2)

Şekil 1

Kapadokya Bölgesinin şematik olarak topluca görünüşü.

Şemadan da izlendiği gibi Kayalık Kapadokya diye tanımladığımız bölge kuzeyinde ve güneyinde dağ dizileri, doğu ve batısında ise göl ve ovalar bulunan bir yapıdadır. Konya-Kayseri aksında, sonraki dönemde de ticari niteliğini korumuş ve bu sebeple Selçuklular tarafında yürüme mesafelerinde kervansaraylar yapılmış olan eski Kral yolu-İpek yolu izlenmektedir. Selçuklu kervansaraylarının en görkemlisi kabul edilen Aksaray Sultan Hanı da Kapadokya bölgesindedir. Bölgede oluşumun odak noktalarını oluşturan Hasandağı güneybatıda, Erciyes dağı ise kuzeydoğudadır. Şemada ayrıca plato yüzeyinde rüzgar ve su erozyonu sonucu oluşmuş peribacaları üçgen konilerle şematize edilmiştir. Kaynağını bölgede alan küçük akarsular kuzeyde bölgeyi sınırlayan Kızılıрмаğa katılırken derin vadiler oluşturmışlardır. Bunlardan İhlara vadisi ise Tuz Gölü'ne boşalan akarsuyu ile diğer kuzeye açılan vadilerin tersine doğu-batı yönünde oluşmuştur.

Turistik değerleri fazla olan ve turizmi gittikçe artan bir ivmeye sahip ülkemizde en önemli odakları İstanbul ve Kapadokya oluşturmaktadır. Şüphesiz bu tarihi ve doğal özelliklerden kaynaklanmaktadır. Ama İstanbul'da eşsiz güzellikteki doğa sabittir ve gittikçe yıpranmaktadır. Oysa dünyada sürekli devingen olan, bu devingenlik sonucu doğal özelliklerini kazanan bir anlamda da doğa ve insanın birlikte oluşturduğu tek bölge Kapadokya'dır.

Kapadokya'nın önemini ilginç jeolojik oluşumunun yanı sıra Hristiyanlığın önemli bir merkezi olması ve bölgede bulunan sayısız manastırlar, yeraltı şehirleri, gizemli bir görünüme sahip olan bundan dolayı Türkler tarafından peribacası diye tanımlanmış oluşumlar, kendine özgü malzeme ve yapısal-mekansal özelliklere sahip yerleşme birimleri ve günümüzde bu değerlere yönelik turizm talebi oluşturmaktadır.

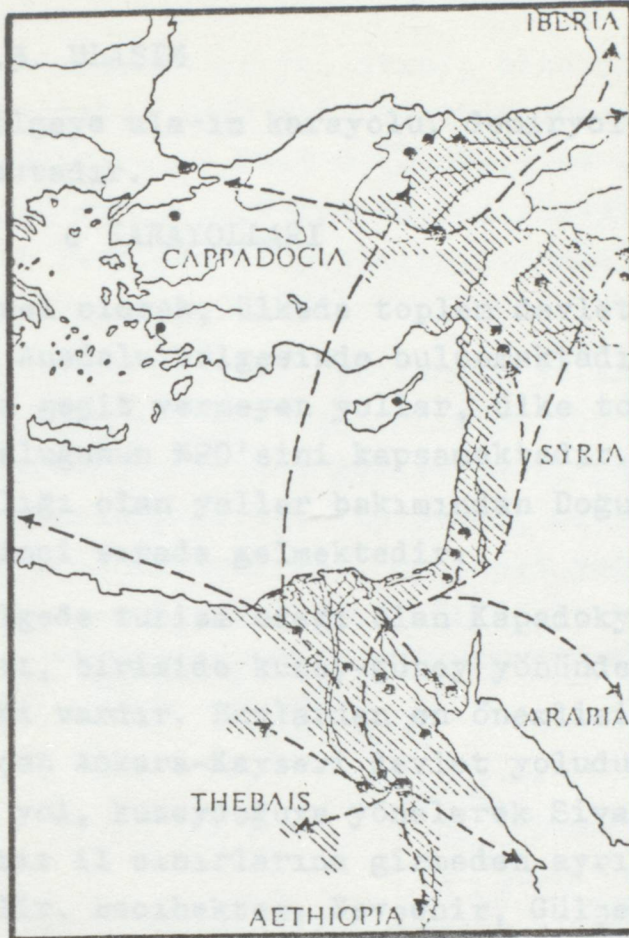
1.2. KAPADOKYA TARİHİ

Kapadokya bölgesinin tarihi M.Ö. 1800-1200 yılları arasında egemen olan Hitit hakimiyetine kadar uzanmaktadır.

Daha sonra Frigler, Lidya, Pers ve Roma İmparatorluğu idaresi altında yönetilen Kapadokyanın en önemli özelliği erken devir Hristiyanlarının sığındıkları bir bölge olmasıdır. M.S. 53 yılında aziz Paulus misyonerlik gezisinde bu yöreye gelmiş ve Göreme vadisini kiliselerin kurulması için seçerek bölgede Hristiyanlığın başlamasına sebep olmuştur. Roma idaresinin baskısında kaçan Hristiyanlar için erozyonların oluşturduğu engebeli vadiler sığınak olmuş ve burada çok sayıda kilise, kayalar oyularak inşa edilmiştir. M.S. 330 yılında Roma İmparatorluğu'nun Hristiyanlığa dinsel özgürlük vermesi sonucu Kapadokyada dini faaliyetler daha da yoğunlaşmış ve 4. yüzyıl sonlarında bölgede manastır hayatı başlamıştır. Kaya kiliseler son derece ilginç dini fresklerle bezenmiş, ancak 7. yüzyılda başlayan ikon yasağı yeni bir çıkmaz yaratmış ve halk bu kez Bizans zulmünden kurtulmak için yeniden mağaralara ve yeraltında oldukları şehirlere sığınmak zorunda kalmıştır.

Bölgede Hristiyan unsurlar Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de bu devletlerin din konusundaki hoşgörü tutumu paralelinde Türklerle içiçe yaşamaya devam etmiştir. Bu süreç 1. Dünya Savaşı sonrası değişime kadar sürmüştür.

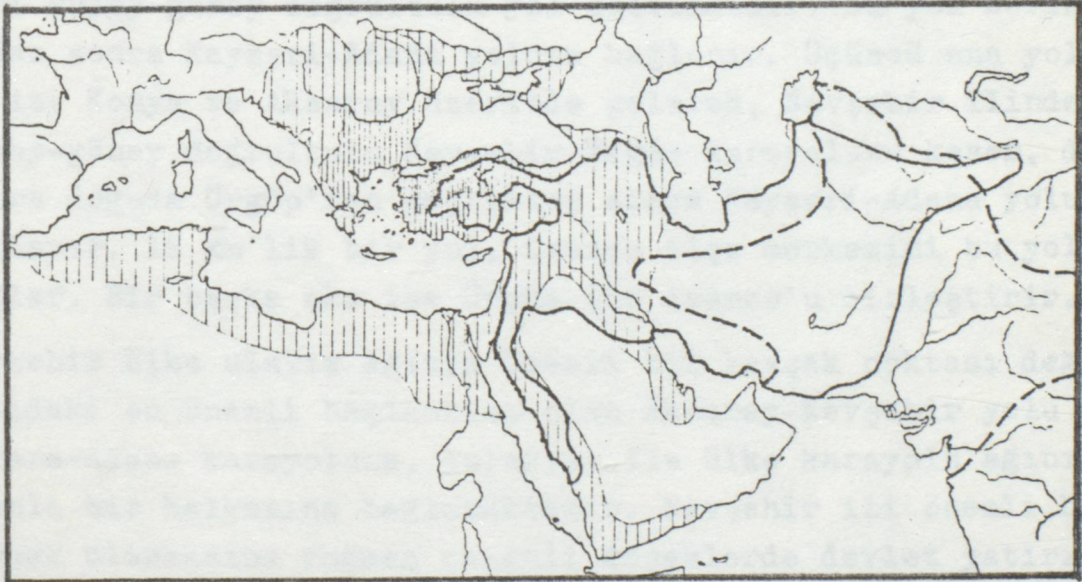
Kaya Kiliseler, mağaralar, yeraltı şehirlerinin yarattığı bölgeye has görüntülerin yanısıra bir bölümü ocaktan çıktığında çok kolay işlenebilen ancak zaman içinde sertleşen kesme taştan diğer bölümü kayalara oyularak inşa edilen ve dik yamaçlar boyunca yerleştirilen daha geç dönemlere ait konutlar yöreye çok özel bir mimari doku kazandırmaktadır.

M.S. 300-700 yılları arasında manastırlarda ki gelişme hareketleri. Hristiyanlığın gelişim süreci.

L'Atlas of Early Chritian World.

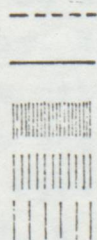
Harita 3

Harita 4

1100-1683 yılları arasında Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluklarının gelişimi.

Arts De Cappadoçe

----- Gazneliler

———— 1100'de Selçuk İmparatorluğu

||||| 1360'da Osmanlı İmparatorluğu

||||| 1461'de Osmanlı İmparatorluğu

||||| 1683'de Osmanlı İmparatorluğu

1.3. ULAŞIM

Bölgeye ulaşım karayolu, demiryolu ve havayolu ile sağlanmaktadır.

o KARAYOLLARI

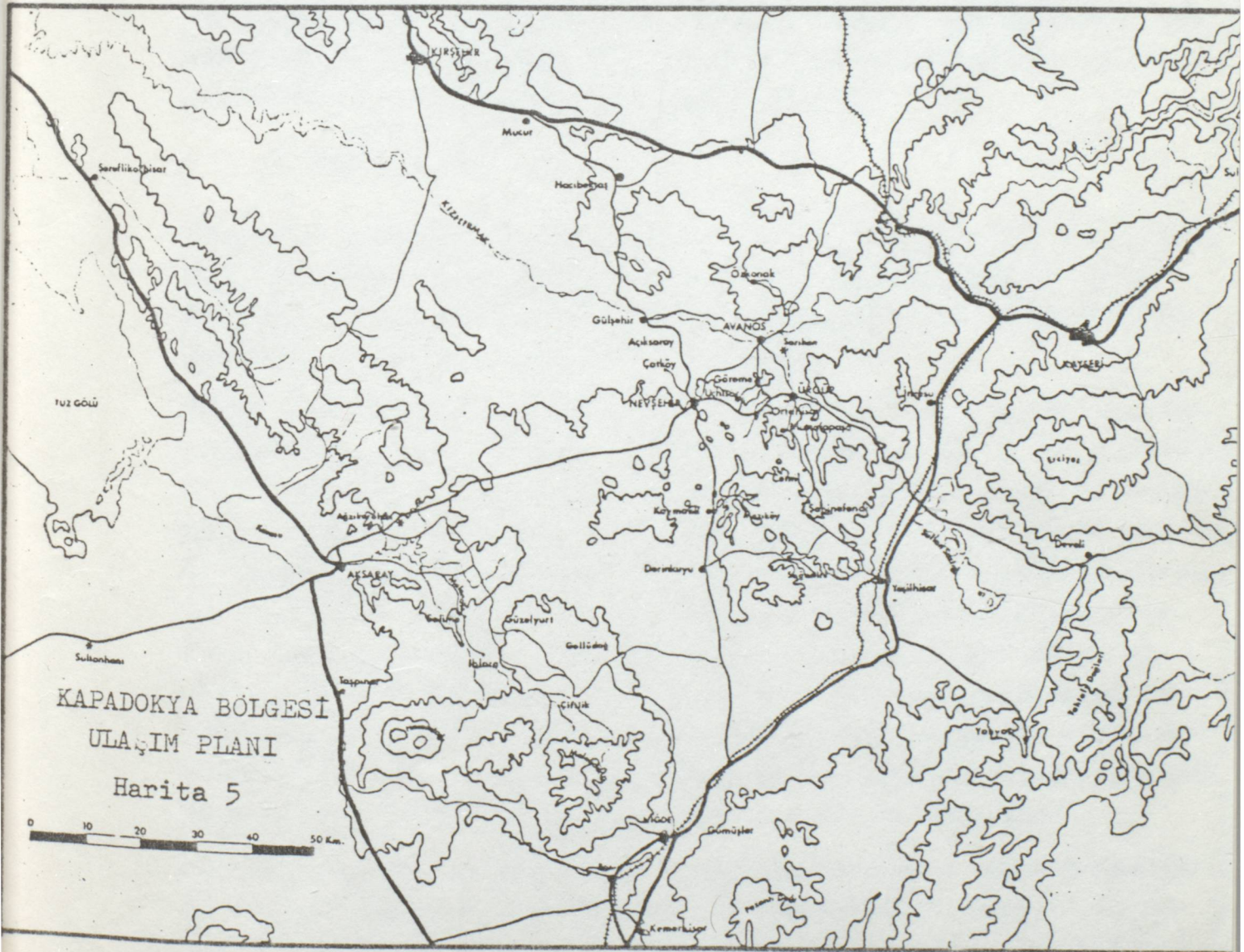
Genel olarak, ülkede toplam devlet yolu uzunluğunun %25'i Orta Anadolu bölgesinde bulunmaktadır. Bunlar arasında her mevsim geçit vermeyen yollar, ülke toplam geçit vermeyen yol uzunluğunun %20'sini kapsamaktadır. Bölge ulaşımına kapanma olasılığı olan yollar bakımından Doğu Anadolu bölgesinden sonra ikinci sırada gelmektedir.

Bölgede turizm odağı olan Kapadokya yöresinde ikisi ili doğu-batı, biriside kuzey-güney yönünde geçen üç ana karayolu ekseni vardır. Bunlardan en önemlisi ilden, doğu-batı yönünde geçen Ankara-Kayseri devlet yoludur. Bölgeyi boydan boya geçen bu yol, kuzeydoğuya yönelerek Sivas'a ulaşır. Bu yoldan Nevşehir il sınırlarına girmeden ayrılan bir yol ise güneye yönelir. Hacıbektaş, Nevşehir, Gülşehir ve Derinkuyu ilçe merkezleri kuzey-güney doğrultulu yol üzerindedir. Bu yol Derinkuyudan sonra Kayseri-Adana yoluna bağlanır. Üçüncü ana yol aksı ise Konya ve Aksaray üzerinde gelerek, Nevşehir ilinde kuzey-güney doğrultulu Nevşehir-Niğde karayolunu keser, daha sonra doğuda Ürgüp'ten geçtikten sonra Kayseri-Adana yoluna bağlanır. 16 km'lik bir yol, Avanos ilçe merkezini bu yola bağlar. Bir başka aks ise Ürgüp ile Avanos'u birleştirir.

Nevşehir ülke ulaşım ağının önemli bir kavşak noktası değildir. Batıdaki en önemli bağlantısı olan Aksaray-Nevşehir yolu ile Ankara-Adana karayoluna, dolayısı ile ülke karayolu ağının önemli bir halkasına bağlanmaktadır. Nevşehir ili önemli bir kavşak olmamasına rağmen çeşitli dönemlerde devlet yatırımlarından, özellikle ulaşım altyapısına ilişkin yatırımlardan önemli bir pay almıştır. Nitekim 1980 yılında Nevşehir'deki 232 km.lik devlet yolu şebekesinin %95'i sert yüzeylidir. (217 km) %6.5'i ise motorlu taşıt trafiğine olanak vermeyen ham yollardan oluşuyordu. Oysa aynı yıl ülke genelinde devlet yollarının, %73.3'ü sert, % 17.1'i gevşek yüzeyle, % 2.5'i topraktı. Ham yolların oranı ise % 2.1'di.

Nevşehir'de il yollarının niteliği, devlet yollarından daha düşüktür. 1980 yılı sonunda toplam uzunluğu 274 km. olan il yollarının % 69.3'ü (190km.) sert, %28.5' (78 km.) gevşek, %2.2'si (6 km.) ise toprak yüzeyli idi. Ülke genelinde geçit vermeyen il yollarının oranı ise % 4.1 idi. (Yurt Ansiklopedisi,1980,6098)

Nevşehir köyleri, yollardan yararlanma bakımından, ülke genelinde iyi durumdadır.1976 yılı verilerine göre, Nevşehir köylerinin % 13'ü devlet ve il yolları üzerinde yer alıyordu. Köylerin % 84.1'i kaplamalı, %2.3'ü düzlenmiş köy yollarından yararlanmaktadırlar. Aynı yıl yolu olmayan köylerin oranı ise ülke genelinde % 19.9 idi.(Yurt Ansiklopedisi,1980,6098)

o DEMİRYOLLARI

Ülke ölçeğinde Nevşehir ilinin karayolları ağı bakımında kavşak noktası olmaması yanında demiryolu da ile doğrudan bağlanmamaktadır. Dolayısıyla demiryolu ilin merkezine varmadığı için, il ulaşımında önemsizdir. İl sınırlarının yakınında geçen Ankara-Kayseri demiryolu ile aynı hat üzerindeki Kanlıca ve Kozaklı istasyonları hizmet vermektedir.

Bölgenin, kuzey ve güney çevresini dolaşan demiryolu hatları doğuda Kayseri'de düğümlenir ve Sivas'a devam eder. Kalın istasyonunda Samsun, Çetinkaya'da Erzincan ve Malatya yönlerine ayrılır. Kuzey hattı Irmak istasyonunda Zonguldak, Güney'de Kardeşgediğinden Çukurova'ya yönelir. Batıda ise Eskişehir'den İstanbul'a, Kütahya'dan Balıkesir'e, Afyon'dan Manisa-İzmir yönlerine ayrılmaktadır. (Bozkale,1988,55)

o HAVAYOLLARI

Bölgenin havayolu ile de doğrudan bir bağlantısı yoktur. Ancak son yıllarda artan turizm aktivitesi sonucunda 1988 yılında kurulmuş, çoğunlukla kısa süreli turizm amacına yönelik Antalya-Ürgüp havayolu bağlantısı mevcuttur.

Bölge için belirginleşen eksiklerden birisi de oluşmuş turizm talebinin, turisti bölgede yeterince tutamama sonucunda verimli kullanılmadığı yönündedir. Kısıtlı zaman dilimlerine sığdırılmaya çalışılan Kapadokya turları hem turisti yormakta, hem de bölgeyi tanıma imkanını azaltmaktadır. Diğer yanda da harcamada oranında turist lehine bir durum oluşmaktadır. Turizmin sadece doğa ve tarihsel çevreye yönelik olmadığı gerçeğini de göz önünde bulundurarak yinede kalış süresinin uzatılması yönünde, sağlanacak ekonomik katkı düşünülmektedir. Çözüm üretilebilir. Çapşesiz bu çözümleme dinlenme ve eğlenme donatılarının sayısını ve kalitesinin artırılmasını da içermelidir.

Ülkedeki önemli uluslararası havalimanlarından, Ankara-Esenboğa Orta Anadolu Bölgesi içinde yer almaktadır. Bölgede iç seferlere açık üç havalimanı bulunmaktadır. Bunlar Eskişehir, Konya ve Kayseri havalimanlarıdır ve askeri amaçlarda kullanılmaktadırlar.

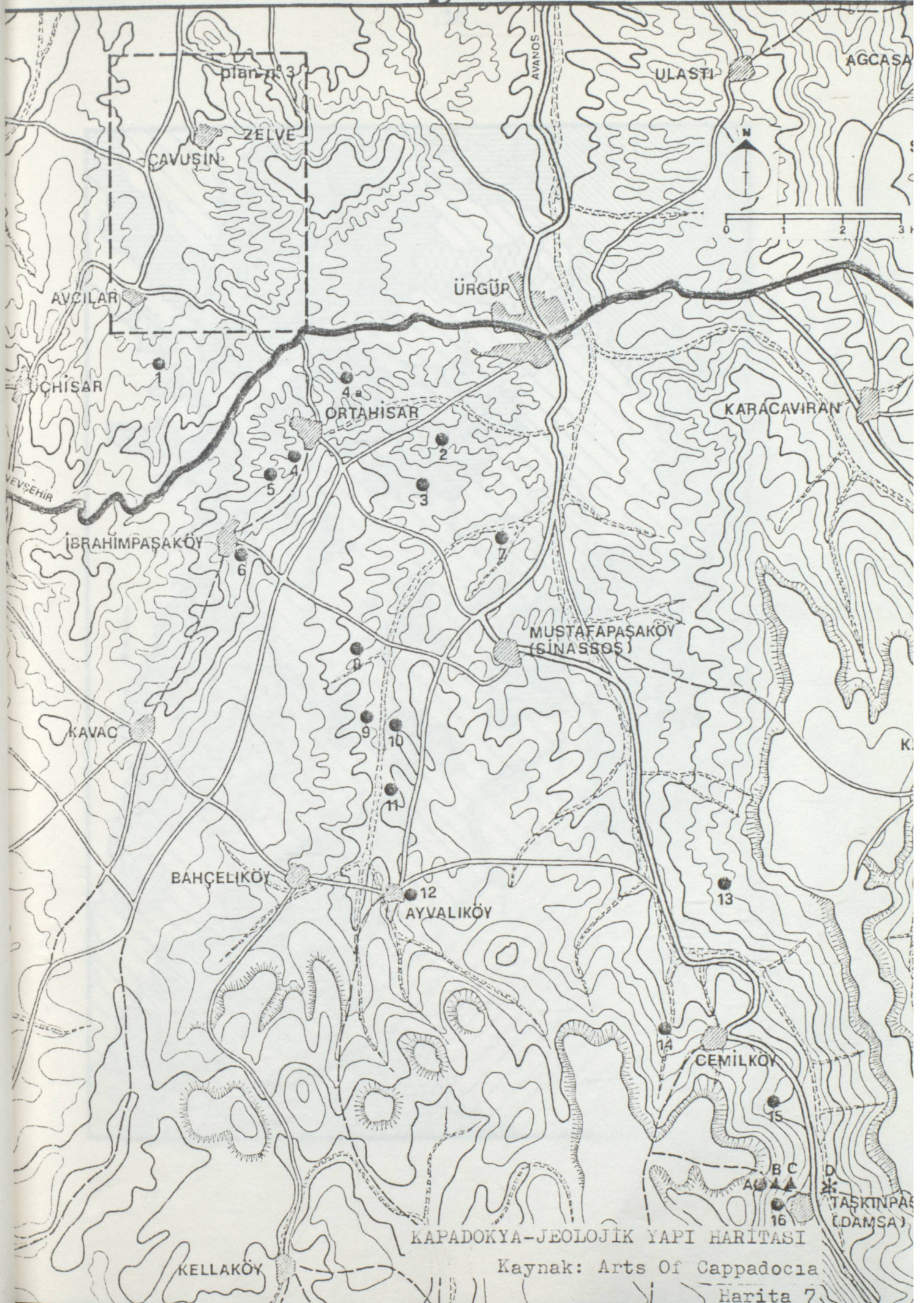
1.4. JEOLojİK OLUŞUM

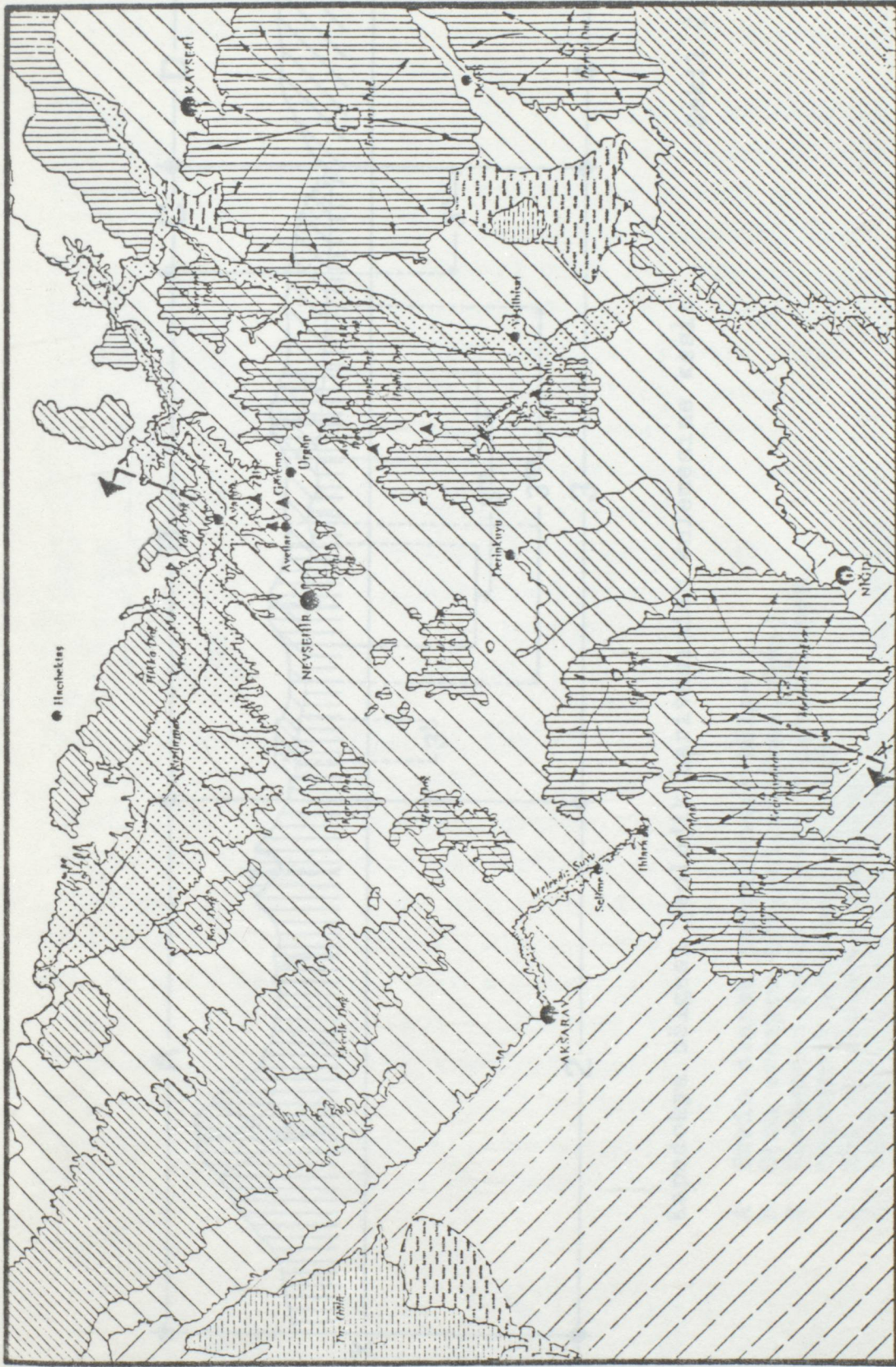
60 Milyon yıl önce Üçüncü Jeolojik zamanda Alp sistemine bağlı Toroslar yükseldi. Torosların kuzeyindeki Anadolu platosunun sıkışmasıyla bir kısım yanardağlar faaliyete başladı. Kapadokya bölgesi içindeki iki büyük yanardağ kitlesinden doğudaki Erciyes, batıdaki ise Hasandağı'dır. Bu iki kitlenin ortasında yer alan, daha küçük bir yanardağ ise Göllüdağı'dır.

Bu eski yanardağların faaliyetleri hakkında tarihi zamanlar içinde belli bir kayıt yok. Ancak, Çatalhöyük kazılarında bulunan, insanlık tarihinin en eski duvar resimlerinden birinde, patlamış bir volkan bulunmaktadır. Persler çağında Erciyes'in kutsal sayıldığını burada bir ateş tapınağı bulunmasından anlıyoruz. Caeseria sikkelerinden birinde de Erciyes dağına lav püskürtür biçimde bir kabartma yer almıştır. Herhalde bu görüntüler eski kuşaklardan devralınmış efsanelerden kaynaklanmaktadır.

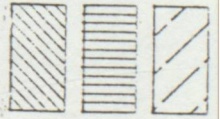
Milyonlarca yıl, iki yanardağ kütlelerinin platoda biriktirdiği küller, yumuşak bir tuf tabakası oluşturdu. Bu tuf tabakasının üzerine ise yer yer bazalttan oluşan ince bir lav tabakası kapladı. Doğal koşulların etkisiyle bazalt çatlayıp parçalara ayrıldı. Yağan yağmurlar, çatlaklardan sızıp yumuşak tufu aşındırmaya başladı. Zamanla aşındırma işine sıcak-soğuk farkları ve rüzgarlarda yardım etti. Böylece üzerinde sert bazalt kayasından şapkalar bulunan koniler meydana geldi. Türkler bu biçimdeki konilerde bir gizem sezinlemiş olmalı ki onlara peribacası adını taktılar.

Bazalt örtüsü olmayan, ya da zamanla yok olmuş tuf tabakaların da su ve rüzgar erozyonu, çok güzel vadiler meydana getirmişlerdir. Bu vadilerin hemen hepsi Kızılıрмаğın güneyinde yer almışlardır. Ayrıca, vadilerle plato arasında bazalt ve andezit kayalardan oluşan dik kanyonlar ve bunların eteklerindeki yumuşak birikimler de değişik görünümler ortaya koyarlar. Soğanlı vadisi bu vadilerdendir. Ihlara vadisi ise 200 metreye ulaşan tam bir kanyon görünümündedir. (Sagdıç, 87, 6)

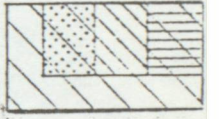

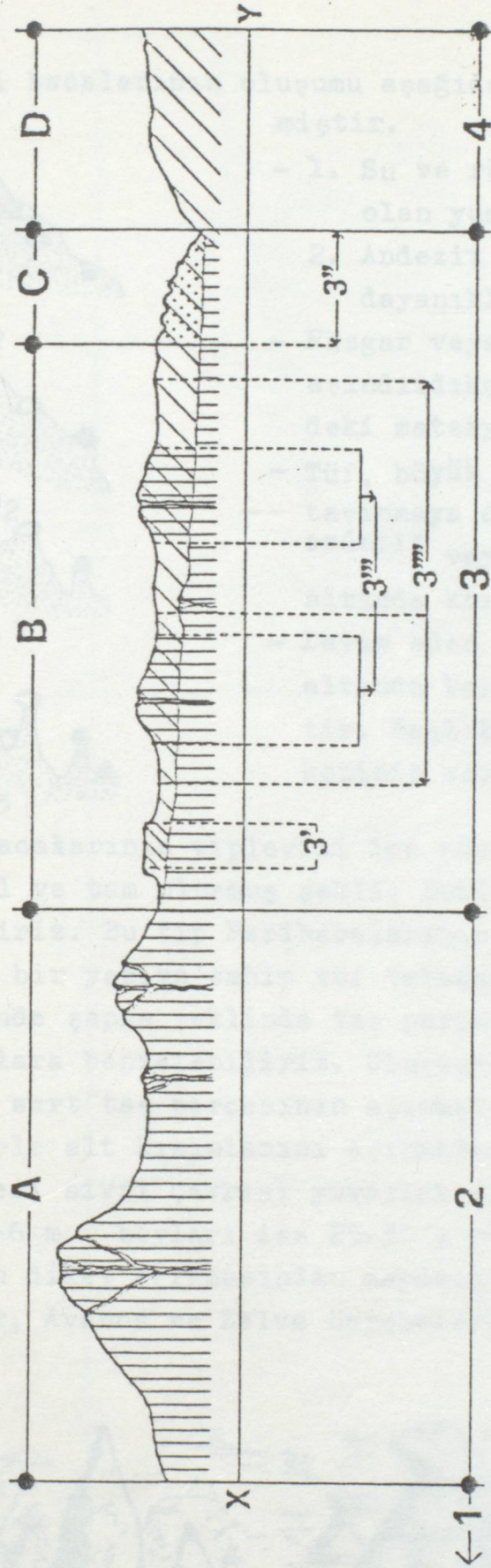
Harita 8 KAPADOKYA BÖLGESİ JEOLJİK HARİTASI - Ants De Cappadoce.

Volkanik olmayan bölgeler
Volkanik olan bölgeler
Göl ve ovalar bölgesi

Eski platolar bölgesi
Belli başlı drenaj vadileri
Eski platoda tortulaşmış bölge
İkinci derecede volkanik bölge

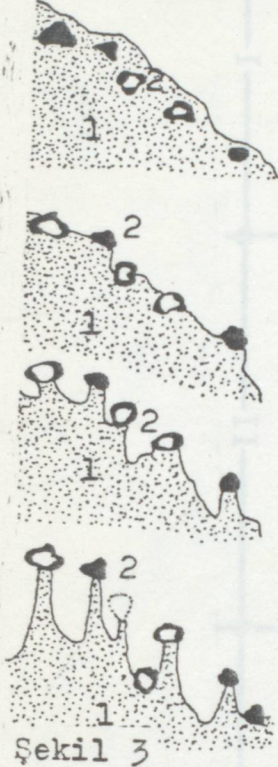
Kapadokya bölgesi jeolojik haritasından enlemesine kesit

Şekil 2

- A Etkin olarak parçalanmış bölge
- B Orta erozyon bölgesi (bölünme, akma)
- C Erozyonun fazla olduğu bölge (bölünme, taşınarak erozyona uğrama)
- 1 Göl ve ovaların dağılımı
- 2 Belli başlı volkanik bölgelerin yayıllığı
- 3 Eski platoların yayıllığı
- 3' Çökme bölgesi (Antik yüzeylerin kanıtı)
- 3'' Belli başlı drenaj vadileri bölgesi
- 3''' İkinci derecede volkanik bölge
- 3'''' İkinci derecede vadiler bölgesi
- 4 Volkanik olmayan bölgelerin yayıllığı

Arts De Cappadoce

Peri bacalarının oluşumu aşağıda grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 3

- 1. Su ve rüzgarla kolayca erode olan yumuşak volkanik tuf.
- 2. Andezit ve bazalt gibi daha dayanıklı volkanik taşlar.
- Rüzgar veya su, yumuşak materyali aşındırdıkça blok veya tabaka halindeki materyal yüzeye çıkar.
- Tuf, büyük kısmı aşınarak uzaklara taşınmaya devam ederken, bir kısmı andezit veya bazalt başlıklarının altında korunur.
- Devam eden erozyon bazalt başlığının altında korunmuş kül konisini inceltir. Başlık düştükten sonra ise koninin aşınması çabuklaşır.

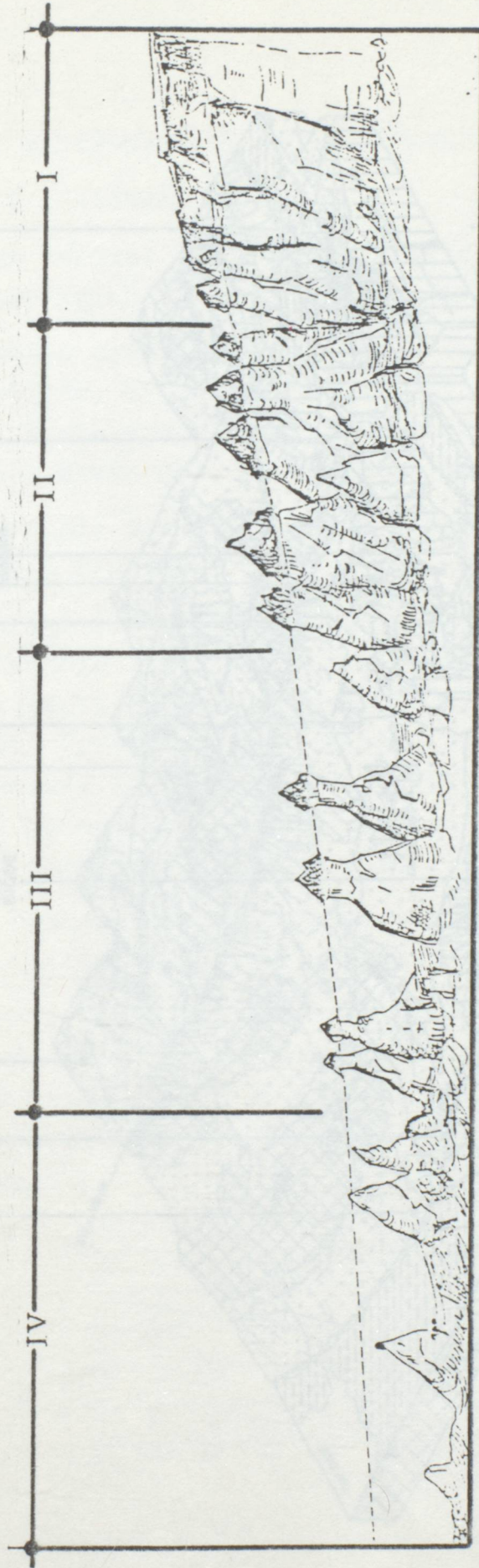
Peri bacalarının tiplerini ise şöyle sınıflayabiliriz:

Normal ve tam oluşmuş şekli: Bunları sivri bir külaha benzetebiliriz. Bu tip Peribacalarının oluşması için kalın ve homojen bir yapıya sahip tuf tabakasının olması lazımdır.

Üzerinde şapka şeklinde taş parçası bulunan koniler: Bunları mantarlara benzetebiliriz. Oluştukları sırt üzerinde daha büyük ve sert taş parçasının aşınmalara daha dayanıklı olması nedeniyle alt kısımlarını aşınmalara karşı korurlar.

Tepeleri sivri çevresi yuvarlak olan şekiller: Bunların çapları 4-6 m , boyları ise 25-30 m yüksekliğindedir. Tuf tabakalarının dikey aşınmasından meydana gelirler. En güzel örnekleri Üçhisar, Avanos ve Zelve Harebelerindedir.

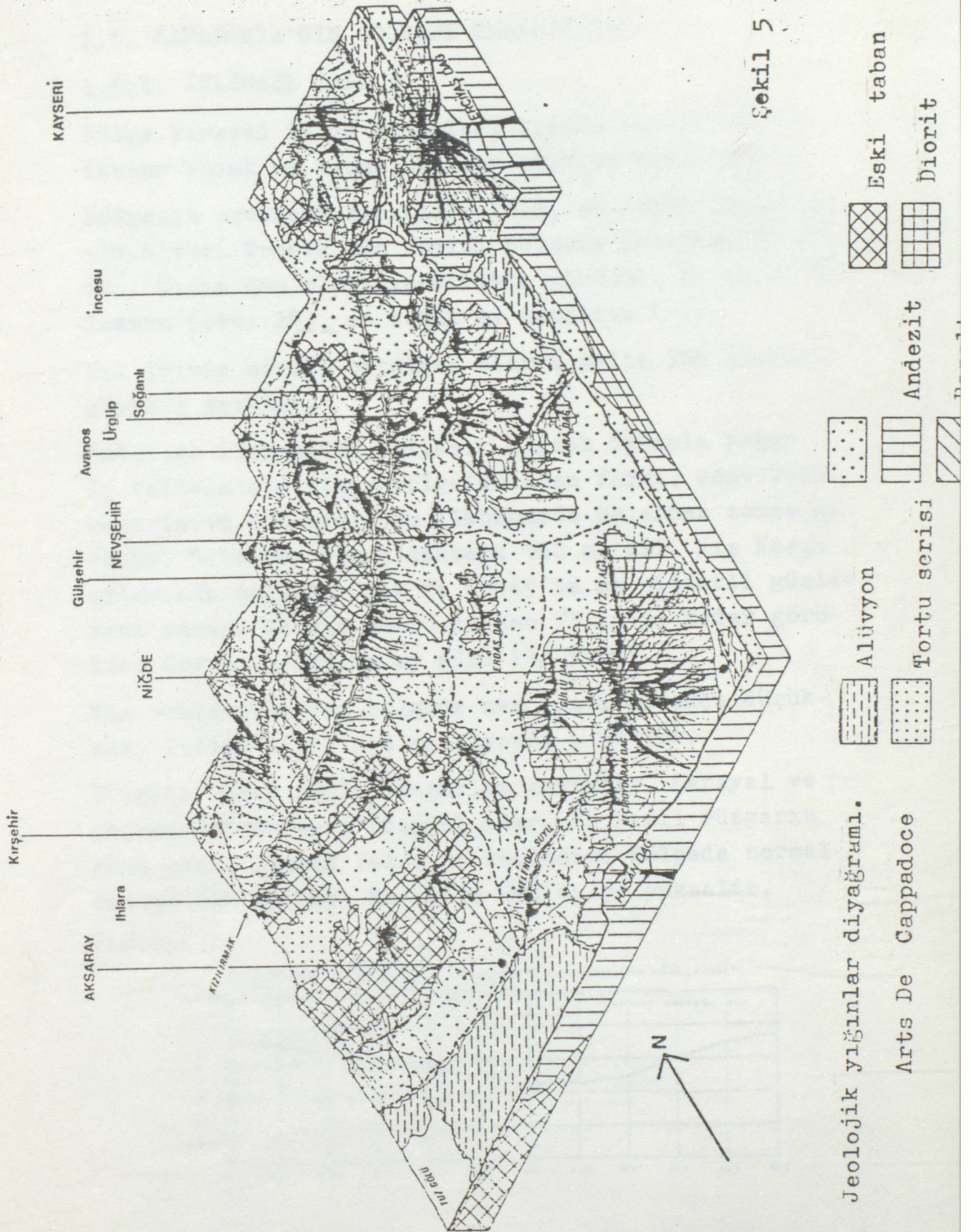

Peri bacalarının oluşum süreci

- I Düğey doğrultuda çatlamış bölge
- II Peri bacaları grubu
- III Ayrılmış peri bacaları
- IV Açınmanın son aşaması-düzleşme

Şekil 4

Arts De Cappadoce

1.5. KAPADOKYA'NIN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

1.5.1. İKLİMSEL YAPI

Bölge karasal iklim koşulları içinde bulunmaktadır. Yazlar kurak ve sıcak, kışlar sert ve soğuk geçer.

Bölgenin ortalama sıcaklığı 10.9, en düşük sıcaklığı -24.4'tür. Tropik gün sayısı bölgede ortalama 38 gündür. Kışın don olayı genellikle görülür. En sıcak ay Temmuz (ort: 28), en soğuk ay Şubat'tır (-1).

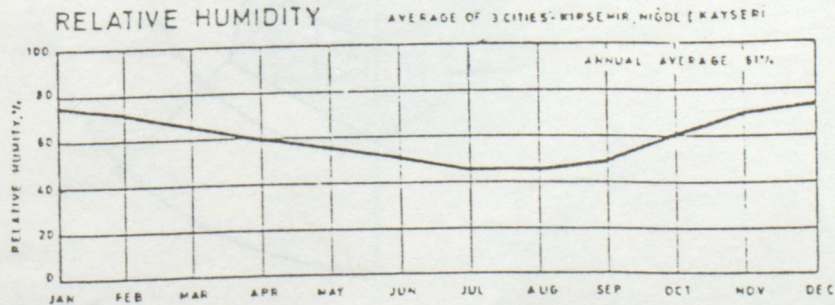
Yıl içinde normal ortalama olarak yılın 106 gününde gökyüzü açıktır.

Yağışlar ilkbaharda yaklaşık olarak devamlı yağar. İç Anadolu'nun diğer bölgelerinden farkı, konvektif yağışların oluşudur. Bu ilkbaharda öğlenden sonra görülür. Ortalama yağış miktarı 360 mm'dir. Kış Kasım aylarında başlar, Ocak ve Şubat'ta en şiddetli günlerini yaşar. Ve kar 20-30 cm'den 75 cm'ye kadar görülür. Kar normalde üç ay süre ile kalır.

Tüm bunlara karşın bölgede nem oranı oldukça düşüktür. Yıllık nisbi nem ortalaması % 64'tür.

Bölgede kuzey yönlü rüzgarlar hakimdir. Karayel ve poyraz en çok esen rüzgarlardır. En hızlı rüzgarın yönü genel olarak lodos ve kabledir. Bölgede normal basınç 654 mm'dir. Kışın bu 665 mm'ye yükselir.

Çizelge 1

Çizelge 2

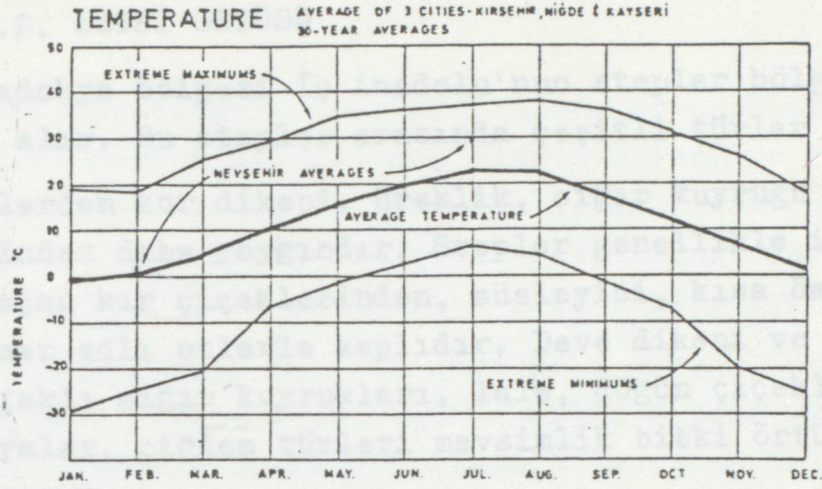

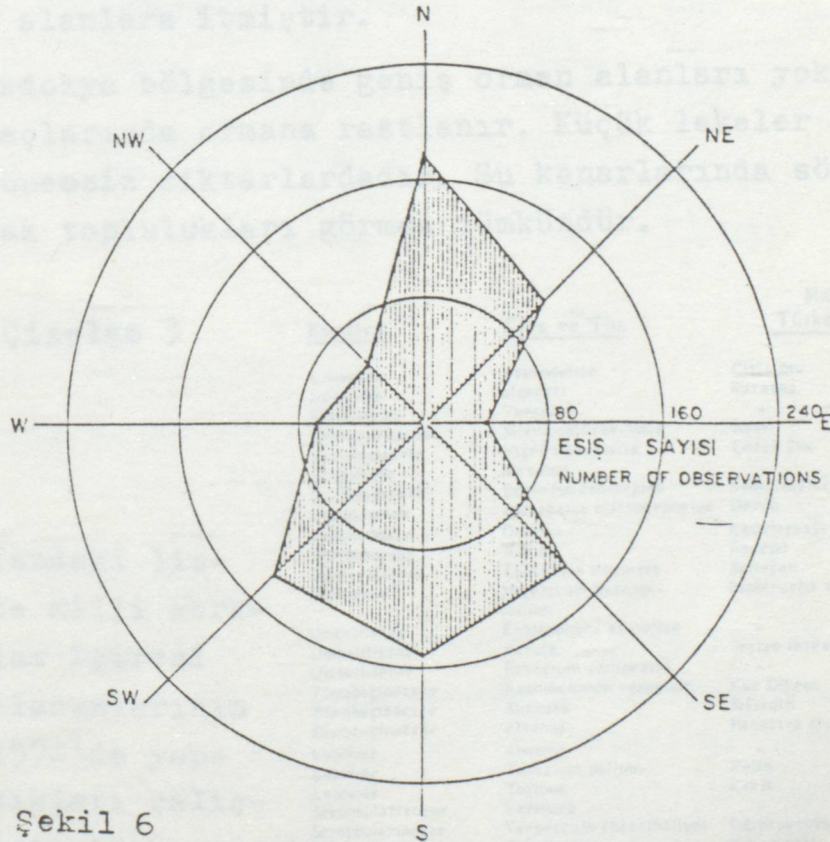
FIGURE 1

NEYŞEHİR TEMPERATURE EXTREMES 1960-62

EXTREME MAXIMUM (JULY 1960)
EXTREME MINIMUM

RÜZGAR GÜLÜ

WIND ROSE

Şekil 6

RÜZGAR YÖNÜ VE ESME SAYISI—YILLIK ORTALAMASI 1948-1965
DIRECTION AND RELATIVE DURATION OF WINDS—ANNUAL AVERAGE 1948-1965

1.5.2. BITKİ ÖRTÜSÜ

Kapadokya bölgesi İç Anadolu'nun stepler bölgesinde yer alır. Bu stepler arasında çeşitli türler vardır.

Türlerden kor diken, üreklik, sığır kuyruğu diğerlerinden daha yaygındır. Stepler genellikle ilkbaharda açan kır çiçeklerinden, süsleyici, kısa ömürlü efemer adlı otlarla kaplıdır. Deve diken ve tüylü yapraklı sığır kuyrukları, lale, düğün çiçekleri, papatyalar, çiğdem türleri mevsimlik bitki örtüsünü oluşturur.

Tüfün erozyonlaşmasıyla meydana gelmiş tarıma uygun arazinin büyük kısmı bağcılık, bir kısmı da meyva ve sebze bahçeciliği yapılarak kullanılmaktadır. Bu arazi kullanma şekli asırlardan beri değişiklik göstermemiş ve doğal bitki örtüsünü tarım için uygun olmayan alanlara itmiştir.

Kapadokya bölgesinde geniş orman alanları yoktur. Dağ yamaçlarında ormana rastlanır. Küçük lekeler halinde ve önemsiz miktarlardadır. Su kenarlarında söğüt ve kavak toplulukları görmek mümkündür.

Çizelge 3

Yandaki listede Milli Parklar Dairesi elamanlarının 1970'de yaptıkları çalışmalarla hazırlanmıştır.

Familiya	Cins ve Tür	Mahalli adı Türkçe İngilizce	
Liliaceae	Asphodeline	Çiris otu	Yellow asphodel
Liliaceae	Muscari	Karabes	Grape Hyacinth
Santalaceae	Thesium	-	-
Caryophyllaceae	Silene chlorae-folia	Nakil	Pink
Ranunculaceae	Nigella segetalis	Çörek Otu	Low-in-a-mist
Cruciferae	Alyssum	-	-
Berberidaceae	Berberis crataegina	Kadın tuzluğu	Barberry
Leguminosae	Astragalus microcephalus	Geven	Milk vetch
Leguminosae	Genista	Kadırtırnağı	Sweet-broom
Polygonaceae	Rumex	Ravend	Dock
Euphorbiaceae	Euphorbia tinctoria	Süleğen	Spurge
Guttiferae	Hypericum hyssopifolium	Binbirdelik otu	St. John's Wort
Umbelliferae	Enhinophora anatolica	-	-
Umbelliferae	Ferula	Şeytan teresi	Giant fennel
Umbelliferae	Eryngium campestre	-	Eryngo
Plumbaginaceae	Acanthalimon venustum	Kar Dikeni	-
Plumbaginaceae	Anchusa	Sığırdili	Alkanet
Plumbaginaceae	Alkanna	Havacıya otu	Dyers Alkanet
Labiatae	Anosma	-	-
Labiatae	Teucrium polium	Pelin	Germander
Labiatae	Thymus	Kekik	Thyme
Scrophulariaceae	Veronica	-	Speedwell
Scrophulariaceae	Verbascum chertathalium	Sırtkuyruğu	Mullein
Globulariaceae	Globularia	Küreciçeği	Globularia
Dispaceae	Scabiosa veronica	Selam Otu	Scabious
Compositae	Holcrysium plicatum	Altun çiçeği	Everlasting
Compositae	Crepis	Hindibağ	Pink Hawksbeard

Kapadokya bölgesi asırlar boyunca devamlı olarak iskan görmüş ve kullanılmış olması nedeniyle hiç şüphe yok ki bir miktar kuş ve memelilerin tamamen kaybolmasına, diğerlerinin bitki örtülerinin ve sayılarının büyük ölçüde azalmasına neden olmuştur.

Bununla beraber bazı türleri hala görmek mümkündür. Aşağıdaki liste 1970 yılında Milli Parklar Dairesi elamanlarının arazi etütlerinde derlenen bilgiyle düzenlenmiştir.

Çizelge 4

	Bilimsel adı	Mahalli adı	
		Türkçe	İngilizce
FISH (At Kızılırmak) (BALIKLAR)	Silurus glanis Cyprinus	Yayın Sazan Mahalli balık cinsleri	Sheat fish Carp Other local fish species
REPTILES (SÜRÜNGENLER)	Testudo graeca Lucerta viridis	Kaplumbağa Kertenkele	Tortoise Lizard
BIRDS (KUŞLAR)	Alectoris graeca Coturnix coturnix Columba Livia Falco Sp.	Keklik Bildircin Güvercin Doğan	Rock partridge Quail Pigeon Falcon
MAMMALS (MEMELİLER)	Canis lupus Vulpes vulpes Lutra lutra Meles meles Martes foina Lepus europeus	Kurt Tilki Su it Forsuk Sansar Tavşan	Wolf Fox Otter Badger Beech Marten Brown Hare

1.5.4. ARKEOLOJİ

Göreme ve çevresinin arkeolojisi hakkında çok az bilgi mevcuttur. Bugünkü Kayseri yakınlarındaki Kültepe'de Hitit öncesi, Hitit, Aka ve Frig kalıntıları tespit edilmiştir.

Bu bölgede arkeolojik yerlerle ilgili hiç bir etüt ve tespit yapılmamıştır. Mekanın bir sonraki kullanıcıya aktarılması sonrasında yeni kullanıcının aynı mekanı kendi ihtiyaçları doğrultusunda değiştirerek kullanması arkeolojik verileri yok etmiştir.

1.6. KAPADOKYA'DA YERLEŞME TIPLERİ

Kapadokya bölgesi değişik sistemlerin kesişmesi biçiminde düşünülebilir: eski ticaret ve askeri ulaşım aksları ile karmaşık ve zor ulaşılan vadilerde yerleşmiş küçük köy sistemleri. Bu yollar iki volkanik kütle olan Erciyes ve Hasan dağlarının sınırladığı yüksek platolardan geçmektedir.

Söz konusu platolarda görülen yerleşmeler doğal çevreyle bütünleşmiş ve onu zenginleştiren geleneksel yapılardan meydana gelmiştir. Bunun aksine, küçük vadilerde yer alan yerleşmeler hacimlerin negatif mekanlar halinde kayalardan oyularak biçimlenmesinden ötürü doğayla özdeşleşmişlerdir.

Erimiş gibi duran kayalar ve volkanlardan akan lavlardan oluşan rüzgarlı vadiler, doğanın etkileyici ve büyüleyici kreasyonu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Vadilerden birçoğu, bugün hala yüzyıllar öncesinde olduğu gibi durmaktadır. Zira bu bölge halkının hayatı her zaman yerleşmenin kuvvetli doğal karakteriyle uyum içinde olmuştur.

Kapadokya her zaman doğudan gelen istilalardan etkilenen ilk bölge olmuştur. İlk yerleşmelerin tarih öncesi dönemde olduğu bölge, Hitit ve Pers İmparatorluğu'nun sınırları içinde kalmış, Roma döneminde açılmış vadilerdeki doğal bölgeler ve girilemeyen kayalık sahalar yerli halk tarafından çok özel olarak kullanılırken, kolay erişilebilir platolar yönetici sınıflarca işgal edilmiştir. Yerli halk taş yapılar veya oyulmuş kayalardan oluşan köylerde yaşamaktaydılar.

Romalıların ağırlı ihmali sonucu yerli halkın yaşadığı vadilerin kontrolü hemen hemen imkansızlaşmış, bu izole oluşuk ve doğanın ürpertici görüntüsü göçmenler ve inzivaya çekilenlere çok çekici gelmiştir.

Bu insanlar zulüm ve haksızlıkları önlemek için dini gruplar oluşturup, kayalara oyulmuş evlere yerleşmişlerdir.

Bölgenin kontrolden ve çeşitli etkilenmelerden uzak olması, burada değişik uygarlıkların, din ve mezheplerin (erken hristiyanlık, bektaşılık gibi) filizlenip yeşermesine olanak sağlamıştır.

Bölgenin eğimli, kayalık, anfiteatrları hatırlatan doğal terasları ve yeraltı mağaraları gibi strüktürlerine bağlı olarak, tipik yerleşmeler şu şekilde belirlenebilir:

1.6.1. KAYALARA OYULMUŞ YERLEŞMELER

Bu gruba tipik bir örnek olarak Zelve vadisi ve Çavuşin doğal anfiteatrı gösterilebilir. Bu örneklerde geçerli olan yöntem arazinin kazılarak ya da oyularak doğaya pasif bir adaptasyondur. İkinci derecedeki yapılarda gerçek mimari doğrultusunda yapılan aktif müdahaleler oldukça sınırlıdır. Sosyal ve mimari nüvelerden oluşan komşuluk üniteleri herbirinin ayrı ayrı ailelere ait olduğu, birbirlerine bakan mağaralardan meydana gelmiştir.

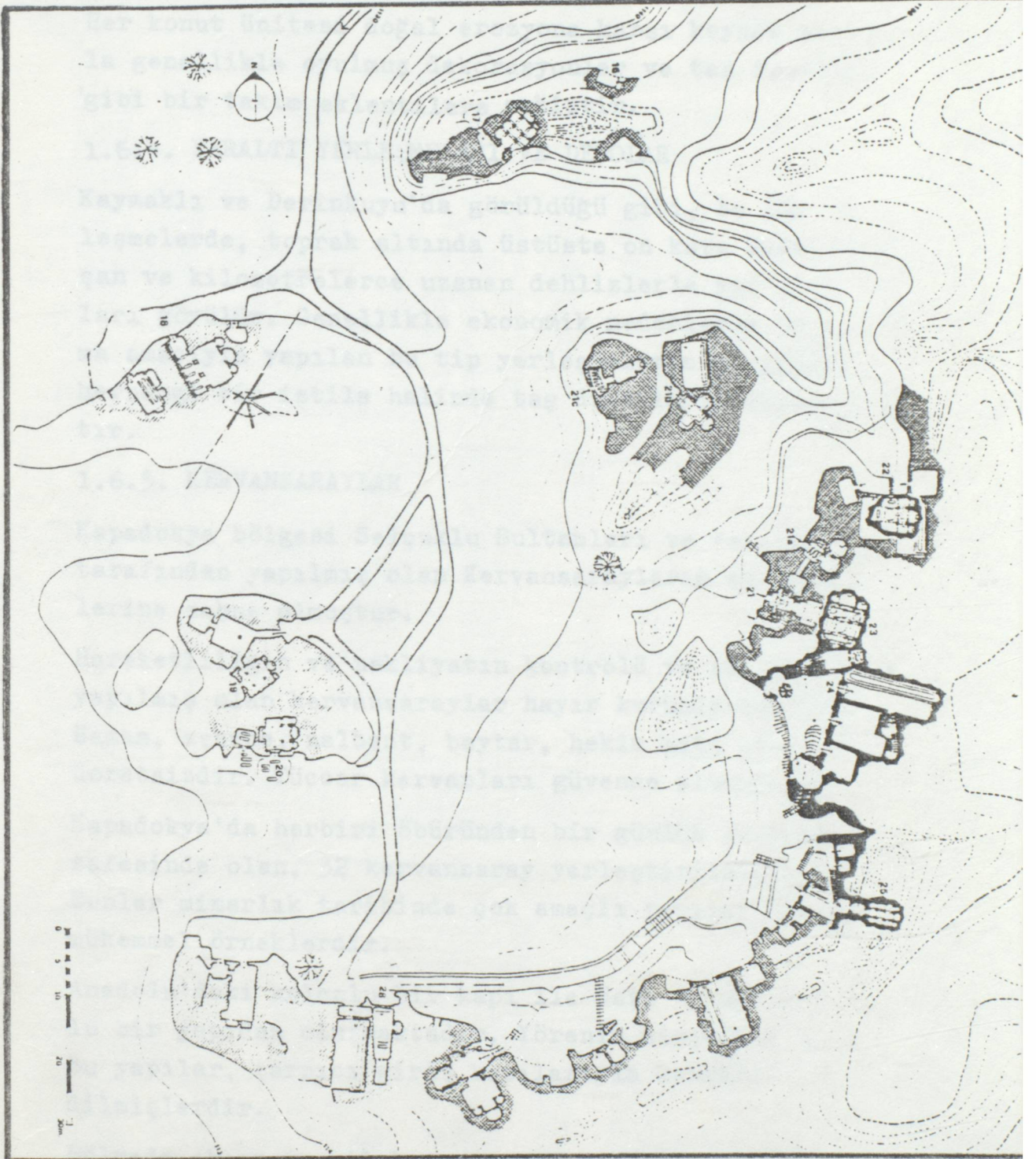
1.6.2. KONİ BİÇİMİNDEKİ YERLEŞMELER

Göreme Köyü ve Göreme Vadisi örneklerinde karşılaştığımız gibi, söz konusu konilerin içleri oyularak, ahır ve depolara ayrılmıştır. Konut üniteleri gruplar halinde krater eteklerinde sosyal hayatın çekirdeği olarak yer almıştır.

1.6.3. KALE BİÇİMİNDEKİ YERLEŞMELER

Bu sınıfa Uçhisar ve Ortahisar yerleşmeleri tipik birer örnektir. Bölgesel ulaşım yolları bu söz konusu yerleşmelere koni biçimindeki ünitelerin arasında kıvrılarak ulaşmaktadır. Yolun çevresinde kamuya ait

Harita 9

Göreme manastırları genel planı

Yapı/77

meydanlar, çaddeler ve özel mekanlar dizilmiştir. Her konut ünitesi doğal erozyona karşı koymak amacıyla genellikle oyulmuş dekorasyonlar ve taş işçiliği gibi bir takım eklentilere sahiptir.

1.6.4. YERALTI YERLEŞMELERİ VE DEPOLAR

Kaymaklı ve Derinkuyu'da görüldüğü gibi, bu tür yerleşmelerde, toprak altında üstüste on kata kadar ulaşan ve kilometrelerce uzanan dehlizlerle yer altı yolları görülür. Genellikle ekonomik nedenlerle ve korunma amacıyla yapılan bu tip yerleşmelerin girişleri, herhangi bir istila halinde taş duvarlarla kapatılmıştır.

1.6.5. KERVANSARAYLAR

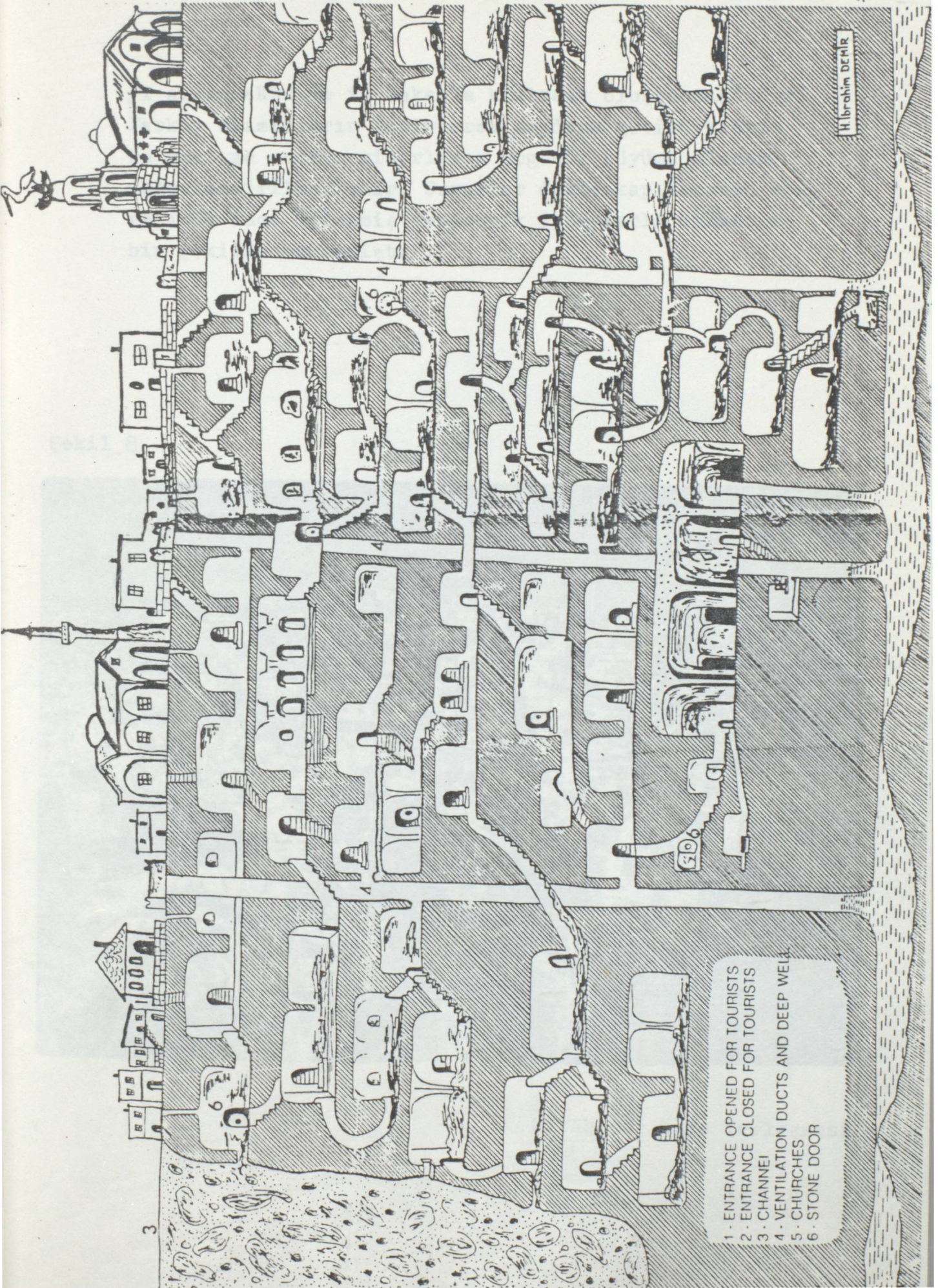
Kapadokya bölgesi Selçuklu Sultanları ve Vezirleri tarafından yapılmış olan Kervansarayların en güzellerine sahne olmuştur.

Hareketliliğin ve nakliyatın kontrolü ve idaresi için yapılmış olan kervansaraylar hayır kurumlarıdır. Hamam, aşhane, nalbant, baytar, hekim gibi hizmetler ücretsizdir. Tüccar kervanları güvence altındadır.

Kapadokya'da herbiri öbüründen bir günlük yürüme mesafesinde olan, 32 kervansaray yerleştirilmiştir. Bunlar mimarlık tarihinde çok amaçlı yapılar olarak mükemmel örneklerdir.

Anadolu'daki kolonlu bir kapı ile üstü örtülü koridorlu bir yapıdan oluşmaktadır. Yörenin simgeleri olan bu yapılar, çarpıcı giriş kapılarıyla karakterize edilmişlerdir.

Bölgede ahşap ve kil hemen hemen hiç bulunmadığından duvarlar taşla örülmüştür. Dış duvarlar titizlikle cilalanmış taş bloklarla kaplanmıştır. Bununla beraber dışardaki sadelik nedeniyle yapı daha çok bir kale-

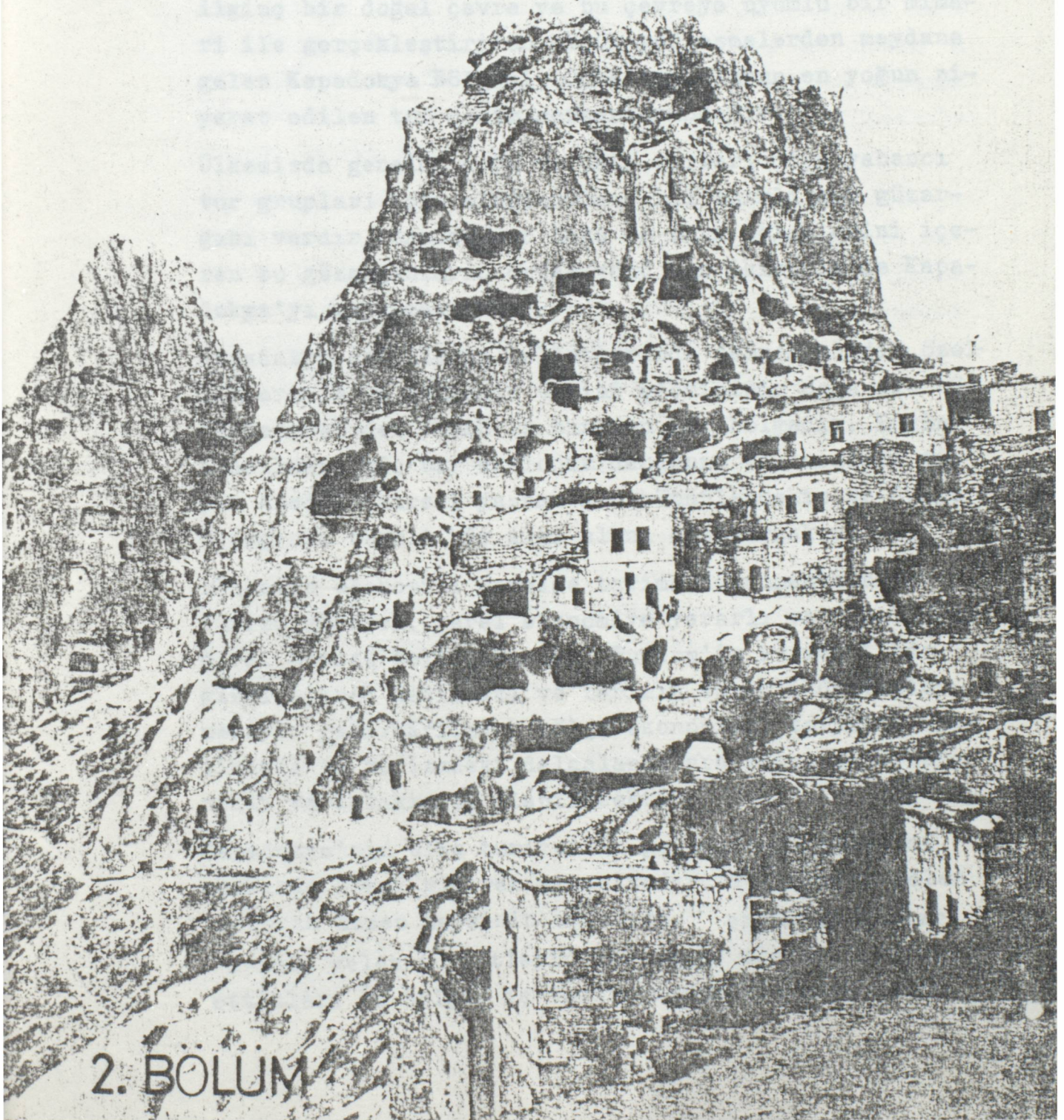
- 1 - ENTRANCE OPENED FOR TOURISTS
- 2 - ENTRANCE CLOSED FOR TOURISTS
- 3 - CHANNEL
- 4 - VENTILATION DUCTS AND DEEP WELLS
- 5 - CHURCHES
- 6 - STONE DOOR

yi andırmakta ve iç mekanla kontrast oluşturmaktadır. Farklı elamanların birleşerek meydana getirdikleri bu gelişme modern mimarlarca organik büyüme olarak değerlendirilmektedir. Duvarlar cümle kapılarının etrafında ince işlenmiş geometrik detaylarla dikkatli bir şekilde bezenmiştir.

Şekil 8

Ortahisar Kale Yerleşmesi

2. BÖLÜM

2. BÖLÜM

KAPADOKYA BÖLGESİNDE TURİZM VE PLANLAMA

2.1. TURİZM OLGUSU

Volkanik bir jeolojik yapının oluşturduğu son derece ilginç bir doğal çevre ve bu çevreye uyumlu bir mimari ile gerçekleştirilen küçük yerleşmelerden meydana gelen Kapadokya Bölgesi, Orta Anadolu'nun en yoğun ziyaret edilen tur çekim merkezlerindedir.

Ülkemizde genelde doğu ve batı turları diye yabancı tur grupları için oluşturulmuş iki farklı tur güzargahı vardır. Anadolu'nun doğu ve batı bölgelerini içeren bu güzargahların ortak yönü her ikisinin de Kapadokya'yı kapsamasıdır.

Kapadokya görenlerin belleklerinde jeomorfolojik özellikleriyle ve görkemli tarihi geçmişinin doğa ile bütünleşmesinden ötürü iz bırakan bir bölgedir. Bugün inanılması güç bir ekolojik dengenin kalıntıları tipik Anadolu kırsal yaşamı ile bütünleşmekte ve dünya ölçeğinde önemli bir ilgi alanı oluşturmaktadır.

Bölgenin ekonomisi genelde tarıma dayanmakta ancak turizm giderek, yerel ekonomiye yararlı ve önemli bir girdi olarak belirmektedir. Turizm'in kuvvetli bir girdi olarak katılması ve tarımın sürekli desteklenmesiyle geliştirilecek bölge ekonomisi, tarımsal üretimdeki ve turizmdeki dalgalanmalara karşı daha dayanıklı ve istikrarlı olabilecektir.

Kapadokya'nın ülke turizminin gelecekteki gelişimi açısından önemi giderek artmaktadır. Türkiye'ye gelen turların hemen hepsinin uğradığı, organize turlar dışında gelen turistlerin ise yoğun olarak ziyaret ettikleri bu bölge, iç turizm hareketlerinde de ö-

nemli bir yer tutmaktadır.

Kapadokya'daki turizm hareketlerinin yaklaşık % 95'-ini organize turlar oluşturmaktadır.

Bölgeye gelen yabancı turistlerden Fransız, İtalyan ve Alman gruplar çoğunluktadır. Turların ortalama geceleme sayısı 2 ile 3 gece arasındadır. Turların yoğun olarak izledikleri en kısa güzargah Uçhisar Kalesi, Göreme Müzesi, Zelve ve Avanos'tur. Her nokta bir birine çok yakın olup, uzaklıkları 15 km'nin altındadır. Daha az yoğun olmak üzere yörenin diğer kesimleri de turlar tarafında ziyaret edilmektedir.

Göreme müzesi ve Zelve vadisi kaya kiliselerin ve peribacası oluşumlarının yoğun olduğu alanlardır. Uçhisar Kalesi, yoğun yöre mimari dokusunun çevrelediği ve çevre peyzajına hakim bir odak noktasıdır. Avanos ise yöre el sanatlarının özellikle çömlekçiliğin yer aldığı bir alışveriş uğrak yeri olmaktadır.

Çömlekçilik faaliyeti, Hititlerden bu yana geleneksel özelliklerini koruyarak devam eden bir el sanatı olarak Avanos'ta yaygın olarak sürdürülmektedir. Kızılırmak kıyısındaki Avanos yerleşmesindeki çömlek atölyeleri yalnız üretim yapan birer işyeri olmanın ötesinde, günümüzde turların uğradığı animasyon noktalarına dönüşmektedirler. Avanos'a gelen her tur bir atölyede duraklamakta ve turistlere, geleneksel yöntemlerle kilden çanak, çömlek, vazo, testi v.b. yapımı ile ilgili kısa gösteri sunulmaktadır. Bazı atölyelerde ayrıca turistlere bu konuda kurslar da düzenlenmektedir.

Kapadokya'da turizm sezonu Mart ayının ikinci yarısında başlamakta, talep eğrisi Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında zirve noktalarına yükseldikten sonra Kasım ayına kadar düşüş göstermektedir. (Turizm Bankası)

Talabin sınırlı da olsa bir kısmını Kasım ve Aralık aylarında yöreye çekmek mümkün görülmektedir. Çünkü Kapadokya turizminin niteliği kıyı turizminden farklıdır.

o TURİST SAYISI

Çizelge 5

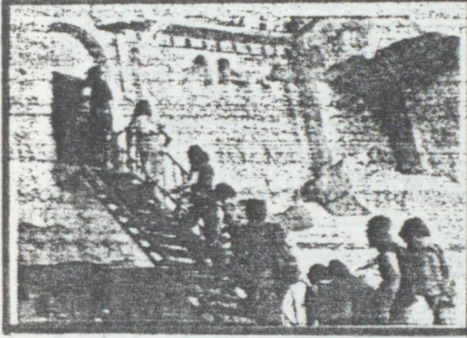
Yıl	Gelen Turist "Türkiye"	Gelen Turist "Kapadokya"	%
1968	-	28672	-
1969	-	33668	-
1984	2117094	60000	2.8
1987	2855546	550000	19.2
1988	4172727	1400000	33.5

Yabancı turist sayısını gösteren yukarıdaki tabloda da izlediğimiz gibi Kapadokya bölgesine gelen turist sayısındaki artış, ülkemize gelen toplam turist sayısındaki artışın çok üstündedir.

Kapadokya bölgesine gelen turist sayısının toplam turist sayısına oranı 1984 yılında % 2.8 iken bu oran 1988 yılında % 33.5'e yükselmiştir. Bir anlamda ülkemize gelen her 3 turisten 1'i Kapadokya'ya da gelmektedir. Bu veriler Kapadokya'ya yönelik ilgi patlamasını göstermektedir.

Valilikten alınan bilgiye göre yalnızca 1987 yılında 26'sı yabancı 37 televizyon ekibi Kapadokya bölgesinde çekim yapmıştır. Alınan görüntüler ise hemen hemen tüm Avrupa ülkelerinde, Kanada'da, Japonya'da, Avustralya'da gösterildi. Bu ilgi patlamasında büyük bir rol oynadı. Tanıtım eylemlerinin yanısıra turistlere yeni yeni tanışan bölge halkının ve tesislerdeki iyi hizmetin turist sayısında artışta önemli payı olduğu yadsınmamalıdır.

HANGİ ÜLKEDEN KAÇ KİŞİ GELİYOR?

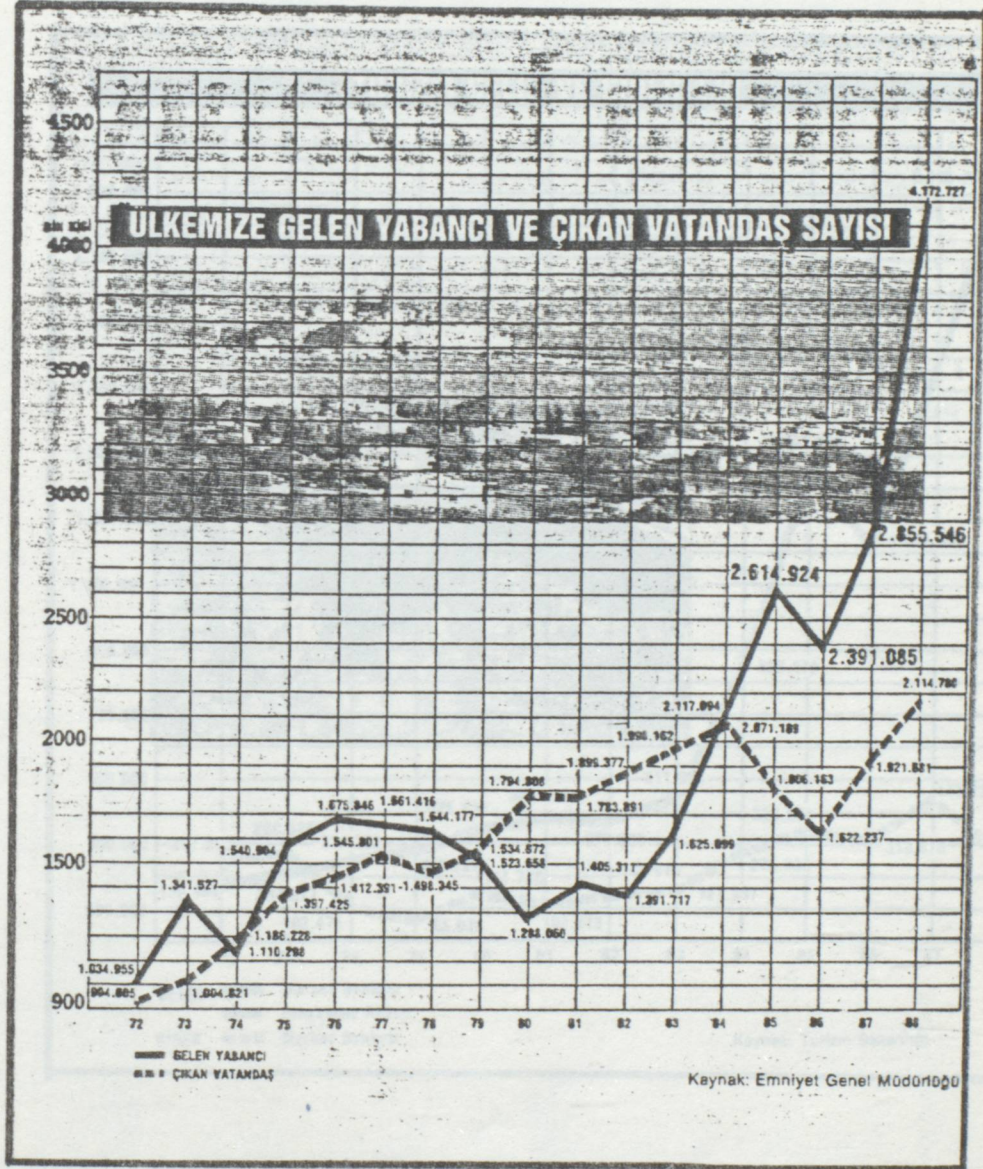
YILLARA GÖRE ÜLKEMİZE GELEN YABANCILAR

Çizelge 6

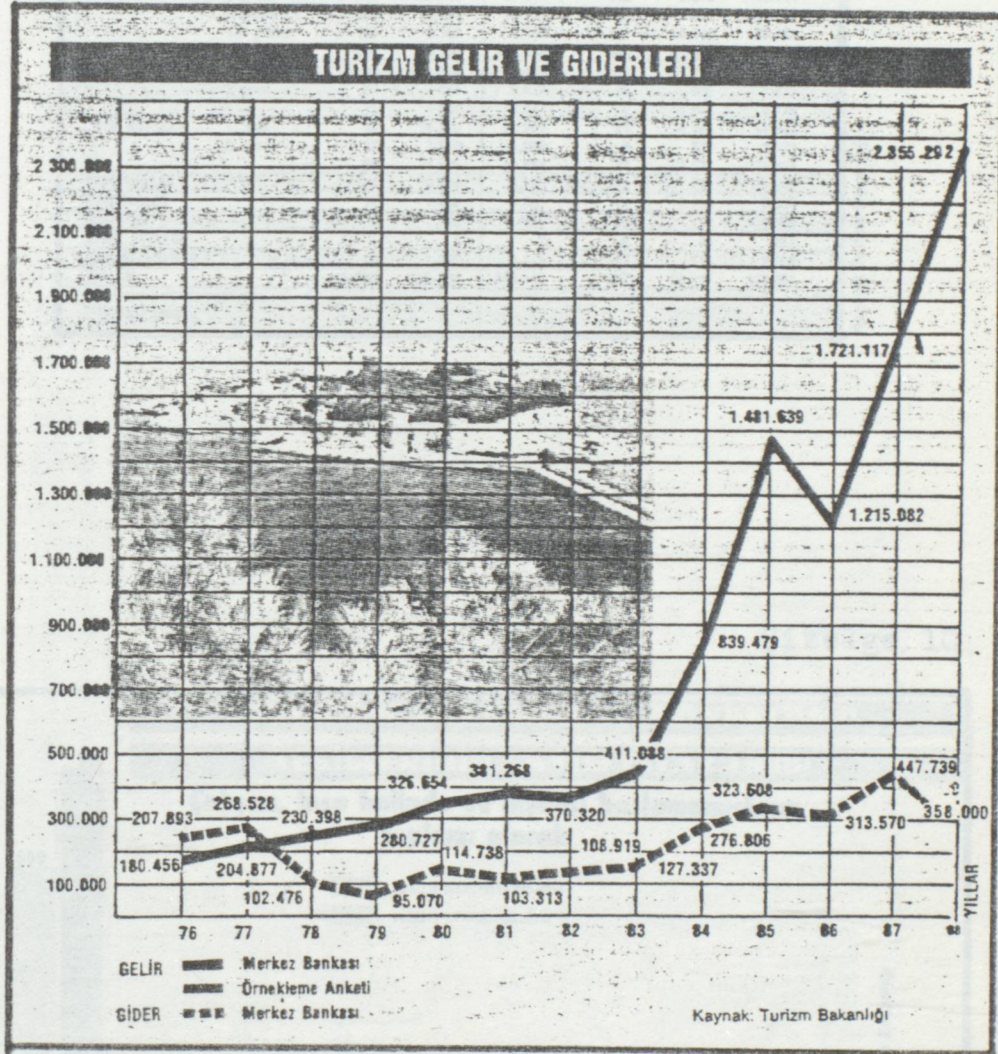
KAYNAK: Emniyet Genel Müdürlüğü

Milliyet	Yıllar	1986	1987	1988
F.ALMANYA	338.192	523.675	767.905	
AVUSTURYA	60.365	75.897	118.259	
BELÇİKA	20.731	24.061	39.207	
DANİMARKA	14.348	18.946	30.517	
FINLANDIYA	17.013	20.585	48.710	
FRANSA	143.971	168.566	216.784	
HOLLANDA	39.450	49.915	81.037	
İNGİLTERE	154.231	266.900	465.142	
İSPANYA	21.955	27.876	44.293	
İSVEÇ	15.002	27.952	43.393	
İSVİÇRE	39.793	47.872	67.662	
İTALYA	87.622	102.358	144.322	
NORVEÇ	9.070	17.164	21.174	
YUNANİSTAN	211.308	173.818	430.331	
DİĞ. AVRUPA OECD	8.719	12.852	23.350	
AVRUPA OECD	231.761	358.377	2.572.078	
AVUSTRALYA	20.760	21.491	28.989	
YENİ ZELANDA	6.107	7.000	9.655	
ABD	79.614	130.557	165.401	
KANADA	13.101	20.925	29.220	
JAPONYA	16.740	21.067	28.908	
TOPLAM OECD	1.168.096	1.757.317	2.233.251	
BULGARİSTAN	9.175	4.609	9.099	
ÇEKOSLOVAKYA	5.799	6.901	8.199	
D.ALMAN CUM.	253	1.256	699	
MACARİSTAN	22.615	28.243	61.223	
POLONYA	63.711	55.745	166.470	
ROMANYA	16.967	13.583	16.067	
SSCB	16.532	19.912	22.013	
YUGOSLAVYA	366.302	343.733	290.498	
DİĞER AVRUPA	1.186	1.298	1.567	
TOP. DİĞ. AVRUPA	512.505	475.400	575.924	
CEZAYİR	10.141	25.093	36.027	
FAS	3.016	4.147	4.422	
LIBYA	15.646	67.911	95.395	
SUDAN	10.661	7.294	10.940	
MİSİR	9.317	10.610	15.729	
TUNUS	10.155	14.661	25.494	
DİĞER AFRIKA	8.669	10.009	13.541	
TOPLAM AFRIKA	59.107	139.725	202.008	
B. ARAP EMİR.	2.472	4.032	2.699	
BAHREYN	3.598	3.755	3.904	
KATAR	961	1.384	1.537	
KUVEYT	11.577	20.504	14.330	
UMMAN	489	715	493	
İRAK	7.154	8.558	8.216	
LÜBNAN	8.297	10.571	12.999	
ÜRDÜN	15.648	29.296	27.211	
S. ARABİSTAN	40.974	36.058	32.708	
SURİYE	64.182	74.101	85.914	
KKTC	39.150	50.748	52.447	
İSRAİL	8.874	23.214	25.076	
DİĞER B.ASYA	7.856	3.768	4.395	
TOP. BATI ASYA	219.409	266.344	271.929	
İRAN	180.807	165.541	233.838	
PAKİSTAN	11.883	10.278	10.755	
DİĞER G.ASYA	3.976	5.193	6.357	
TOP. G.ASYA	196.666	181.012	250.950	
DİĞER ASYA	8.123	10.080	13.231	
TOPLAM ASYA	424.197	457.436	536.110	
O.AMERİKA	433	438	681	
MEKSİKA	1.688	5.725	6.030	
DİĞ. O.AMERİKA	674	1.398	1.513	
TOP. O.AMERİKA	2.862	7.123	7.543	
ARJANTİN	4.175	2.775	2.741	
BREZİLYA	4.968	5.921	6.493	
ŞİLİ	648	757	928	
D.G.AMERİKA	3.386	4.491	4.166	
TO. G.AMERİKA	13.177	13.944	13.928	
TOP. AMERİKA	15.972	21.505	22.152	
OKYANUSYA	44	18	61	
MİLLİYETSİZ	1.177	2.145	3.121	
YAB. TOPLAM	2.391.085	2.855.546	4.172.727	

Çizelge 7

Çizelge 8

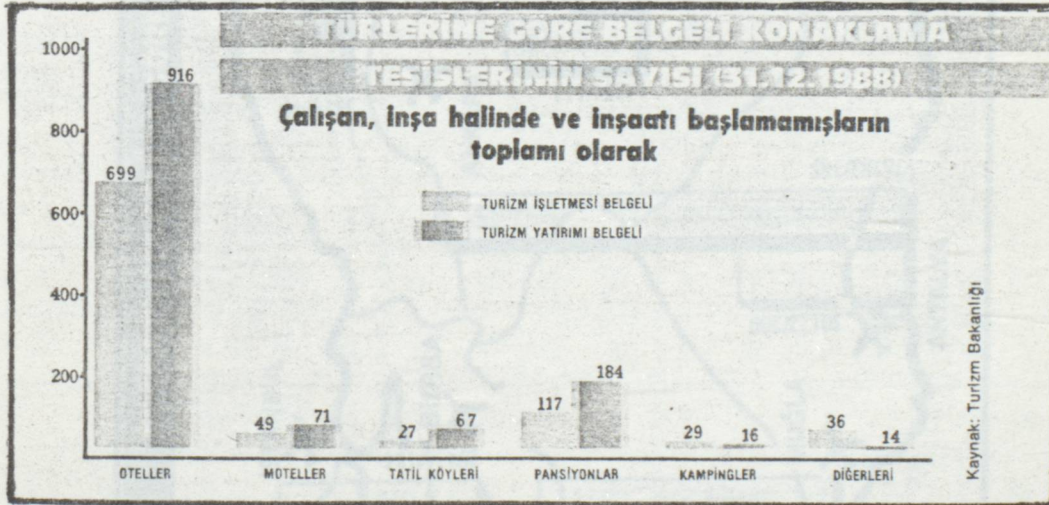
Çizelge 9

TÜRLERİNE VE SINIFLARINA GÖRE BELGELİ KONAKLAMA TESİSLERİNİN SAYISI (31.12.1988)						
TÜRÜ	SINIFI	Turizm yatırımı belgeli (*)		Turizm işletmesi belgeli (**)		
		TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
OTELLER	5 yıldızlı	51	16.047	33.542	20	5.238
	4 yıldızlı	91	16.452	34.227	34	5.175
	3 yıldızlı	310	25.349	51.811	113	9.272
	2 yıldızlı	358	16.653	33.637	281	14.275
	Tek yıldızlı	106	3.795	7.267	251	9.349
		916	78.296	160.484	699	43.309
MOTELLER	1. sınıf	18	804	1.605	18	1.223
	2. sınıf	53	1.251	2.436	90	635
		71	2.055	4.041	49	1.858
TATİL KÖYLERİ	1. sınıf	55	15.890	34.263	21	6.995
	2. sınıf	12	3.015	6.088	6	533
		67	18.905	40.351	27	7.528
PANSIYONLAR		184	3.304	6.409	117	1.679
KAMPİNGLER		16	1.586	4.587	29	2.833
ÖBERJLER		1	56	150	13	712
APART OTELLER		—	4	7	6	76
ÖZEL BELGELİLER		13	1.530	2.416	17	719
TOPLAM		1.268	105.736	218.445	957	58.914

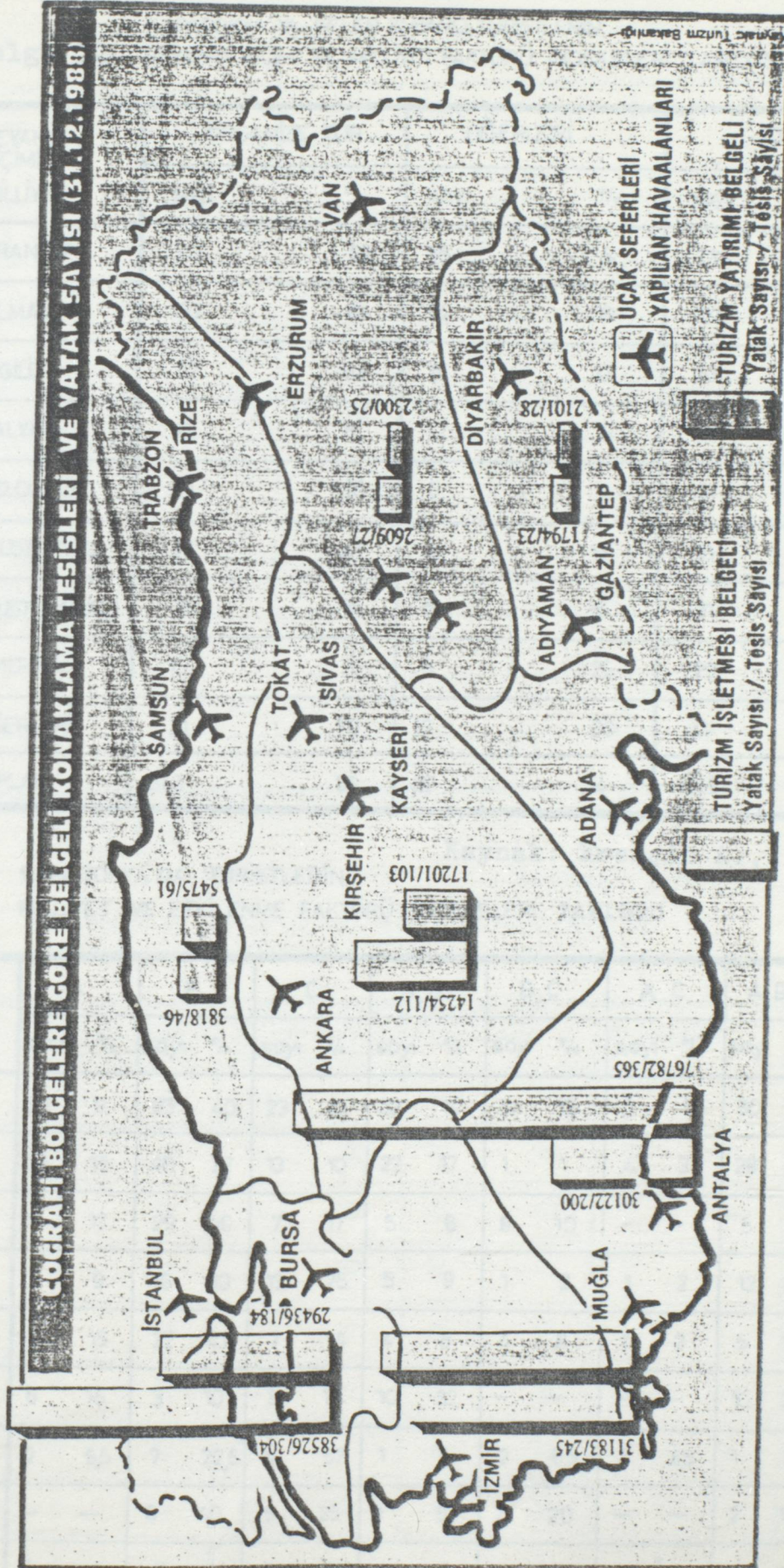
(*) Yatırım aşamasında olan.
(**) Fiklen çalışan.

Kaynak: Turizm Bakanlığı

Çizelge 10

Kaynak: Turizm Bakanlığı

Çizelge 12 KAPADOKYA'YA GELEN YABANCI TURİSTLERİN SEYAHAT BİÇİMİ VE MİLLİYET FAKTÖRÜ İNDEKSLERİ TABLOSU

SEYAHAT BİÇİMİ MİLLİYET	ORGANİZE TUR		DİĞERLERİ		TOPLAM	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%
FRANSIZ	217	92	18	6	235	36
ALMAN	103	81	24	19	127	19
İNGİLİZ	52	83	11	17	63	10
İTALYAN	43	81	10	19	53	8
BELÇİKALI	49	96	2	4	51	8
AVUSTURYALI	27	87	4	13	31	4,5
AVUSTURALYALI	26	84	5	16	31	4,5
AMERİKALI	15	75	5	25	20	3
DİĞERLERİ	31	70	13	30	44	7
TOPLAM	563	86	92	14	655	100

Kaynak: Erençin A., 1979, 203

Çizelge 13 KAPADOKYA'DA TURİSTLERİN MİLLİYET VE ETKİLENME FAKTÖRÜ İNDEKSLERİ TABLOSU

ETKİLENME NEDENİ MİLLİYET	A		B		C		A,B		B,C		A,C		A,B,C		TOPLAM	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
FRANSIZ	22	9	93	40	23	10	33	14	31	13	3	1	30	13	235	36
ALMAN	19	15	40	32	13	10	22	17	1	1	4	3	28	22	127	19
İNGİLİZ	11	17	29	46	7	11	5	8	6	10	-	-	5	8	63	10
İTALYAN	5	9	16	30	13	25	5	9	1	2	1	2	12	23	53	8
BELÇİKALI	8	15	22	43	7	14	4	8	4	8	1	2	5	10	51	8
AVUSTURYALI	5	16	3	10	3	10	10	32	-	-	-	-	10	32	31	4,5
AVUSTRALYALI	2	6,5	7	22,5	16	52	1	3	2	6,5	2	6,5	1	3	31	4,5
AMERİKALI	-	-	8	40	5	25	1	5	4	20	-	-	2	10	20	3
DİĞERLERİ	5	11	15	34	9	21	5	11	3	7	1	2	6	14	44	7
TOPLAM	77	12	233	36	96	14	86	13	52	8	12	2	99	15	655	100

ŞİZELGE 14 KAPADOKYA'DA TURİSTLERİN MİLLİYETLERİ VE GELİŞ NEDENLERİ İNDEKSLERİ TABLOSU

GELİŞ NEDENİ	A		B		C		A,B		B,C		A,C		A,B,C		TOPLAM	
MİLLİYET	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
FRANSIZ	19	8	69	29	15	6	43	18	27	11	4	2	58	24	235	36
ALMAN	12	9	30	24	3	2	56	44	9	7	1	1	16	13	127	19
İNGİLİZ	11	18	26	41	7	11	6	10	2	3	2	3	9	14	63	10
İTALYAN	2	4	13	23	12	23	9	17	4	7	1	2	12	23	53	8
BELÇİKALI	7	14	17	33	4	8	6	12	9	17	1	2	7	14	51	8
AVUSTURYALI	4	13	4	13	-	-	13	42	3	10	1	3	6	19	31	4,5
AVUSTRALYALI	1	3	7	23	12	39	5	16	3	10	1	3	2	6	31	4,5
AMERİKALI	4	20	6	30	5	25	1	5	2	10	-	-	2	10	20	3
DİĞERLERİ	5	11	10	23	6	14	5	11	3	7	2	5	13	29	44	7
TOPLAM	65	10	182	28	64	10	144	22	62	9	13	2	125	19	655	100

A: Tarihi kiliseler

B: Doğal çevre

C: Köylerde geleneksel yaşam biçimi

Kaynak: Erençin A., 1979, 202

ŞİZELGE 15 KAPADOKYA'YA GELEN YABANCI TURİSTLERİN MİLLİYET VE KONAKLAMA CİNSİ EĞİLİMİ İNDEKSLERİ TABLOSU

KONAKLAMA CİNSİ	KENDİ ÜLKELERİNDEKİ STANDARTLARDA KONAKLAMA		KÖY KONUTLARINDA AİLE YANINDA KONAKLAMA		AÇIK ARAZİDE KONAKLAMA		FARKETMEZ		TOPLAM	
MİLLİYET	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
FRANSIZ	58	25	99	42	48	20	30	13	235	36
ALMAN	17	13	39	31	64	50	7	6	127	19
İNGİLİZ	10	16	33	52	18	29	2	3	63	10
İTALYAN	12	23	9	17	26	49	6	11	53	8
BELÇİKALI	11	22	22	43	13	25	5	10	51	8
AVUSTURYALI	12	39	6	19	8	26	5	16	31	4,5
AVUSTRALYALI	5	16	18	58	8	26	-	-	31	4,5
AMERİKALI	6	30	10	50	3	15	1	5	20	3
DİĞERLERİ	6	14	21	48	12	27	5	11	44	7
TOPLAM	127	21	257	39	200	21	61	9	655	100

o YATAK KAPASİTESİ

Haziran 1986'da Kapadokya bölgesinde bir pansiyon ve 30 yatak; bir kamping, 13 otel-motel ve 1731 nitelikli yatak olmak üzere toplam turistik yatak sayısı 1761'dir.

Kasım 1988'de bu sayı 3000 nitelikli yatak (otel-motel), 3500 pansiyon yatağı olmak üzere toplam 6500 turistik yatağa yükselmiştir. Yine bu tarihte bölgede 42 otelin yapımı sürmektedir. Bu otellerin tamamlanmasıyla yatak kapasitesi 3000'den 8000'e ulaşacaktır. Pansiyonların yatak kapasitesiyle birlikte toplam yatak sayısı 15000 dolayında olacaktır. (Nevşehir Valiliği-Turizm Md.)

Hızla artan yatak sayısı beraberinde elaman ihtiyacı doğurmaktadır. Bu talebe cevap verebilmek için Nevşehir Valiliği çeşitli dönemlerde kurslar düzenlemektedir. Bunun yanısıra başka illerden de turizm sektörüne elaman yetiştirmek için düzenlenen kurslardan mezun elamanlar bölgeye gelmektedir. Ancak tesis sayısı ve yatak sayısındaki hızlı artış turizm sektörünün talep ettiği kalifiye personel ihtiyacına bölgede cevap verilmesini zorlaştırmaktadır. Bu sektörün elamanı olma niteliklerini taşımayan kişilerin çalıştırılması turizmi olumsuz yönde etkilemektedir.

Toplam mevcut yatak

sayısı:

Otel-Motel 3000 Yatak

Pansiyon 3500 Yatak

Kaynak: Nevşehir Valiliği

Kasım-1988

NEVŞEHİR'DE

• MEVCUT TURİSTİK TESİSLER

• OTELLER VE

TURİSTİK PANSİYONLAR

***	Dedeman Hotel Tel: (4851) 5619
***	Kyros Hotel Durukanı Cad. 40 Sebze Meydanı Tel: 1810
***	Kavas Oteli Ürgüp Yolu Tel: 21 71 Tel: 497 48
**	Epok Oteli Hükümet Cad. 39 Tel: 11 68
**	Göreme Oteli Hükümet Cad. Tel: 17 06
*	Lale Oteli Sarhane Sok. Tel: 17 97
*	Hacıbektaş
**	Village House Oteli Karşı Hamam Mey. Tel: 10 46
*	Ortahisar
***	Lapis Inn Hotel Göreme, Ortahisar Tel: (4869) - 1470
***	Yeni Yükseller Oteli Kayseri Yolu Tel: 11 71
M	Uçhisar
M	Kaya Moteli Tel: 10 87
O	Ürgüp
***	Mustafa Hotel Karayazı Mey. Tel: (4868) - 2288 - 1649
**	Arkadaş Hotel Avanos Cad. 12 Tel: 2395 - 1170
*	Boydaz Tepe Oteli Teslime Tepesi Tel: 11 54
M	Boylas Moteli Kayseri Yolu Tel: 12 59
M	Turban Ürgüp Moteli Tel: 22 80
O	Eyvan Oteli Karagendere Mah. Tel: 24 24

• MOCAMPLAR

Koru Mokamp Uçhisar Tel: 11 85

Kaynak: Miliyet/Döküman

Mayıs_1989

Toplam mevcut yatak
sayısı:

Otel-Motel 3000 Yatak
Pansiyon 3500 Yatak

Kaynak: Nevşehir Valiliği

Kasım-1989

• İKİ YIL İÇİNDE YAPIMINA
BAŞLANAN OTELLER

Yeri	Yatak sayısı	Yıldızı
Nevşehir Merkez		
1- Dedeman	734	5
2- Gökçem	360	4
3- Özalın	248	3
4- Otel Nevşehir	204	3
5- Nevsil	222	3
6- Kapadokya	156	3
7- Hayal Beldesi	104	2
8- Şekeryapanlar	66	1
9- Otel Erdoğan	44	1
10- Çarşı Motel	50	1
11- Seven Brothers	46	1
	2234	
Ürgüp		
12- Lapis	525	5
13- Belediye Oteli	250	3
14- Sekan	294	3
15- Baykallar	364	3
16- Osman Oteli	104	3
17- Kapadokya	250	3
18- Dinler Turizm	352	3
19- Kalcı Oteli	251	2
20- Sinasos	118	2
21- Ulusoy	104	2
22- Halaç Oteli	120	1
23- Ossiana	75	1
24- Yavuzlar	68	1
25- Feza	54	1
	2939	
Avanos		
26- Yılık	343	3
27- Kotas	296	3
28- AGE Turizm	266	3
29- Atunyazi	117	2
30- Erköy	144	2
31- Belha Oteli	198	2
32- Festival Oteli	72	2
33- Faruk Oteli	86	1
34- Tümer Oteli	64	1
35- Oteli Gülhan	63	1
	1649	
Göreme		
36- Belediye Oteli	151	3
Kaymaklı		
37- Belediye Oteli	260	4
38- Kontürkler	155	2
Derinkuyu		
39- Belediye Oteli (ruhsatı alındı)	40	—
Uçhisar		
40- Belediye Oteli	96	1
Gülşehir		
41- Kepez Oteli	162	2
42- Gülşehir Oteli	52	1
Toplam:	7738	

Kaynak:

Cumhuriyet Gazetesi

24.11.1988

KAPADOKYA TURİZM YATIRIM ALANLARI YATAK KAPASİTESİ

HARİTA, PLAN, ALTYAPI DURUMU

Çizelge 17

	TESİS TÜRÜ	TURİZM YATIRIM ALANLARI								BÖLGE TOPLAMI
		Nevşehir	Doğu Nevşehir	Batı Uçhisar	Uçhisar	Ortahisar	Orgüp	Mustafapasa	Avanos	
MEVCUT YATAK ADEDİ/TESİS ADEDİ	OTEL-MOTEL	492/5	-	-	70/1	102/1	796/4	-	196/2	1656/13
	KAMPING	-	-	-	-	75	-	-	-	75
	PANSİYON	-	-	-	-	-	-	-	30/1	30/1
	TOPLAM	492/5	-	-	70/1	177/1	796/4	-	226/3	1761/14
İNŞAATI DEVAM EDEN YATAK ADEDİ/TESİS ADEDİ	OTEL-MOTEL	239/2	-	-	-	-	42	150/1	-	431/3
	KAMPING	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	PANSİYON	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	TOPLAM	239/2	-	-	-	-	42	150/1	-	431/3
DİĞERİ YATAK ADEDİ/TESİS ADEDİ	OTEL-MOTEL	-	9490/26	2880/7	305/2	480/7	3496/6	6830/32	8830/21	32311/104
	KAMPING	-	-	-	375/1	-	-	768/3	-	1143/4
	PANSİYON	-	-	-	-	-	-	720/...	267/3	987/...
	TOPLAM	-	9490/26	2880/7	680/3	480/7	3496/6	8318/...	9097/27	34441/...
GENEL TOPLAM		731/7	9490/26	2880/7	750/4	657/8	4334/10	8468/...	9323/30	(x) 36633/...

(x) : Bölge toplam yatak kapasitesine ilave olarak Kaymaklı yerleşmesinde 260 yataklı
Üç yıldızlı bir otelin inşaatı halen devam etmektedir.

Kaynak: T.C. Turizm Bankası
Fiziksel Planlama Grup Bşk.
1.6.1986

2.2. PLANLARI

2.2.1. GÖRME TARİHİ MİLLİ PARKI GELİŞME PLANI

Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Millî Parklar Dairesi ilki 1967 yılında ikinci ilk gelişmeye başlamış, kavramsal 1971 yılında 1/50000 ölçekli harita yapılmıştır.

KAPADOKYA TURİZM YATIRIM ALANLARI HARİTA, PLAN, ALTYAPI DURUMU

Çizelge 18

BÖLGE ADI	HARİTA DURUMU	İMAR PLANI DURUMU	ALTYAPI DURUMU	YATAK ADEDİ/TESİS ADEDİ			
				Mevcut	İnsaat	Öneri	TOPLAM
NEVŞEHİR	1/1000 Haritası Mevcuttur.	1/1000 Plan Onanlıdır.	Mevcut Kentisel Altyapı	492/5	239/2	-	731/7
DOĞU NEVŞEHİR	1/1000 Haritası Mevcuttur.	1/1000 Plan Onanlıdır.	Mevcut Kentisel Altyapı	600/1	-	8625/25	9225/26
BATI UÇHISAR	1/1000 Haritası Mevcuttur.	1/1000 Plan Onanlıdır.	Yoktur.	-	-	2880/7	2880/7
UÇHISAR	1/1000 Haritası Mevcuttur.	1/1000 Plan Onanlıdır.	Mevcut Kentisel Altyapı	70/1	-	680/3	750/4
ORTAHISAR	1/1000 Haritası Mevcuttur.	1/1000 Plan Onanlıdır.	Mevcut Kentisel Altyapı	177/1	-	480/7	657/8
ORGOP	1/1000 Haritası Mevcuttur.	1/1000 Plan Onanlıdır.	Mevcut Kentisel Altyapı	796/4	42	3496/6	4334/10
MUSTAFAPAŞA	1/1000 Haritası Mevcuttur.	1/1000 Plan Onanlıdır.	Yoktur.	-	150/1	8318/...	8468/...
AVANOS	1/1000 haritası Mevcuttur.	1/1000 Plan Onanlıdır.	Mevcut Kentisel Altyapı	226/3	-	9097/27	9323/30

2.2. PLANLAMA

2.2.1. GÖREME TARİHİ MİLLİ PARKI GELİŞME PLANI

Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Milli Parklar Dairesi ilki 1967 yılında ikincisi ilk çalışmayı tamamlayıcı kapsamda, 1971 yılında, A.B.D. Mili Park Servisi ile işbirliği yaparak bölgede çalışma yapmıştır. Bu çalışma sonucunda Göreme Tarihi Milli Parkı ilan edilmiş ve bu park kapsamında ekteki haritada sınırları belirlenmiş sit alanı, bu alan ve çevresini koruma, kullanma yönünde gelecekteki planlama eylemlerine altlık oluşturacak ilkeler belirlenmiştir.

Göreme'nin manzara yapısının görsel değeri, parkın asıl zenginliğini meydana getirir. Köylülerin tarımsal uğraşları, kolay işlenebilen volkanik topraklı tarlalar, tarım yöntem ve ürünleri, eski devirlerden büyük bir farklılık göstermemektedir. Bu özellikler yöredeki peri bacaları ve kalıntılar ile geleneksel bir ilişki içinde, hareketli ve canlı bir görüntü oluşturmaktadır.

Bu geleneksel görünümün kullanılması ve korunması tarihi milli parkın yönetim ve gelişiminde ana temayı meydana getirmiştir.

Milli parklar kapsamında, genel bir yaklaşım olan, bu günkü yaşamın, doğal değerler yanında ikinci plana alınması, uygulanmamış; buna karşın, yerli halkın park kaynaklarına destek ve parkın önemli bir unsuru olması ilkesi benimsenmiştir. Göreme Tarihi Milli Parkı Gelişim Planında, yine genel kavramdan ayrılınarak, tüm sahanın devlet mülkiyetinde olmasında vazgeçilmiş; park bütünlüğü ve denetimi içinde, şimdiki sahiplerinin mülkiyetinin devamı uygun görülmüştür. Ancak korunması gereken doğal ve tarihsel değerlerin bulunduğu alanlar ile, kamu gereksinimleri için gerekli te-

sislerin kurulacağı ve korunacağı alanlar devlet mülkiyetinde olacaktır.

Park sınırları içinde belirlenen değerlerin kurulması ve korunması, sahanın çeşitli zonlara ayrılması yöntemi ile gerçekleştirilecektir.

Eski sosyal ve mimari geleneklerin devamı, kesin ve düzenleyici önlemlerle sağlanacaktır. Özellikle üzerinde durulacak konu; yörede milli park tesisine kaynak olan ve böylelikle, turist kullanımına en uygun biçimde sunulabilecek değerlerin korunmasıdır.

Koruma eylemi kiliseleri, duvar resimlerini, park içindeki Selçuklu ve sonraki dönemlerden kalan tarihsel yapıları ve köyleri kapsamaktadır.

Köylerle ilgili koruma ilkeleri şunlardır: 1. zondaki Göreme ve Çavuşini köyleri parkın genel görünümünde önemli bir unsur olup, yörenin kültürel geçmişi ile ilginç bir bağlantı kurmaktadırlar. Bu açıdan bu köylerin sakinleri geleneksel evlerinde yaşamaya, tarlalarını sürmeye ve dükkanlarında çalışmaya devam edeceklerdir. Park ve turistik etkinlikler bu günlük yaşayışla kaynaşacak şekilde planlanmalıdır. Köylerin normal genişleme ve düzenlenmesi, ana kültürel birim ve var olan görünümle uyum sağlayacak şekilde planlanmalıdır.

Park içinde, ilgi çekici unsurlardan biri olan yapılar ve köylerin çevresi çekiciliğini bozacak modernleştirme yönelimlerinden kesinlikle korunmalıdır.

Gelişimdeki esas ölçek, köylerdeki karakteristik değerleri korumak ve bu yerleşme merkezlerinin, park amaçlarına uygun olarak gelişmesine rehberlik etmek olmalıdır.

Yönetimsel açıdan park sahası iki zona ayrılmıştır.

o 1. Zon:

Birinci zon, parkın ana çekirdeğini oluşturmaktadır. Sınırları içinde parka değer kazandıran elamanları kapsar. 1. zon, kesinlikle koruma zonedir. Bu zon sınırları içinde iki köy bulunmaktadır. Bunlar park etkinliğinin merkezi olması önerilmekte olan Göreme ve Çavuşini köyleridir. Göreme köyü sürekli fakat sınırlı ve planlı bir koruma ve gelişme programları uygulanması önerilmektedir. Bu programların uygulanmasında köyün geleneksel mimarisi ile uyum ve ziyaretçi gereksinimleri göz önünde bulundurulması gereken konulardır. Küçük Çavuşini köyünün eski köy yerinin batısında daha düz bir alana taşınması yakınlarda hazırlanan bir plana göre aktivite kazanmıştır. Bu durum genel park amaçlarına ters düşmekte ve görsel bozulma yaratmaktadır. Köyün hemen yakınında olan; kilise, mağara ve halen terk edilmiş durumda olan ev kalıntılarının bulunduğu alanın köy tanıtım unsuru olarak korunması önerilmektedir.

o 2. Zon:

Bu zon, birinci zonu tamamen çevreler ve bir tampon alan oluşturur. 2. zon içinde tarımsal etkinlik aynen devam edecek ve öteki tüm arazi kullanma etkinlikleri yürürlükteki yasalara göre düzenlenecektir. Bu düzenleme ve sınırlamalarla, görsel bozukluk yaratan ticari, yol kenarı reklamlarının tamamen kaldırılması, elektirik ve telefon hatlarının uygun güzergahlara taşınması sağlanacak, park estetik değerleri ve turizme dönük park amaçları ile iliş-

ki yaratan ticari, endüstriyel ve benzeri etkinliklerin denetimi ve gerekli ölçüde yasaklanması gereklidir.

Göz önünde bulundurulması gereken bir konu da; yollar otoparklar ve manzara seyir noktalarının, tarihsel kaynakların ve doğal zenginliklerin bütünlüğünü bozmasını önlemektir.

Gelişim analizi ise şöyledir:

o Ziyaretçi Merkezi:

Ziyaretçilerin Göreme vadisine girmeden önce ilk temas edecekleri nokta ziyaretçi merkezi yapıları olacaktır. Bu nedenle bu merkez Göreme'ye giden yolların kesiştiği noktada yer almalıdır. Yapıların mimari tarzı, fonksiyon ve çevreye uygunluk bakımından etüd edilmelidir. Bu yapılar: Danışma, audio-visual oryantasyon mekanları, tanıtıcı sergileme yerleri, wc grupları, kütüphane, konferans salonu, gerekli yönetim büroları, ilk yardım odası ve depolardan oluşacaktır.

Bu ilke paralelinde, sonra Göreme vadisinde tamamen toprak altında olarak çözülmüş bir ziyaretçi merkezi yapılmıştır.

o Kamp Alanı:

Kamp alanının, ziyaretçi merkezinin yakınında Avanos'a giden yol üzerinde olması planca öngörülmektedir.

o Otel Zonu:

Birinci zondaki geceleme tesisleri, yer ve sayı bakımında sınırlı olacaktır. Uzun devreli Plana göre otel zonu olarak, Göreme'nin doğusunda yer alan ve kamulaştırılması gereken alan ayrılmıştır. Yapının ve servis elamanlarının çevreye uygunluğu, yöresel malzeme ile yapıl-

ması, estetik ve ekonomik açıdan esas olarak ele alınmalıdır. Ayrıca bir motel ve kamping zonu önerisi vardır.

Planda önerilen zonda, belirlenmemiş fakat az olması gereken kapasitenin üstünde ve yapı boyutu, malzeme kullanımı, yapım şekli belirlenen ilkelere uygun olmayan turistik tesislerin yapımı gerçekleştirilmiştir.

o Yardımcı Tesisler:

Göreme'de bakım ve onarım tesisleri, ayrıca parkta görevli personel için konutlar yapılabilmesi içinde batı yönünde bir bölge belirlenmiştir.

Göreme Tarihi Milli Parkı Gelişme Planı bölgesel ölçekte yapılmış ilk çalışmadır. Bu çalışma bölgenin tarihi, jeolojik ve yapısal değerinin özellikle turizm açısından öneminin belirlendiğinin bir göstergesidir.

Ancak bölgenin sahip olduğu değerlerin tespiti yapılmış olmasına ve gelecekte ülkesel-bölgesel ölçekte turizm aktivitesindeki yeri kestirilmiş olmasına rağmen bölge ile ilgili kararlar çok genelde kalmış ve yerleşmelerin canlı organizmalara benzediği, zaman içinde mekanı kullanan kişilerin sosyal, kültürel ve ekonomik düzeylerindeki değişim paralelinde mekanda da belli değişim talepleri olabileceği göz ardı edilmiştir. Bu talepler paralelinde "bu bölge korunmalıdır" demenin sorunu çözmediği, değişimi nasıl, hangi örgütlerin, ne şekilde kontrol edeceği ve düzenleyeceği belirlenmemiştir.

Gelişme Planının amacının bir altlık oluşturmak olduğu, yapılacak daha detaylı planlama çalışmalarına ana kararlar getirerek yardımcı olmayı amaçladığı da göz ardı edilmemeli.

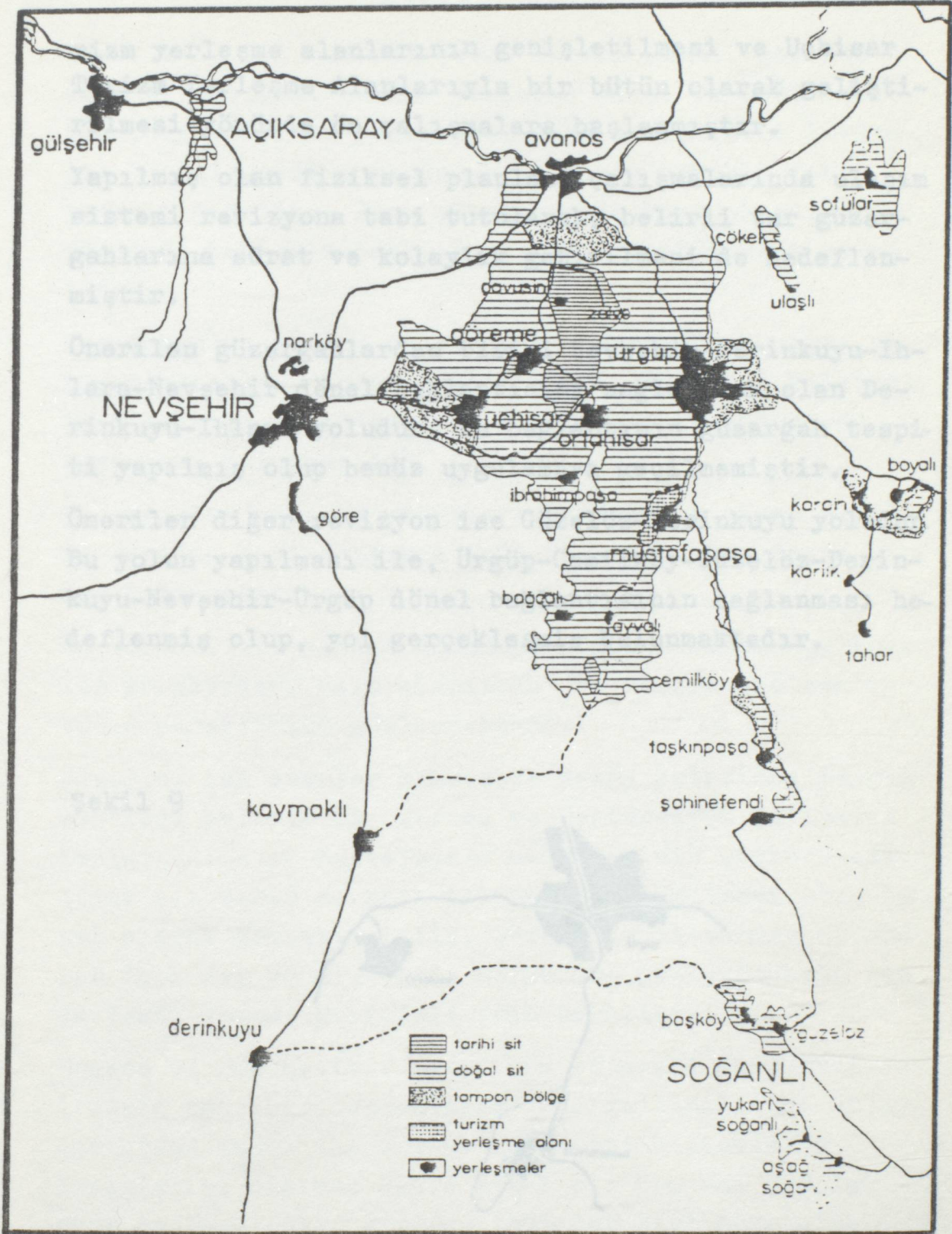
2.2.2. DİĞER FİZİKSEL PLANLAMALAR

Kapadokya yöresi 23.2.1973 gün ve 7/5811 sayılı Bakanlar kurulu kararı ile turizm sektörü açısından öncelikli yöreler arasına alınmış ve fiziksel planlarının hazırlanması öngörülmüştür.

Tarihi ve doğal özellikleri nedeniyle Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 10.7.1976 günlü ve A-69 sayılı kararıyla bölge hakkında geniş çaplı koruma ilkeleri ve fiziksel planlama çalışmalarına baz oluşturacak ana prensipler oluşturulmuştur.

Bu prensipler doğrultusunda Kültür ve Turizm Bakanlığı adına T.C. Turizm Bankası A.Ş. tarafından düzenlenen Kapadokya 1/25 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, 1981 yılında onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Çevre Düzeni Planıyla mevcut yerleşmelerin bünyesinde geliştirilebilecek sınırlı sayıda yatak kapasitesi yanında iki ayrı yağılma noktasında turizm yerleşme alanı kararı getirilmiştir. Bu alanla çekici kaynaklara yakınlık ve ulaşılabilirlik, teknik altyapı durumu, doğal görünümün bozulmaması, gelişmenin kontrol edilebilirliği kriterlerine ağırlık verilerek önerilmiştir. Bu alanlardan Mustafapaşa Turizm Yerleşme Alanı, Kültür ve Turizm Bakanlığı adına, T.C. Turizm Bankası tarafından 1/1000 ölçekte planlanmıştır. Planlama alanı daha sonra Turizm Merkezi olarak ilan edilmiş ve bu karar 6.9.1982 günlü Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Aynı şekilde ikinci alan olan Uçhisar Turizm Yerleşme Alanları da T.C. Turizm Bankası A.Ş. tarafından 1/1000 ölçekte planlanmıştır. Ancak bu kesimde öngörülenden çok daha büyük kapasitelere yönelmek mümkün görülmektedir.

Bölgeye giriş kapısı niteliğindeki bu kesimde girişimcilere daha fazla tercih olanakları sağlayacak bir uygulama imar planı çalışması gündemde bulunmaktadır. Bu amaçla Nevşehir İmar Planında doğudaki öneri tu-

KAPADOKYA ÇEVRE DÜZENİ PLANI

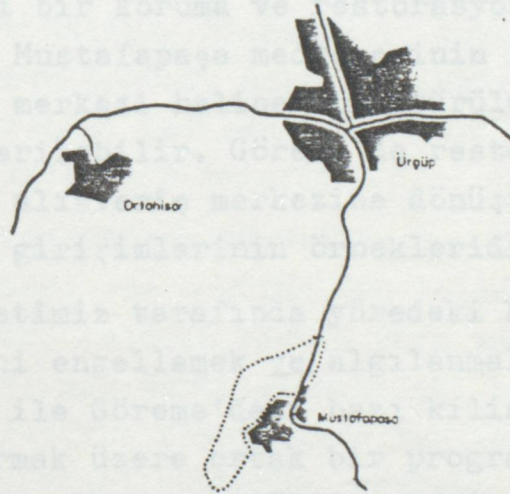
rizm yerleşme alanlarının genişletilmesi ve Uçhisar Turizm Yerleşme Alanlarıyla bir bütün olarak geliştirilmesi yönünde ön çalışmalara başlanmıştır.

Yapılmış olan fiziksel planlama çalışmalarında ulaşım sistemi revizyona tabi tutularak, belirli tur güzargahlarına sürat ve kolaylık getirilmesi de hedeflenmiştir.

Önerilen güzargahlardan birisi Nevşehir-Derinkuyu-Ihlara-Nevşehir dönel bağlantısını sağlayacak olan Derinkuyu-Ihlara yoludur. Bu bağlantının güzargah tespiti yapılmış olup henüz uygulamaya geçilmemiştir.

Önerilen diğer revizyon ise Güzelöz-Derinkuyu yoludur. Bu yolun yapılması ile, Ürgüp-Cemilköy-Güzelöz-Derinkuyu-Nevşehir-Ürgüp dönel bağlantısının sağlanması hedeflenmiş olup, yol gerçekleşmiş bulunmaktadır.

Şekil 9

MUSTAFAPAŞA TURİZM MERKEZİ

Gerek 1/25 000 ölçekli çevre düzeni planı, gerekse daha ayrıntıdaki turizm yerleşme alanı ve kent imar planları yöredeki geleneksel doku ve kültürün turizm ile bütünleşmesini sağlamak açısından gerekli fakat yeterli değildir. İmar planları ile kontrol edilemeyen değişkenlerin başka araçlarla denetlenmesi zorunludur.

Kapadokya'yı turizm açısından benzersiz bir konuma getiren etmenler, doğal güzellikleri, kültürel kalıtımı, dini geçmişi ve etnografik özelliklerinin bir arada yoğunlaşmış bulunmasıdır.

Bu unsurlar veya bu unsurları günümüze taşıyan yapıları ortadan kaldırdığımız anda yörede turizm adına bir şey kalmayacaktır.

Ne var ki, bir yandan korumaya ilişkin olumlu gelişmeler görülürken, bazı alanlarda da apaçık bir tahribatın süregittiği gözlenmektedir.

Örneğin, tek eserler konusunda henüz yeterince yaygın olmasada belirli bir koruma ve restorasyon çalışması başlatılmıştır. Mustafapaşa medresesinin restore edilerek alışveriş merkezi haline dönüştürülmesi buna örnek olarak gösterilebilir. Göreme'de restorasyonu süren Türk Evi ve alışveriş merkezine dönüştürülmüş han da tekil koruma girişimlerinin örnekleridir.

Unesco ve hükümetimiz tarafında yöredeki kaya kiliselerinin tahribini engellemek ve algılanmalarını kolaylaştırmak amacı ile Göreme'deki bazı kiliselerin fresklerini onarmak üzere ortak bir program uygulanmaya başlanmıştır. Program 1973'den beri süregelmektedir.

Kent dokularının korunması ise ele alınması gereken en önemli konudur.

Kapadokya bölgesindeki tüm yerleşim birimlerinin imar planları vardır ve imar planları ile Turizm Bankasının yapmış olduğu Turizm Yatırım Alanları Planları arazi kullanım kararları bakımından paralellik göstermektedir.

İmar planları doğrultusunda, belediyelerin ve ilgili bakanlıkların mevcut kentsel doku açısından uygulamadaki en önemli açmazı, bazı bölgelerin kaya düşme tehlikesi karşısında afet bölgesi ilan edilerek boşaltılmış olması ve yeni yapılmış afet evlerinin yapısal doku ile bağdaşmayan bir mekansal görüntü ortaya çıkarmış olmalarıdır. Bu en acı tecrübeyi Çavuşini köyü yaşamıştır. Kaya traşlaması, kopma durumunda olan kalyaların yok edilmesi, çatlakların bulonlanması ve mağaraların doldurulması gibi yöntemlerle politika afetten kaçma değil "afetle savaşıma" olmalıyken Çavuşini köyünde eski köy yıkık, harabe görünümü kazandırılacak şekilde terkedilmiş ve istenen görünüm de kısa sürede oluşmuştur. Harebeye dönmüş eski konutları ve mekanıyla yeni yapılmış afet evleri Çavuşini köyünü, Göreme Milli Park Gelişme Planında 1. zonda gösterilmiş olmasına rağmen görünüm açısından Anadolu'nun herhangi bir bölgesindeki herhangi bir köyden farksız kılmıştır ve belki de daha iticidir.

Kapadokya sit alanı olarak bütündür. Bu bütün içinde herhangi bir yabancı öge o bütünlüğü bozacak, parçalayacak niteliktedir. Yolların kırsal veya yerleşik alanlarda asfalt olmasının tartışılabilceği bölgede, belirlenen turizm yatırım alanlarında yapılaşma modelinin ki bu model çevreyi bozmayan, çevresi ile uyumlu yapıları içermelidir, belirlenmemiş olması, yapılaşma katsayılarının bölge bütününde belirlenmiş olmaması bölge bütünlüğü açısından olumsuz yapılaşmaya altlık olmuştur. Sorunun sadece planlama olmadığı, denetlemenin de yapılaşmada önemli bir unsur olduğu

unutulmamalıdır.

Kapadokya'da ana kararların, 1/5000 ölçekte bütüncül bir planda verilmesi ve bu planın şimdiki imar planlarında olduğu gibi sadece yerleşik alanları değil tüm bölgeyi içermesi, bölgesel ölçekte kurulacak bir örgüt tarafından da planın işlerliğinin yürütülmesi mevcut potansiyelin bozulmadan gelecek kuşaklara aktarılması açısından yararlı olacaktır.

Sit alanı içindeki çevre ile uyuşmayan, yabancı kalan ülkemizin veya dünyanın herhangi bir yerinde olabilecek turizm tesislerinin ve aynı nitelikteki diğer yapısal öğelerin oluşturduğu sorunun çözümü planlama, örgütlenme ve bu örgütlenme içinde yürütülecek etkin denetleme eylemleriyle aşılabılır.

3. BÖLÜM

GÖREME'DE SOSYO EKONOMİK YAPI ÇÖZÜMLEMESİ

3.1. GÖREME YÖRESİ TARİHÇESİ

Göreme kasabası Nevşehir'e 8 km. uzaklıkta, Nevşehir-Kayseri karayolunun üzerinde Göreme vadisi ile bir tepe ile ayrılmış, kuzeye, Kızılıрмаğa açılan ve içinde Matçan çayı geçen bir vadiye yer alır. Bugün, Kapadokya'da turist akımının düğüm noktalarının en önemlisini oluşturan köyün kuruluşu, Göreme kiliselerinin kurulmaya başladığı Hristiyanlığın ilk yıllarına rastlar. Göreme bölgesine yerleşen ilk kimse olarak bilinen St. Hieron'un bu köyde yaşadığı kabul edilir. Bugün bile bazı konut birimlerinin içinde kilise kalıntılarına rastlanan köyde 16. yy.'da çok sayıda kilise vardı ve nüfusun büyük bölümü Hristiyandı.

Hristiyanlar tarafında kilise olarak kullanılan bir çok yer daha sonra Müslümanlar tarafında değiştirilip konut olarak kullanılmıştır. Konutlarının ellerinde alınabileceği korkusu, oyma birimlerdeki kilise kalıntılarını ve freskleri yok etmeye götürmüştür. Bugün şu konutun içinde kilise var diye tarif ettikleri halde, gidildiğinde yine aynı anlayışla inkar etme olayı ile karşılaşilmektedir. Köyün yaşlıları, binsekizyüzlerin sonlarında, eşkiyalık hareketlerinde bir çok kimsenin oyma konutlarda yaşadıklarını söylemektedirler. Bugünün yığma konutları büyük olasılıkla daha sonraki devirde yapılmıştır.

Göreme kasabası, Göreme Tarihi Milli Parkı'nın 1. zonunda yer almaktadır. Bu yerleşme birimi doğa, insan ve tarih üçlüsünün az bulunan bir sentezi niteliğinde olup, bugün, 40 hektarlık bir alan kapsamaktadır.

3.2. KENTSEL KADEMELENME VE NÜFUS

Kapadokya bölgesi Orta Anadolu Bölgesin'de yer almaktadır. Orta Anadolu Bölgesinde nüfus büyüklüklerine rağmen henüz kentsel fonksiyonların nüfusla orantılı olarak gelişmediği veya daha büyük nüfustaki bir kentin göreceği fonksiyonları üstlenen küçük kentler mevcuttur. Bölgenin özelliği büyük kentlerin alt kademedeki merkezlerin fonksiyonlarını kapması, böylece belli bir uzaklıkta bulunan diğer kentlerin sürekli ve hızlı gelişmeler göstermesini engellemesidir.

Gelişmiş ekonomilerde görülen kademeli kent sistemleri henüz ülkemizde görülmemektedir. En üst kademedeki bir kentin etki alanında ara kademedeki yerleşmeler olmadan en alt kademedeki kentlerin bulunması ülke genelinde ve Orta Anadolu Bölgesinde karşımıza çıkmaktadır.

Diğer yandan kent nüfusları ve sektörel dağılım arasında da bir bağıntı yoktur. Aynı veya yakın nüfus büyüklüğüne sahip yerleşmelerdeki sektörel dağılım birbirine çoğunlukla paralellik göstermez. Bunda yatırımların dengeli dağılımının yapılmamış olması veya kentlere yönelik kalkınma planlarının ve fizik mekandaki gerçekleştirebilirliklerinin yetersizliği etmendir. (Orta Anadolu Bölgesi, İmar ve İskan Bak., 1980, 30)

Orta Anadolu bölgesinde ülke ve ülkeler arası kentsel merkez olarak Ankara bulunmaktadır. Çalışma alanımız olan Nevşehir ili V. kademe merkez olan Kayseri ve VI. kademe merkez Ankara'nın etki alanında kalmaktadır. Kayseri'nin sanayi sektöründeki gelişmişliği Kapadokya bölgesi için bir anlamda şans olmuştur. Yakın ilişki nedeniyle bölgede sanayi gelişmemiş, doğal ve tarihi eserler korunabilmiştir.

Gerek Ankara gerekse Kayseri ticaretin gelişmiş olduğu, kamu ve özel sanayi kuruluşlarıyla kentsel aktivitelerinin yüksek olduğu odaklardır. Bu merkezlerde sağlık ve eğitim donatıları

da üst düzeydedir.

Milli Park sınırları içinde kalan yerleşme birimlerinden Urgüp ve Avanos II. kademe merkezlerdir. Bu merkezler aynı zamanda ilçe merkezidirler. Göreme'nin de içinde olduğu diğer yerleşme birimleride I. derece (yarı kentsel) tarımsal nitelikte merkezlerdir.

İç Anadolu'da Nevşehir ve çevre illerin nüfuslarına baktığımızda bölgede Kayseri dışındaki illerin nüfus artış oranlarının 1980 yılına kadar düşmekte olduğunu görmekteyiz. Kayseri sanayi sektöründe ve ona bağlı olarak hizmetler sektöründeki gelişme dolayısıyla göç veren diğer kentlerin aksine 1980 yılından önceki dönemde göç almıştır. Ankara ilinde ise düşme, daha önceki dönemde büyük oranda olan aldığı göçün kısmen azalmasından kaynaklanmaktadır.

Nevşehir ili 1970 yılı öncesinde dış ülkelere önemli oranda göç vermiştir. 1970-80 yılları arasında ise üst kademe merkezler olan Kayseri ve Ankara'ya mesafe olarak yakın, ulaşım bağlantısı olarakda net akslarla bağlı olmasından dolayı kentsel donatıların artmaması, sadece kamyon ve traktör kasası yapımında uzmanlaşmayla sınırlı kalan sanayi sektöründeki gelişim ve tarıma dayalı üretimde gelişme olmaması özellikle kırsal kesim ağırlıklı iç göç olayını gündeme getirmiştir.

Nevşehir'de 1980 yılından sonra nüfus artış oranı ivme değiştirmiş ve artmaya başlamıştır. Bölge içinde nüfus artış oranı en düşük iller arasında olmakla birlikte Nevşehir ilinde turizm sektörünün gelişmesinde kaynaklanan ve göç verme olayının ilk etapta verdiği göçü geri alması şekline dönüştüğü bir nüfus artışı gerçeğiyle karşılaşırız. Turizm odaklı bu değişim şüphesiz ilk etapta turizm odağı olan yerleşmeleri kapsamaktadır.

Kentsel merkezlerin sanayi sektörü açısından gelişmemesi Nevşehir'de kırsal nüfusun kentsel nüfusa dönüşümü sürecinde başka illere göç vermesi yönünde şekillenmiştir. Buna paralel olarak kentsel nüfus oranı Nevşehir'de %34 ile %51(1985) olan ülke ortalamasının çok altında kalmıştır.

İÇ ANADOLU BÖLGESİNDE BAZI İLLERİN

NÜFUS BÜYÜKLÜKLERİ

Çizelge 19

	1965	1970	1975	1980	1985
Ankara	1644302	2041658	2585293	2854689	3306327
Kayseri	536206	598693	676809	778383	864060
Konya	1122622	1280239	1422461	1562139	1769050
Niğde	362444	408441	463121	512071	560386
Kırşehir	196836	214932	232853	240497	260156
Nevşehir	203316	229830	249308	256933	278129

İÇ ADADOLU BÖLGESİNDE BAZI İLLERİN

NÜFUS ARTIŞ ORANLARI

çizelge 20

	1965/70	1970/75	1975/80	1980/85
Ankara	24.16	26.62	10.42	15.82
Kayseri	11.65	13.04	15.00	11.00
Konya	14.04	11.10	9.81	13.14
Niğde	12.69	13.38	10.56	9.43
Kırşehir	9.19	8.33	3.28	8.17
Nevşehir	13.04	8.47	3.05	8.24

10 000 KRİTERİNE GÖRE KENTSEL-KIRSAL

NÜFUS ORANLARI

-1985

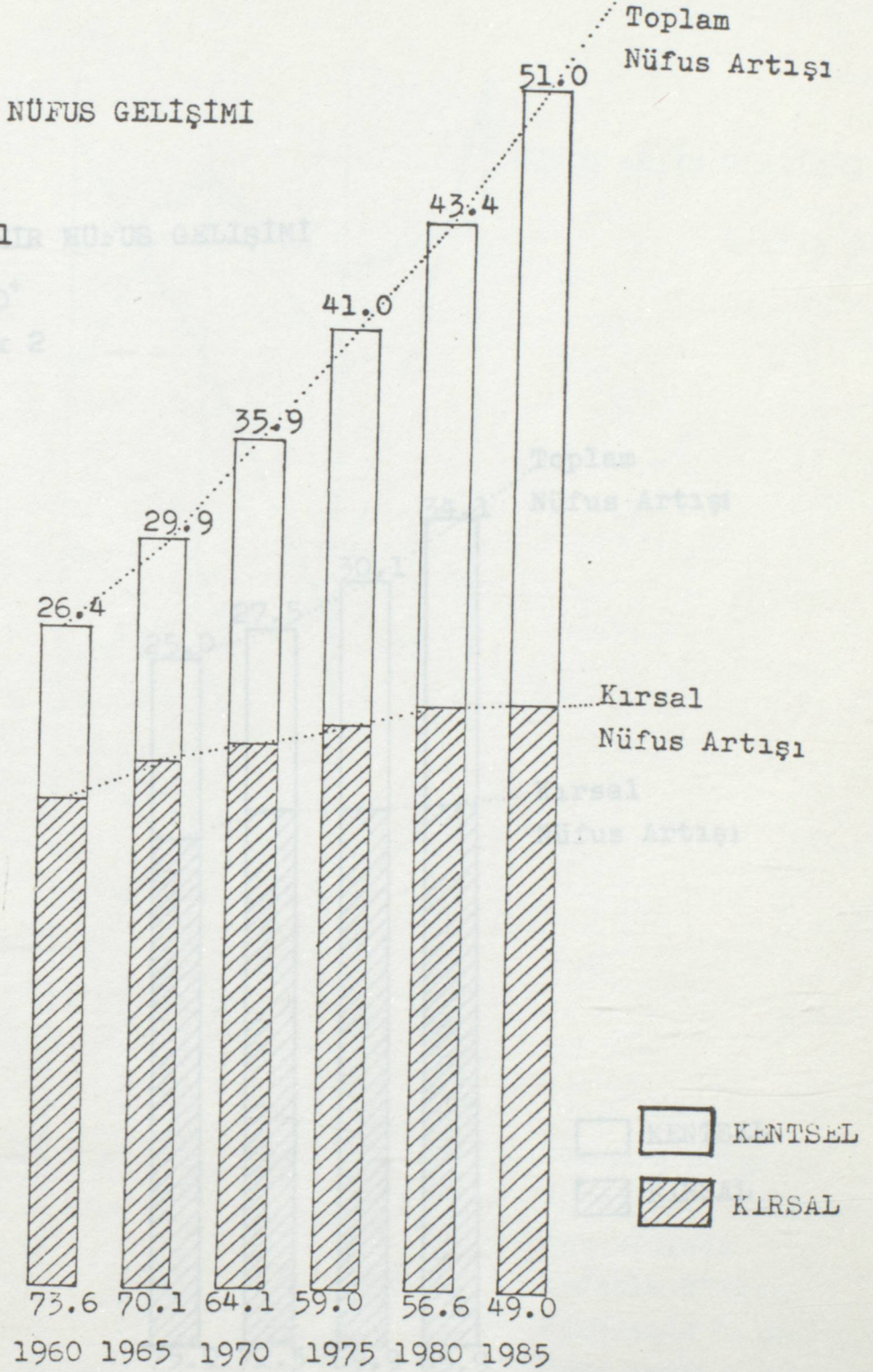
Çizelge 21

	Kentsel	Kırsal
Türkiye	%51	%49
Bursa	%57	%43 (1980)
Çanakkale	%27	%73
Kayseri	%57	%43
Niğde	%31	%69
Kırşehir	%40	%60
Nevşehir	%34	%66

TÜRKİYE NÜFUS GELİŞİMİ

10 000⁺

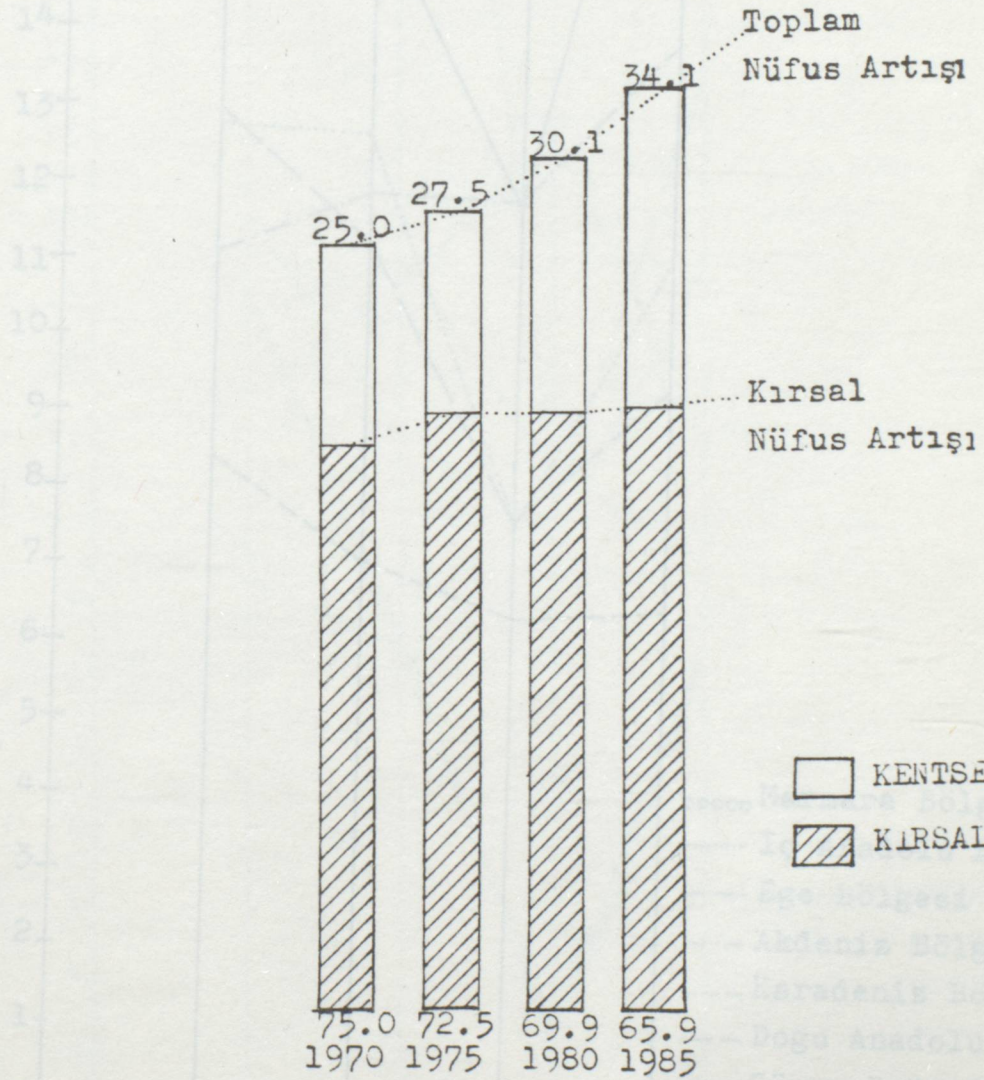
Grafik 1

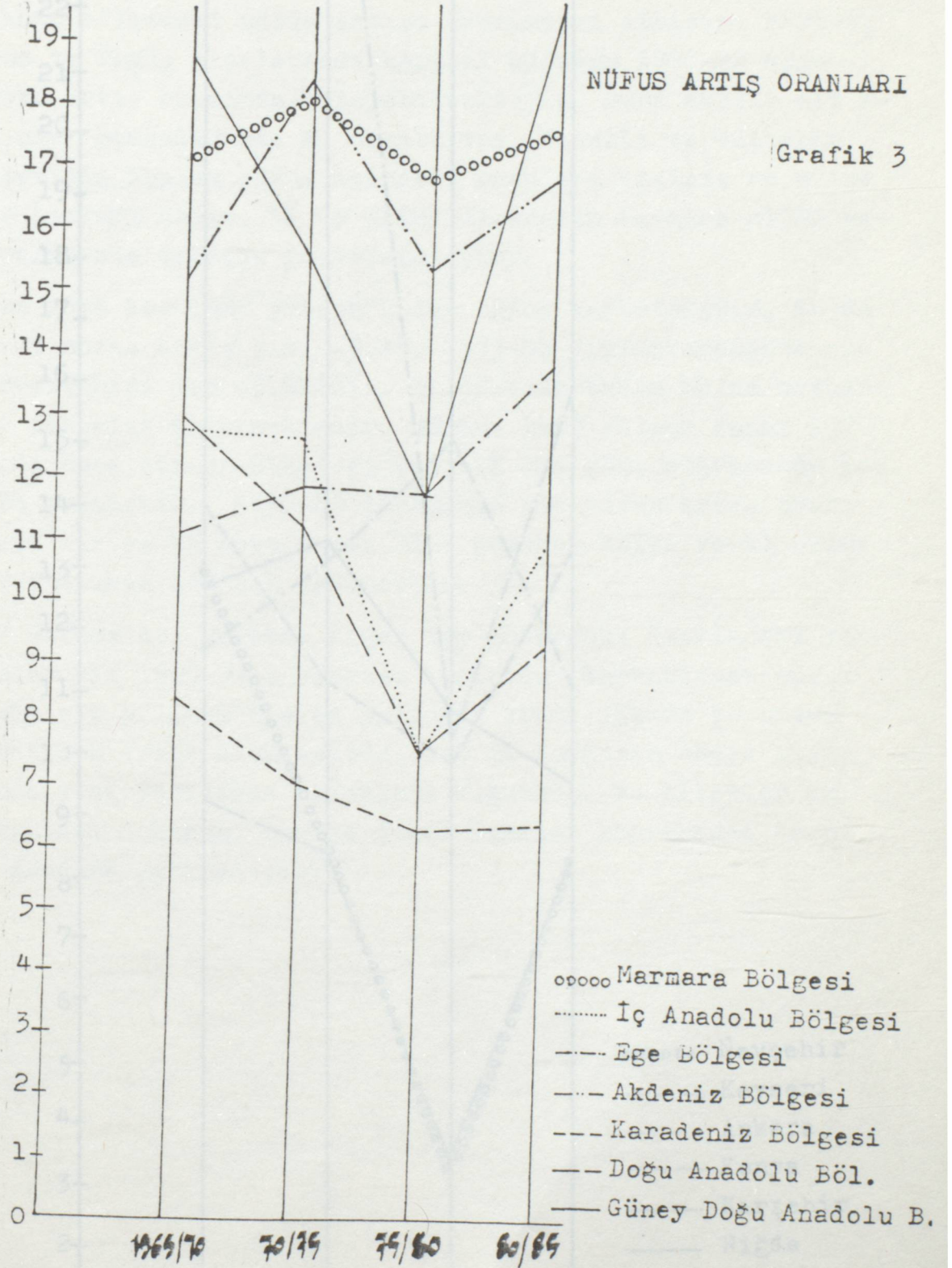

NEVŞEHİR NÜFUS GELİŞİMİ

10 000⁺

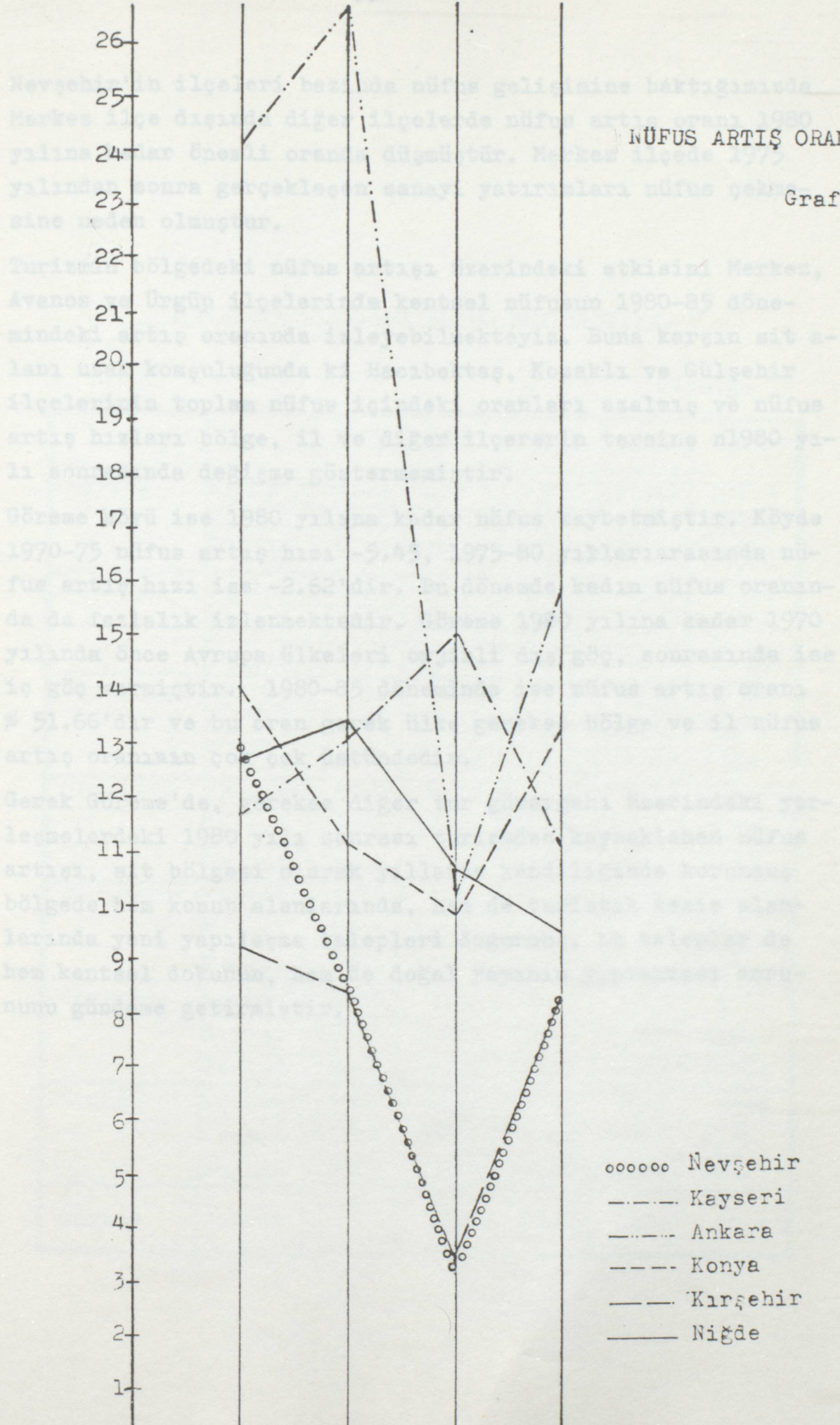
Grafik 2

NÜFUS ARTIŞ ORANLARI

Grafik 4

Nevşehir'in ilçeleri bazında nüfus gelişimine baktığımızda Merkez ilçe dışında diğer ilçelerde nüfus artış oranı 1980 yılına kadar önemli oranda düşmüştür. Merkez ilçede 1975 yılından sonra gerçekleşen sanayi yatırımları nüfus çekmesine neden olmuştur.

Turizmin bölgedeki nüfus artışı üzerindeki etkisini Merkez, Avanos ve Ürgüp ilçelerinde kentsel nüfusun 1980-85 dönemindeki artış oranında izleyebilmekteyiz. Buna karşın sit alanı uzak komşuluğunda ki Hacıbektaş, Kozaklı ve Gülşehir ilçelerinin toplam nüfus içindeki oranları azalmış ve nüfus artış hızları bölge, il ve diğer ilçelerin tersine 1980 yılı sonrasında değişme göstermemiştir.

Göreme köyü ise 1980 yılına kadar nüfus kaybetmiştir. Köyde 1970-75 nüfus artış hızı -5.45, 1975-80 yılları arasında nüfus artış hızı ise -2.62'dir. Bu dönemde kadın nüfus oranında da fazlalık izlenmektedir. Göreme 1980 yılına kadar 1970 yılında önce Avrupa ülkeleri orijinli dış göç, sonrasında ise iç göç vermiştir. 1980-85 döneminde ise nüfus artış oranı % 51.66'dır ve bu oran gerek ülke gerekse bölge ve il nüfus artış oranının çok çok üstündedir.

Gerek Göreme'de, gerekse diğer tur güzargahı üzerindeki yerleşmelerdeki 1980 yılı sonrası turizmden kaynaklanan nüfus artışı, sit bölgesi olarak yıllarca kendiliğinde korunmuş bölgede hem konut alanlarında, hem de turistik tesis alanlarında yeni yapılaşma talepleri doğurmuş, bu talepler de hem kentsel dokunun, hem de doğal yapının yıpranması sorununun gündeme getirmiştir.

	Kırsal	1975	20275	1975	20275	1975	20275
	Toplam	22638	25376	25376	25376	25376	25376
Ürgüp	Kentsel	5607	6946	6946	6946	6946	6946
	Kırsal	23202	23661	23661	23661	23661	23661
	Toplam	28809	30607	30607	30607	30607	30607
Göreme	Toplam		2018	1908	1858	1858	1858

NEVŞEHİR İLÇELERİ NÜFUS BÜYÜKLÜKLERİ

Çizelge 22

		1965	1970	1975	1980	1985
Merkez	Kentsel	21121	25685	30203	37161	50204
	Kırsal	43299	49334	49249	53184	56318
	Toplam	64420	75019	79452	90345	106522
Avanos	Kentsel	5675	6890	8634	8927	9320
	Kırsal	22343	26583	26437	25687	27665
	Toplam	28018	33473	35072	34614	36985
Derinkuyu	Kentsel	4056	4637	5618	6591	7385
	Kırsal	8824	10511	11177	11411	12202
	Toplam	12880	15148	16795	18002	19587
Gülşehir	Kentsel	3549	4462	6188	5172	5970
	Kırsal	23059	26334	28307	26421	26320
	Toplam	26608	30796	34495	31593	32290
Hacıbektaş	Kentsel	3739	4224	5032	5729	5417
	Kırsal	16005	15578	17643	16193	15167
	Toplam	19744	19811	22675	21922	20584
Kozaklı	Kentsel	2963	5101	6200	6826	7557
	Kırsal	19875	20275	19779	19781	20225
	Toplam	22838	25376	25979	26607	27782
Ürgüp	Kentsel	5607	6546	6758	6998	9018
	Kırsal	23202	23661	28082	26852	25361
	Toplam	28808	30207	34840	33850	34379
Göreme	Toplam		2018	1908	1858	2818

NEVŞEHİR/İLÇELER NÜFUS ARTIŞ ORANLARI

Çizelge 24

NEVŞEHİR'İN İLÇELER KENTSEL NÜFUS-KIRSAL NÜFUS
ORANLARI VE TOPLAM NÜFUSTA ALDIKLARI PAYLAR

Merkez

16.45

15.90

13.71

Çizelge 23

		1965	1970	1975	1980	1985
Merkez	Kentsel	32.8	34.2	38.0	41.1	47.1
	Kırsal	67.2	65.8	62.0	58.9	52.9
	Toplam	31.7	32.6	31.8	35.2	38.3
Avanos	Kentsel	20.3	20.6	24.6	25.8	25.2
	Kırsal	79.7	79.4	75.4	74.2	74.8
	Toplam	13.8	14.5	14.1	13.5	13.2
Derinkuyu	Kentsel	31.5	30.6	33.5	36.6	37.7
	Kırsal	68.5	69.4	66.5	63.4	62.3
	Toplam	6.3	6.6	6.7	7.0	7.0
Gülşehir	Kentsel	13.3	14.5	18.0	16.4	18.5
	Kırsal	86.7	85.5	82.0	83.6	81.5
	Toplam	13.1	13.4	13.8	12.3	11.1
Hacıbektaş	Kentsel	19.0	21.3	22.2	26.1	26.3
	Kırsal	81.0	78.7	77.8	73.9	73.7
	Toplam	9.7	8.6	9.1	8.5	7.4
Kozaklı	Kentsel	13.0	20.1	23.9	25.7	27.2
	Kırsal	87.0	79.9	76.1	74.3	72.8
	Toplam	11.2	11.0	10.4	10.3	10.0
Ürgüp	Kentsel	19.5	21.7	24.1	20.7	26.2
	Kırsal	80.5	78.3	75.9	79.3	73.8
	Toplam	14.2	13.1	14.0	13.2	12.3

Çevre

2.4

2.5

2.4

2.3

NEVŞEHİR/İLÇELER NÜFUS ARTIŞ ORANLARI.

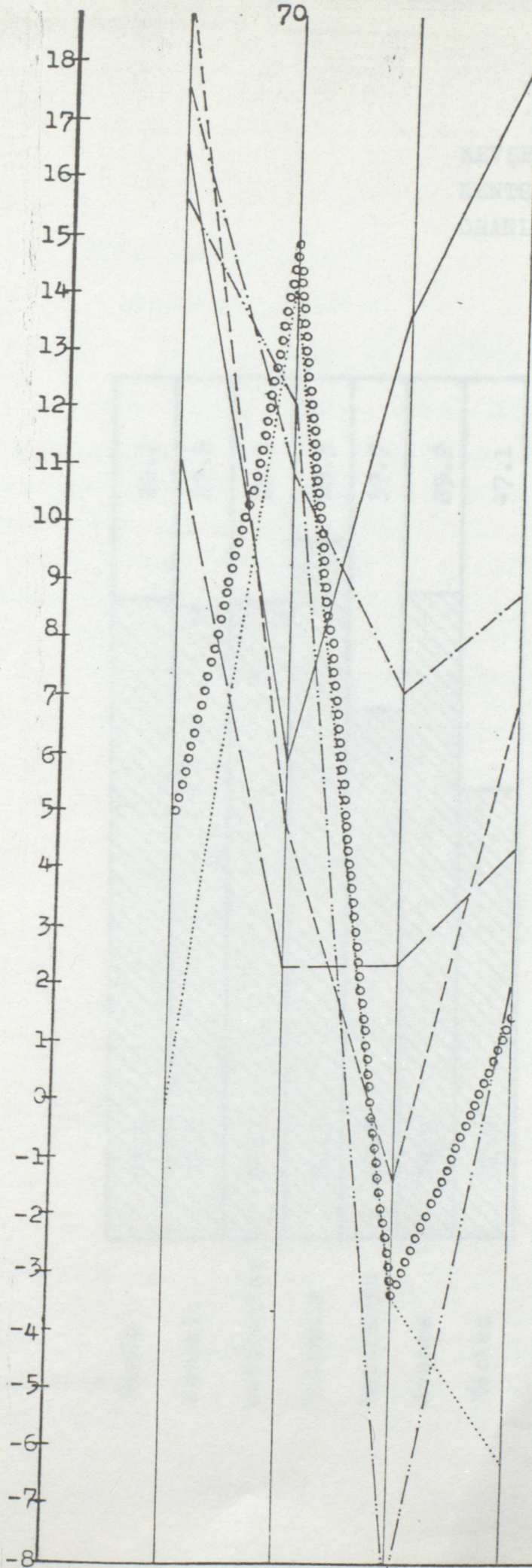
Çizelge 24

	65/70 %	70/75 %	75/80 %	80/85 %
Merkez	16.45	5.90	13.71	17.90
Avanos	19.46	4.77	-1.30	6.84
Derinkuyu	17.60	10.87	7.18	8.80
Gülşehir	15.73	12.01	-8.41	2.20
Hacıbektaş	20.33	14.45	-3.32	-6.10
Kozaklı	11.11	2.37	2.41	4.41
Ürgüp	4.85	15.33	-2.84	1.56
Göreme		-5.45	-2.62	51.66

KAPADOKYA'DA BAZI YERLEŞME BİRİMLERİNİN
NÜFUS GELİŞİM ENDEKSİ

Çizelge 25

	1970	1975	1980	1985
Mustafapaşa	10.0	10.3	6.8	5.6
Göreme	6.7	6.3	6.1	9.3
İçhisar	9.6	8.4	8.6	9.9
Ürgüp	21.8	22.5	23.3	30.0
Avanos	22.9	28.7	29.7	31.0
Ortahisar	10.4	10.6	10.8	10.9
Çavuşin	2.4	2.5	2.4	2.5

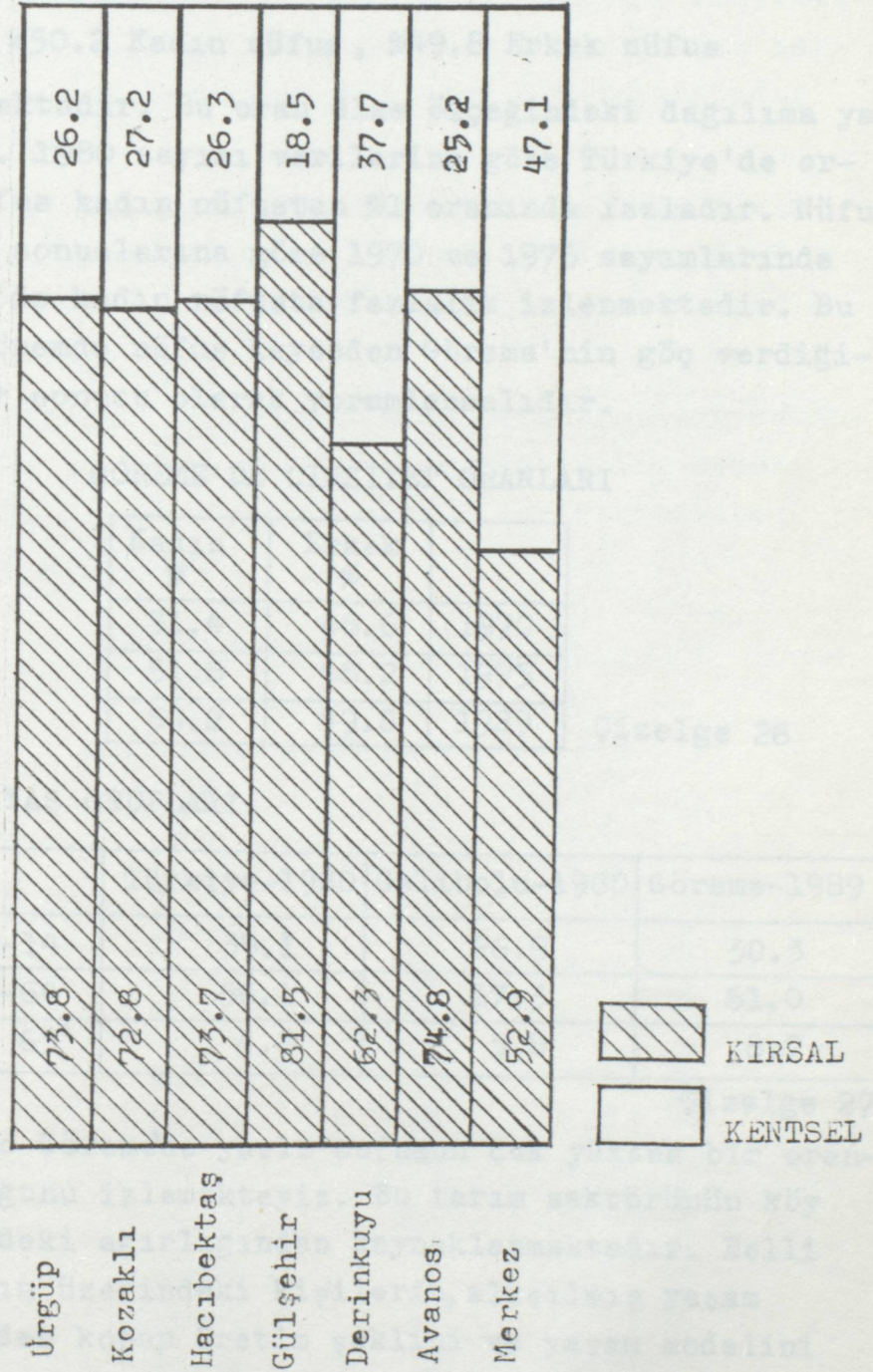

NEVŞEHİR'İN İLÇELERİ
NÜFUS ARTIŞ ORANLARI

Grafik 5

NEVŞEHİR İLÇELERİ
KENTSEL-KIRSAL NÜFUS
ORANLARI -1985

Grafik 6

3.3. SOSYO EKONOMİK YAPI

3.3.1. CİNSİYET ORANLARI

Göreme'de yapılan anket çalışmaları sonuçlarına göre;

%50.2 Kadın nüfus , %49.8 Erkek nüfus

bulunmaktadır. Bu oran ülke ölçeğindeki dağılıma yakındır. 1980 sayımı verilerine göre Türkiye'de erkek nüfus kadın nüfustan %1 oranında fazladır. Nüfus sayımı sonuçlarına göre 1970 ve 1975 sayımlarında Göreme'de kadın nüfusta fazlalık izlenmektedir. Bu aynı dönemde nüfus kaybeden Göreme'nin göç verdiği bir sonucu olarak yorumlanmalıdır.

GÖREME'DE CİNSİYET ORANLARI

Kadın %	Erkek %	
51.4	48.6	1970
51.8	48.2	1975
50.2	49.8	1989

Çizelge 26

3.3.2 YAŞ GRUPLARI

	Türkiye-1980	Gelibolu-1980	Göreme-1989
0-14	39.1	26.9	30.3
15-64	56.1	67.3	61.0
65 ⁺	4.8	5.8	8.7

Çizelge 27

o Göreme'de yaşlı nüfusun çok yüksek bir oranda olduğunu izlemekteyiz. Bu tarım sektörünün köy genelindeki ağırlığından kaynaklanmaktadır. Belli bir yaştan üzerindeki kişilerin, alışılmış yaşam modelinden kopup üretim şeklini ve yaşam modelini değiştirmekte zorluk çekecekleri kesindir. Bunun ötesinde kısa süre öncesine kadar Göreme sakinliği, temiz ve gizemli görünümüyle yaşlılar için uygun

bir yaşama çevresi oluşturmaktaydı. Günümüzde ise bu çevrenin yeni konukları turistler ve onların yaşam şekilleri bir çatışma ortamı doğurmuştur. Yeni yetişen neslin geleneksel yaşam şeklinde uzaklaşıyor olmaları bu çatışmanın boyutlarını artırmıştır. Sonuçta ülkesel ölçekte önemli bir turizm merkezinde turist istemeyen bir grup oluşturmaktadır yaşlı nüfus.

o 0-14 yaş grubunun ülke ortalamasının altında bir orana sahip olması, Göreme'de doğurganlık eğiliminin göreceli olarak düşük olduğu şeklinde yorumlanabilir.

o Çalışma çağı nüfusu, ülke ortalamasının üstünde olmakla birlikte aktivite ve bağımlılık oranı tablosunda da izlediğimiz gibi diğer merkezlere göre daha düşüktür.

GÖREME KÖYÜ- YAŞ GRUPLARI

Yaş grupları	Nüfus	%
0-4	24	11.0
5-9	15	6.9
10-14	27	12.4
15-19	24	11.4
20-24	18	8.2
25-29	16	7.3
30-34	9	4.1
35-39	15	6.9
40-44	9	4.1
45-49	15	6.9
50-54	7	3.2
55-59	14	6.4
60-64	5	2.3
65+	19	8.7
Toplam	217	100.0

Potansiyel faal nüfus

3.3.3. GÖÇ YAPISI

Mart-1989'da yapılan anket çalışmasına göre, Göreme Köyü'nde hane başkanlarının,

%100'ü Erkek,

%100'ü Göreme doğumludur.

1980 yılına kadar durağanlığın da ötesinde önemli oranda nüfus kaybeden kasaba 1980/85 yılları arasında % 51.66 lık nüfus artışı göstermiştir. Buna göre Göreme'de nüfus artışının,verdiği göçü geri almasından kaynaklandığı söylenebilir. Nüfusun %13.4'ü Göreme dışı doğumludur. Bu oranında %10'u evlenme yolu ile göçten kaynaklanmaktadır. Göç nedeni ile Göreme'ye gelmiş diğer %3 ise daha önce göç etmiş Göreme doğumlu ailelerin çocuklarıdır.

Göreme'de yaz kış sürekli olarak kalan 6 yabancı uyruklu kişi vardır. Bunların geliş nedeni tümüyle turizm kaynaklıdır ve ya turistik tesis sahibi ya da hissedarlarından birisidirler.

NÜFUSUN DOĞUM YERLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Doğum Yeri	Nüfus	%
Göreme İçi	188	86.6
Göreme Dışı	29	13.4
Toplam	217	100.0

Çizelge 29

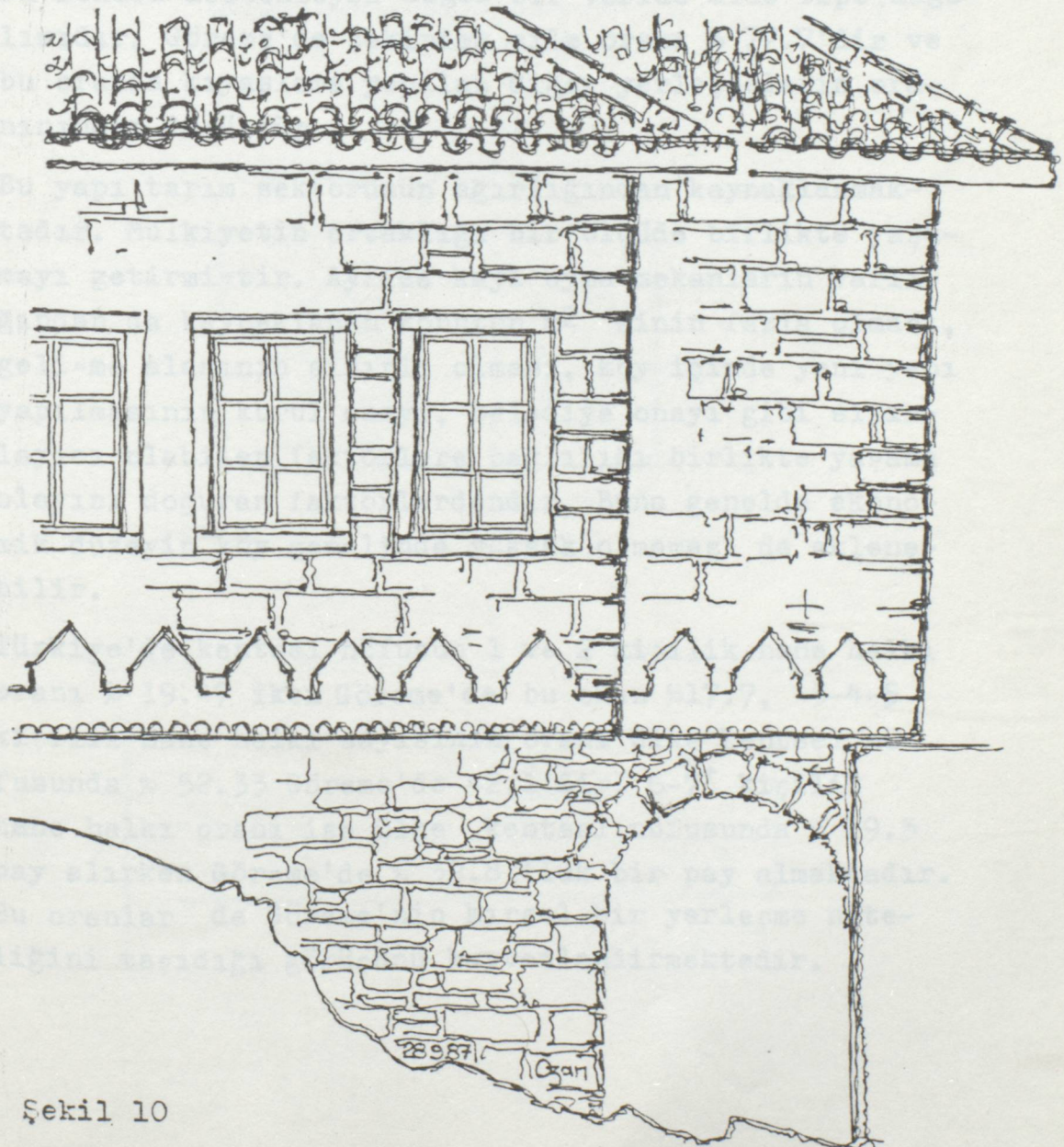
GÖREME DIŞI DOĞUMLULARIN GELİŞ NEDENİ

Geliş Nedeni	Sayı	%	%(Tüm Nüfus İçinde)
Göç	7	32.0	3.2
Evlenme	22	68.0	10.1
Toplam	29	100.0	13.3

Çizelge 30

3.3.4. HANE BAĞI-AİLE KÜYÜKLÜĞÜ-AİLE KİFİ

1970'ten önce Göreme'den Hollanda, Belçika ve Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerine yaklaşık 50-60 kişi çalışmak amacıyla gitmiştir. Gidenlerin % 60'ı ailelerinin de götürmüştür. Aileleri Göreme'de olanlar ise para yollayarak, onların devam eden tarımsal faaliyetlerinden elde ettikleri ekonomik kazançlarına katkıda bulunmaktadır. Bütün üyeleri Göreme dışında olan ailelerin bağ ve bahçelerini genelde akrabaları işlemektedir.

Şekil 10

3.3.4. HANE HALKI-AİLE BÜYÜKLÜĞÜ-AİLE TİPİ

Göreme'de % 7.7 örnekleme ile yapılan anket çalışması sonucu ortalama hane büyüklüğü 4.82 olarak bulunmuştur. Bu değer ülke ortalamasından küçük olmakla birlikte daha önce anket çalışması yapılmış tarım sektörü ağırlıklı İznik, hizmetler sektörü ağırlıklı Gemlik, sanayi sektörü ağırlıklı Orhangazi yerleşmelerinin ortalama hane halkı değerlerinden büyüktür. Bu bize Göreme'de birden fazla ailenin bir arada yaşama eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir.

Bu sonucu destekleyen diğer bir veride aile tipi dağılımıdır. Göreme'de çekirdek aile oranı % 77.7'dir ve bu oranda kıyaslama yapılan diğer yerleşmelerin oranından düşüktür.

Bu yapı tarım sektörünün ağırlığından kaynaklanmaktadır. Mülkiyetin ortaklığı bir ölçüde birlikte yaşamayı getirmiştir. Ayrıca kaya oyma mekanların varlığından da kaynaklanan konutun m² 'sinin fazla olması, gelişme alanının sınırlı olması, köy içinde yeni yapı yapılmasının kurul onayı, belediye onayı gibi sınırlayıcı olabilen faktörlere bağlılığı birlikte yaşama olayını doğuran faktörlerdendir. Buna genelde ekonomik düzeyin köy genelinde yüksek olmaması da eklenebilir.

Türkiye'de kentsel nüfusun 1 ve 2 kişilik hane halkı oranı % 19.47 iken Göreme'de bu oran %17.7, 3-4-5 kişilik hane halkı sayısının oranı ülke kentsel nüfusunda % 52.33 Göreme'de 42.1'dir. 6-7⁺ kişilik hane halkı oranı ise ülke kentsel nüfusunda % 29.3 pay alırken Göreme'de % 39.8 'luk bir pay almaktadır. Bu oranlar da Göreme'nin kırsal bir yerleşme niteliğini taşıdığı görüşünü kuvvetlendirmektedir.

ORTALAMA HANE BÜYÜKLÜĞÜ

Türkiye	5.25
Türkiye/Kentsel	3.95
Marmara Bölgesi	4.45
Gelibolu	3.68
Çatalca	4.32
Orhangazi	4.81
Gemlik	4.41
Mudanya	3.95
İznik	4.40
Göreme	4.82

Çizelge 31

ÇEKİRDEK AİLE ORANLARI

	%
Çatalca	91.67
Gelibolu	83.53
Orhangazi	82.35
Göreme	77.77

Çizelge 32

GÖREME'DE HANELERİN AİLE TİPLERİ DAĞILIMI

	Sayı	%
Çekirdek aile	35	77.7
Geniş aile	10	22.3

Çizelge 33

3.3.5. KÜLTÜR-KÜLTÜR YAPISI

Anket çalışması sonuçlarına göre Göreme'de ailelerin 10'u gazete almaktadır. Cevapların içinde en fazla gazete fiyatı ile sigara fiyatının değerlendirilerek "gazete alacakları o parayla sigara alırlar" yaklaşımı yerleşimin kültür yapısını, gazete ile sigara aynı terzide tartılmasından dolayı bir ölçüde yansıtmaktadır.

Göreme'de ögrenel müfuge yemelik bir kütüphane bulunmaktadır. İhtiyaca cevap verebilecek kütüphanenin eskiği kitap kapasitesi yeterli değildir.

GÖREME'DE HANE HALKI BÜYÜKLÜKLERİ DAĞILIMI

	Sayı	%	Türkiye /Kentsel	Göreme
			%	%
1 Kişi	-	-	19.47	17.7
2 Kişi	8	17.7		
3 Kişi	2	4.4		
4 Kişi	6	13.3	52.33	42.1
5 Kişi	11	24.4		
6 Kişi	10	22.2		
7 Kişi	3	6.6	29.30	39.8
8 Kişi	4	8.8		
9 Kişi	1	2.2		
Toplam	45	100.0	100.00	100.0

dir.

- o Radyo sahipliği oranı 800'dür.
- o %20 oranında kaset çalar sahipliği vardır.
- o Konutlarda müzik seti hiç yoktur. Ancak motel ve pansiyonlarda müzik seti vardır.
- o Video sahibi konutların oranı ise %20'dir.
- o Konutların % 20'inde buzdolabı bulunmaktadır.
- o Göreme'de bulacak yakacak sakınca hiçbir ailede bulunmamaktadır.

Elektronik alet sahipliğinde yurt dışında akrabası olan aileler önceliklidir.

Göreme'de hane halkı eğitimi durumları ise şöyledir:

3.3.5. EĞİTİM-KÜLTÜR YAPISI

Anket çalışması sonuçlarına göre Göreme'de ailelerin %10'u gazete almaktadır. Cevapların içinde en fazla gazete fiyatı ile sigara fiyatının değerlendirilerek "gazete alacağıma o parayla sigara alırım" yaklaşımı yerleşmenin kültür yapısını, gazete ile sigara aynı terazide tartılmasından dolayı bir ölçüde yansıtmaktadır.

Göreme'de öğrenci nüfusa yönelik bir kütüphane bulunmaktadır. İhtiyaca cevap verebilecek kütüphanenin eksikliği kitap kapasitesinin yeterli sayıda ve içerik yönünde fazla zengin olmamasıdır.

Göreme'de sinema, klüp v.b. eğlence yerleri bulunmamaktadır. Turistik tesis sahiplerinin kurduğu bir dernek ve onlara ait lokal vardır. Köy sakinleri tarım sektörü ağırlıklı olan ve hayvancılığın gelişmemiş olduğu yerleşmede kış aylarında genellikle hiç bir iş yapmamaktadırlar. Oluşan bu boş zaman kesiti mevcut iki tane kahvehanede geçirilmektedir. Bu boş zamanı değerlendirme yönünde turizme yönelik el sanatları, halıcılık gibi üretime dönük alanlarda yöre halkı örgütlenebilir. Bu yöndeki girişim ekonomik girdi açısından Göreme'ye faydalı olacaktır kanısındayım.

Yapılan anket sonuçlarına göre;

- o Konutların %75'inde TV vardır. Bunun %60'ı siyah-beyazdır.
- o Göreme'de çamaşır makinesi sahipliliği oranı %25'dir.
- o Radyo sahipliliği oranı %100'dür.
- o %20 oranında kaset çalar sahipliliği vardır.
- o Konutlarda müzik seti hiç yoktur. Ancak motel ve pansiyonlarda müzik seti vardır.
- o Video sahibi konutların oranı ise %20'dir.
- o Konutların % 70'inde buzdolabı bulunmaktadır.
- o Göreme'de bulaşık yıkama makinesi hiçbir ailede bulunmamaktadır.

Elektronik alet sahipliliğinde yurt dışında akrabası olan aileler önceliklidir.

Göreme'de hane halkı eğitim durumu ise şöyledir:

EĞİTİM DURUMU

Çizelge 35

	K	E	Toplam	%
Okur yazar değil	25	1	26	11.9
Okur yazar	9	1	10	4.6
İlkokul mezunu	-	-	101	46.5
Orta okul mezunu	1	5	6	2.7
Lise mezunu	0	9	9	4.1
Üniversite mezunu	0	1	1	0.4
Üniversite öğrenci	0	0	0	0.0
Lise öğrencisi	-	-	1	0.4
İmam Hatip L. ögr.	-	-	1	0.4
Orta Okul öğrenci.	-	-	7	3.2
İlkokul öğrencisi	-	-	25	11.5
Çocuk	-	-	30	13.8
Toplam			217	100.0

HANE HALKI EĞİTİM DURUMU

Çizelge 36

	Türkiye %	Gelibolu %	Göreme %
Okuma yazma bilen	70	83	88.1
İlkokul bitiren	40	46	46.9
Ortaokul "	5	10	2.7
Lise "	2	6	3.8
Meslek Lisesi b.	2	7	0.5
Yüksekokul bitiren	2	7	0.4

- o Okur yazar olmayan nüfus % 11.9'dur. Bu oran ülke ve 3. derece bir merkez olan Gelibolu'nun okur yazar olmayan nüfus oranlarında küçüktür. Bunda kısa süre öncesine kadar devam etmiş olan okuma yazma kursları da bir derece etken olmuştur. İlkokulun Göreme'de 1930'dan beri var olması ise en önemli etmendir. Okur yazar olmayan nüfusun yaş ortalaması 61'dir ve % 3.8 erkek, %96.2 kadındır.

- o İlkokullaşma oranı %100'dür. Kız-erkek ayrımı yapılmadan her çocuk ilkokula gönderilmektedir. Göreme'de 1930'dan beri bir ilkokul vardır. Şu anda 1 müdür, 7 öğretmen ve 2 hizmetli ilkokulda hizmet vermektedir. Öğrenci sayısı ise şöyledir:

1. Sınıf	2 Tane	2x24__48 Öğrenci
2. Sınıf	2 Tane	2x25__50 Öğrenci
3. Sınıf	1 Tane	38 Öğrenci
4. Sınıf	1 Tane	38 Öğrenci
5. Sınıf	1 Tane	37 Öğrenci

ilkokul bu gün için ihtiyaca cevap vermektedir. Her bir öğretmene 30 öğrenci düşmektedir. Bu değer Türkiye standartlarında olumludur.

- o Orta öğretime baktığımızda Göreme'nin iyi bir düzeyde olmadığını görmekteyiz. 1982'de yapılmış ortaokulda şu anda 6 öğrenci Çavuşini Köyü'nden olmak üzere 54 öğrenci eğitim görmektedir. Ortaokul çağ nüfusu % 7'dir. Bu yaklaşık 200 kişilik bir öğrenci sayısı vermelidir. Ortaokullaşma oranı % 27'dir ve düşük bir değerdedir.

Ortaokul öğrencilerinin %40'ı kız öğrencidir. Bu ortaokulun yapılmasının kız öğrenciler için olumlu sonuç verdiğini göstermektedir. Anket çalışması sonuçlarına göre lise mezunu hiç bir bayanın olmaması ve yalnızca %16' bir ortaokul mezunu bayan oranıyla karşılaşmamız, kız öğrencilerin köy dışına okula gönderilme oranının düşüklüğünü göstermektedir.

Göreme Ortaokulu'nda 5 öğretmen, 1 müdür ve 2 hizmetli görev yapmaktadır.

Ortaokul sonrası eğitim Nevşehir'den karşılanmaktadır. Göreme'de lise öğrencisi 5 kişi, İmam Hatip Lisesi öğrencisi 10 kişi (5'i yatılı),

Ticaret Lisesi öğrencisi 5 kişi, Sanat Okulu öğrencisi 5 kişi Nevşehir'deki eğitim kurumlarında yararlanmaktadır.

- o Orta öğrenim düzeyinin düşük olması yüksek öğrenimde yansımaktadır. Göreme'de yüksek okul mezunu kişi oranı Türkiye ortalamasının çok altındadır. Anket çalışması yapılan şubat- 89'da Göreme'de 5 Açık Öğretim Fakültesi, 2 İlahiyat Fakültesi olmak üzere 8 yüksek öğrenim yapan öğrenci bulunmaktadır.

3.3.6. SEKTÖREL DAĞILIM

Anket sonuçlarına göre Göreme'de hane başkanlarının baba mesleği sektörel dağılımı şöyledir:

Hizmetler Sektörü	% 2
Sanayi Sektörü	% 9
Tarım Sektörü	%89

Tarım sektörünün köy genelindeki ağırlığı gözlenmektedir. Tarım dışı sektörlerden çalışanlar ise köy dışına, genellikle Nevşehir'e çalışmaya gidenlerdir.

Hane başkanları ve tüm çalışanlara göre sektörel dağılım ise şöyledir:

HANE BAŞKANLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI

	Sayı	%
Hizmetler	16	35
Sanayi	3	6
Tarım	26	59

Sanayide çalışanların oranının baba mesleğine göre azaldığı görülmektedir. Bölgede turizm sektöründe görülen ilerleme hizmetler sektöründeki çalışan sayısının artmasına neden olmuştur. Hizmetler sektöründeki artışın diğer bir nedeni de bölgede ulaştırma alt sektöründe çalışanların sayısındaki artıştır.

TÜM ÇALIŞANLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

Hizmetler	26 Kişi
Sanayi	8 Kişi
Tarım	-

Tüm çalışanların sektörel dağılımına baktığımızda tarım sektöründe çalışanların oranını tespit etmekte güçlüklerle karşılaşmaktadır. Anket sonucunda köy genelinde ana sektörün tarım olduğunu görmekteyiz. Çalışma alanı ne olursa olsun, bütün çalışanların tarımsal üretime katıldıkları sonucuyla karşılaşılmaktadır. Öyleki yurt dışında işçi olarak çalışanlar bile izinlerini tarımsal üretim takvimine göre ayarlayıp, izin süresince tarımsal faaliyetlere katılmaktadırlar. Tarım sektöründe çalışan sayısını tespit çocuklardan en yaşlı kişilere kadar herkesin gücü boyutunda üretim sürecine katılması bakımında da güçtür.

Köyde gelişen turizm sektörü çocukları küçük yaşlarda aile bütçesine katkıda bulunmaya itmiştir. Turistleri herhangi bir satış birimine götürüp, yapılan satıştan % 10 oranında pay almak, azımsanmayacak bir parasal girdi sağlamaktadır.

Aile pansiyonu işleten ailelerde de tüm aile çalışmak durumunda kalmaktadır. Böylece elaman sonunu da, gider miktarı düşürülerek çözülmektedir.

Sonuçta Göreme'de toplam çalışan sayısını, aktivite oranını, kimin kime bağımlı olduğunu tespit etmek zor olmanın yanısıra, böyle bir çalışmanın gerçeği yansıtmama oranı da düşüktür.

3.3.6.1. TARIM SEKTÖRÜ

Kapadokya bölgesine genelde baktığımızda; Bölgenin ekonomik yapısında Tarım sektörü hakimdir. Tarım ve tarıma dayalı faaliyetler ekonomik yapının % 71'ini şekillendirir. İşgücünün % 88'i de tarım sektöründe istihdam edilir. Tarım sahalarının:

- % 54'ü kuru tarım,
- % 6'sı bağcılık,
- % 6-10'u meyva bahçeciliği

için kullanılmaktadır. Buğday, arpa ve çavdar önemli tarla ürünleridir. Fakat üretimleri Türkiye ortalamalarının altındadır. Patates ve soğan yetiştirilen başlıca sebzelerdir. Bunun yanında fasulye, nohut, mercimek, sarmısak, patlıcan, lahana ve diğer bahçe ürünleri pazarda satılmakta veya evde kullanılmak üzere yetiştirilir. Elma, armut ve üzüm başlıca meyvalardır. Hasat zamanı bağ ürünleri şarap imalinde, konyak veya kuru üzüm yapımında kullanılır. Meyva ticareti ve meyva suları işleme endüstrisi gelişme göstermektedir. Bazı sahalar otlak olarak veya yem bitkileri elde edilmesinde kullanılır. Koyun, keçi, kasaplık sığır, tavuk, hindi kar amacıyla yetiştirilen çiftlik hayvanlarıdır. Geçmiş dönemlerde çok sayıda güvercin bulunmaktaymış. Toplanan gübreleri toprağın verimliliğinde kullanmak amacıyla güvercinlikler yapılmıştır. Son yıllarda sayıları hızla artan sansarlar güvercinlerin sayısını yok denecek kadar azaltmıştır. Bölgede ayrıca arıcılık da yapılır. Ormanlık saha ise azdır.

Göreme'de belediye sınırları içinde 11 000 hektarlık arazi bulunmaktadır. Bunun 10 000 hektarı işlenmektedir. 500 hektarı mera, diğer 500 hektarı ise yerleşme merkezidir.

Ekilebilir arazinin % 70'ini bağlar oluşturur. Bağların içerisinde fidanlıklar bulunmaktadır. Üzüm satışı başlıca gelir kaynağıdır. Aile ihtiyacının sağlanmasından sonra arta kalan meyva ve sebzelerin satışı da yardımcı bir gelir kaynağıdır. Genelde üzüm dışındaki tarımsal üretimin ticarete yönelik olmadığını söyleyebiliriz. Üzümler Ürgüp ve Nevşehir'de şaraphanelere veya devlet kuruluşlarına satılırlar. Çiftçiler meyva ve sebzelerini Ürgüp ve Nevşehir'deki açık pazarlarda satarlar. Avanos da tarım ürünleri için ufak çapta bir pazardır.

Ekilebilir arazinin büyük bir kısmı kuru tarıma uygundur. Arazi öncelikle sahipleri tarafından işlenir. Hayvanlar aile ihtiyaçları için yetiştirilir. Bunda en önemli etmen otlakların çok uzak olmasıdır. Köyde % 55 oranında bir inek sahipliliği oranı vardır. Bu sahipliliğin yarısı bir inek diğer yarısı ise iki inektir. Genelde yerli ırk veya melez olan inekler saman, kepek ve pancarla beslenirken, az sayıdaki yabancı ırk inekleri fenni yemle beslemek gerekmektedir. Birçok çiftçinin kümes hayvanları, at, katır ve eşekleri vardır. Yazları su sıkıntısı çekilmektedir.

Köyde 10 adet traktör bulunmaktadır. Bu sayının yakın zamana kadar daha fazla olduğu belirlenmiştir. Mevcut traktörler çift sürüm, biçim ve taşıma işlerinde parasal girdi de sağlamaktadırlar. Ürünlerin tarladan taşınması at ve eşek arabaları ile veya eşeklerin sırtına yüklemek suretiyle yapılır.

Verimlilik açısından tuf toprağı mutlaka gübrelemek gerekmektedir. Alınan ürün kaya oyma depolama alanlarında depolanır. Kaya oyma mekanlar cıdarlarının kalınlığı yeterliyse depolama alanında bölgesel ölçekte değerlendirilmesi gereken bir potansiyeldir. Değişmeyen sabit ve serin ısı derecesiyle sebze ve meyvalar yaz kış sürekli köylüler tarafında yiyilebilecek şekilde depolanmaktadır. Bu depolamada şaşılacak derecede iyi sonuçlar alınmaktadır.

Göreme'de bağ ve tarla sahipliliği hemen hemen herkesi kapsamaktadır. Başkasının arazisini ekerek geçimini sağlayan yoktur. Ancak köy dışında yaşayanların arazileri yakınları tarafından işlenmektedir.

Tarım arazisi az olan kişiler genelde inşaat işlerinde veya gündelik tarım işlerinde çalışmaktadırlar. Son yıllarda turizm sektörü de köy genelinde önemli bir girdi sağlamaktadır.

3.3.6.2. SANAYİ SEKTÖRÜ

Göreme ve yakın çevresinde sanayi tesisi bulunmamaktadır. Daha önceki dönemlerde Ürgüp önceleri Niğde sancağına bağlı bir ilçe (lale devri), sonra Kayseri iline bağlı ilçe merkeziyken Nevşehir'de Ürgüp'ün bucağıydı. 1954'de Nevşehir il, Ürgüp ilçe merkezi yapıldığı zaman Ürgüp'ün o dönemde yayınlanan mahalli gazetesinde bu durum uşağın efendi olması benzetmesi ile yorumlanmıştır.

Günümüzde bölgenin Nevşehir'in sağlıklı olmayan yapılaşması ve nüfus potansiyeli göz önüne alındığında en büyük şanslılığının gelişmemişliği olduğu söylenebilir.

Son yıllarda turizme paralel olarak turistik eşya üretimi de gelişmektedir. Göreme'de yeterince değerlendirilmemesine rağmen halı dokuma özellikle kadınların üretkenliği açısından Kapadokya bölgesi için önemli bir alandır. Kasaba ve köylerin el sanatları endüstrisi, geleneksel Türk motifleriyle işlenmiş halılar, örme ve resimli duvar halıları ve dokunmuş, işlenmiş heybe gibi eşyaları kapsar. Aynı zamanda at ve eşekler için süslü koşum ve binek takımları, boncukla işlenmiş tütün keseleri ve kemerleri, tahta kaplar, bez bebek yapımı ve günlük yaşamımızda kullandığımız diğer birçok eşyalar da yine küçük el sanatları dahilindedir. Bu el sanatları ürünlerinin pazarlanması bölgenin önemli gelir kaynaklarından birisidir.

Hititlerden kalma çanakçılık Avanos'ta gelişmiştir. Avanos'un en önemli mesleği ve gelir kaynağıdır. Avanosluların % 80'i bu meslekle uğraşır. Bu bölgede elde edilen toprak işliklerde çamur haline getirilerek işlenirler. Kurutulan ürünler daha sonra fırınlanarak turisler başta olmak üzere satılır.

Göreme'de çanakçılık gelişmemiştir. Buna karşın 6 tane mermer (onyx) işleme atölyesi vardır. İmalat ve pazarlama işlerini birlikte yürüten bu atölyeler ham maddeyi başka illerden getirmektedirler. Yakın zamana

kadar Avanosta bir tane mermer ocağı işletilmektedir. Şu anda kapatılmıştır. Bölgede başka da bir maden işletmesi yoktur.

3.3.6.3. HİZMETLER SEKTÖRÜ

Göreme'de ticaret sektörünün turizm bağlantısını ortaya koymak, bu sektörün mal kullanımının köy açısında önemini ve istihdam imkanını belirlemek amacıyla bire bir ölçekte ticaret anketi yapılması planlanmıştır. Ancak bir iki tane bakkalın dışında açık ticaret birimi bulunamamıştır.

Belediyeden alınan rakamlara göre Göreme'deki ticaret birimleri ve sayıları şöyledir:

- 14 Lokanta
- 48 Pansiyon
- 11 Bakkal
- 6 Kamping
- 53 Turistik eşya satıcısı
- 6 Mermer imalat ve satış atölyesi
- 3 Seyahat acentası

Turizme hizmet veren bu birimler kış aylarında yıl başı tatili dışında genellikle kapalıdır.

Bu sektörde diğer bir istihdam alanında belediye hizmetleridir.

Artan yaz nüfusu Göreme'de bir sağlık ocağına ihtiyaç duyulmasını belirlemektedir. Köyde bir ebe bulunmakta, haftada bir kez de Nevşehir'den doktor gelmektedir. En yakın sağlık ocağı Uçhisar'dadır.

3.4. TEKNİK ALTYAPI

Göreme'de yerleşme içindeki yolların geneli toprak yoldur. Kış aylarının don geçmesinden dolayı bu durum sorun yaratmamaktadır. Ayrıca malzemede bir süreklilik belirlemektedir.

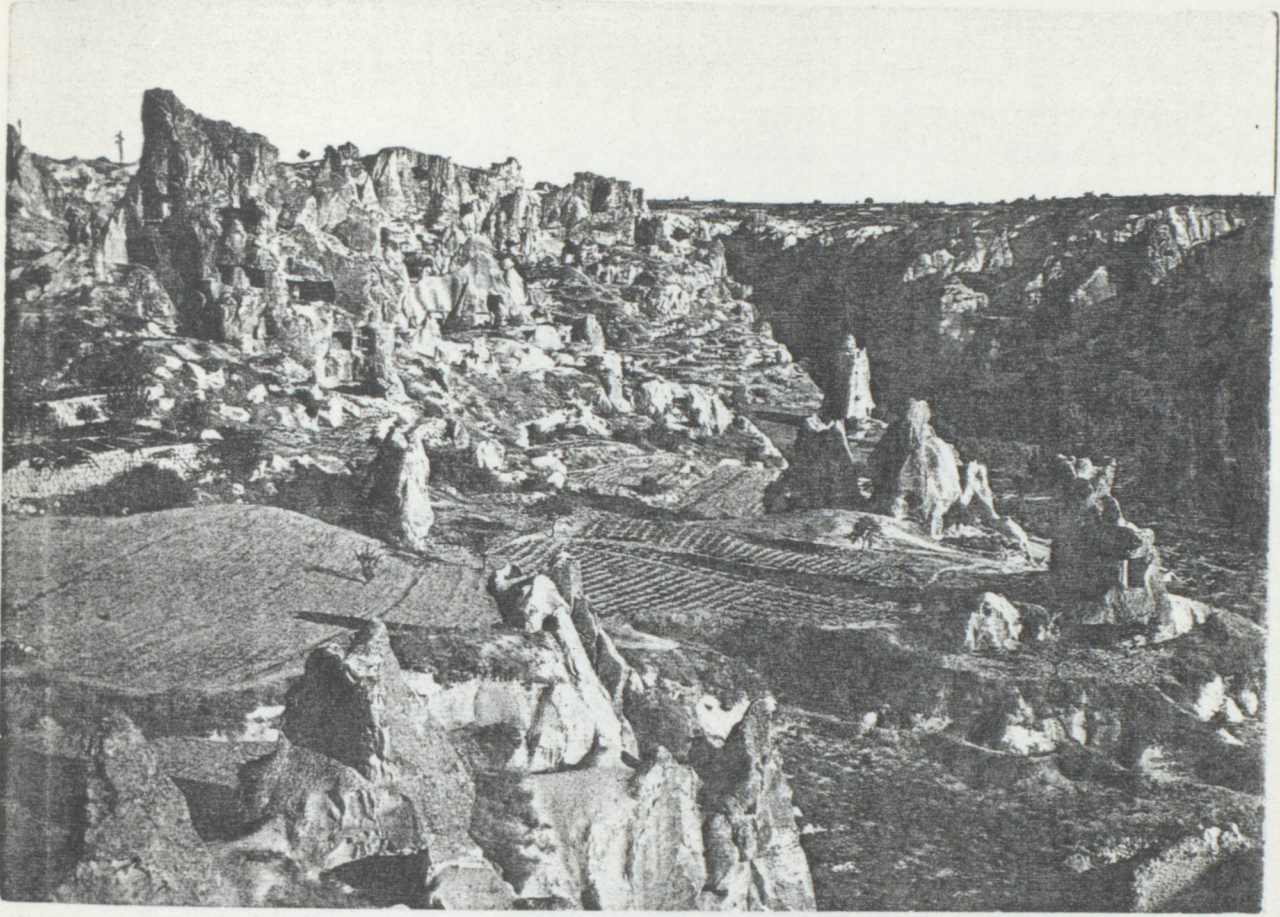
Köyün su sorunu çözülmüş durumdadır. Her evin suyu içeridedir. Kanalizasyon sorunu da büyük ölçüde çözülmüştür.

Kış aylarında genellikle kapalı tutulmalarına rağmen telefon sahipliliği yaygındır. Köyde bir tane PTT merkezi vardır. Köyde elektrik, yerleşme içinde ve dışında havai hatların dokuyu bozduğu ve yer altına alınması gerektiği konusu yanısıra bulunmaktadır.

GÖREME VADİSİ

GÖREME KÖYÜ

4. BÖLÜM

GÖREME VADİSİ

GÖREME KÖYÜ

4. BÖLÜM

4. BÖLÜM

GÖREME'DE FİZİKSEL YAPI ÇÖZÜMLEMESİ

4.1. İLKELE VE ENDÜSTRİ ÖNCESİ YEREL KONUTLARDA, MİMARİ MEKAN ÖZELLİKLERİ VE BU ÖZELLİKLER BAKIMINDAN GÖREME KÖYÜ ENDÜSTRİ ÖNCESİ YEREL KONUTLARI

Halk geleneklerine göre yapılan konutlar "Geleneksel konutlar" olarak tanımlanmaktadır. Halk geleneklerinin egemen olduğu toplumlar ve bu toplumlardaki konutlar "ilkel", "endüstri öncesi yerel" ve "modern yerel" olarak sınıflandırılabilir.

4.1.1. İLKELE VE ENDÜSTRİ ÖNCESİ YEREL KONUTLARIN BİÇİM ÖZELLİKLERİ

Günümüzde, modern toplumlarda görülen uzmanlaşmış denetim organlarının bulunmadığı, ilkel ve endüstri öncesi toplumlarda gelenekler denetim görevini yüklenirler. Konut biçimleri, bu toplumlar geleneklere göre denetlendikleri için, zaman içinde değişikliklere karşı kuvvetle direnirler. Biçimler üzerinde gereksinmelere göre yapılan adaptasyonlarla öyle bir noktaya gelinirki, bu aşamada oluşan mimari biçim, toplumun bütün fiziksel ve kültürel gereksinmelerini en üst düzeyde karşılar.

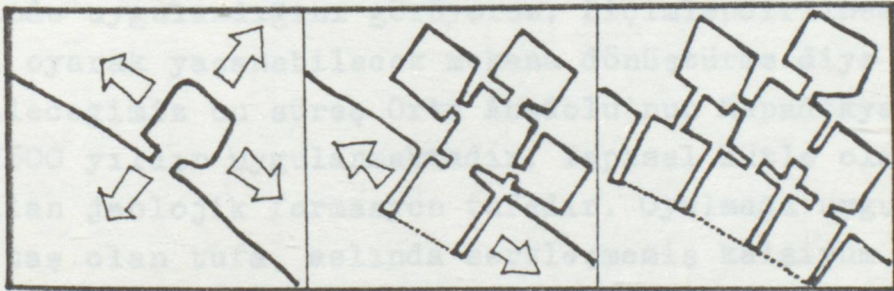
Bu toplumlarda görülen konutlar temel fikir olarak bir bütünlük ifade etmektedirler. Yalnız endüstri öncesi yerel konutlarda daha çok bireysel farklılaşmalara rastlanmaktadır.

Endüstri öncesi yerel konutları yapan yapı ustalarının, bireysel yaratımsal katkıları, konut modellerine yansımamaktadır. Bunlarda konutlar, geleneklerin belirlediği ilkeler doğrultusunda yapılırlar. Konut biçimleri kullanıcılarla yapı ustalarının kuşaklar boyu süren dayanışmaları sonucu ortaya çıkar.

Biçim bilgisi toplumda bulunan bütün yetişkin erkekler tarafından paylaşılır. Bu yüzden, konut yapımlarında tasarımcılarla çeşitli teknik çizimlere ihtiyaç duyulmaz. Endüstri öncesi yerel konutlarda bir başka özellik de, bu biçimlerin açık sonlu ve üreyebilir olmalarıdır. Bu özellik yardımı ile konutların, zaman içinde, hane halkı değişikliklerine göre, kolayca farklılaşabilmeleri sağlanmaktadır.

Göreme köyündeki, endüstri öncesi yerel konutlarda, en belirgin biçim özelliği olarak, bunların açık sonlu ve üreyebilir olmaları gösterilebilir. En yalın köy konutu bir tek oyma konut biriminden oluşandır (Şekil 11). Bazı konutlarda bu oyma konut biriminin önüne bir tonozla yaz mutfağı eklenmiştir. Diğer örneklerde, hane halkının tipine, maddi durumuna göre, bu tonozlar, açık veya kapalı olarak, yanlara doğru çoğaltılıp bunların üstlenine kat da çıkılabilmektedir. Tonoz yapımı sırasında altta bırakılan boş tonoz ayakları, ileride konutlara, benzer yapıların eklenmesini kolaylaştırmaktadır. (Erençin A., 1979,18)

Şekil 11

Kapadokya konutunda tersiyer ve açık sonlu oluşum

Dünyada, ekolojik dengenin yapısal elamanlar ve birimler-
le de korunması yönünde tasarımcıların değişik tasarım ö-
nerileri olagelmıştır. Kapadokya'daki mekansal oluşuma ben-
zemesi yönünden de Solari'nin girişimi ilginçtir. Solari
mekanı, uygulamayı kil kalıplar üzerine beton dökerek biçim-
de özgür, ama kullanışta donuk, durağan, değişmez olarak
belirler. Hem ileri sürülen imge hem de bu imgeyi oluşturu-
racak teknoloji açısından Solari'nin ütopyası, Kapadokya-
daki bugünkü mekan üretim sürecine göre daha ileri bir tek-
noloji gerektirir.

Biçimlendirilmemiş bir kütlede oyularak yaşanabilecek bir
mekan oluşturmak ve bu mekanlardaki büyüme ve biçim biri-
kiminin tersinmez bir süreç olan oyma yoluyla olması Kapa-
dokya konutlarının diğer önemli bir özelliğidir. Fiziksel
olarak, oyulan bir mekanın, oyulmadan önceki durumuna ge-
tirilmesi hem uygulamada hem de kuramda olanaksızdır. Ama
mekanın yine tersinmezlik kuralı çerçevesinde başka bir
mekana dönüştürülmesi mümkündür. Gerçekte, değişen ama-
lar, teknikler ve gereksinimler bunu kaçınılmaz hale ge-
tirir. (Önür S./ Özkan S., 1974,10)

Bu sürecin dünyanın bir çok yerlerindeki mağara yerleşme-
lerinde uygulandığını görüyoruz. Biçimlendirilmemiş küt-
leyi oyarak yaşanabilecek mekana dönüştürme diye tanımla-
yabileceğimiz bu süreç Orta Anadolu'nun Kapadokya yöresin-
de 1500 yıldır uygulanmaktadır. Yapısal kütle olarak kul-
lanılan jeolojik formasyon tufadır. Oyulmağa uygun yumuşak
bir taş olan tufa, aslında sertleşmemiş kalsiyum karbonat-
tır. Yüzeyler, havadaki karbonriksidin oluşturduğu kimya-
sal bir reaksiyon ile sertleşmektedir.

Yer yüzeyindeki dikey kaya yüzeyleri rahatlıkla oyularak
depo, vs. veya bir Kapadokya ailesinin barınağı olabi-
lirken, oyma sürecini taş duvarlarla birlikte kullanmak
işleme bir zenginlik sağlar. Geleneysel yığma yapı ve oy-
ma yoluyla mekan yapma gibi iki değişik biçimin yanyana

ve üstüste birarada kullanımı, bileşik düzen, yerel konutlarda zaman içinde devingenliği de içeren biçimsel karakteri oluşturmıştır.

4.1.2. İLKEL VE ENRÜSTRİ ÖNCESİ YEREL KONUTLARIN TASARLANMASIYLA İLGİLİ ÖZELLİKLERİ

Halk geleneklerine göre yapılmış ilkel, endüstri öncesi yerel konutların bulundukları toplumlarda, yapı ustaları yapımlarını, insanların isteklerine ve toplumun kültürel gereksinimlerine, kendilerinin bireysel, yaratımsal katkıları olmadan, uydurmağa çalışırlar. Bu toplumlarda meslekler tam olarak uzmanlaşmadığı için her hane halkı yapım için tüm bilgilere sahiptir. Fakat, sosyal ve teknik zorunluluklardan dolayı yapılar büyük bir grubun desteği ile gerçekleştirilirler. Endüstri öncesi yerel konutların bulunduğu toplumlarda, "ikinci uğraş alanı" olarak çalışan yapı ustalarının meslekler arası uzmanlaşması bir ölçüde belirginleşmiştir. Bu toplumlarda, teknik konuları daha iyi bildikleri için, yapı ustaları mal sahipleri tarafından yapımlarını yönetmeye çağırılırlar. (Erençin A., 1979.19)

Endüstri öncesi yapımı için yapı ustası çağrıldığında, yapılacak evin tipi, yapı ustası ve ev sahibi tarafından, ana hatları ile bilinir. İki tarafın buluştukları ilk aşamada, hane halkı gereksinimleriyle (Bu günün modern toplumunun hane halkı gereksinimleri ile daha az farklılıkları olan), konutun mikro klima ve arsa ile olan uyumluluğu saptanır. Daha sonra usta ile mal sahibi arasında ortak olarak benimsenen tip, geliştirilerek arsaya uyumlu hale getirilir. Durum, endüstri öncesi yerel konutların bulunduğu bir Yugoslav köyü, bir Danimarka köyü veya bir Türk köyü için değişmez.

Göreme köyündeki endüstri öncesi yerel konutların nasıl yapılmış olduklarına dair bilgi derlenememiş ise de, günümüz yapı ustalarının çalışma biçimleri bu konuda fikir verebilir.

Köyde bugünde konut yapımı, ikinci uğraş alanı yapı ustalığı olan kimseler tarafından yapılmaktadır. Hane halkı gereksinmelerinde belirgin bir farklılaşma görülmemekle beraber, bu konutların yapıldıkları dönemde, yaygın olarak birleştirilmiş hane halkı tipinin, erkeklerin başka şehirlere çalışma amacı ile göçleri sonucu önemli ölçüde azaldığı görülmektedir. (Erençin A., 1979, 20)

4.1.3. İLKEL VE ENDÜSTRİ ÖNCESİ KONUTLARIN TÖREL (MORAL) ÖZELLİKLERİ

Konutların törel özellikleri hakkında araştırmacılar konuya tamamen doğa ötesi (metafizik) bakış açısında yaklaşmakta ve konutların biçimlenmesinde törel özelliklerin esas belirleyici faktör olduğuna değinmektedirler.

Bu konuta Raglan "konut, insanların, sadece içinde yaşantılarını sürdürdükleri bir yer değildir; onun, ayrıca simgesel ve dinsel yönleri de vardır... halk geleneklerinin egemen olduğu toplumlarda konutlar dini amaçlar için yapılır; bu konutların yapımında asıl amaç, konutların barınak oluşturmaları değil, birer tapınak oluşturmalarıdır." diyecek kadar ileri gitmiştir.

İlkel üretim sürecindeki toplumlarda yaşayan insanlar, çeşitli gereçlerin kullanımını öğrenmeden çok önceleri, çevrelerindeki birçok objeyi sembolleştirmeyi biliyorlardı; kültürün dinsel konularında, maddi konulara oranla çok daha önceden uzmanlaşmışlardı. Bu toplumlarda insanların günlük yaşantılarının önemli bir kısmı çeşitli dinsel toplanılarda geçmektedir. Halk geleneklerinin egemen olduğu yerlerde, dinsel yaşantının bu denli önemli olması konut biçimlerini etkilemiştir. (Erençin A., 1979, 21)

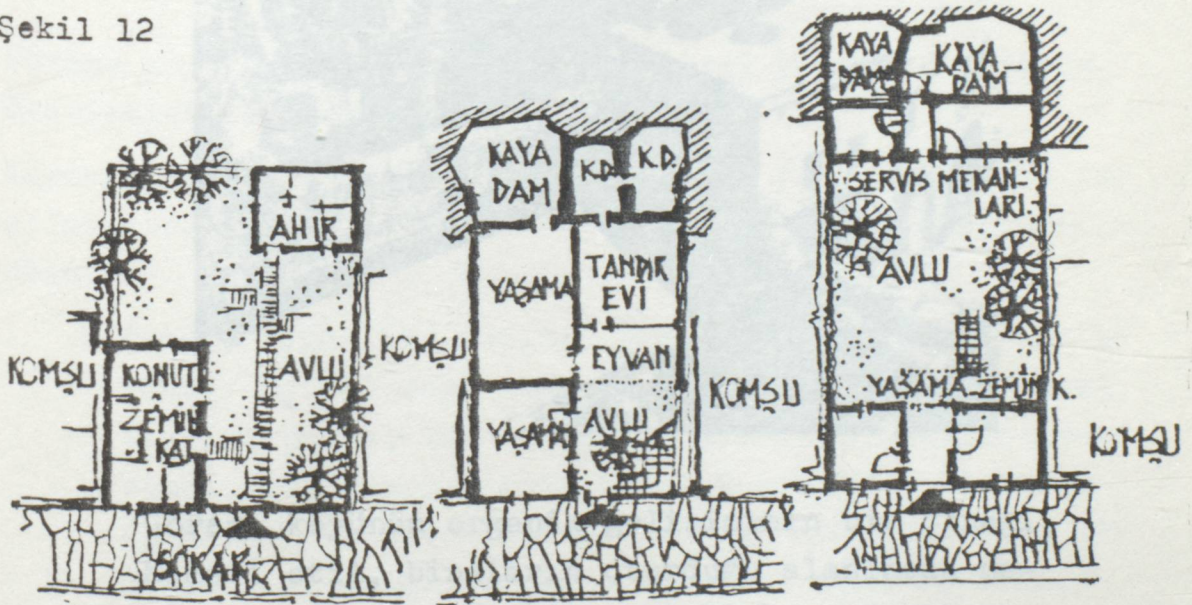
Bu toplumlardaki konutların törel içerikleri hakkında, değişik ülkelerden birçok örnekler gösterilebilir: Eski Çin'deki, ilkel ve endüstri öncesi yerel konutların, çatıları, duvarları, kapıları ve kuyuları konutlarda yaşayan insanlar üzerinde dinsel değerlere sahiptir. Bir Güney Doğu As-

ya ülkesi olan Kamboçya'da, yabancıların kırsal bölgelerdeki konutlara kabulü, konut sahiplerinin dinden çıktığını gösteren bir işaret olarak kabul edilmektedir. Bazı ilkel üretim sürecindeki toplumlarda, evlerinden ayrılanların, dinlerinden de ayrıldıkları kabul edilmektedir. Ülkemizde ise, endüstri öncesi yerel konutların, yüksek avlu duvarları, kafesli küçük alt kat pencereleri ile dışa kapalı görünüşleri, din faktörünün yarattığı "mahremiyet anlayışı" ile açıklanabilir. (Erençin A.,1979,22)

Din, halk geleneklerinin egemen olduğu toplumlarda, konutların biçimlerini, plan organizasyonlarını ve binaların arsa üzerinde yerleşmelerini bir ölçüde etkilemektedir.

Göreme köyündeki endüstri öncesi yerel konutların dinsel özelliklerine örnek olarak; konutlarda ve köy ölçeğinde kadın-erkek dolaşım alanlarının ayrılması, avlu duvarlarının, evdeki kadınları gizlemek istercesine yüksek ve görüşü engelliyecek biçimde yapılmaları gösterilebilir.

Şekil 12

Türk Evi ve Göreme'de izlediğimiz
içe dönük plan şemaları

© 1994 by Sigma Delta Chi, Inc. All rights reserved. This book is published by permission of the publisher, Sigma Delta Chi, Inc. The text is printed in the United States of America. The text is printed in the United States of America. The text is printed in the United States of America.

Göreme köyünün organik gelişiminin bir örneği, Mimari stil, binaların oturduğu alanlarda mahalli taşın kullanılmasıyla birkaç yüzyıl boyunca geliştirilmiştir.

4.1.4. İLKEİ VE ENDÜSTRİ ÖNCESİ YEREL KONUTLARIN YAPIM- LA İLGİLİ ÖZELLİKLERİ

Halk geleneklerinin egemen olduğu toplumlarda, konut biçimlerinin oluşumu, esas olarak, sosyo-kültürel nedenlerden kaynaklanmaktadır. Yaşam biçimi, ortak grubun değer yargıları ve ortak grubun "ideal çevre düşüncesi" bu nedenler arasında sayılabilir.

Yapımın (konstrüksiyonun) esas sorunu, mimarının en önemli sorunu olan "boşluğun geçilmesi sorunu"dur. yer çekimi kuvvetlerinin toplanması ve bunların zemine aktarılması, gerilme dayanıklı ve uygun "ağırlık güç orantısı" olan malzemeler gerektirmektedir. İlkel koşullardaki toplumlar-
da bunlar, hayvansal ve bitkisel kökenli malzemelerden sağlanırlar; endüstri öncesi yerel konutlarda ise, bunlara taş ve pışmış toprak ile bir miktar madenin katılmış olduğu görölmektedir. Bu malzemelerin yeterince bulunmadığı yerlerde, petek tonozlar, kubbeler, hakiki tonozlar gibi özel yapım biçimleri yardımıyla, boşluğun örtüldüğü bilinmektedir.(Erençin A.,1979,23)

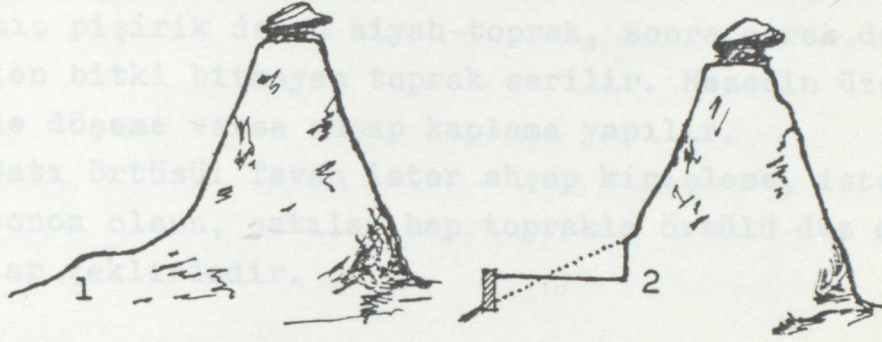
Göreme köyündeki endüstri öncesi yerel konutların yapım özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

Köydeki endüstri öncesi yerel konutlar yığma sistemle yapılmıştır. Yapıları oluşturan elamanlar aşağıda belirtilmiştir:

- o Temel: Yığma bir yapının temeli araziye göre biçimlenir. Eğimli kaya zeminde, en çok rastlanan temel temel tipinde, iki uçtaki kotlar tespit edildikten sonra, düşük kot yarıya kadar toprakla doldurulur (Şekil 14). Yüksek kotta oyularak düz bir zemin elde edilir; dolgu toprağın akması için bu kısmın önüne bir istinat duvarı çekilir. Düzenlenen zemin üzerine de ayrıca 50 cm kadar çakıl ve kum dökülür. Eğimli arsalarda kademeli temel yapımlarında gö-

rülmektedir. Bazan, bahçe duvarlarında veya yol kenarlarında, dolguyu taşıyan kemerlerede rastlanmaktadır.(ODTÜ.-Mim. Fak.,1975,83)

Şekil 14

- o Duvar: Moloz ta la  r lm   avlu duvarları dışında yapı i lerinde kullanılan bütün duvarlar kesme ta la örülmüştür. Ta ıyıcılık, ısı yalıtımı yönü de düşünülerek duvarlar çeşitli kalınlıkta (20 cm' den 100 cm'ye kadar) yapılabilmektedir. Harç olarak elenmi  volkanik toprak ve alçı karışımı kullanılır.
- o Kolon: Kolonlar  st kat eyvanlarının önlerinde kemer ayakları olarak görülmektedirler. Kesitleri çeşitli olabilen kolonların yükseklikleri ise tek ta tan yapılmalarına olanak verecek ölçülerde dir.
- o Lento ve Kemerler: Duvarlardaki açıklıkların üstleri kemer veya lento ile geçilmektedir. Bu açıklıklar kapılar, pencereler ve yazlığın dışa açılan yüzeyleridir.

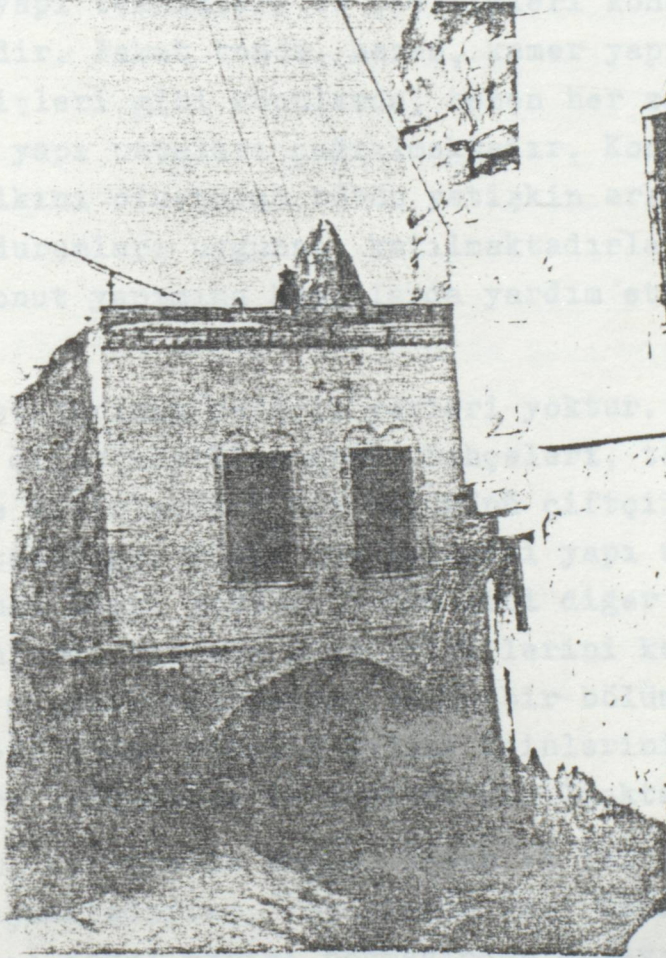
Pencerelerin görünüşleri tüm bölge genelinde dik-dörtgendir. Bunu sağlamak için pencere üstlerinde çift kat duvarın dışı lento, içi kemerle geçilmiştir.

- o üst  rt : Evlerin  st örtüleri genellikle tonoz veya hezen denilen ahşap kiri lemedir. Üst örtünün tonoz veya hezen olması açıklığı etkilemez. Ta ıyıcılığının daha fazla olmasından dolayı alt kat birimlerinde tonoz, üst kat birimlerinde ise hezen

kullanılmıştır. Hezen yuvarlak kesitli ahşabın açıklığa göre bütün veya yarım olarak yan yana dizilmesiyle oluşur. Ahşabın üzerine önce yörede elde edilen macun kıvamında saman karıştırılmış pişirik denen siyah toprak, sonra çorak denilen bitki bitmeyen toprak serilir. Hezenin üzerinde döşeme varsa ahşap kaplama yapılır.

- o Çatı örtüsü: Tavan ister ahşap kirişleme, ister tonoz olsun, çatılar hep toprakla örtülü düz damlar şeklindedir.

Şekil 15

4.1.5. İLKEİ VE ENDÜSTRİ ÖNCESİ KONUTLARDA YAPIM SÜ- RECİ ÖZELLİKLERİ

Halk geleneklerinin egemen olduğu toplumlarda, konutlar genellikle kalabalık grupların yapım eylemine doğrudan doğruya katılmaları sonucunda gerçekleşmektedir. Endüstri öncesi yerel konutların bulunduğu toplumlarda, hemen hemen tüm konutların yapımları kalabalık grupların yapım sürecine değişik aşamalarındaki katkılarıyla gerçekleştirilebilmişlerdir. Bu toplumlarda karmaşık yapı tipleri böyle bir yapım sürecinin sonucunda gerçekleşmektedir. (Erençin A., 1979, 29)

Göreme köyünde de yetişkin erkeklerin büyük bir kısmı yerel yığma yapı teknikleri ve özellikleri konusunda bilgi sahibidir. Fakat tonoz, hezen, kemer yapımı ve marangozluk işleri gibi konularda, hemen her zaman konut yapımına yapı ustaları çağrılmaktadır. Konut yapımına hane halkını oluşturan bütün yetişkin erkekler, eğer sağlık durumları uygunsa, katılmaktadırlar. Bazı durumlarda konut yapımına komşularda yardım etmektedirler.

Köyde yapı ustalarının belirli yerleri yoktur. Bu kimse-lerin köyde, diğer köylüler gibi, bahçeleri, tarlaları bulunmakta ve gelirlerinin bir bölümünü çiftçilik yaparak sağlamaktadırlar. Köyde tüm gelirini yapı ustalığı yaparak kazanan kimse yoktur. Bunun gibi diğer iş kollarında çalışanlarda tarımla olan ilişkilerini kesmemişlerdir. Yurt dışında olanlardan büyük bir bölümü de, özellikle ailesi köyde olanlar yıllık izinlerini tarım takvimine göre uydurmakta ve üretime katılmaktadırlar.

Yapı ustaları, konutlarda tonoz, hezen ve taş duvar yapımı ile uğraşmaktadırlar. Konutlarda yeni kaya oyma işlemi (dam yapımı) doğal yapıyı bozmasından dolayı gerektiğinde saptanacak yeni alanlar dışında, mağara, soğuk hava deposu, taş, hışır ve kum ocakları da dahil olmak

üzere, 1976'dan beri T.C. Kültür Bakanlığı, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından yasaklanmıştır. Ancak bu zenaatı bilen yapı ustaları vardır. Konutların kapıları, pencereleri, yüklükleri ve sedirleri marangozlar tarafından, yapım tezgahları çoğunlukla yapı içine kurularak yapılır. Mal sahibinin hane halkı, arkadaşları, akrabaları, mahalle sakinleri konut yapımının değişik aşamalarında yapı ustalarıyla birlikte çalışırlar.

4.1.6. İLKEİ VE ENDÜSTRİ ÖNCESİ YEREL KONUTLARIN MALZEME SEÇİMİ İLE İLGİLİ ÖZELLİKLERİ

İlkel ve endüstri öncesi yerel toplumlarda bir başka özellikte bu toplumlarda kısıtlı ekonomik koşulların sonucu konut yapımlarının belirgin birkaç malzeme ile tamamlanmasıdır. Buralarda dini binalar genellikle taştan yapılırken (kalıcı olması bakımından), konutlarda ahşap kullanıldığı görülür. Göreme'de ise konutlarda ve dini yapılarda yörenin tek yapı malzemesi taş kullanılmıştır. Halk geleneklerinin egemen olduğu toplumlarda, malzeme çeşitlerinin kısıtlı olması konutlarda bazı biçimlerin kullanılmasını imkansız kılar ve kısıtlılığın ölçüsüne göre biçimler arası seçim olasılığını azaltır veya çoğaltır. Malzemelerin bulunabilme olanakları azaldıkça bunlar arası seçim şansı da kısıtlanır. Fakat her zaman için az da olsa seçim şansı vardır. Bütün bu kısıtlamalar, mekanların insan eylemlerine stilistik meraklar olmadan en açık biçimde uymalarını gerektirir. Bu koşullar altında çalışan yapı ustaları, insan eylemlerine uygun yapıyı yaratabilmek için teknik bilgilerini sonuna kadar kullanmak zorundadırlar. Bu toplumlarda yaşayan yapı ustaları yerel malzemeleri, bunların özelliklerini, sadece iklimsel ve konstrüktif etkenlere karşı koymaları açısından değil; aynı zamanda bitmiş yapıların zaman içindeki yıpranmalarını gözlemiş olmalarından, kullandıkları mal-

zemelerin korunmaları için gereken detayları bulabilmişlerdir. Yapı ustalarının yerel malzemeleri her yönleri ile tanımaları, eskime ve yerçekimi dolayısıyla çıkan sorunlara karşı basit, yalın çözümler bulabilmelerini kolaylaştırmıştır. (Erençin A., 1979.31)

İlkel ve endüstri öncesi yerel konutlarda yerel olmayan malzemelerin kullanılmayacakları açıktır. Fakat az veya çok bulunan malzemeler arasında seçim söz konusudur. ve bu seçim şu esaslara göre yapılmaktadır:

- o Modaya göre malzeme seçimi
- o Geleneklere göre malzeme seçimi
- o Dini görüşlere göre malzeme seçimi
- o Saygınlık (Prestij) faktörüne göre malzeme seçimi.

Modaya göre malzeme seçimine bir örnek vermek gerekirse: Monmouthshire'de (Galler), evlerin onyedinci yüzyıla kadar ahşaptan yapılmalarına karşın; daha sonraları, bölgede yine aynı miktarda ahşap bulunmasına karşın, taştan yapılmaya başlanmasını gösterebiliriz. Geleneklerin konutlarda malzeme seçimi üzerindeki etkisini Herefordshire'de (İngiltere) görebiliriz: Bölgede çok miktarda taş olmasına karşın, konutlar onyedinci yüzyılın sonlarına kadar ahşaptan yapılmıştır. Dini inançlar da malzeme kullanımını etkilemektedir: Budistlerin, Hindistandaki tapınaklarında ahşap malzeme kullanımı, kapıların dışında yasaklanmıştır. Malzeme seçiminde, saygınlık anlayışı da önemli bir nedendir. Daha çok işgücüyle biçimlenen malzemelerin saygınlık değerleri fazladır. Degişik toplumlarda, idareciler, zenginler veya din adamları yerel malzemelerin daha çok işgücüyle biçimlenecek olanlarını seçerler. Bazı durumlarda yörede bulunmayan bu tür malzemelerin başka yerlerde getirtildiği de görülür. (Erençin A., 1979, 32)

Göreme köyünde veya Kapadokya genelinde kullanılan volka-

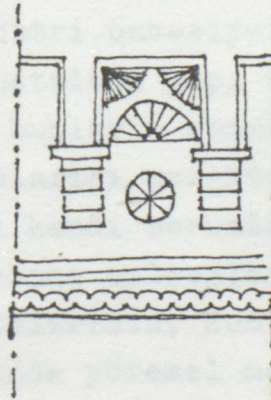
4.1.7. İLKEL VE ENDÜSTRİ ÖNCESİ YEREL KONUTLARIN ÇEVRESEL İKLİMİ VE İKLİMİ BAKIMINDAN ÖZELLİKLERİ

nik kaya, değişik biçimlerde işlenebilen ve saygınlık değeri değişebilen bir malzemedir. Taş Çavuşini, Urgüp, Avanos, Kavak ve Uçhisar'da bulunan taş ocaklarında getirtiliyor. Bu ocakların işletmecileri ocakta çıkardıkları taşın aynı zamanda pazarlamacılarıdır. Taş ocaktan genellikle traktörle taşınır. Taşın işlenmesi özel tıraşıyla yapılmaktadır. Konutlarda kullanılan bu malzeme, konut sahiplerinin sıradan halk, idareci, din adamı veya zengin olmasına göre farklı biçimlerde motiflerle bezenmiştir.

Konutlarda kullanılan bir başka malzeme de ahşaptır. Eski yapıların hezen çatılarında 30-40 cm çapında ahşap tomruklara rastlanır. Bugün ise hezen çatılarda kullanılan ahşap kirişler, işlenmiş olarak Avanos ve Nevşehir'den getirilmektedir.

Konutların kaba yapısında madeni malzeme kullanılmamıştır. Madeni malzemelere az da olsa ince yapı elamanlarında rastlanır.

Şekil 16

4.1.7. İLKEL VE ENDÜSTRİ ÖNCESİ YEREL KONUTLARIN ÇEVRE İLİŞKİLERİ BAKIMINDAN ÖZELLİKLERİ

4.1.7.1. İklimsel Çevre İle İlgili Özellikleri

Ortak grubun çevre iklimine tepkisi, halk geleneklerinin egemen olduğu toplumlarda, konut biçimlenmesi üzerinde etkili olmuştur. Bu alanda incelenmesi gereken en önemli konu, ilkel ve endüstri öncesi toplumlarda, konut üretiminde çalışan yapı ustalarının iklimsel sorunlara karşı üstün yaklaşımları ve konut içinde yaşayacak olanlar için maksimum konforun (konfor gereksinmesi de toplumlar arasında büyük farklılıklar göstermektedir) minimum kaynak tüketimi ile sağlanmasında gösterdikleri beceridir. Malzeme çeşitleri, kaynakları, enerji ve teknoloji olanakları kısıtlıdır; fakat, sonuçlar malzeme ve işçilik yönünden üstün düzeydedir. Hava akımları için yapı ustalarının uygun arsa ve malzemeleri bulmalarındaki becerileri, geleneksel konut tiplerini bu koşullara uydurulmasında ustalıkları dikkat çekicidir.

İklimsel problemlere karşı modern çözümler çoğu zaman istenen sonucu verememektedir. Kapalı mekanlar çoğu zaman ancak mekanik aygıtlarla yaşanabilir ortamlar oluşturabilirler. Bu aygıtların maliyetleri bazan tüm yapı maliyetine yaklaşır. İlkel ve endüstri öncesi yerel konutların bulunduğu toplumlarda yapı ustaları yapı ustaları bu davranışta bulunamazlar. Çünkü bunların konutlarında iklimsel sorunları dikkate almamalarını gerektirecek teknolojileri yoktur. Yapı ustaları kendi sorunlarını doğa ile elele vererek çözmenin yollarını bulmuşlardır. Zor koşullar altında çalışan yapı ustalarının, konut biçimleri ile bölgenin mikro iklimi üzerinde yöresel malzemelerin emme yansıtma, kara ve yağmura karşı dirençleri konusunda ayrıntılı bilgileri vardır. Yapı ustalarının hertürlü iklim koşulları altında arsada inceleme yaptıkları, yerel rüz-

garları inceledikleri, arsanın gölge ve güneşli bölümlerini belirledikleri ve yapıların bu belirlemelere göre yerleştirildikleri bilinmektedir. (Erençin A.,1979,34)

Göreme köyü iklimsel açıdan yaz aylarında "kuru ve sıcak bölge"de yer almaktadır. Kuru ve sıcak bölgelerde ana özellik yüksek gündüz ısı ve düşük gece ısıdır.(Turan M.,1975,227) Kuru ve sıcak bölgelerde ısı farklılığının önüne geçebilmek için ısının konut içine geç girmesini sağlamak gereklidir. Böylece ısı içeriye ısıya gereksizme olduğu zaman girmiş olur. Köy konutlarında yüksek ısı kapasitesi olan, şillez harçlı kesme taş duvar, yağma taş duvar ve oyma konut birimleri kullanılarak (oyma konut birimlerinin kullanımı ile zeminin sonsuz ısı kapasitesinde yararlanılmıştır) gün boyu ısı emilir ve gecede radyasyonla binaların ısınması sağlanmış olur. Konutların kuru ve sıcak iklim koşullarına uyumları ile ilgili ayrıntılı özellikleri:

- o Mahalle ölçeğinde yoğun plan çözümleriyle maksimum hacim yaratılmış ve dış yüzeyler minimum olarak korunmuştur. (Şekil)
- o Köyün belli noktalarında bina yoğunlukları artırılarak avlulardaki ve sokaklardaki gölge yüzeylerinin artırılmasına çalışılmıştır.
- o Pişirme eyleminde konut içinde yaratılan ısı yaz aylarında bu eylemin yaz mutfağına (tandır-
evi) kaydırılmasıyla önlenmiştir.(Şekil)
- o Konut pencere yüzeyleri minimum tutularak ve avludan olabildiğince yüksek tutularak kapalı konut birimlerinin zemin radyasyonundan korunmaları sağlanmıştır.
- o Binalar beyaz ve açık renge boyanarak yaz aylarında güneş ışınlarını yansıtıp az ısınmaları sağlanmıştır.
- o Alt kat pencereleri en küçük ölçülerde düzenlene-

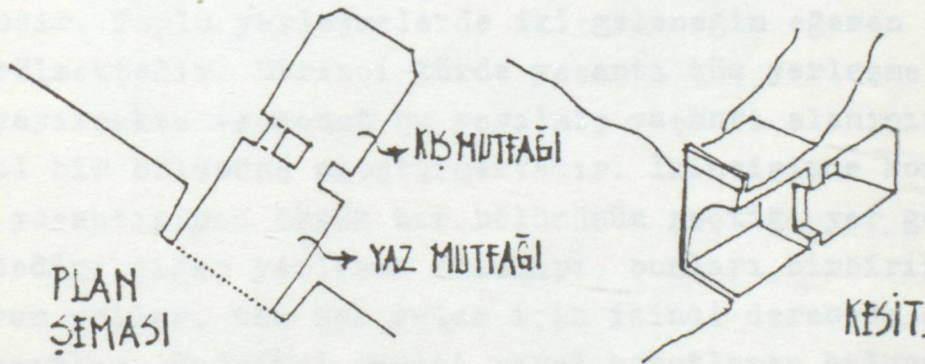
rek günün sıcak saatlerinde, havalanma yoluyla alt kat birimlerinin ısınmaları önlenmiştir.

- o Avlu biçimlerinin sosyolojik, psikolojik ve iklimsel oluşum nedenleri vardır. Avluda çeşitli bitkilerin yetiştiği köy konutları için, burası serinletici kuyu işlevi görür. Bu şekilde avlular, zemin ısı ve radyasyonu azaltarak, mikroklimayı olumlu yönde etkiler. Bölgenin jeolojik durumu, birçok konutun taş zemin üzerinde yapılmasını gerektirmiştir.

Şekil 17

Şekil 18

4.1.7.2. Yapay Çevre İle İlgili Özellikleri

Halk geleneklerinin egemen olduğu toplumlarda konutlar yerleşmelerden soyutlanarak düşünülemez. Bu konutları yaşam biçiminin, yerleşmenin ve hatta konutları çevre ile bütünleştiren sosyal sistemin bir parçası olarak görmek gerekmektedir. (Erençin A., 1979, 36)

İnsan, evin bir parçasını oluşturduğu tüm yerleşmede ya-

şar. İnsanların yapay çevreyi kullanma biçimleri konut tiplerini etkilemektedir. Örneğin bazı toplumlarda konutlar toplanma yerleri olarak kullanılırken, bazılarında da, caddeler, alanlar toplanma yerleri olarak kullanılmaktadır. İnsanların konutlardaki yaşamlarının her zaman bir ölçüde de olsa konut dışına taşıdığı kabul edilmelidir. Konut biçimleri de, insanın konut sınırları içinde veya dışında geçen yaşam sürelerinden ve içinde yer alan eylemlerden etkilenmektedir.

Bilim adamları yerleşmeleri çeşitli biçimlerde sınıflamışlardır. Çoğunlukla kullanılan sınıflama biçimine göre yerleşmeler:

- o Toplu yerleşmeler
- o Dağınık yerleşmeler
- o Seyrek yerleşmeler

diye adlandırılabilir. Belirli bir konutun bu yerleşme tiplerinde birinde bulunması, biçimlenmesini etkileyecektir. Çünkü, seyrek yerleşmelerde konut içinde görülen bazı eylemler, konutun toplu yerleşme kapsamı içinde bulunması halinde yerleşme alanının tümüne dağılır. Toplu yerleşmeler arasındaki farklılıklar bile konut biçimlerine yansır. Toplu yerleşmelerde iki geleneğin egemen olduğu görülmektedir. Birinci türde yaşantı tüm yerleşme alanına yayılmakta ve konut bu yayılmış yaşantı alanının daha özel bir bölümünü oluşturmaktadır. İkincisinde konut insan yaşantısının büyük bir bölümünün geçtiği yer görünümündedir; diğer yerleşme alanları, bunları birbirine bağlayan yollar, tek tek evler için ikinci derecede değer taşırlar. Endüstri öncesi yerel konutların bulunduğu Anadolu yerleşmeleri bu grup içinde düşünülebilir. (Erençin A., 1979, 37)

Toplu yerleşmelere örnek olarak gösterebileceğimiz Göreme köyünde, endüstri öncesi yerel konutları tek tek tek içinde bulundukları yerleşmeden soyutlayarak düşünmek olanaksızdır. Köy yapısal çevresinde, kabul edilmiş bir öncelik

dizisi ve yerleşme biçimi, konutların yerleşmeden ayrılmaz bir bütün oluşturmalarına neden olur. Göreme köyü yapay çevre özelliklerinden bazıları aşağıdadır.

Şekil 19

- o Konut grupları cami, çeşme ve oyma değirmenlerin etrafında derinlemesine gelişmiştir. Sadece köyün düz kesiminde bulunan Orta Mahalle "seyrek yerleşme" özellikleri göstermektedir.
- o Çarşı ve yönetsel merkez konut bölgesinden tamamen ayrılmıştır.
- o Konutlar bulundukları çevrenin konumuna göre (yol kenarı, yamaç, çukur, düz), kendi içlerinde kabul edilen yöne, birbirlerine engel olmadan bakabilmektedirler.

Günümüzde değişen koşullar sonucu, gelenekler artık yeterli denetimi sağlayamamaktadır. Denetimlerin kurumlaşması yönünde atılımlar henüz yetersizdir. ve hem bu yönde yeterli araştırma yapılmamıştır hem de doğal ve yapay çevreyi koruma yönündeki bilinç yerleşmemiştir. Bunun sonucu, yeni yapılan köy konutlarında, endüstri öncesi yerel konutlarda gördüğümüz özellikler görülmektedir. Hem eski yerleşim hem de yeni yapılaşma alanındaki yapılaşma modelinin eleştirisine ayrıca değinilecektir.

4.1.7.3. Peyzaj İle İlgili Özellikleri

Halk geleneklerinin egemen olduğu toplumlarda, konutların peyzaj içinde yerleşme esasları, bu konut gruplarında yaşayan insanların doğaya karşı davranışlarında kaynaklanmaktadır.

İnsanların doğa içindeki davranış biçimlerini şu esaslara göre sınıflamak olanaklıdır:

- o Din ve Evrenbilim (kozmozolojik): Bu grupta doğal çevre esas alınmaktadır. İnsanlar, doğal çevreye oranla ikinci planda kabul edilirler.
- o Birlikte Yaşama (simbiyotik): Bu gruptaki insanlar doğa ile denge halindedir. İnsanlar doğanın korunmasında Allah'a karşı sorumlu olduklarına inanırlar.
- o Sömürü (exploitative): İnsanoglu ilk önce doğanın yaratıcısı, geliştiricisi ve sonunda da yok edicisidir. Bu bölümdeki toplumlar doğa ile savaşım halindedirler. (Erençin A.,1979,39)

İlk iki grupta insanın doğa üzerindeki etkisi en azdır. İlkel ve endüstri öncesi yerel konutların bulunduğu toplumlarda yaşayan insanlarla doğa arasında kesin bir ayrım yapabilmek olanak dışıdır. Bu aşamadaki toplumların dünya görüşleri, bugünün modern toplumlarında olduğu gibi

doğaya ters düşmez. Üçüncü grupta ise doğa insanların baskısı altındadır; yok olmaktadır. Bugünün modern toplumlarının bu aşamada geçtikleri söylenebilir.

Göreme köyünde yaşayanların yaşam biçimlerinin doğal koşullara uyumlu olması nedeni ile konutlar ve doğa bir bütünlük ifade eder. Köy konutlarının oluşturduğu "yapay çevre görüntüsü" peyzaj ile uyum içindedir. Tüm yapay çevresi ile köy, peyzajın bir devamı görünümündedir. Göreme ve çevrede diğer halk geleneklerinin egemen olduğu köyler (Ortahisar, Mustafapaşa, Uçhisar, Çavuşini, Eski Zelve) yapı malzemeleri ve konut biçimlerinin doğaya uyum özellikleriyle görenlerin hayranlığını kazanmaktadır. Köyde yapay çevrenin peyzaja uyumu şu esaslara dayanır:

- o Mimari elamanlarpeyzajın uzantısı görünümündedir.
- o Konutların yakın plandaki avlu duvarları, görsel olarak, hem konutları kendi aralarında birbirlerine bağlar; hem de konut gruplarının peyzaj ile bütünlüğünü sağlarlar.
- o Görsel olarak avlu duvarlarının yatay etkilerine karşı, iki katlı konutların düşey duvar etkileri kendi içlerinde bir denge oluşturmaktadır.
- o Konut yüzeylerini oluşturan volkanik taş, toprak ve ahşap malzemeler, kendi aralarında farklı görünümde olmalarına karşın, peyzaj ile uyum içindedirler.
- o Rasyonel birimlerden oluşan (kare, dikdörtgen) konutların farklı şekillerde bir araya gelmeleri, bu rasyonel biçimlerin, tüm olarak peyzajın uzantısı görünümü taşımalarına ve dolayısıyla çevreye uymalarına neden olmaktadır.
- o Oyma konut birimleri (damlar), peyzaj görünümünde olup, dışardan tek tek algılanmaları olanaksızdır.

Şekil 20

4.1.8. İLKEL VE ENDÜSTRİ ÖNCESİ YEREL KONUTLARIN BİRİMLERİNİN ÖZELLEŞMESİ

İlkel ve endüstri öncesi yerel konutların birimlerinin özelleşmesi iki başlık altında incelenebilir.

- o Konut birimlerinin gereksinmelere göre özelleşmesi

- o Konut birimlerinin iklimsel özelleşmesi

4.1.8.1. Konut birimlerinin gereksinmelere göre özelleşmesi

Halk geleneklerinin egemen olduğu toplumlarda tek kişiler tarafından bilinen her şey, toplum içinde başkalarına aktarılır. Çevrelerindeki insanların yaşantılarını her yönüyle bilmek, bu toplumlarda yaşayan insanların ilgisini çeker. Dinsel uzmanlaşma, yaş ve cinsiyet ayrımı dışında aynı yaş grubundaki insanlar arasında çok az farklılaşma görülür. İnsanların dinleri, yaşantıları, çalışmaları arasında bir ayrım yoktur. Din, sosyal yaşam ve ilişkilerle ayrılmaz bir bütünlük meydana getirmiştir. İlkel toplumlarda, insanlar ve evcil hayvanlar konut içi yaşam alanlarının bile yeterince özelleşmemiş olduğu yapılan araştırmalar sonucu belirlenmiştir. Yakın geçmişe kadar Anadolu'da insanların yatma mekanı olarak ahırlarda yapılan terasmanları kullanırığı bilinmektedir.

Göreme köyündeki endüstri öncesi yerel konutlarda bazı konut birimlerinin kullanım bakımından özelleşmemiş oldukları görülmektedir. Buna karşılık bazı konut birimlerinde de belirgin bir özelleşme görülür.

Kullanım bakımından özelleşmiş konut birimleri şunlardır:

- o Yaz mutfakları (tandır evi)
- o Kış mutfakları (çoğunlukla oyma konut birimleriyle)
- o Konuk odaları
- o Helalar
- o Çardaklar
- o Samanlık
- o Ambarlar
- o Ahırlar

Konuk odaları kullanım bakımından, kesin olarak özelleşmiş görünümüne rağmen, zaman zaman konukların yattıkları bazen de konuklar ve hane halkı erkeklerinin birlikte oturdukları, yemek yedikleri yerler görünümündedir.

Kullanım bakımından özelleşmemiş konut birimleri de şöyle sıralanabilir:

- o Alt kat odaları (oturma odaları)
- o Üst kat odaları (yaz odaları)
- o Üst kat eyvanları
- o Alt kat eyvanları
- o Avlular
- o Holler

Bu konut birimleri farklı eylemler için kullanılmaktadır. Konut birimlerine ve kullanımlarına altıncı bölümde değinilecektir.

Endüstri öncesi yerel konut birimleri arasında az görülen kullanım özelleşmesi yanında, belirgin bir iklimsel özelleşme vardır.(Erençin A.,1979,44)

4.1.8.2. Konut Birimlerinin İklimsel Özelleşmesi

İlkel konut birimlerinin iklimsel özelleşmesi yaz ve kış aylarında farklı barınakların veya çeper öğeleri değişebilir çadırların kullanılmasıyla sağlanır.

Göreme köyünde çeşitli konut birimleri arasında görülmeyen kullanımlar bakımında özelleşmeye rağmen, belirgin bir iklimsel özelleşme görülür. İklimsel özelleşme sonucu bazı konut birimleri farklı mevsimlerde etkin (aktif) veya edilgen (pasif) kullanılmaktadır.

Etkin kullanılan konut birimleri insanların günlük işlerini yaptıkları, boş vakitlerini değerlendirdikleri, yat-tıkları, yemek yedikleri yerlerdir. Bu gereksinimler için yaz ve kış aylarında farklı yerler kullanılır.

Edilgen kullanılan konut birimleri ise ev işleri, bahçe ziraati, yaşam için gerekli erzak ve malzemelerle, bahçeden elde edilen ürünün satılmadan önce korunduğu yerlerdir.

Kış aylarında etkin kullanılan konut birimleri:

- o Konuk odaları
- o Alt kat odaları (oturma odaları)
- o Kış mutfakları

Yaz aylarında etkin kullanılan konut birimleri:

- o Üst kat odaları (yazodaları)
- o Üst kat eyvanları
- o Yaz mutfakları (tandırevi)
- o Çardaklar

Bazı konut birimleride yaz ve kış aylarında kullanılırlar:

- o Avlular
- o Alt kat eyvanları
- o Helalar

Yaz ve kış aylarında farklı konut birimleri ahır olarak kullanılırlar. Bazı konutlarda yaz ahırlarının üstünde, asma katlarda yaz samanlıkları vardır. Kış aylarında iklimsel nedenlerden oyma ve yığma konut birimleri bu amaçla kullanılırlar.

4.2. GÖREME KÖYÜNDE MİMARİ MEKAN ANALİZİ

Bu bölümde yapılan tespit çalışmaları, anketler, fotoğraflar değerlendirilerek mimari mekanın tanımı yapılmaya çalışılacaktır.

4.2.1. ANA KONUT BİRİMLERİ SINIFLAMASI

Göreme köyünde belirlenen konutlardaki ortak özelliklerin üç farklı doğrultuda geliştikleri görülmektedir:

- o Kaya oyma konutlar;
- o Yarı oyma, yığma yamaca yaslı konutlar;
- o Yola cepheli yığma konutlar

Bu konutların açık sonlu üreyebilir nitelikleri tablolarla kolayca izlenebilmektedir. Konut tabloları incelendiğinde, sistemin, endüstri öncesi yerel konutların farklı doğrultudaki gelişme süreçleri konusunda da aydınlatıcı olabileceği izlenmektedir.

Abdullah Erençin tarafından oluşturulmuş tabloda, köyde saptanan "ana konut birimleri"nin sınıflamasına çalışılmıştır.

A,D,G tipleri her üç doğrultuda da görülmektedir. Bölgede çok yaygın olan bu tipleri, temel tipler olarak kabul edebiliriz. Diğer farklı tiplerin, bu ana tiplerin değişik biçimleri olduğu görülmektedir.

B,C,H,I,J,K,L tipleri, yola cepheli yığma konutlarda ve yarı oyma, yığma yamaca yaslı konutlarda görülür.

E,M,F tiplerine yarı oyma, yığma yamaca yaslı konutlar arasında rastlanmaktadır.

N tipine ise yola cepheli yığma konutlar arasında rastlanır.

4.2.1.1. KAYA OYMA KONUTLAR

Kaya oyma konutlar kasabanın en önemli özelliğini oluştururlar. Köyde birçok konutun tamamı veya bir bölümü "kaya oyma tekniği" ile yapılmıştır.

Bu tür konutlarda yaşam alanının büyük bir bölümü oyma konut birimlerinde yer alır. Bunlar "yamaçta yer alan oyma konutlar" ve "tüm peri bacasını yerleşim alanı olarak kapsayan konutlar" olarak sınıflanabilir. Bu iki tip arasında plan organizasyonu bakımından ayırım yoktur. Yalnız ilkinde görülmemesine karşılık, peri bacasını yerleşim alanı olarak kapsayan konutlar arasında iki katlı örneklerle sık rastlanılmaktadır.

Kaya oyma konutlar yüksek avlulu duvarların çevresinde, hane halkı gereksinmelerine göre değişik sayılarda yer alır. Bu tür konutlarda, helalar, ahırlar ve samanlıklar avlu içinde, oyma veya yığma konut birimlerinde yer alabilir. (Erençin A., 1979, 57)

4.2.1.2. YARI OYMA, YIĞMA YAMACA YASLI KONUTLAR

Kaya oyma konutların bir başka türü de, yığma sistemle yapılan bir bölümün, oyma konut birimlerinin dış yüzüne birleşmesiyle oluşur. Yapılan tespit çalışmaları ve anketlerde oyma konut birimlerinin tamamına yakın kısmının, ki bunların içinde gizlenmesine rağmen bir kısmının içinde kiliseler vardır, kültürel miras diye yorumlayabileceğimiz bölgenin eski sakinlerinden kaldığı anlaşılmaktadır. Daha sonra imkanlar doğrultusunda konut ve yaşama birimleri içten dışa doğru gelişim göstermiştir. Henüz konutun tamamı oyma konut birimlerinde olduğu ailelerin en önemli beklentisi de, oyma konut birimlerine yapışık olarak oluşturacakları yığma konut birimleri yapma yönündedir.

Tet katlı veya iki katlı olabilen bu tür konutlara tez kapsamında "yarı oyma, yığma yamaca yaslı konutlar" de-

nilmektedir. Bu tür konutlar genellikle, Kefeli, Aydın-
lı ve Orta mahallenin eğimli kısımlarında, yolların ya-
maca bakan yüzlerinde yer almaktadır. Bunlarda, yoldan
yamaca geçiş seması, "yol-avlu- yığma birim-oyma birim"
düzenindedir.

Bu tür konutlarda, alt kat eyvanı, üst kat eyvanı, tan-
dır evi ve hol gibi birimlerden geçilerek ulaşılan oy-
ma birimler, önemli biçimsel farklılıklar göstermekte-
dir. Ana tonut birimleri tespit tablolarında, farklı
konutlar arasında yeri kesin olarak belli olan oyma ko-
nut birimleri gösterilmiştir. Konutlar arasında, ortak
özellikleri saptanamayan oyma konut birimleri tabloda
gösterilmemiştir. Oyma konut birimlerinin organik ya-
pısı ve çoğunlukla içinde konumlandığı olugunun biçimsel
özelliklerine göre şekillenmek durumunda olduğu da unu-
tulmamalı.

Bu konut birimleri duvarlarla çevrili avluların için-
de, konutları oluşturan hane halkı gereksinmelerine göre
değişik büyüklüktedir. Bu tür konutlarda, helalar, ahır-
lar ve samanlıklar avlu içinde, oyma veya yığma konut
birimlerinde yer alırlar.(Erençin A.,1979,60)

4.2.1.3. YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR

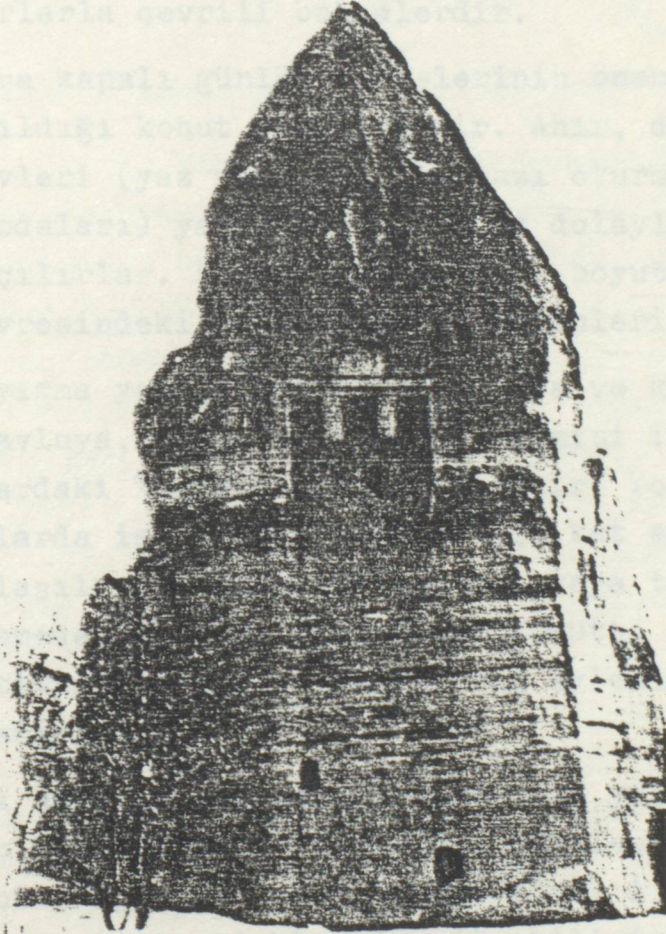
Yola cephele ana konut birimleri yığma olan, bir veya
iki katlı örneklerini gördüğümüz bu tür konutlara, tez
kapsamında "yola cephele yığma konutlar" denilmiştir.
Bu tür konutların oyma birimlerle içiçe olmamasının
en önemli nedeni konumlandıkları arazinin düz veya az
eğimli olmasıdır. Oyma birimleri olanlarda, oyma birim-
lere ancak avludan ulaşılabilir. Bu tür konutlarla "ya-
rı oyma, yığma yamaca yaslı konutlar" şema bakımında
benzerlikler gösterirler.

Bu tür konutlara genellikle Kefeli, Aydınli ve Orta ma-
hallenin eğimli bölümlerinde, yolların yamaç aşağı ba-
kan yüzlerinde veya Orta mahallenin düz kesimlerinde

rastlanmaktadır. Bu konutlarda yoldan yamaç aşağıya doğru geçiş seması "yol-yığma birim-avlu-oyma birim veya avlu duvarı" biçimindedir.

Bu konutlar yüksek duvarlarla çevrili avluların yola bakan yüzlerinde hane halkı gereksinmelerine göre, değişik büyüklüklerde ve farklı düzendedir. Bu tür konutlarda, helalar, samanlıklar, ahırlar avlu içinde, yığma veya oyma konut birimlerinde yer alırlar.

Şekil 21

4.2.2. KONUTLARI OLUŞTURAN BİRİMLER

o AVLULAR

Mimarlık Sözlüğü'nde Doğan Hasol avluyu "bir yapının veya yapı grubunun ortasında kalan, duvarlarla çevrili alan" diye tanımlamaktadır. Ancak fonksiyonu bakımından bu tanım Göreme evleri avluları için yetersiz kalmaktadır.

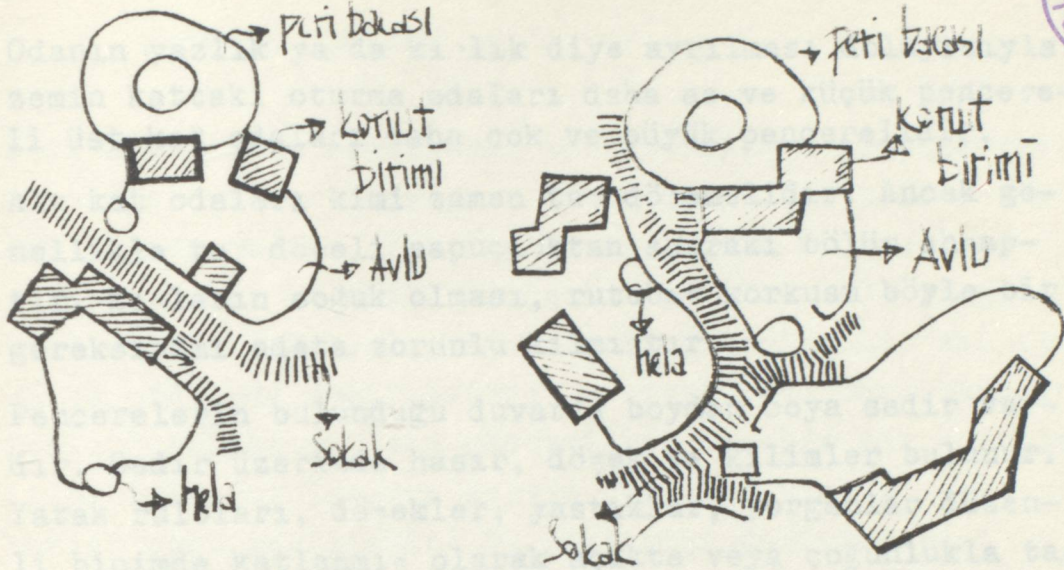
Göreme konutlarında avlu, hane halkından kadın ve çocukların yararlanmasının önemli bir bölümünün geçtiği yüksek duvarlarla çevrili bahçelerdir.

Avlular, dışa kapalı günlük ev işlerinin önemli bir bölümünün yapıldığı konut birimleridir. Ahır, depo, hela ve tandır evleri (yaz mutfağı) ile bazı oturma odaları (zemin kat odaları) ya doğrudan, ya da dolaylı olarak bu birime açılırlar. Bu nedenle avlunun boyutlarını ve biçimini çevresindeki değişik konut birimleri belirler.

Yarı oyma, yığma yamaca yaslı konutlarda ve kaya oyma konutlarda avluya, çoğunlukla yolun eğimini izleyen moloz taş duvardaki kemerli kapıdan girilir. Yola cephele yığma konutlarda ise avluya konutun alt kat eyvanından geçilerek ulaşılır. Avlu zeminleri taş veya taşlaşmış toprak malzemeden oluşur. Bir miktar konutta avlu içinde sebze yetiştirilmesi, yeşillendirme eylemleriyle karşılaşılmaktadır.

Genel olarak avlular, ailenin dışa kapalı yaşam biçiminde dış mekan kullanımını, insan-doğa etkileşimini sağlayan ve mekanlar arasında sirkülasyon alanı işlevini gören, konutların giriş odaklarıdır diyebiliriz.

Şekil 22

o. OTURMA ODALARI (ZEMİN KAT ODALARI)

Oturma odası, kırsal konutlarda ev işleri ve bazı temel gereksinimler için kullanılan önemli bir konut birimidir. Ev yönetiminin başı olan kadının çoğu zamanı bu konut biriminden geçer. Yemek yeme, oturma, yatma, yıkanma ve bazan yemek pişirme eylemleri için burası kullanılır. Kış aylarında çardak altından, buraya taşınan tezgahda kadınlar, halı, buğday çuvalı ve eğer kelimeleri dokurlar. Konuk odaları bulunmayan az gelirli ailelerde konuklar burada kabul edilir. Konukların oturma odalarına kabulü kadınların başka konut birimlerine gitmelerine neden olur.

Yığma taş konutlarda, revaklı giriş eyvanından basamaklarla üst kat eyvanına çıkılır. Eyvan odaların arasında veya bir yanındadır. Ayrıca odalara çıkan basamaklarda olabilir. Üst kat odalarının bir bölümü dışa taşkındır. Ocak, yüklük, dolaplar, seki, musandıra, papuçluk, rafalar, lambalık, takalar, aynalık, açık ya da kapalı yıkanma yerleri odaların ortak öğeleridir. Odalara kapının açıldığı yöndeki taş papuçluktan girilir. Bir basamakla taş yada ahşap döşemeli sekiye (asıl oda) geçilir. Papuçluk ve sekiyi musandıra denilen ahşap parmaklıklar ayırır. (Yurt Ansiklopedisi, 6123)

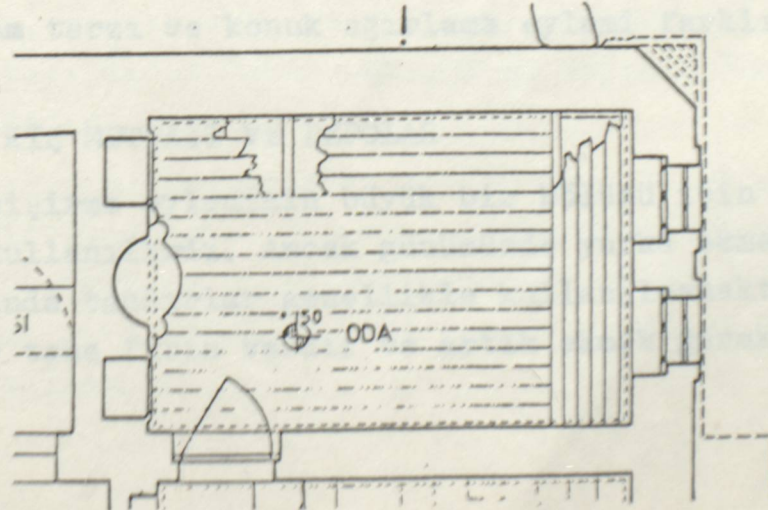
Odanın yazlık ya da kışlık diye ayrılması dolayısıyla zemin kattaki oturma odaları daha az ve küçük pencere-
li üst kat odaları daha çok ve büyük pencere-
lidir.

Alt kat odaları kimi zaman taş döşemelidir. Ancak ge-
nellikle taş döşeli papuçluktan sonraki bölüm ahşap-
tır. Kışların soğuk olması, rutubet korkusu böyle bir
gereksinimi adeta zorunlu kılmıştır.

Pencerelerin bulunduğu duvarda boydan boya sedir var-
dır. Sedir üzerinde hasır, döşek ve kilimler bulunur.
Yatak ruloları, döşekler, yastıklar, yorganlar düzen-
li biçimde katlanmış olarak açıkta veya çoğunlukla taş
duvara yerleştirilmiş yüklerde korunur.

Oturma odaları arasında, boyutsal farklılıkları olma-
sa bile kullanım bakımından büyük ve küçük oturma oda-
sı ayrımı da vardır. Büyük oturma odasında ailenin en
yaşlı çifti yatar. Günümüzde kapatılmış olan tandırlar
ve soba büyük oturma odasında yanar, yemek orada pişer,
yenilir, orada oturulur.

Odalar, dikdörtgen biçimli ikişer, üçer pencereyle doğa-
ya, avluya veya sokağa bakar.(Yurt Ans.,6123) Türk evin-
de izlediğimiz yazlık kullanımı olan üst kat odaları ve-
ya yöne göre yazları kullanımı daha uygun olan odaların
pencerelerinin daha büyük olması durumu Göreme konutla-
rında da karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 23

o KONUK ODALARI

Bazı konutlarda erkeklerin konuklarıyla oturabilecekleri odalar vardır. Bunların diğer odalardan biçimsel bir ayrıcalığı yoktur. Yüklük, dolap, sedir bu odalarda da vardır. Ancak bu odalar diğerlerine göre daha zengin döşenmiştir. Kadınlar en değerli kilimlerini, halılarını bu odalarda sedir üstüne, yerlere yayarlar. Burasının temiz tutulmasına özen gösterilir. Genelde oda konuklar için hazır tutulmasına karşın bazı konutlarda yaşlı erkekler çoğu vakitlerini bu odalardan geçirirler.

Konuk odalarındaki oturma eylemi erkek konuklar içindir. Kadın konuklar evin hanımlarıyla oturma odalarında ağırlanır. Konuk odaları olan kimseler dışa açık eğlencelerde, düğünlerde bu odaları kullanırlar.

Dışa açık kullanım nedeniyle bu odaların diğer konut birimleri ile ilişkisi pek istenmez. Bu nedenle bazı konutlarda konuk odalarına dışarıdan ayrı kapıyla girilir. Bir çoğunda ise ana konut birimlerinin yola yakın birimleri bu amaçla kullanılır. (Erençin A., 1979, 108)

Konuk odaları günümüz çekirdek ailesinde işlevini yitirmiştir. Konut birimi olarak varolsa bile kullanım amacını yitirmiştir. Kadının aile içindeki yeri değişmiş, yaşam tarzı ve konuk ağırlama eylemi farklılaşmıştır.

o KIŞ MUTFAĞI VE DEPOLAR

Eskiden pişirme eyleminin büyük bir bölümü için tandır evi kullanılırdı. Ancak günümüzde yufka ekmeği yapımı dışında tandırılar genellikle kullanılmamaktadır. Köyde bir tane fırın vardır ve artık ekme gereksini-

mi de satın alarak karşılanmaktadır. Mutfaklarda musluk ve eviye bulunmaz. Mahalle ve avlu çeşmelerinde getirilen su kullanılır. Mutfak işlerinde kullanılan su, tar yalıklardan evin diğer pis sularıyla birlikte sokağa akıtılır. Günümüzde tamamı olmasa da, köyün büyük bir bölümü kanalizasyon tesisatına kavu muştur. Mutfakla ilişkili depolarda yemek malzemeleri depolanır. Üretim modeli, tarımsal ürünler açısından kendi gereksinmelerini karşılayabilecek miktar ve çeşitlilikte olduğu için depolama alanları konut içinde önemli bir yer tutar. Özellikle kaya oyma mekanlar yaz ve kış aylarında ısı değişimlerinde etkilenmeyip, serin kalabildiklerinden çok uygun depolama alanlarıdır.

Oyma konutlarda kış mutfağı aynı zamanda giriş holü görevi de görür. Yarı oyma, yığma yamaca yaslı konutlarda ise kış mutfağı genellikle oyma birimlerde yer alır. Her iki tiptede bazı örneklerde oyma birimler değişken form ve sayıda içeriye doğru devam eder. Havalandırma bazı konutlarda öndeki yaz mutfağına açılan pencerelerle sağlanırken, bazı örneklerde de eğim uygunsa üstten eğimli bir baca ile sağlanmaktadır.

Dikdörtgen planlı bir mekanın ortasında kayaya oyulmuş ya da taştan yapılmış tandır vardır. Bu mekan toplumsal bir nitelik de taşır şöyle ki tandır hergün kullanılmaz. Ancak haftada bir veya iki kez kullanılır. Kadınlar için buluşma, sohbet etme ve çalışma gibi etkinlikleri de içinde barındırır. Tandır 40-100 cm çapında 50-150 cm derinliğindedir.

Yola çepheleli yığma konutlarda kış mutfağı da avlu ile ilişkili bir konumdadır. Genelde bunlarda depolama işlemi ayrı birimlerde değil mutfağın bir bölümünde gerçekleşir. Bunun için tahta sandıklar, duvarlardaki dolap hacimleri kullanılır.

o TANDIR EVİ (YAZ MUTFAĞI)

Köyde hane halkının geleneksel yufka ekmeği yapımı ve yaz aylarında pişirme eylemi için kullandığı tonozlu eyvana "tandır evi" denir. Çoğunlukla derinlemesine dikdörtgen olan tandır evinin ortasında, kayaya oyulmuş 40-50 cm boyutlarında bir ocak olan tandır bulunur. Artık yemek pişirme eylemi için ocak kullanılmakta, tandır yalnızca yufka ekmeği yapımında kullanılmaktadır. Ekmek pişirme bazı ailelerde 4-5 aylık süreleri kapsayabilmektedir. Tandır evi yazlık mutfak işlevini görmektedir. Kışın kış mutfağında kullanılan bütan gazı ocaklar ve artık pek kullanılmayan pompalı gaz ocakları da yazın tandır evinde kullanılır.

o EYVAN

Üç yanı kapalı ön kısmı kemerle sınırlandırılmış derinlemesine dikdörtgen, üstü tonozla örtülü konut birimidir. Eyvan tek olduğu zaman tandır evi ya da yaz mutfağı denilmektedir. Sayıları çoğaldığında sadece bir tanesi sadece bir tanesi tandır evi olarak kullanılmakta, diğerleri yaz ahır ile avlu yaşantısının devam ettiği tonozlu konut birimleri olarak kullanılmaktadır. (Erençin A., 1979, 111)

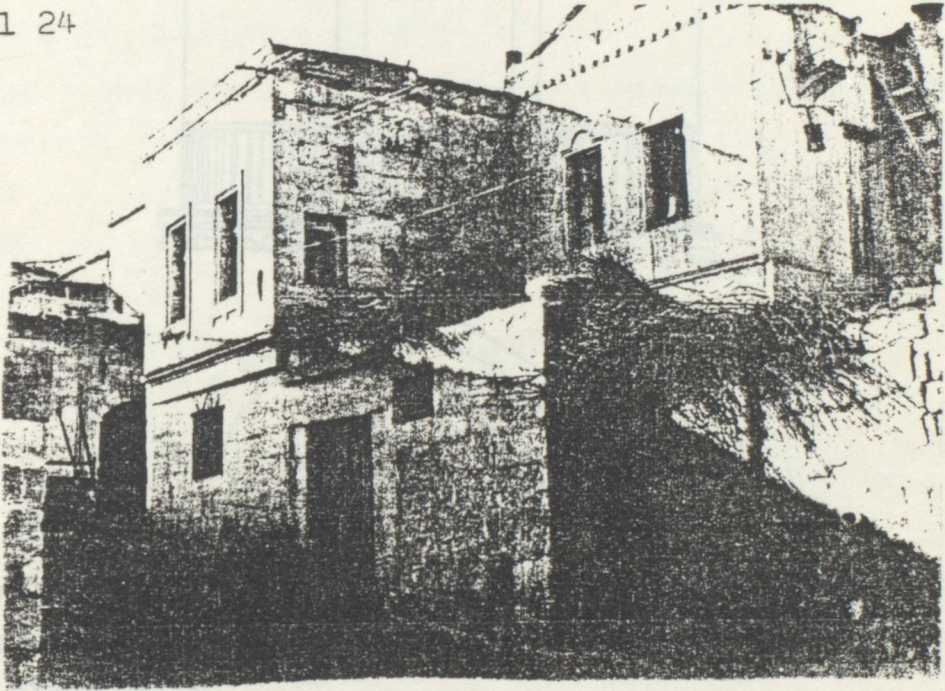
o HELALAR

Avlu zemininden birkaç basamakla çıkılan bu küçük konut birimleri, genellikle avlunun girişine yakın bir yere yerleştirilmiştir. Helaların bir duvarı, çoğunlukla avluları sokaktan ayıran duvara bitişiktir. Bunlar avlu duvarları gibi moloz taştan yığma olarak örülmüştür. Son zamanlarda biriket de hela duvarlarında kullanılmaktadır.

Eskiden çok ilkel yöntemlerle temizlenen helalar, büyük

oranda köy genelinde tamamlanmış kanalizasyon tesisatı ile sorun olmaktan uzaklaşmaktadır. Ancak, pek çok helanın henüz sisteme bağlı olmadığı ve avluya kadar gelmiş olan temiz su tesisatının helalara büyük oranda ulaştırılmadığı izlenmektedir.

Şekil 24

o ÜST KAT EYVANI

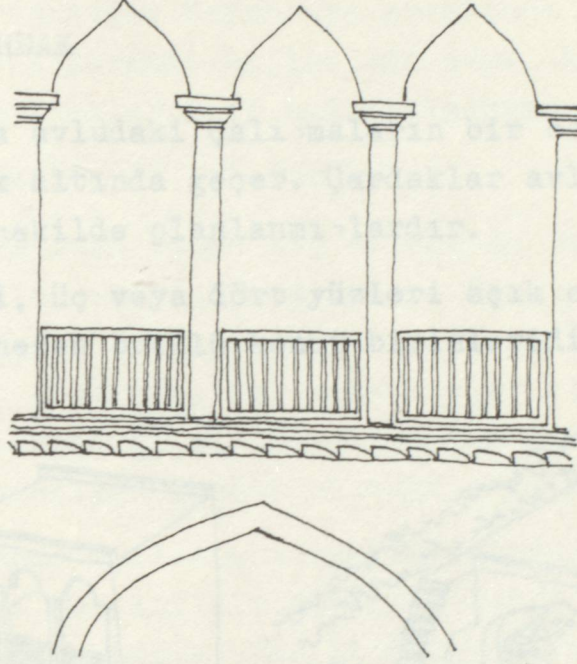
Görünümü alt kat eyvanının aynı olan "üst kat eyvanı" çoğunlukla alt kat eyvanının üstünde, iki odanın arasında veya odaların bir yanında yer alır. Üst kata çıkan merdiven çoğunlukla buraya bağlanır. Odaların girişleri de üst kat eyvanındadır. Türk evindeki sofa orta mekan"a karşılık geldiği söylenebilir. Fonksiyonu da açık sofalı evlerdeki sofadan farklılık göstermez.

Zeminleri kesme ta- döşeli eyvanlar, tek bir kemerle dışarı açıldığı gibi, ikili, üçlü veya askılı kemerlerle de sınırlanabilir. Kemerlerin alınlıkları ve konsolları çoğu kez süslüdür. Burada kullanılan kemerlerin

ayrıntılı birimler bulunur. (Srećin A., 1979, 115)

arasına ahşap küpeşeler veya taş duvar parapetler yerleştirilmiştir.

Şekil 25

o ÜST KAT ODALARI

Kış aylarında oturma odalarında görülen yaşam biçimi yaz aylarında iklimsel nedenlerden üst kat odalarında devam etmektedir.

Dikdörtgen planlı üst kat odalarının zeminleri taş veya ahşap kaplıdır. Çatıları tonoz veya hezen sistemle örtülüdür. Üst kat odalarının pencereleri genelde sayısal olarak daha çok ve boyutları daha büyüktür. Tek, ikili, üçlü olabilen, alt kat pencereleri gibi dikdörtgen pencereler yola ya da avluya bakar. Konutlarda pencereler genellikle tüm köyü görebilecek şekilde manzaraya açık cepheye konulmuşlardır.

Üst kat odaları, planda zemin kat odaları düzeyinde 15-20 cm kadar bir taşma yaparak, alt katın üstüne yerleşir.

Yaz odaları da denilen üst kat odalarında alt kat odalarında bulunan ocak, sedir, seki, raf, musandıra, lambalık, taka, aynalık, papuçluk, açık ve kapalı gusulhane gibi

ayrıntılı birimler bulunur. (Erençin A.,1979,115)

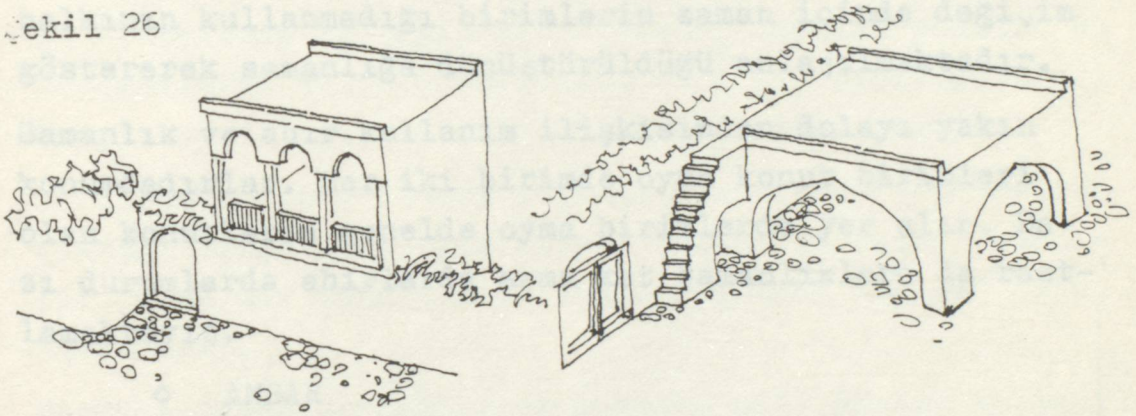
Kış aylarında buraları asma yaprağı,üzüm, soğan, ve patateslerin saklandığı mekanlardır.

o ÇARDAK

Yaz aylarında avludaki çalışmaların bir bölümü, serinletici çardak altında geçer. Çardaklar avluyu ve sokağı görebilecek şekilde planlanmıştır.

Çardaklar iki, üç veya dört yüzleri açık olabilen kemerli, üstleri hezen örtülü konut birimleridir.

Şekil 26

o AHIR

Konutlarda ahırlara, ya avludan, ya da doğrudan doğruya sokaktan geçilir. Yola cepheleli konutlarda tonozlu tandır evinden yanlardaki odalara geçildiği durumlarda, ahıra her zaman sokaktan ayrı girişte verilmektedir. Bu özellik ahırın yığma ya da oyma olmasına göre değişmez. Ahırlar kolayca ulaşabilecek şekilde, avlu kotunda veya avlu altında oyma birimlerde yer alabilir. Alt katları eyvanlar şeklinde düzenlenmiş konutlarda, bu eyvanlardan bazıları ahır olarak düzenlenmiştir.

Otlak alanlarının çok uzak mesafelerde bulunması, tuf üzerinde süregelen erozyondan dolayı bitki yetişememesi sebebiyle hayvancılık Kapadokya genelinde yoktur. Ahırlar bağ bahçe işlerinde kullanılan eşek, katır, at ve evde beslenen inekler için kullanılmaktadır.

o SAMANLIK VE YEM DEPOSU

Tarlalardan taşınan saman sıf aylarında hayvanların beslenmesi için samanlıklara konur. Hemen hemen bütün konutlarda birden fazla samanlık bulunmaktadır. Bazı samanlıkların özel yapılmış samanlıklar olmayıp, hane halkının kullanmadığı birimlerin zaman içinde değişim göstererek samanlığa dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır.

Samanlık ve ahır kullanım ilişkisinden dolayı yakın konumdadırlar. Her iki birimde oyma konut birimleri olan konutlarda genelde oyma birimlerde yer alır. Bazı durumlarda ahırlarda asma kat samanlıklara da rastlamaktayız.

o AMBAR

Oyma ambarların uygun iklimsel özellikleri, meyve, sebze, tahıl ve çok sayıda yapılan yufka ekmeklerinin uzun süre bozulmadan saklanmalarını sağlar. Sayıları gereksinmeye göre genelde birden fazladır. Peri bacası veya yamaçtaki konutlarda değişik yüksekliklerde bir çok ambar bulunur. Oyma taş merdivenlerle ulaşılan bu birimlerin bir kısmı da boştur ve kullanılmaz.

o MERDİVEN

Merdiven zemin katla üst kat odalarının bağlantısını sağlar. Evin planına göre, ya avludan üst kat eyvanına ya da doğrudan odaların birine çıkılır. Tandır evi ve alt kat eyvanı ortada olan örneklerde çoğunlukla buradan üst kat eyvanına ulaşılmaktadır. Bazı konutlarda ise üst kat odalarına yanlardaki merdivenlerden ulaşılır.

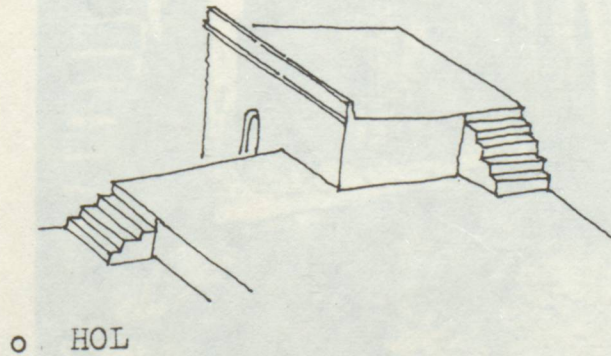
Teras çatılar çeşitli ürünlerin kurutulması için gerekli olduğundan buralara da genellikle merdivenle ulaşılmaktadır.

Konutlarda katlar arası ilişkiyi sağlayan merdivenlerde her bir basamak tek bir kesme taştan oluşmuştur. Bazen bu basamaklar geliştirilen bir tonoz sistemi üzerine oturtulur. Genelde yığma olan, basamakları dar ve yüksek merdivenlerdeki kol genişliği ortalama 100 cm'dir. Taşları oymalı merdiven basamaklarının çoğu, Mustafapaşa köyündeki (Sinastos) terk edilmiş Rum evlerinde satın alınıp buraya taşınmıştır. Merdivenlerin kayaya oyulduğu örneklerde belirgin bir fiziksel özellik yoktur. Bu basamakların belirli boyutları olmayıp, oturtuldukları kayaya göre veya rastgele biçimlendirilmişlerdir.

Merdivenin cephe duvarı boyunca yükselerek yaz odasına çıktığı örneklerde, ilk birkaç basamakla helaya ulaşılır, ufak bir sahanlıktan sonra merdiven bir üst kata devam eder.

Merdivenlerde parmaklık ve küpeşte gibi öğeler kullanılmaz. (Erençin A., 1979, 120)

Şekil 27

Üstü hezenle örtülü dar bir eyvan biçiminde olan hol yarı oyma, yığma yamaca yaslı konutlar ve yola cepheli yığ-

ma konutların zemin ve üst katlarında görülür. Çoğu zaman konuta bu birimden girilir. Birden fazla birimden oluşan oyma konutlarda ise sokak kapısının bulunduğu birim hol olarak kullanılır.

o BANYO

Göreme'de konutlarda banyo birimi ayrı bir birim olarak bulunmaz. Yıkanma eylemi odaların içinde bulunan gusulhanelerde gerçekleştirilmektedir.

Şekil 28

4.2.3. KONUTLARDA YAPI ELAMANLARI

- o Kapılar: "Avlulu evlerde; avluyu sokaktan ayıran yüksek avlu duvarına yerleştirilmiş avlu kapıları, doğrudan sokağa açılan evlerde ise giriş kapıları" (ODTÜ-Ortahisar Arç. Prj.,52) çoğunlukla süslüdür ve her zaman herbir konut için farklıdır. Konut içinde de farklı kapılara rastlanır.

Açıklığın geçilmesi en önemli sorun olduğundan kemer formu bu kapılar için genel formdur. (Aksoy N.,1988,72)

Taşın işlenmesi daha kolay olduğundan kapı kanatları düz ve bezemesizdir. Kanatlar kemerin biçimini alabilir veya dikdörtgen olarak kemerin arkasında kalabilir.

Konut içindeki veya dışındaki bütün kapılarda kesme taş eşik elamanlar bulunur. Oyma birimlerin havalanmasını sağlamak için kapı alttan ve üstten açıklıklıdır. Boşluğu tam örtmez.

Şekil 29

Göreme'de konutu dış mekandan ayıran avlu duvarı ve dış mekana bağlayan süslü giriş kapısı.

- o Pencereleler: Göreme köyü konutlarında pencereleler de kapılar gibi süslüdür. Pencere formu genelde dikdörtgendir.

Pencereleler slüette etkisi kuvvetli elamanlar olduklarından, gelenekselleşmiş dikdörtgen formu sağlamak için açıklığı geçmenin en sağlıklı yolu olan kemer, kalın olan duvar örüntüsüne içte başka dışta başka bir görüntü verebilecek şekilde iç duvarda kullanılmıştır.

Pencereleler yapı cephesinde söveler veya pencere altını dönmeyen, boşluğun üç tarafını çevreleyen bir profille sınırlandırılmıştır.

İklimsel kulanımdan dolayı alt kat pencereleleri sayıca az ve küçük boyutludurlar. Mahremiyet açısından da parepetleri yüksektir. Ayrıca sokağa açılan pencereleler genellikle kepenkli ve kafeslidir. Günümüzde bu özellik terkedilmiştir. Sokağa bakmayan pencerelelerin daha özensiz ve süssüz oluşu pencerelelerin bir prestij unsuru olduğunun göstergesidir.

- o Dolap ve Yüklük: Dolap ve yüklükler odaları değişmez elamanlarıdır. Yığma duvarlarda kapalıyken duvar yüzeyine düzgün bir görünüm verecek şekilde duvara görülmüşlerdir. Oyma konut birimlerinde ise çoğunlukla oyma şeklinde oluşturulmuşlardır ve yine kapaklar yardımıyla duvarda görünümü bozmazlar.

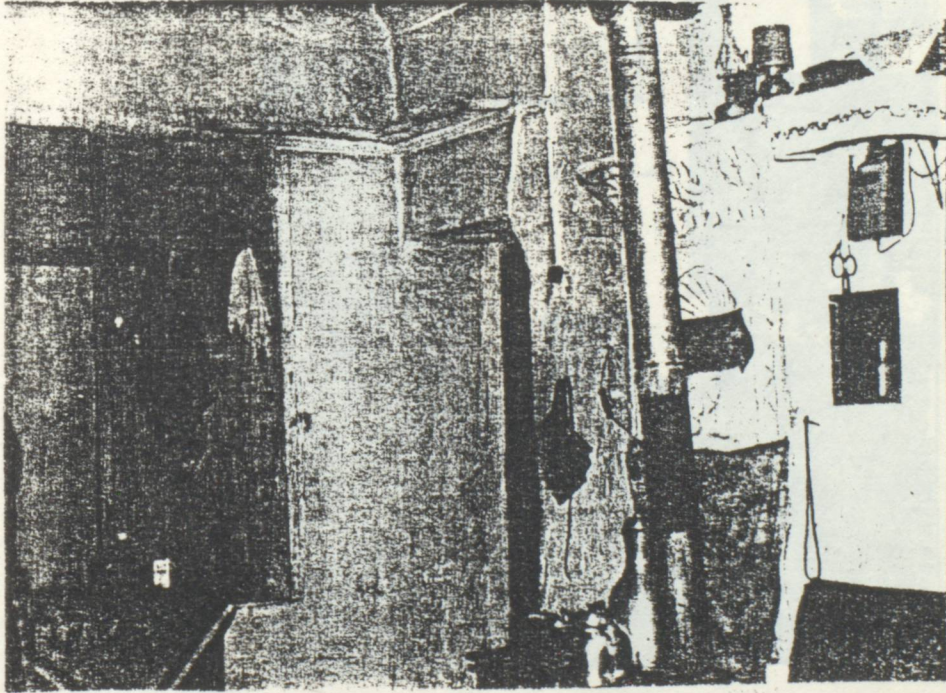
- o Ocak: Günümüzde yeni kullanıcıların pek çoğu farkında olmasada ocak Göreme konutunda odaların pekçoğunda bulunmaktadır. Genelde sağır duvarlarda olan ocaklar süslüdür.

- o Papuçluk, Musandra ve Seki: Odalarda kapı genişliğinde ve kapının açıldığı yönde duvara paralel yer alan papuçluk, taş döşemeli olup, tabanı odanın tabanından 15 cm kadar düşüktür.

bir anlamda pek çok işlevi yüklenmiş odaya girişte hazırlık bölümü niteliğindedir. Odanın yüksekte kalan taş ve ahşap döşemeli olabilen kısmı da sekiyi oluşturur. Çoğunlukla papuçluk ve seki arasında musandra denen ufak bir parmaklık yer almaktadır.

- o Sedir: Sedir odaların oturma elamanlarıdır. Zemin döşemesine uygun olarak taş ve ahşap olabilen sedirler, yaklaşık 40 cm yükseklik ve 50-70 cm genişliğindedirler. Odanın bir, iki veya üç duvarında yer alabilir.

Şekil 30

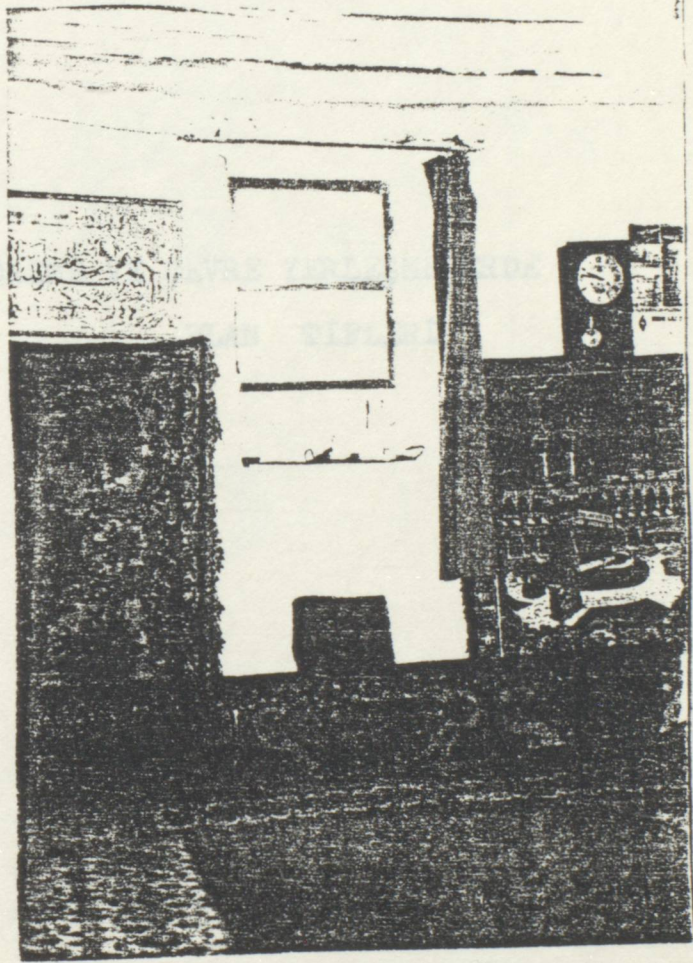

Odada; yüklük, ocak ve giriş kapısı.

- o Balkon ve Çıkmalar: Göreme evlerinde çok yaygın olmamasına rağmen merkeze yakın yerlerde yığma, yola cepheli konutlarda balkon görülür. Manzara veya sokağa yönelmiştir. Yapıdan, taşın farklı kademelendirmeleri ve üst üste bindirilmeleri ile konsol olarak çıkar.

evlerin üst katları bir veya birkaç ta- sı yüksekliğinde alt kat duvarlarından 15-25 cm çıkmaktadır. Bu slüette her bir birimi ayrı bir kutu şeklinde algılamamızı sağlamaktadır. Çıkmalardaki süslemeler renkli ve çok çeşitlidir.

Şekil 31

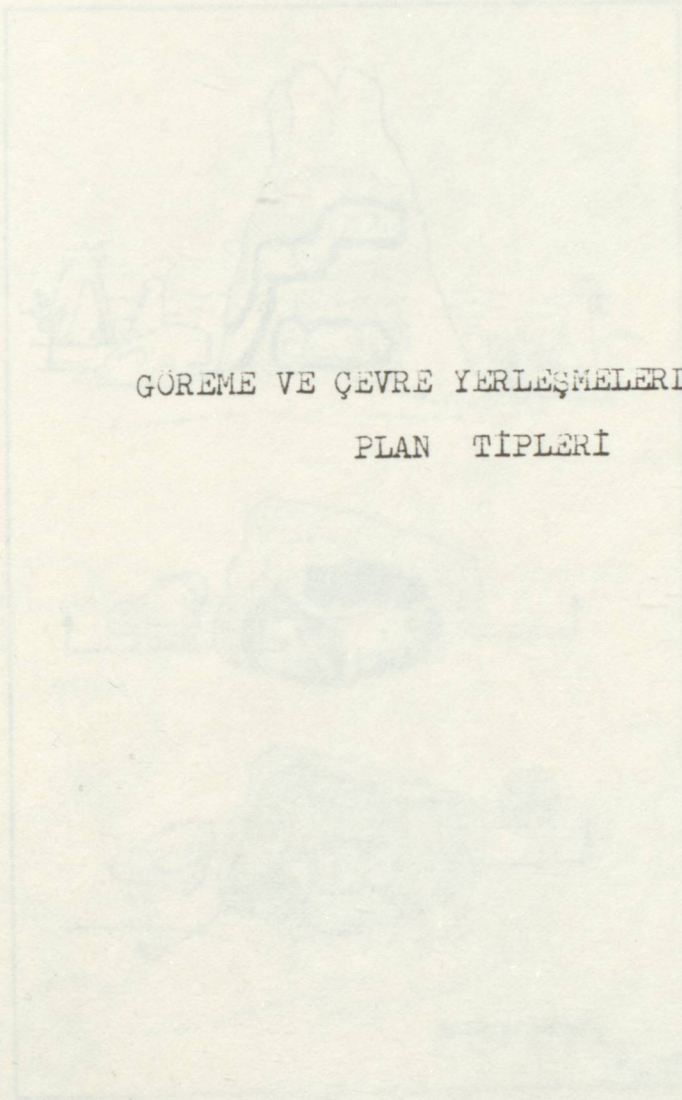

Alt kat odasında yüksek pencere ve sedir.

A

ZALYE

GÖREME VE ÇEVRE YERLEŞMELERDE
PLAN TIPLERİ

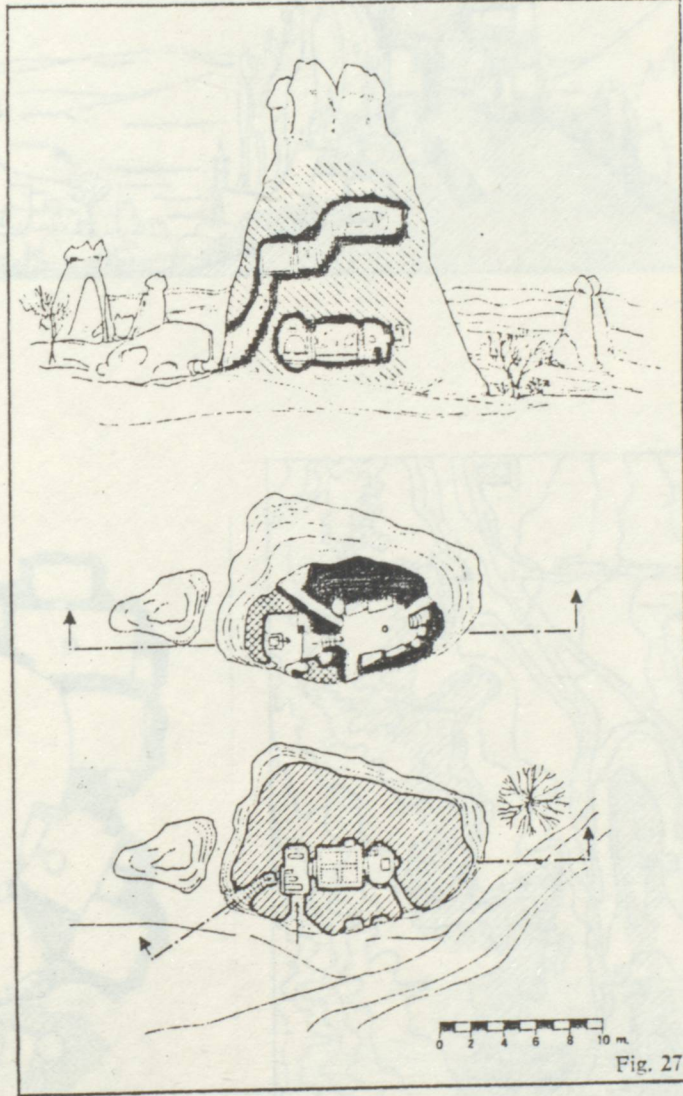
Yazın: 1950-1951

Yazın: 1950-1951

Yazın: 1950-1951

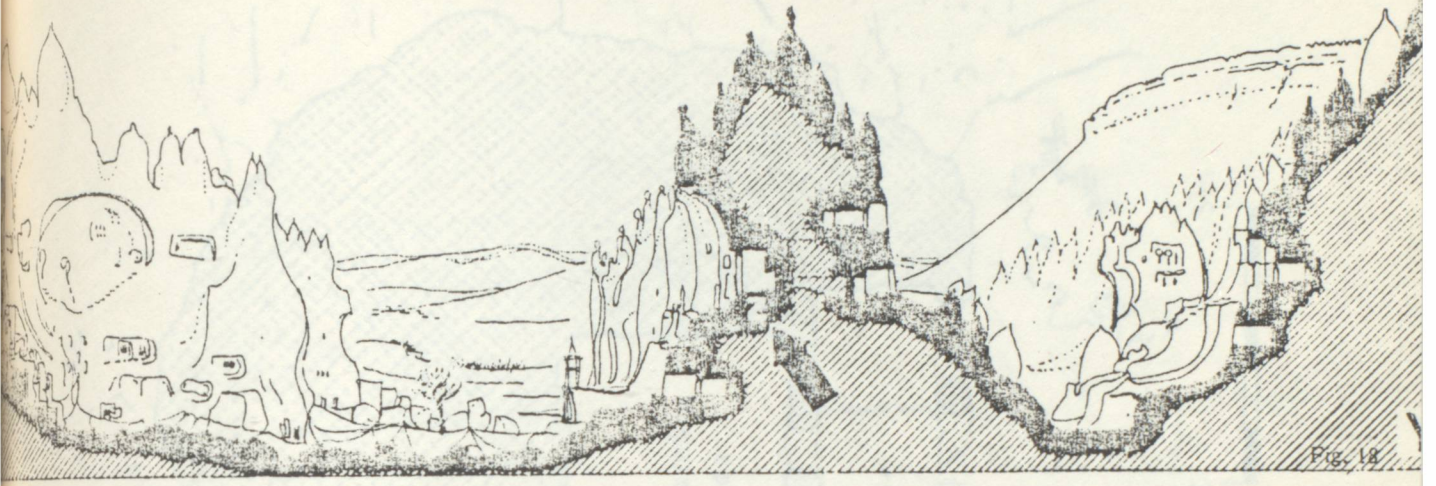
A

ZELVE

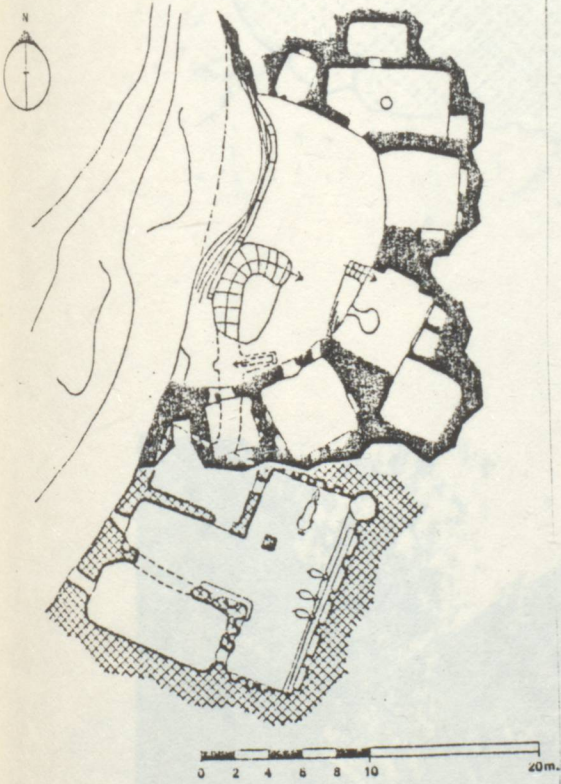
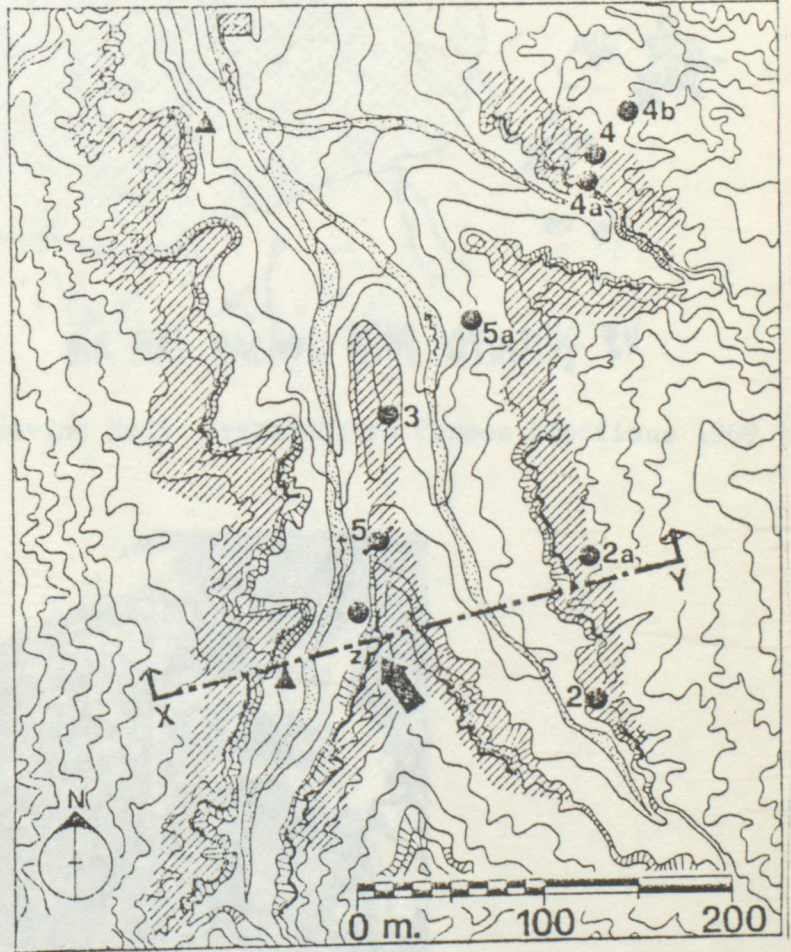

Zelve vadisinde Saint-siméon konisinin
planları ve kesiti

Kaynak: Arts De Cappadocia

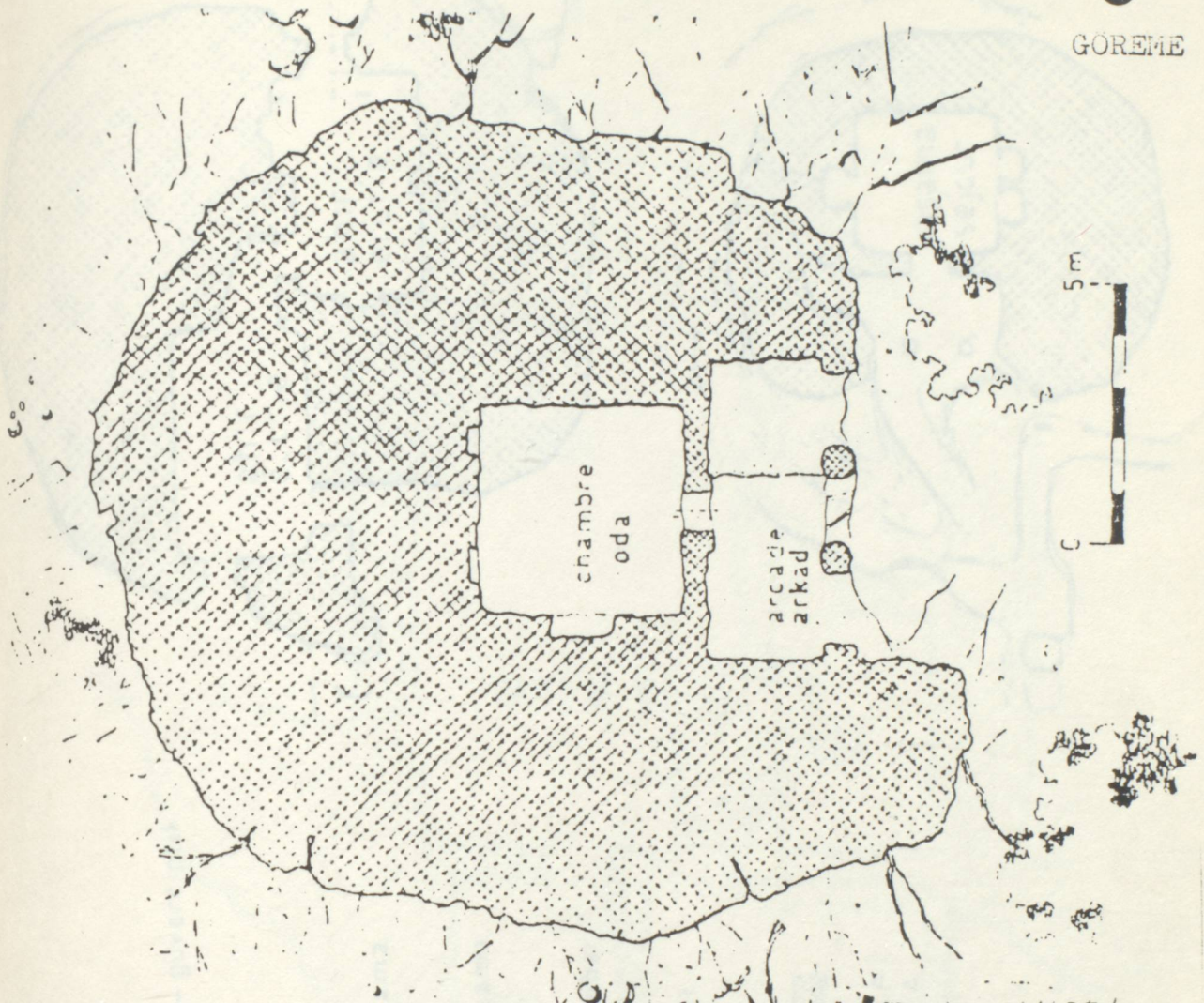
X-Y Kesiti

Zelve vadisinde
kaya yerleşmesi evi

Zelve vadisinin topografik haritası

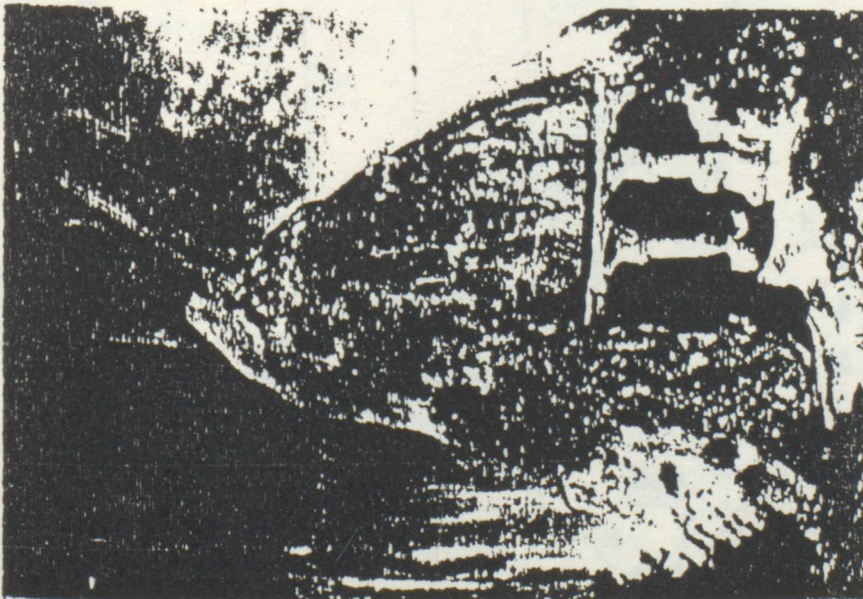
C

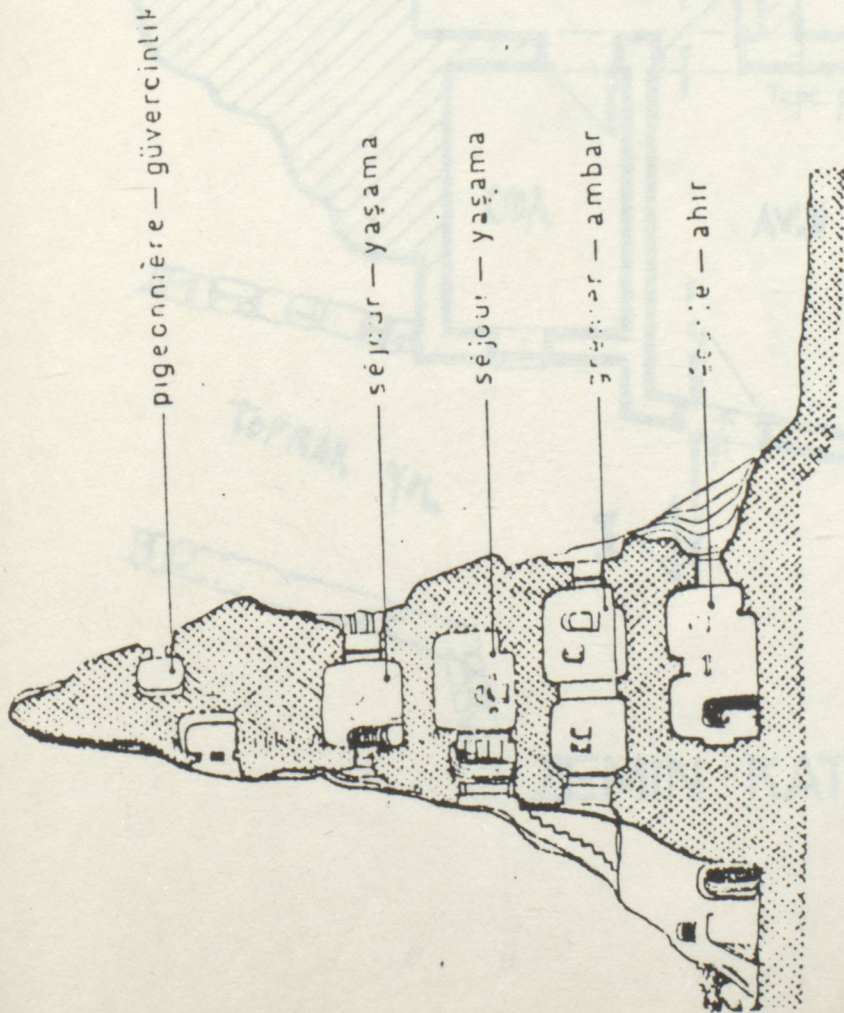
GÖREME

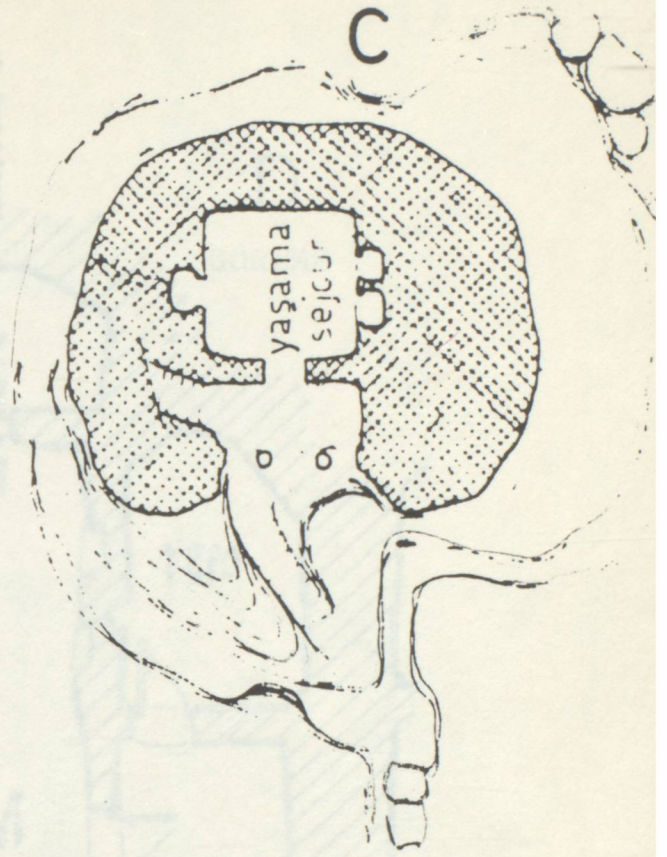
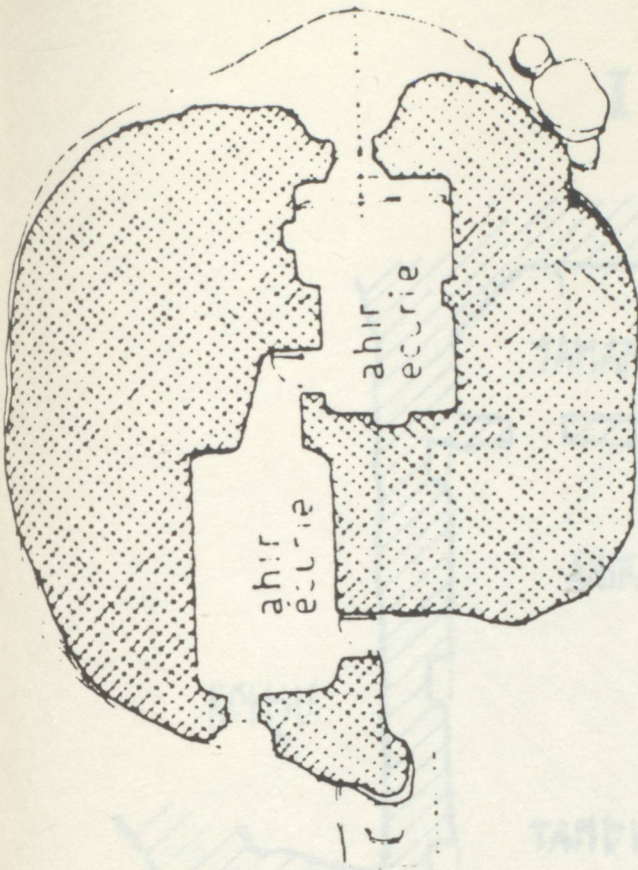
BİR PERİ HANCI İÇİNE OYULMUŞ EV

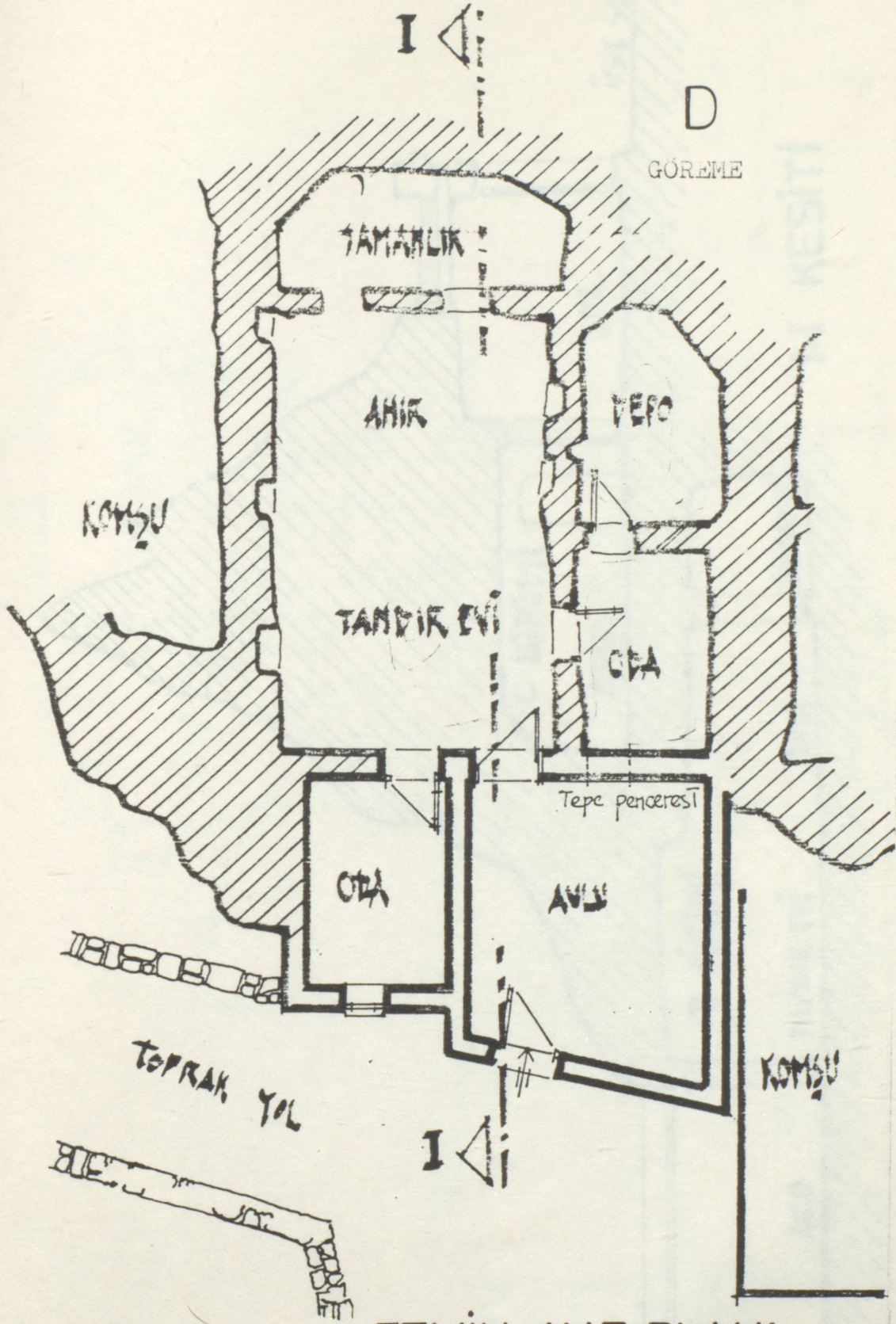
Sevinç Hadi Architecture Formes Fonctions 1969 15

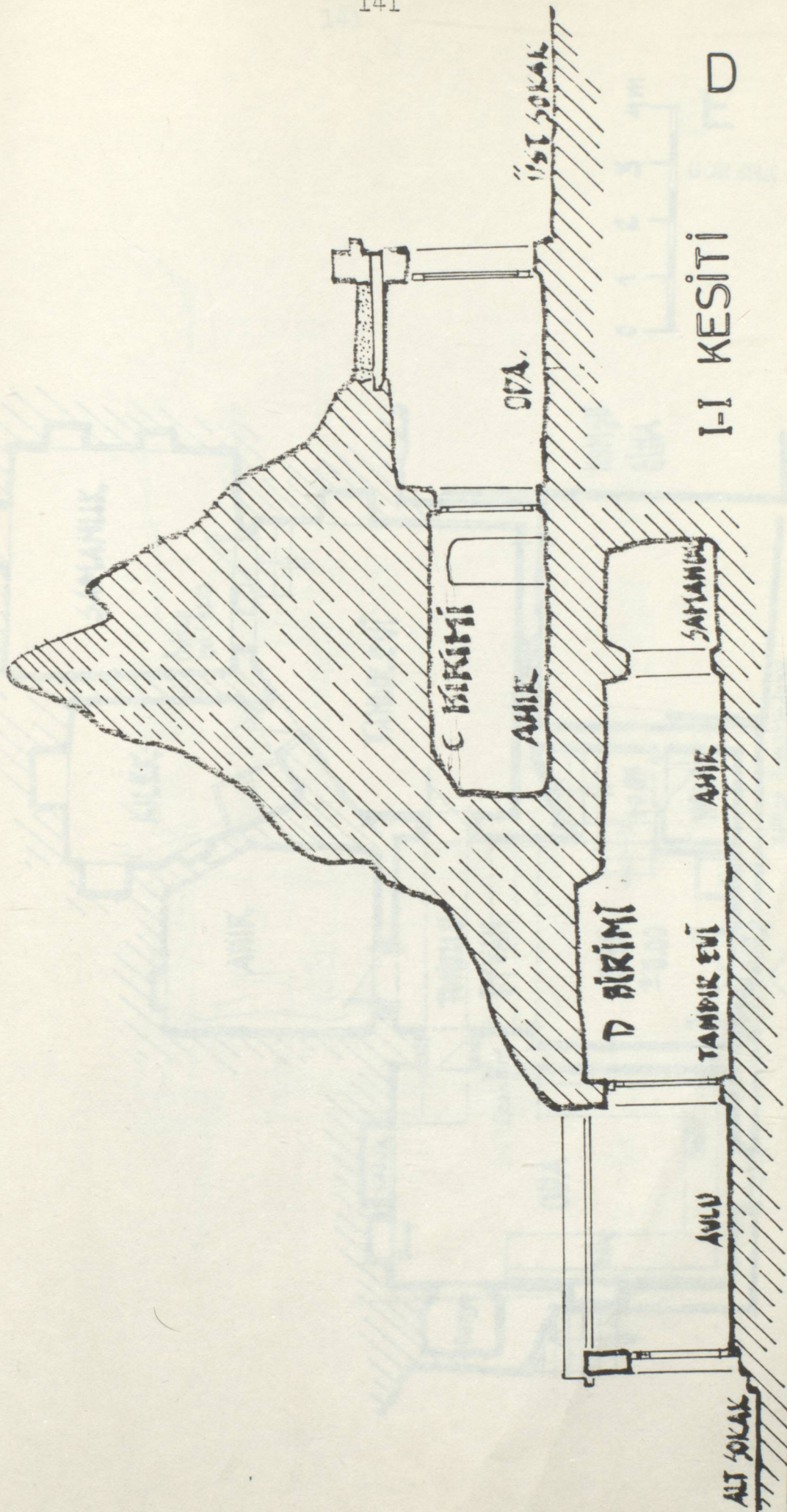

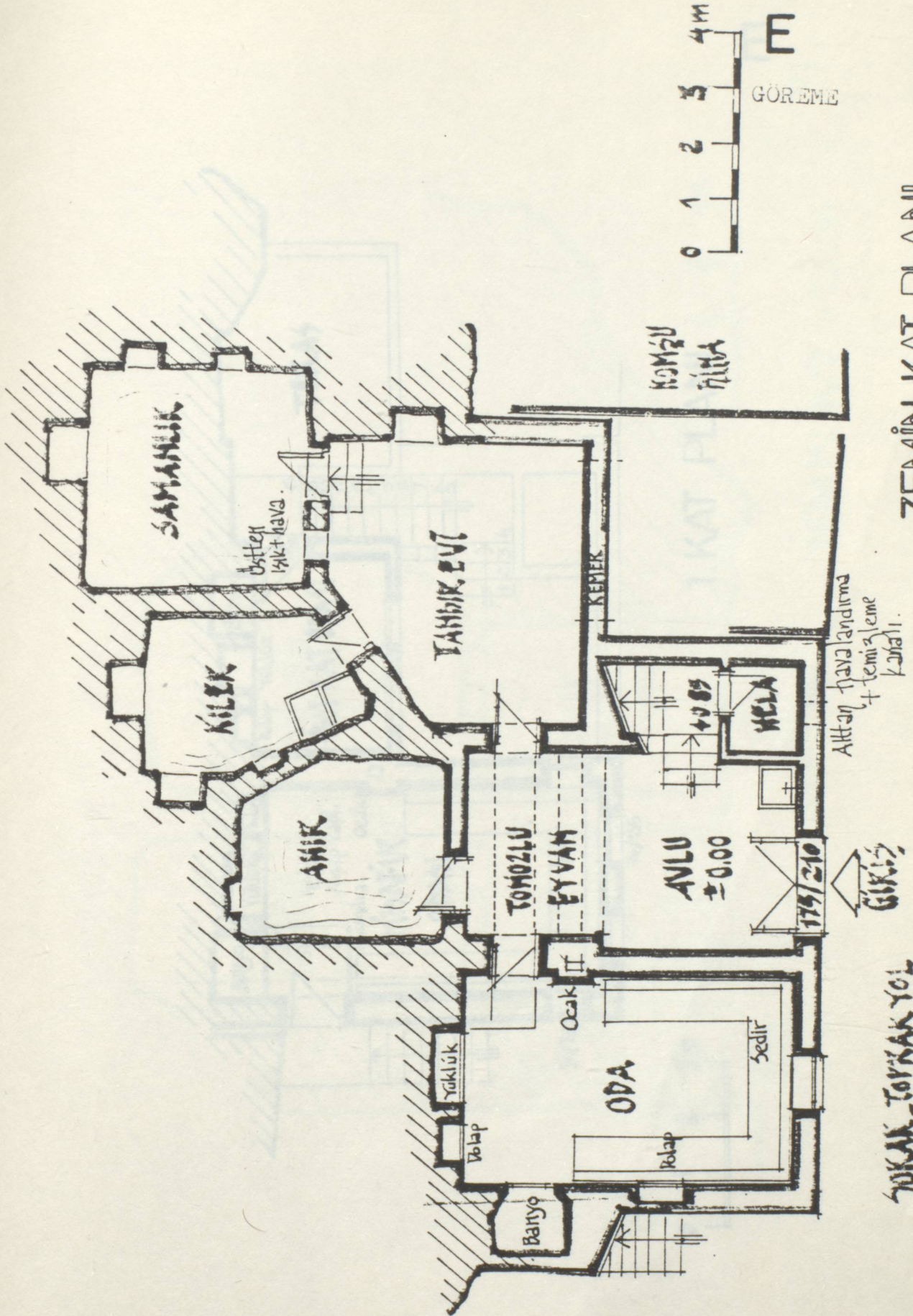
SECTION A-A
KFSIT A A

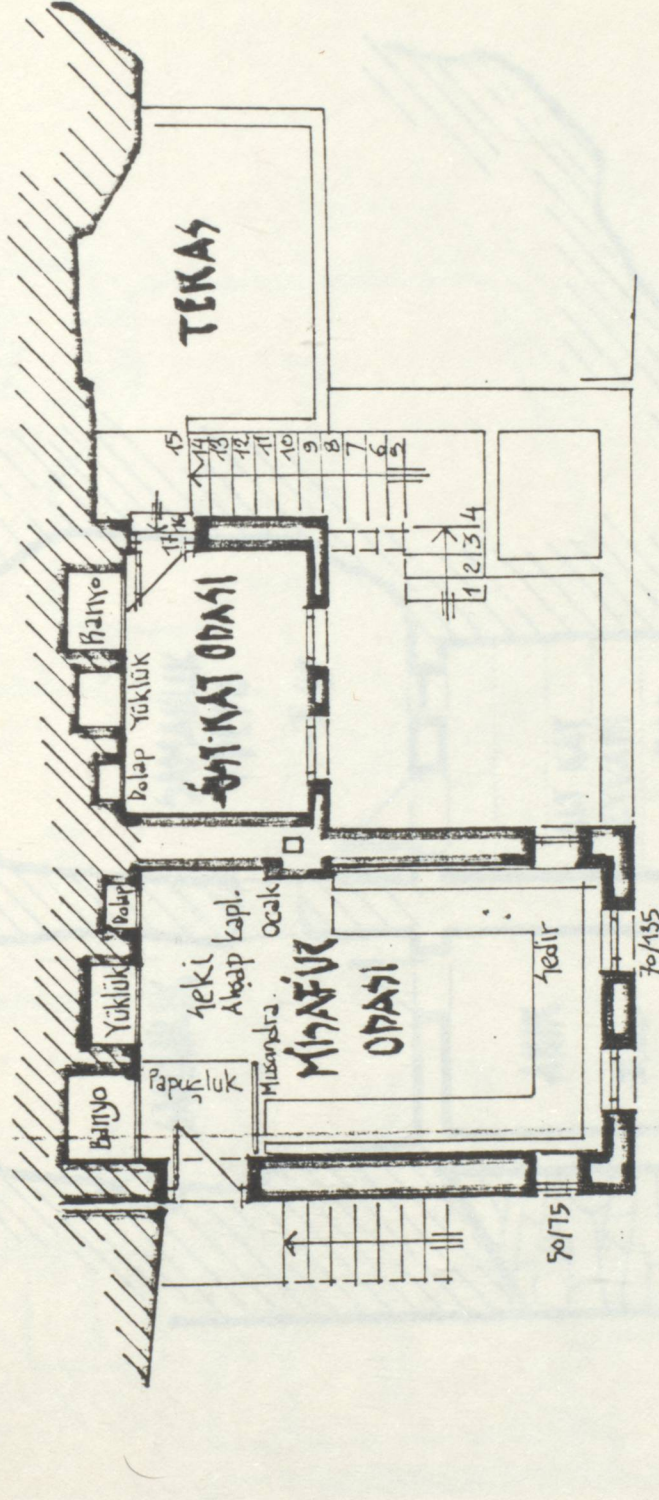

ZEMİN KAT PLANI

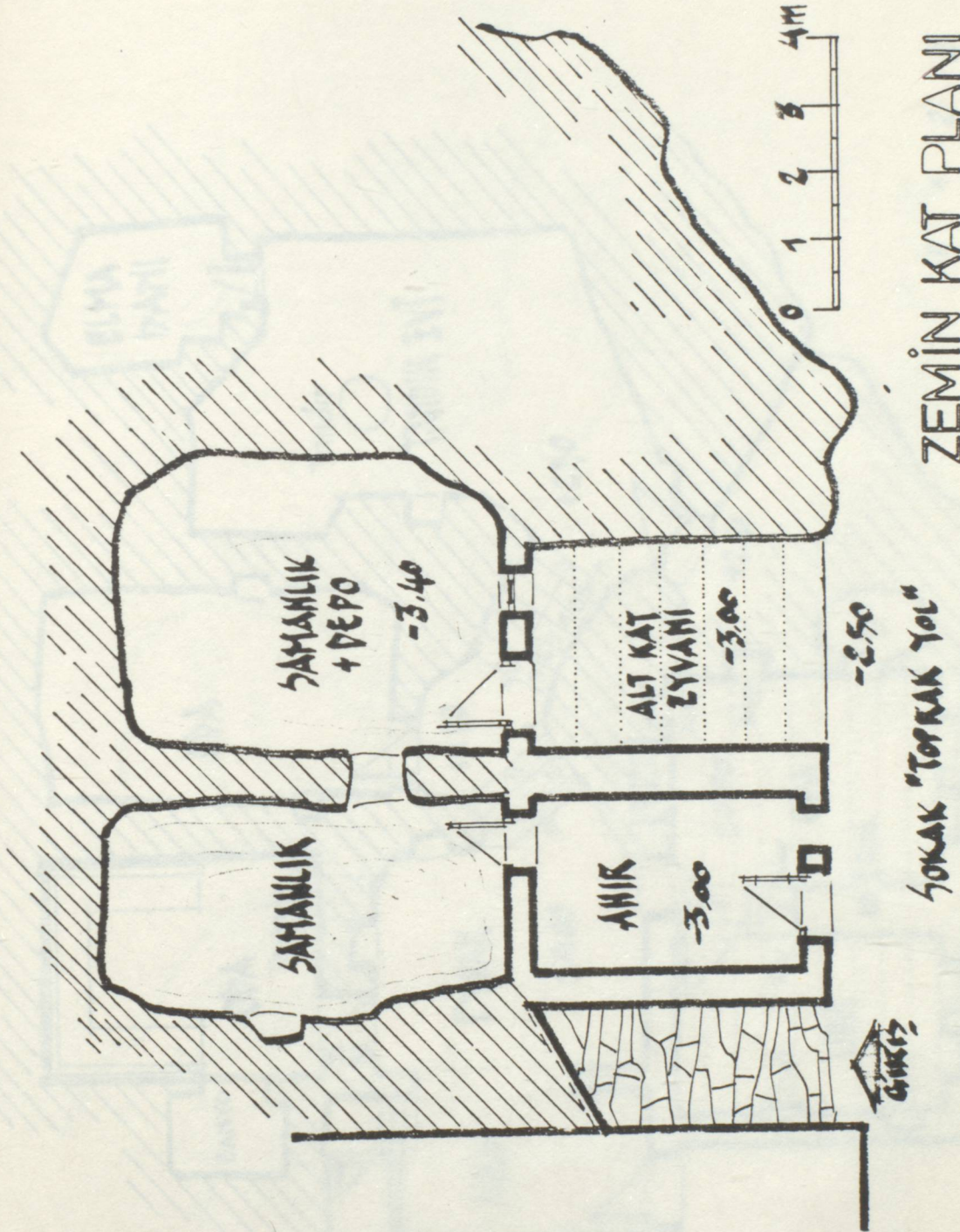

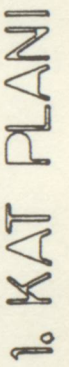
1. KAT PLANI

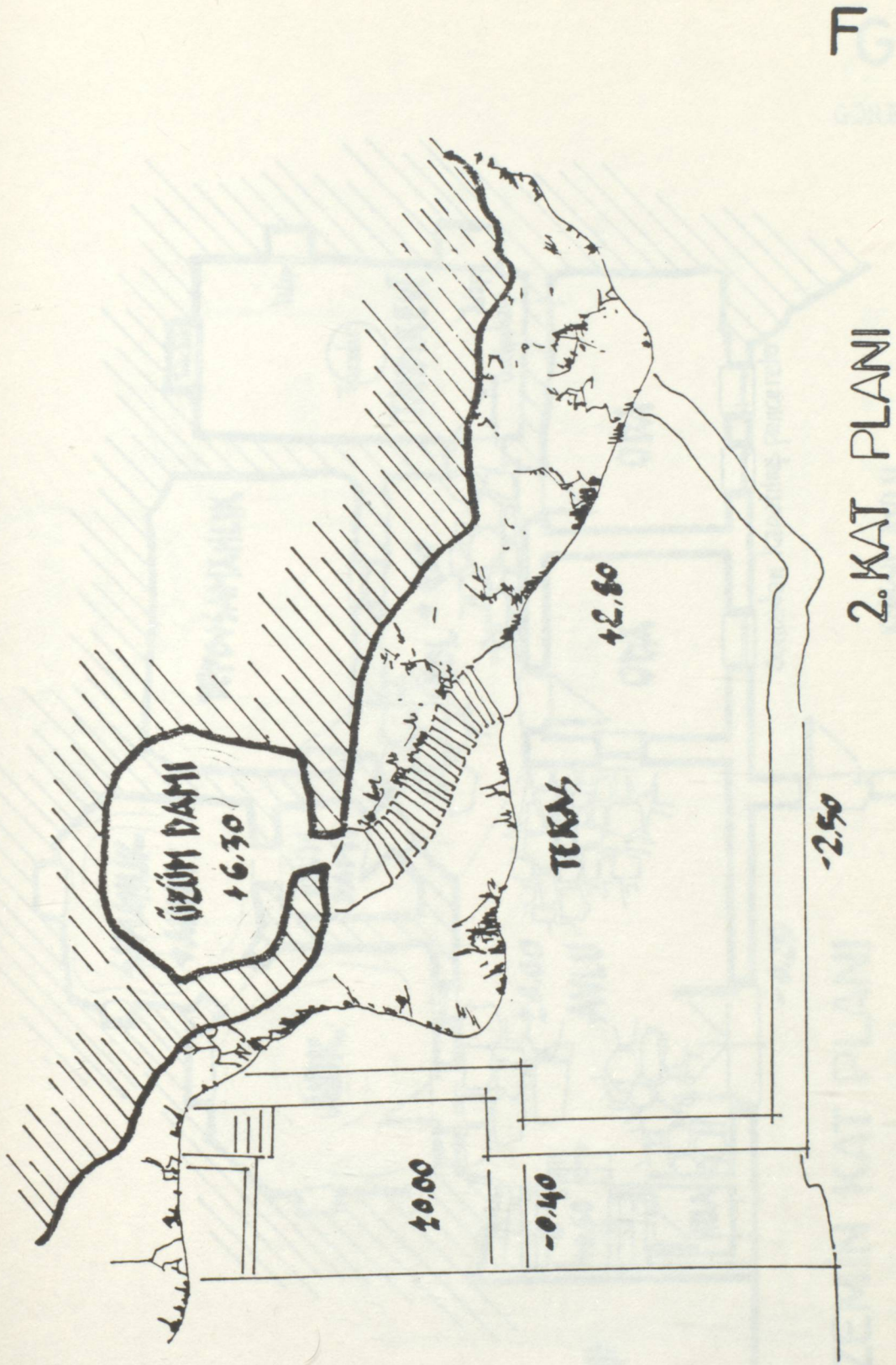
F

GÖREME

ZEMİN KAT PLANI

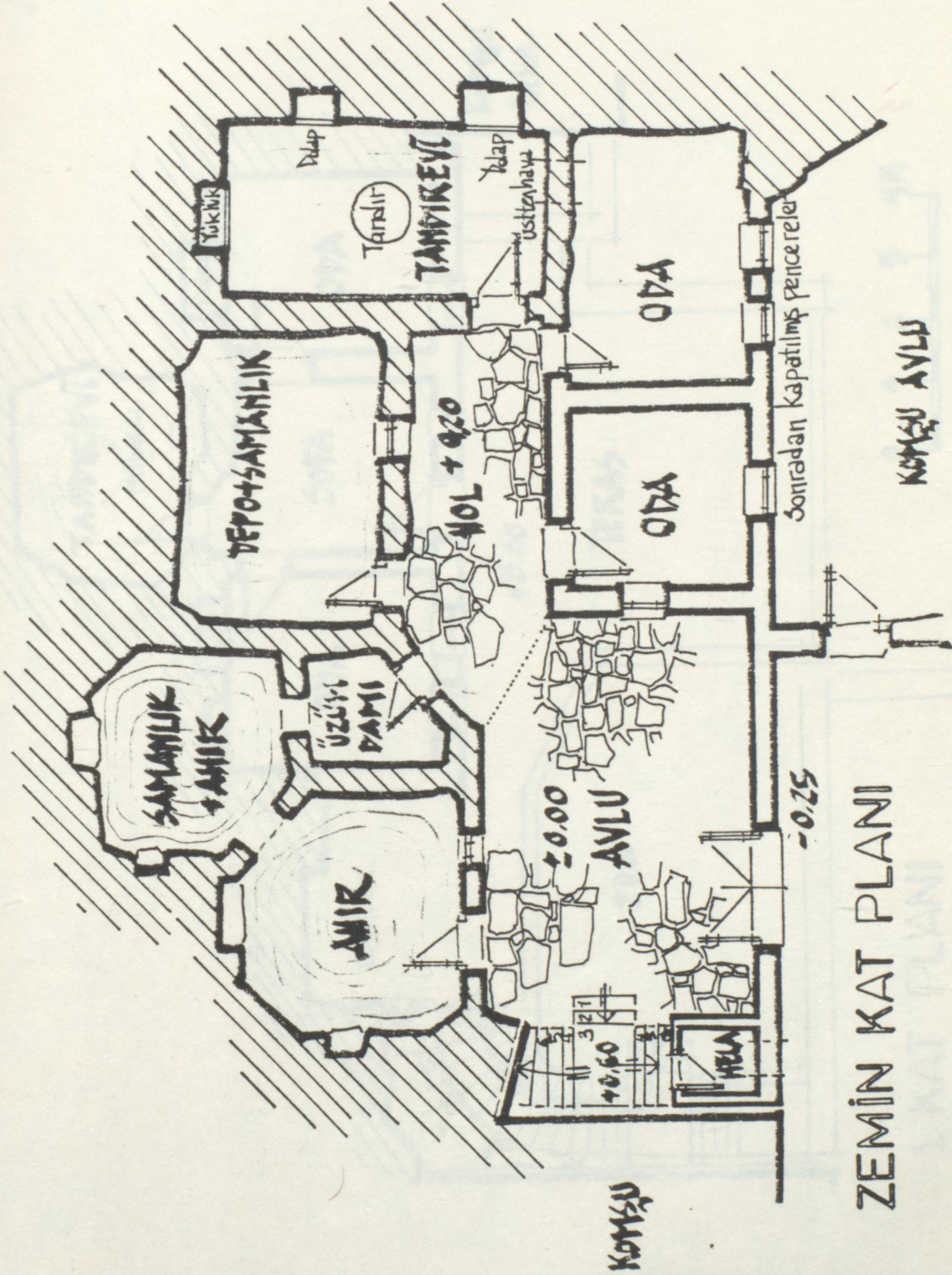

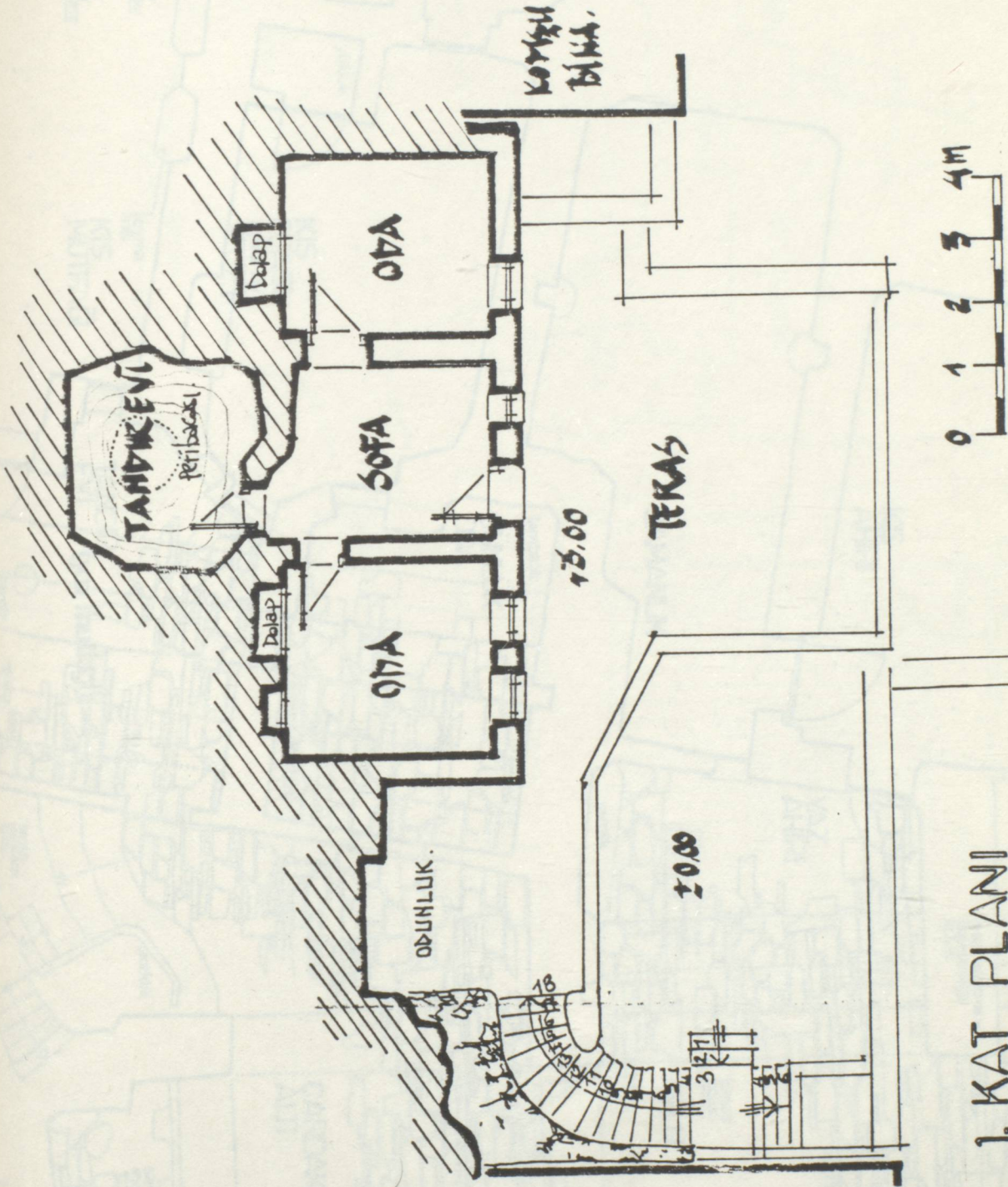

G

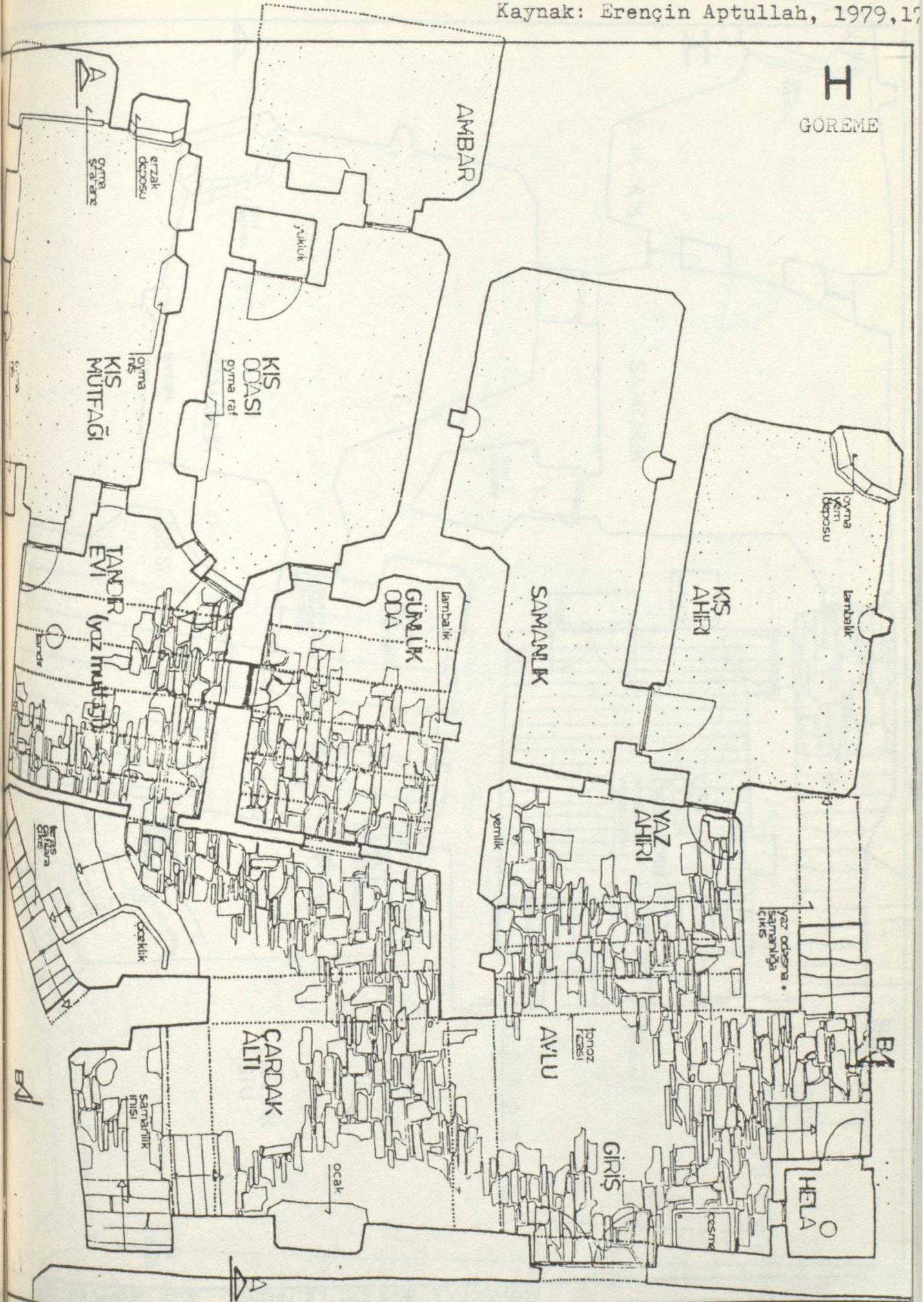
GÖREME

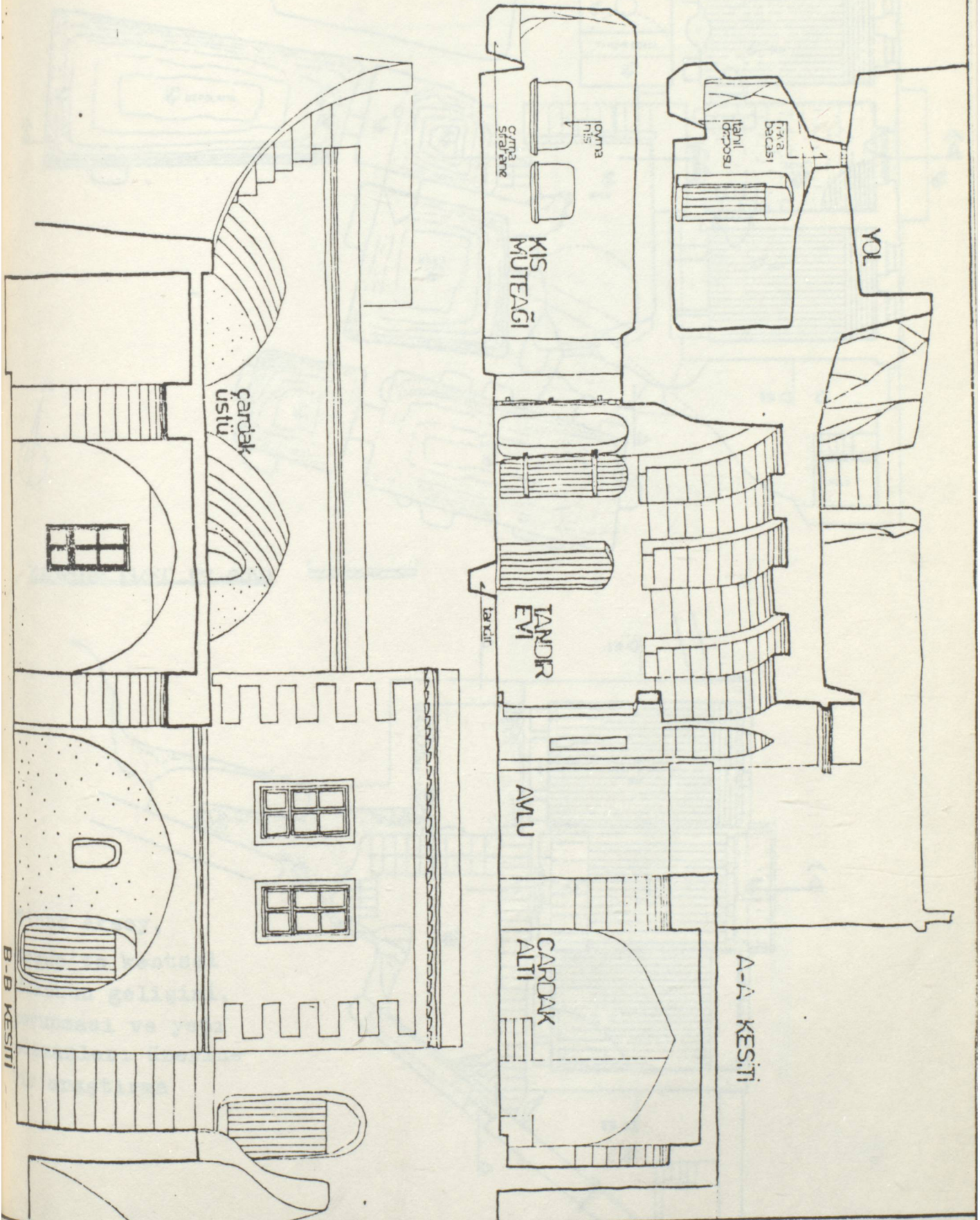
G

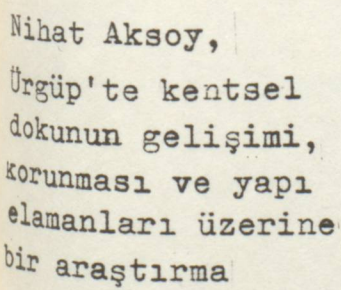
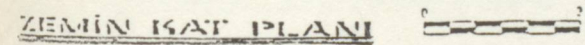

1. KAT PLANI

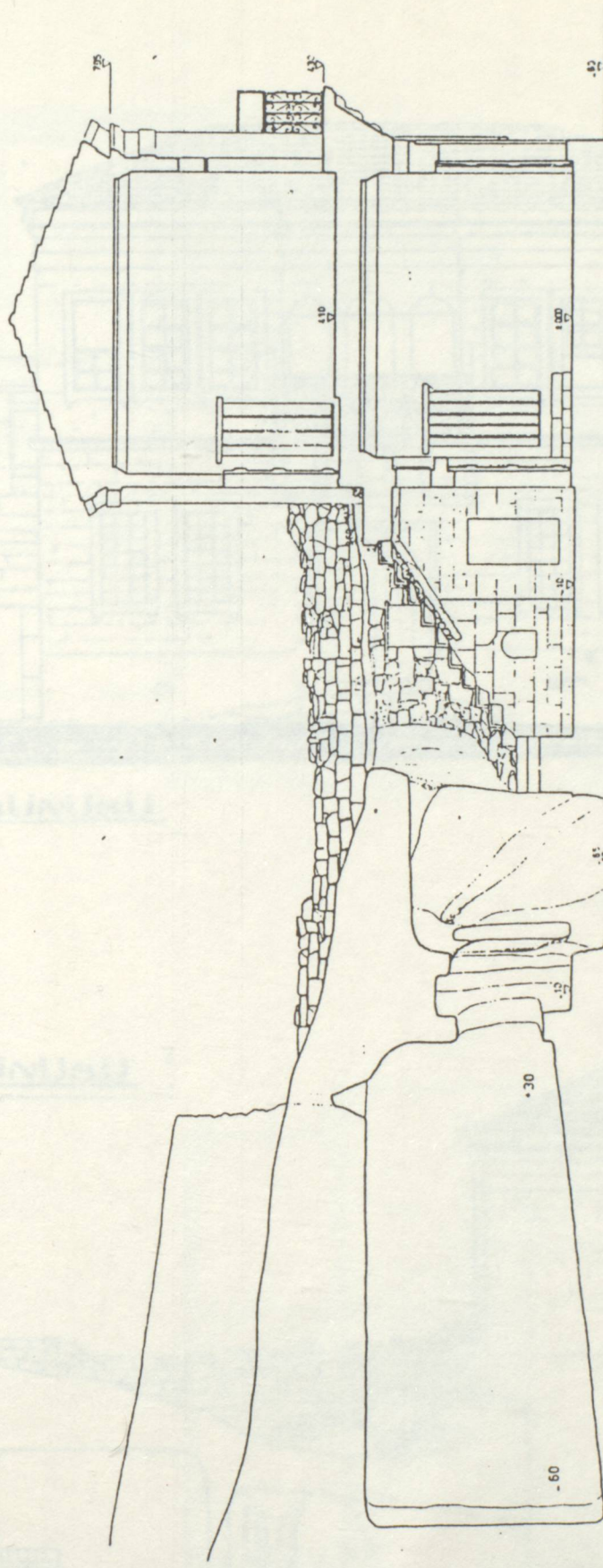

I

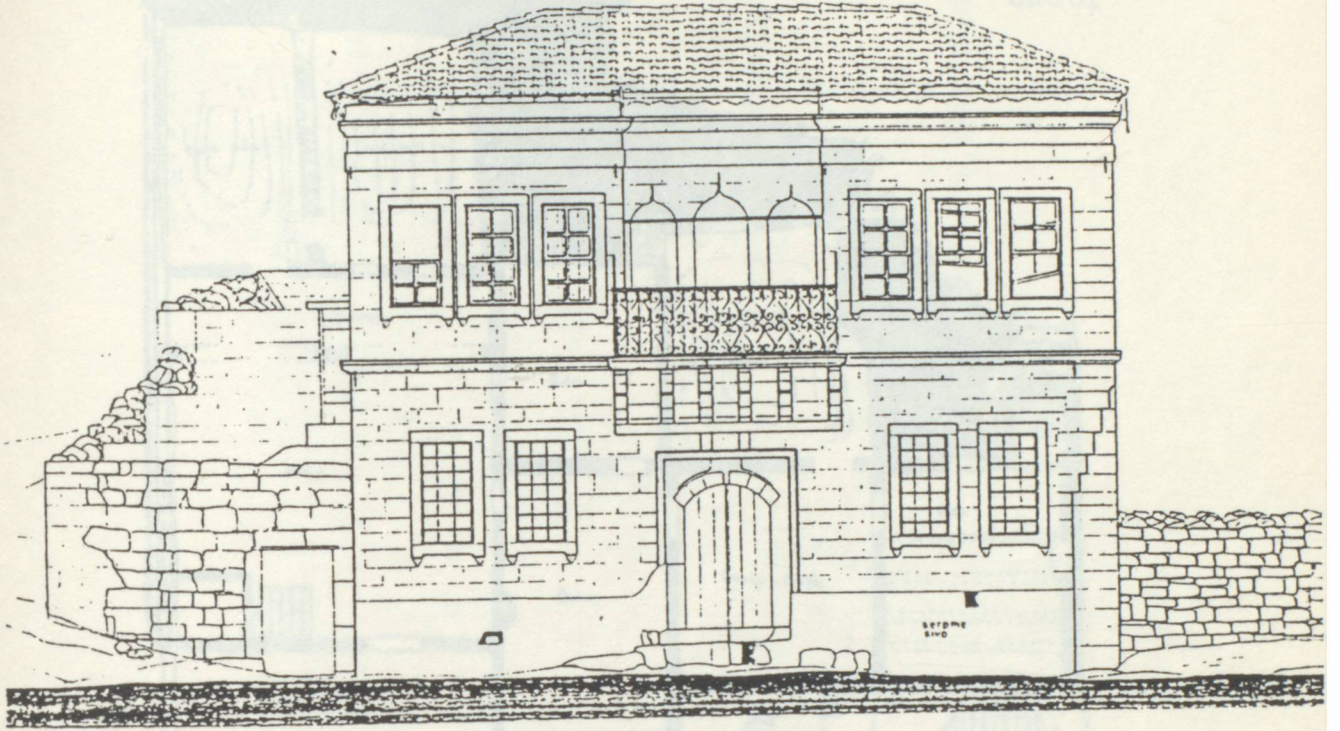
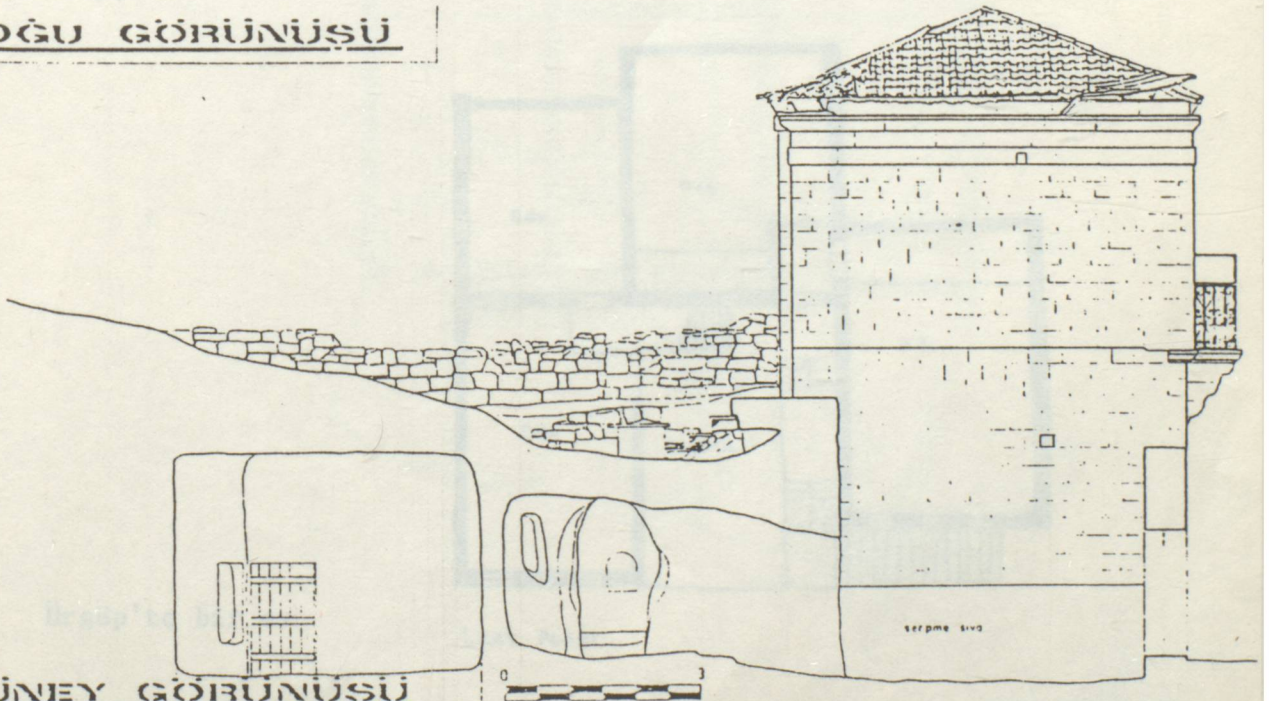

J

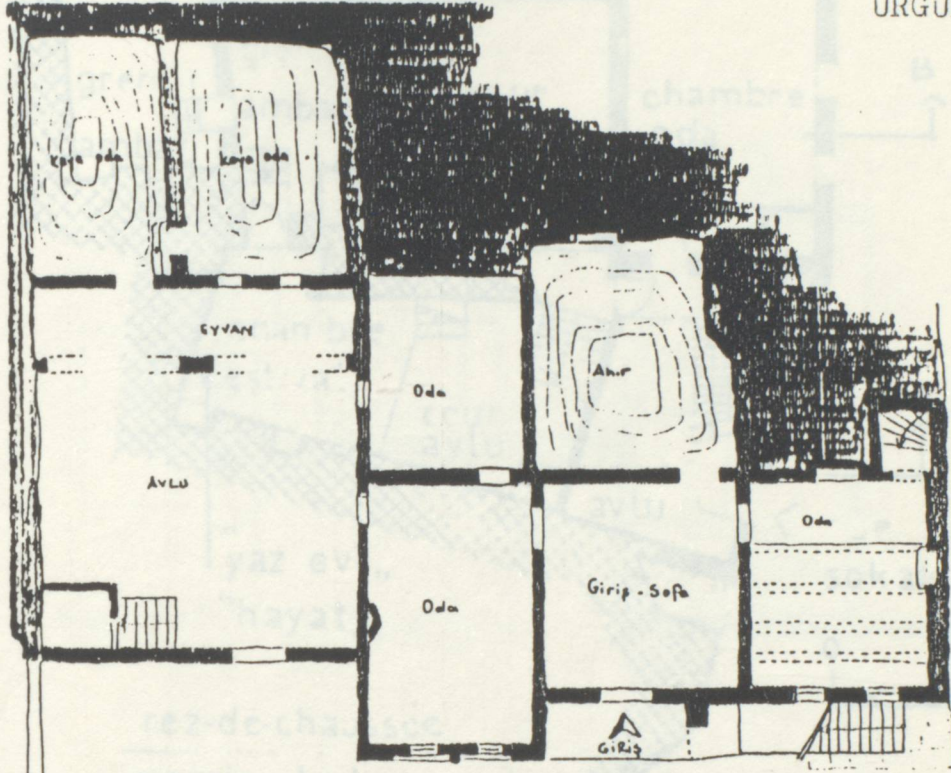
A-A KESİTİ

J

DOĞU GÖRÜNÜŞÜDOĞU GÖRÜNÜŞÜGÜNEY GÖRÜNÜŞÜ

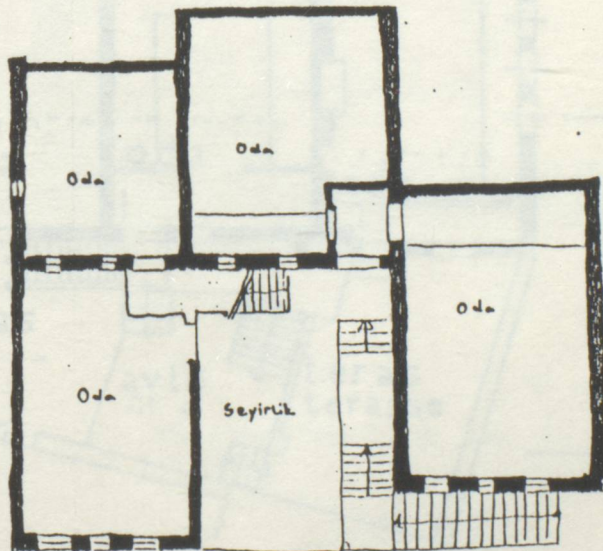
K

ÜRGÜP

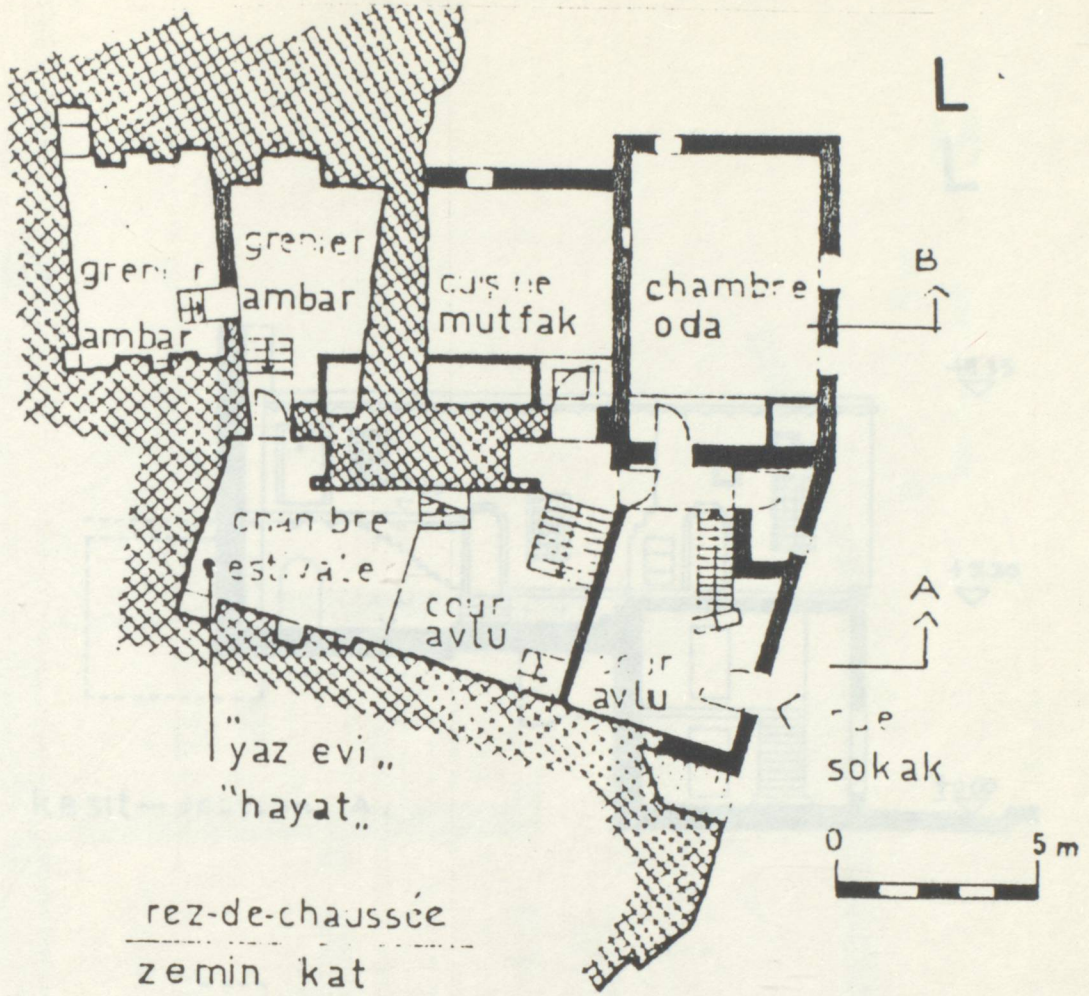
ZEMİN KAT PLANI

AVLU

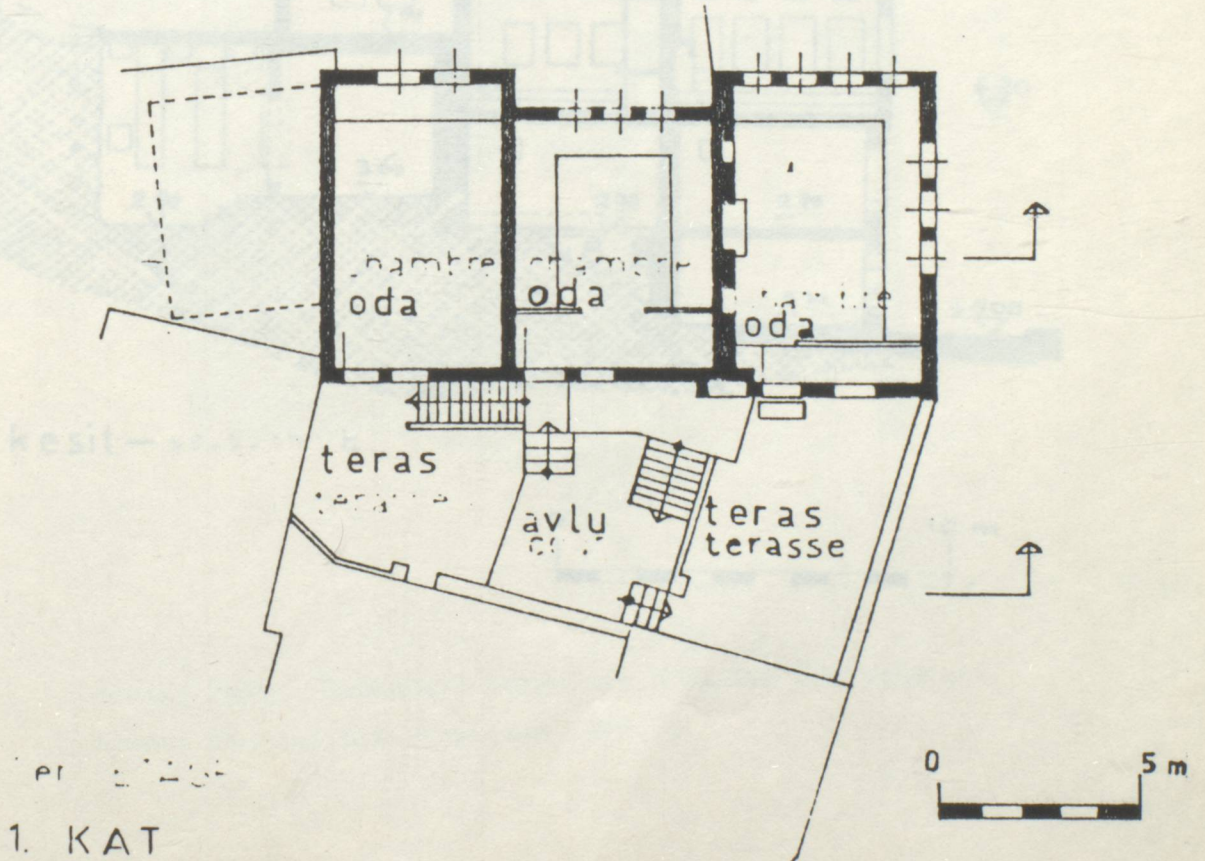

1. KAT PLANI

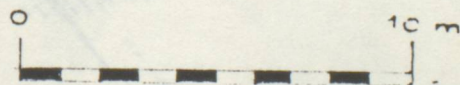
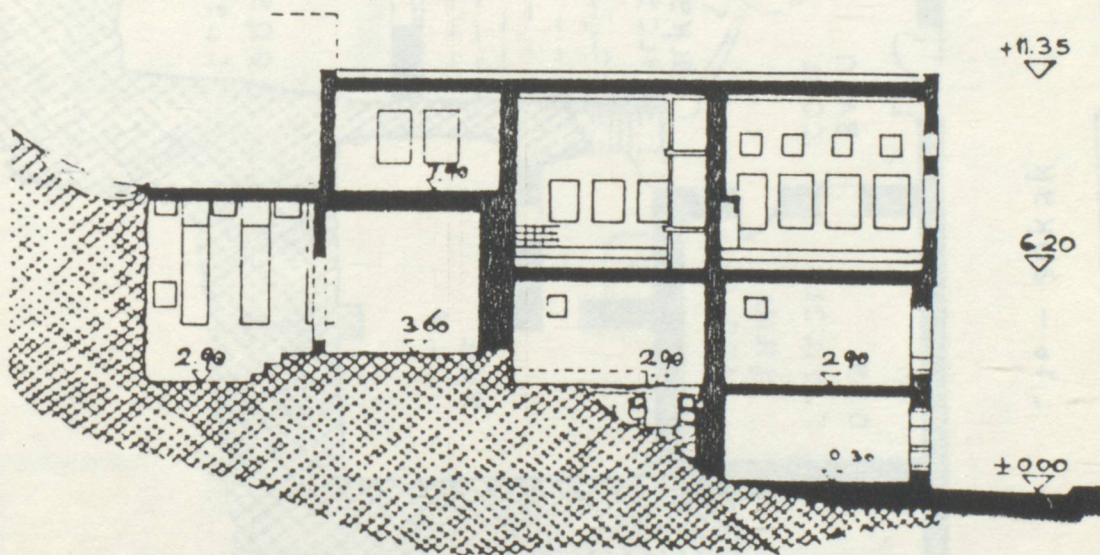
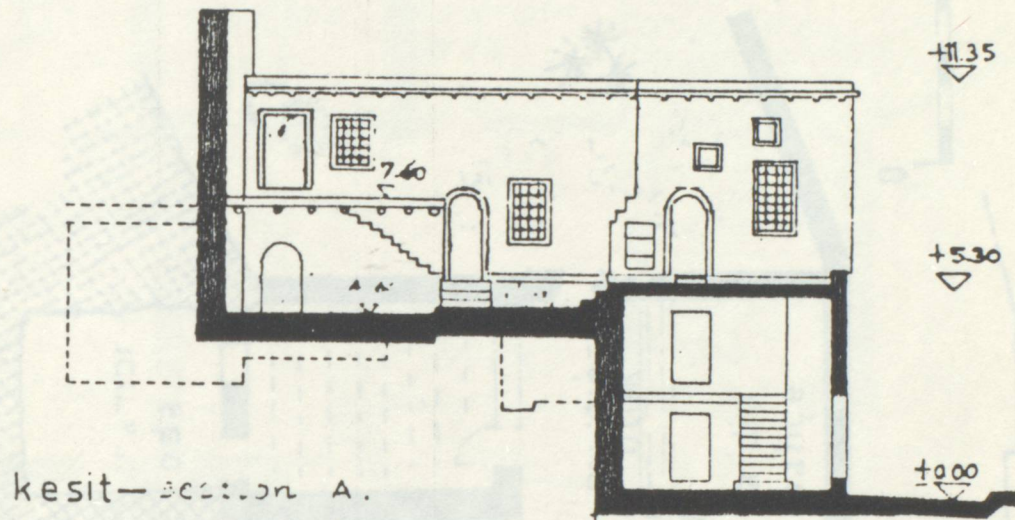
Ürgüp'te bir ev

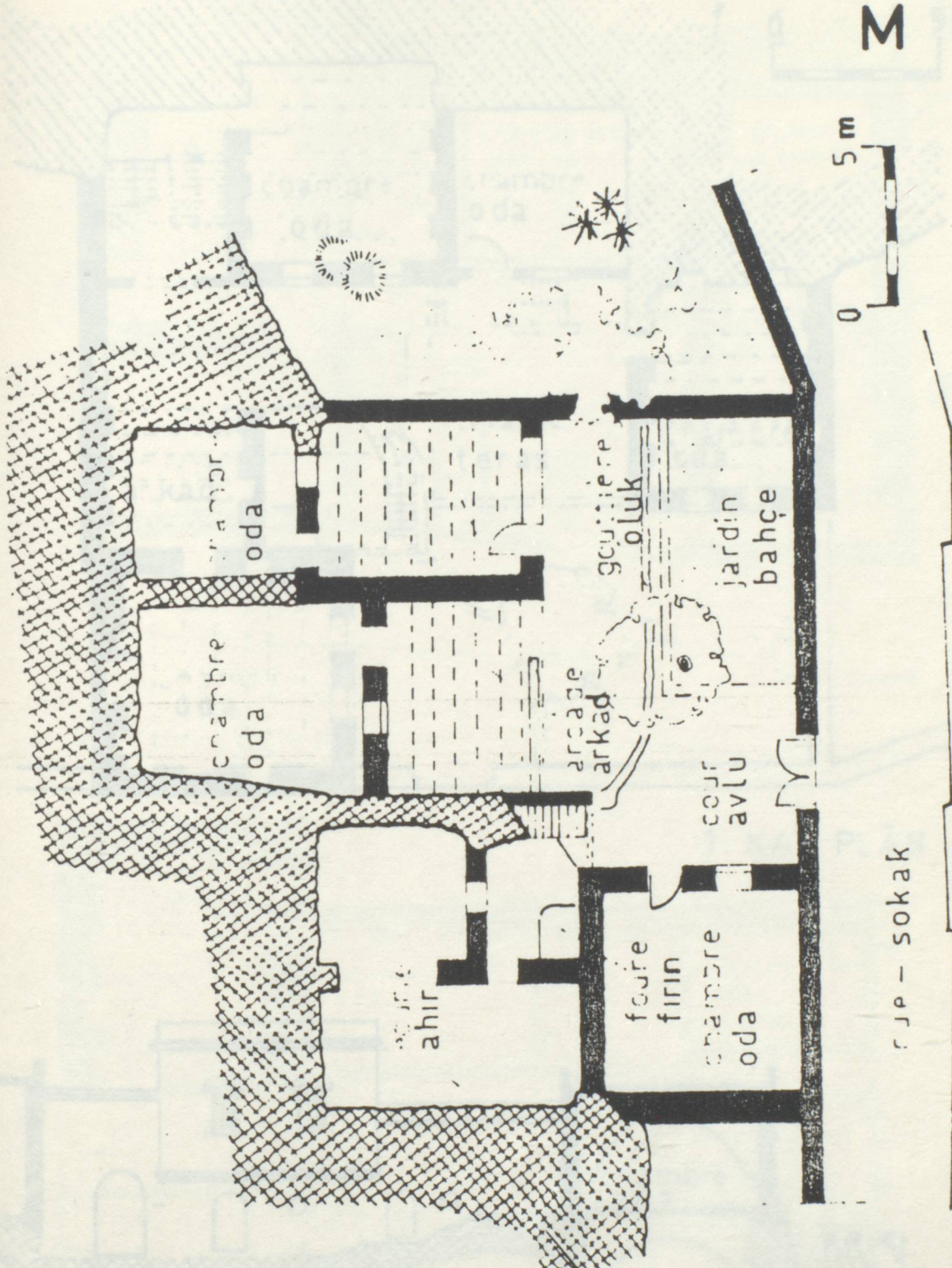

Sevinç Hadi Mimarlık ve Sanat 1964. S.25

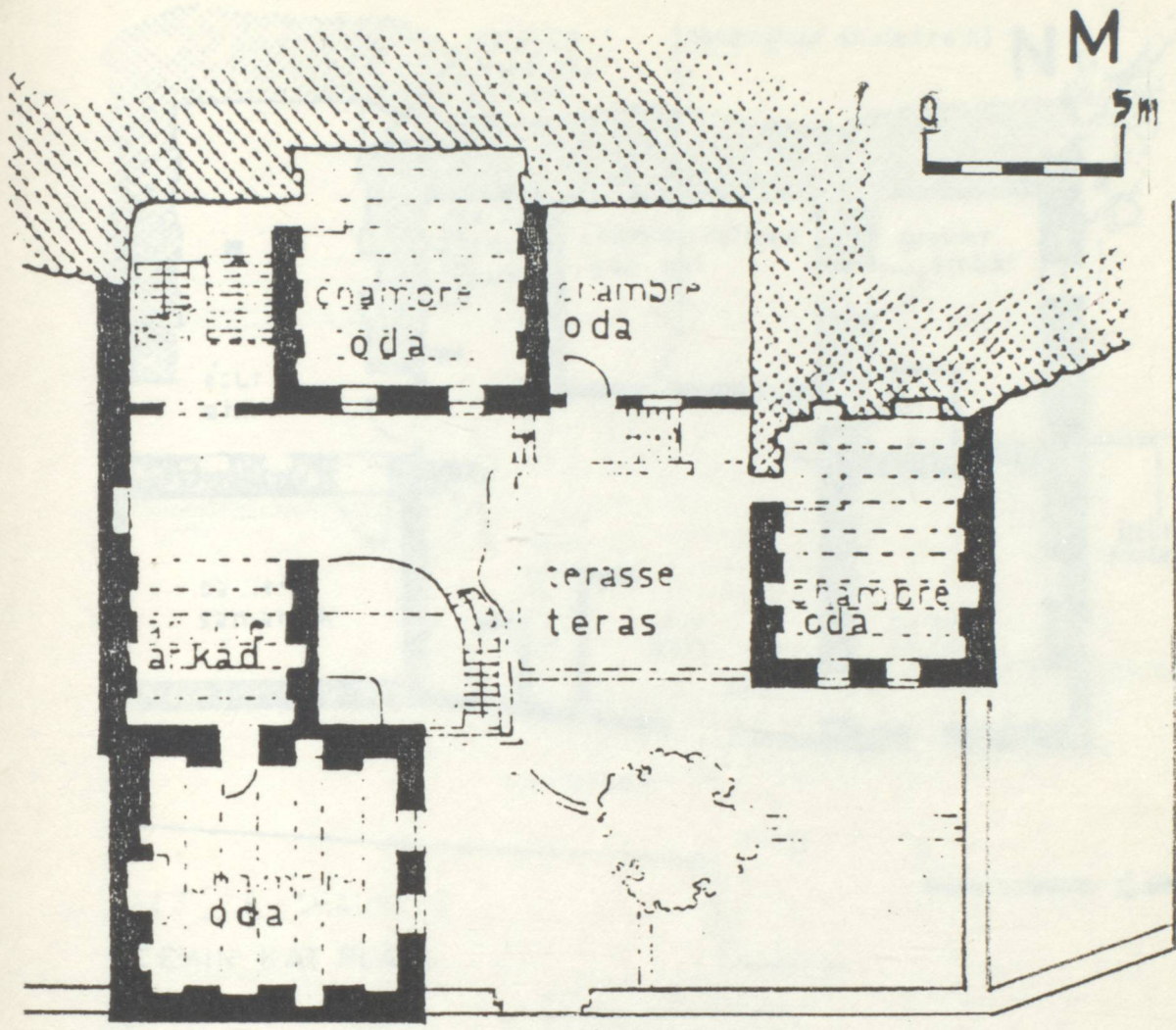

L

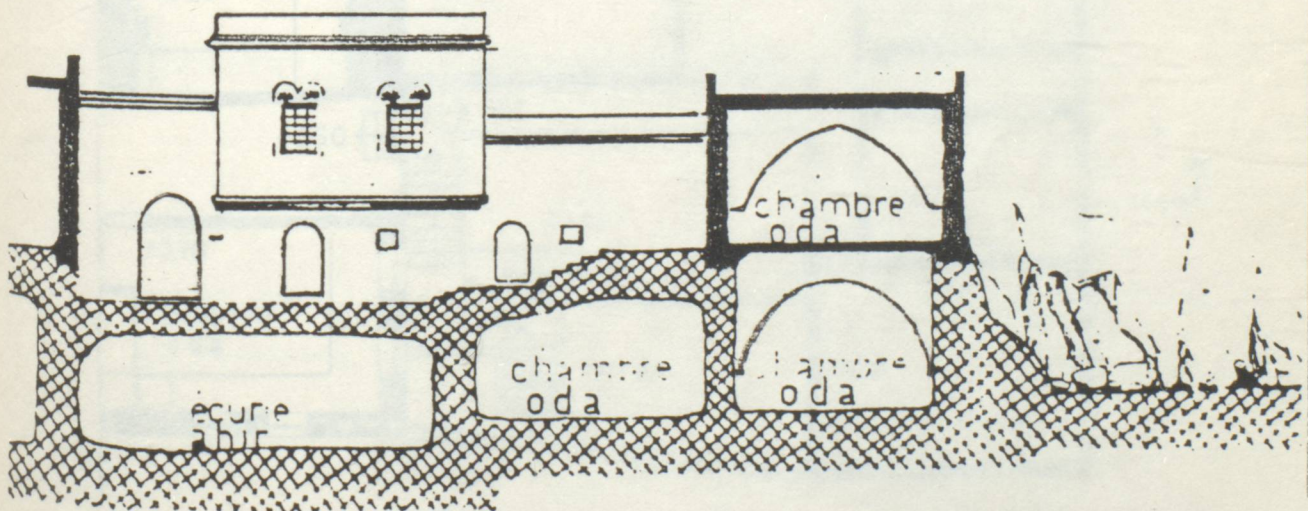

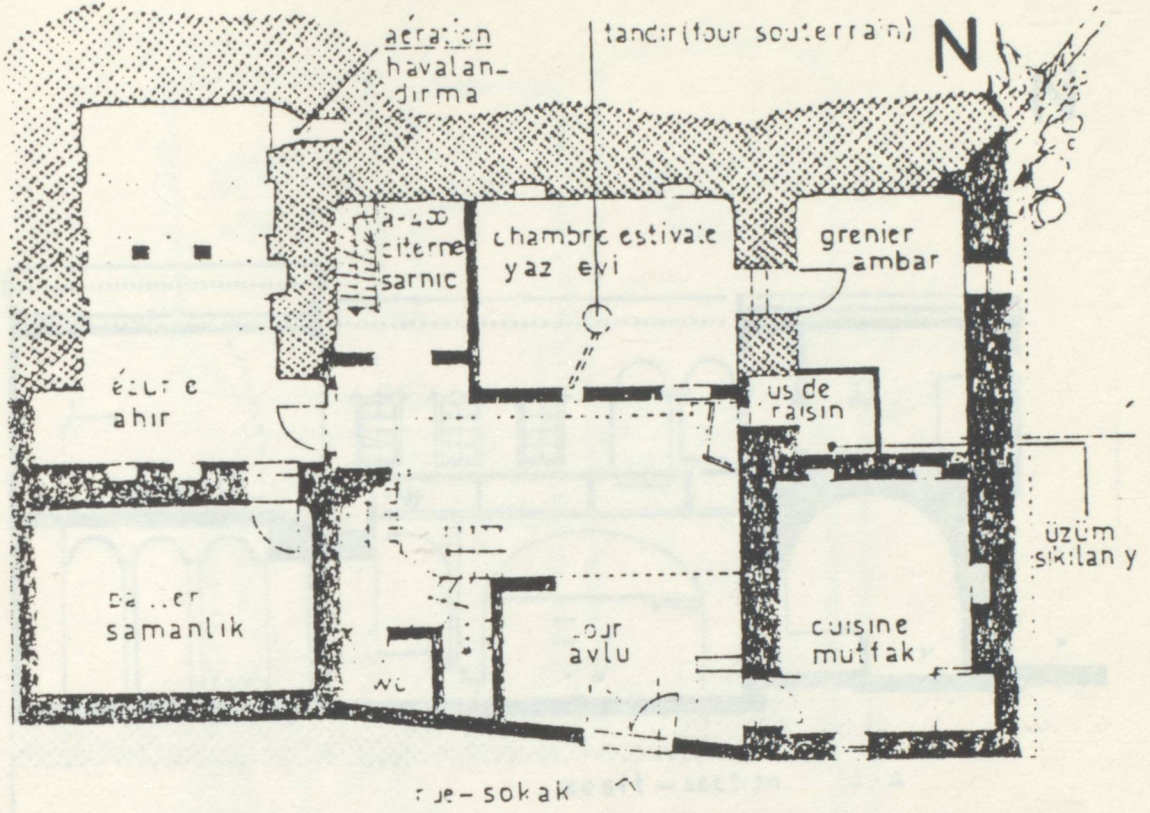

Sevinç Hacı, Kapadokya Yöresinde Bölgesel Yerleşme ve
Mimari Üzerine Bir Araştırma 1969-70

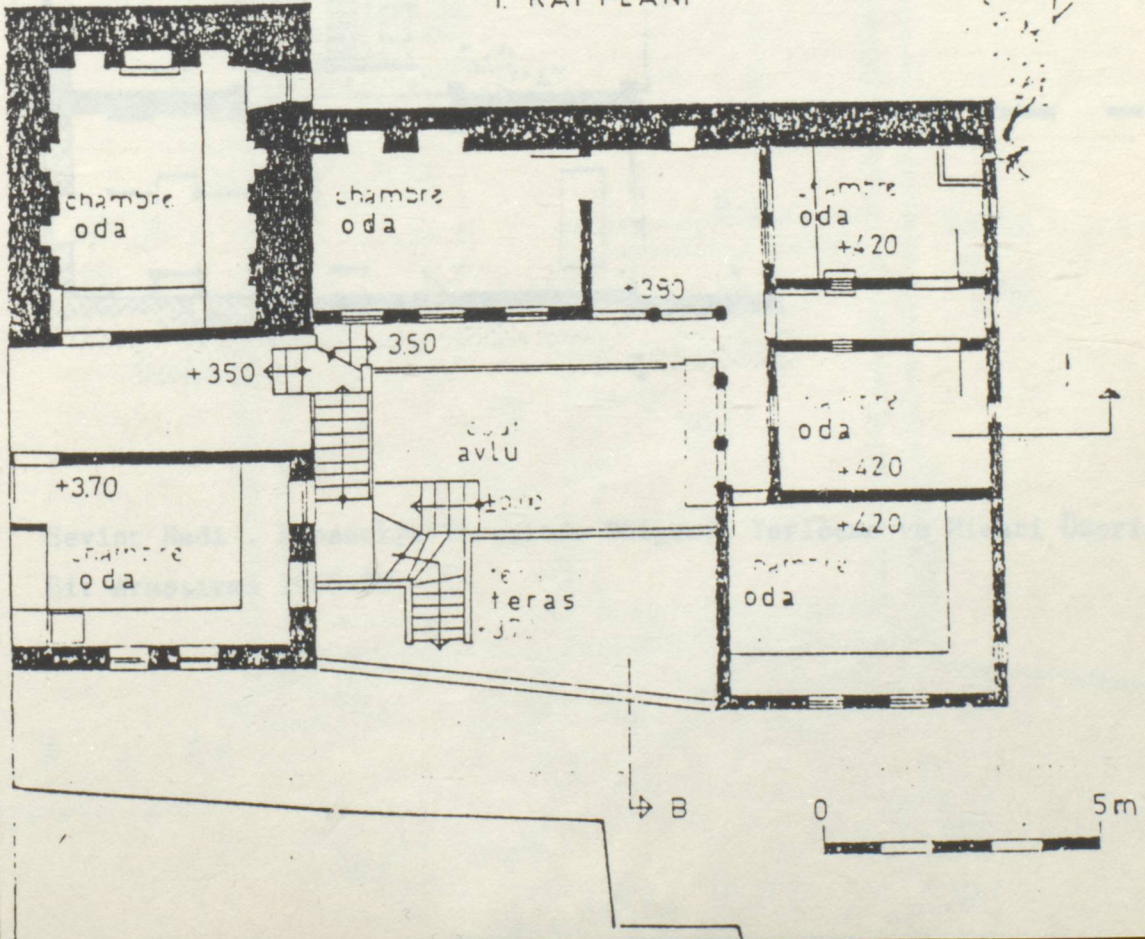
1. KAT PLÂN

SECTION
KESİT

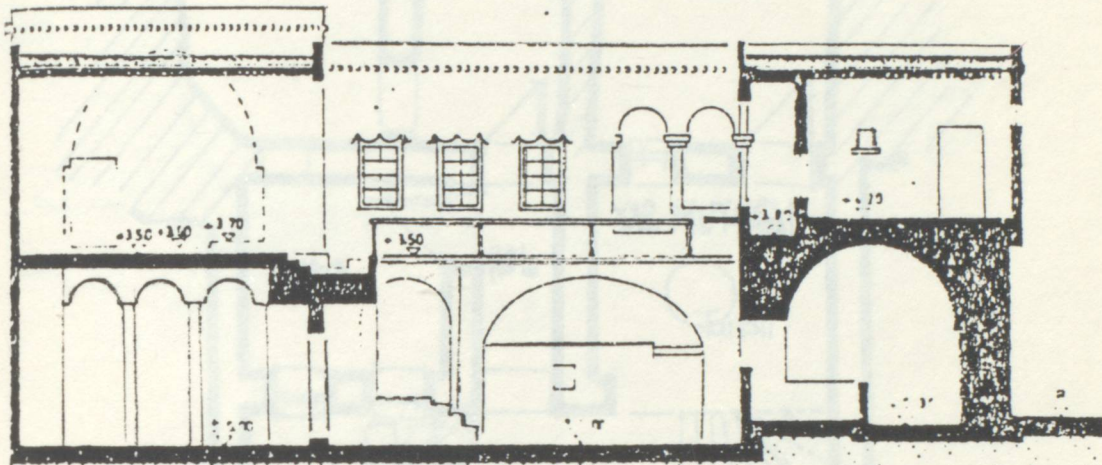

REZ DE CHAUSSEE
ZEMİN KAT PLÂNI

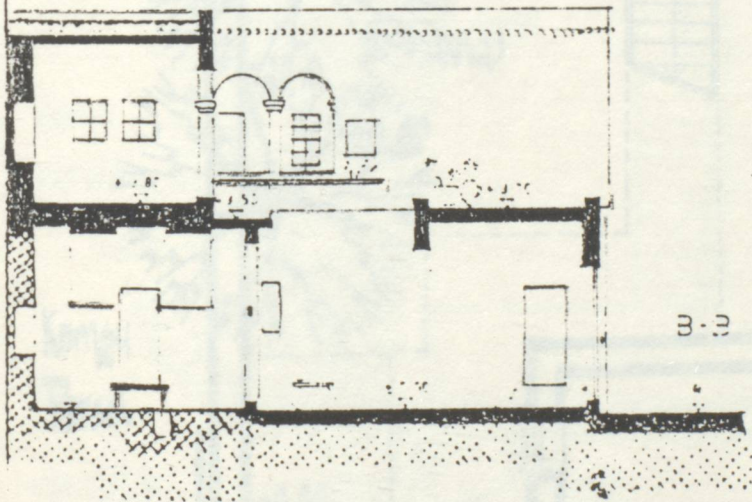
1. KAT PLÂNI

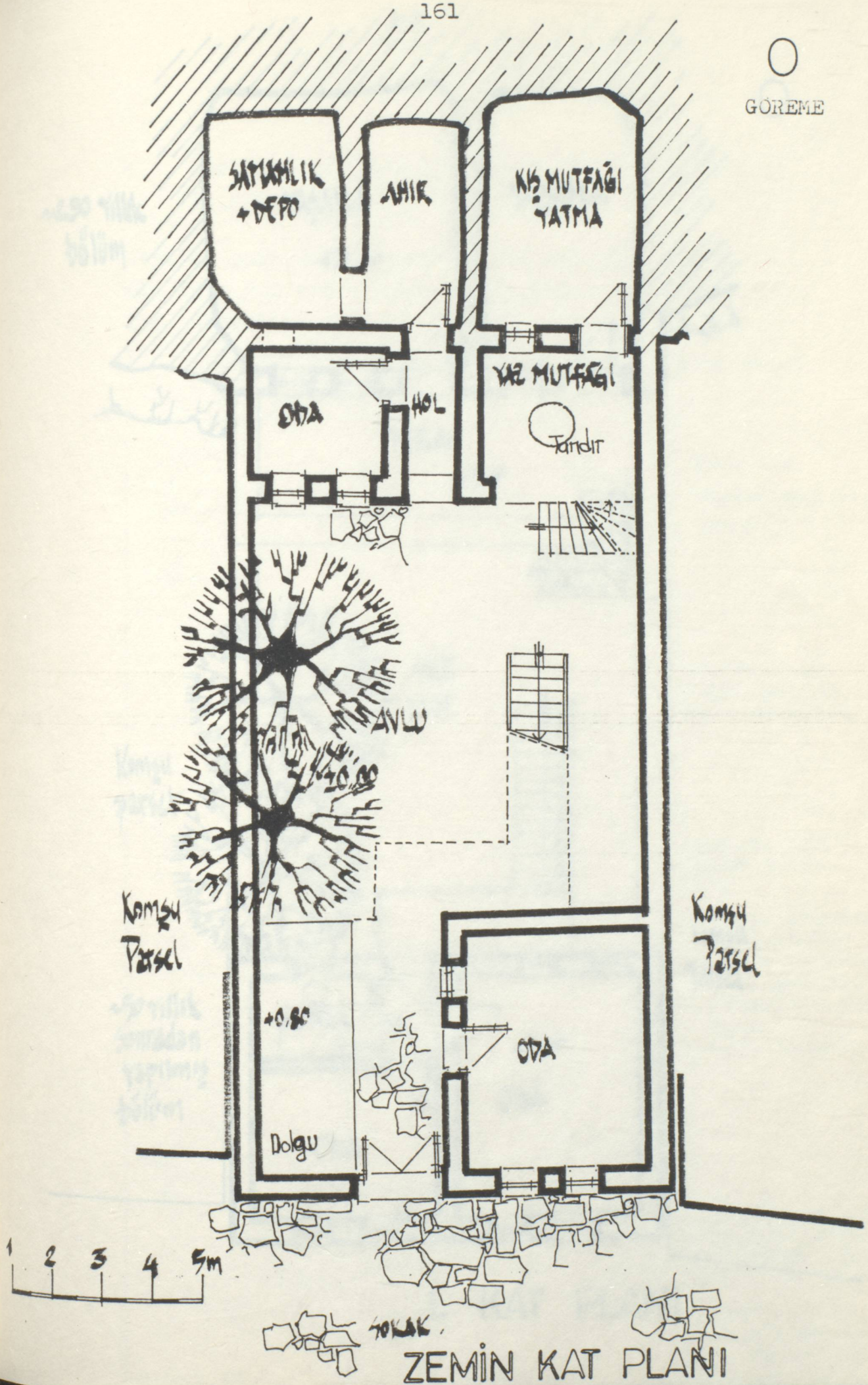
N

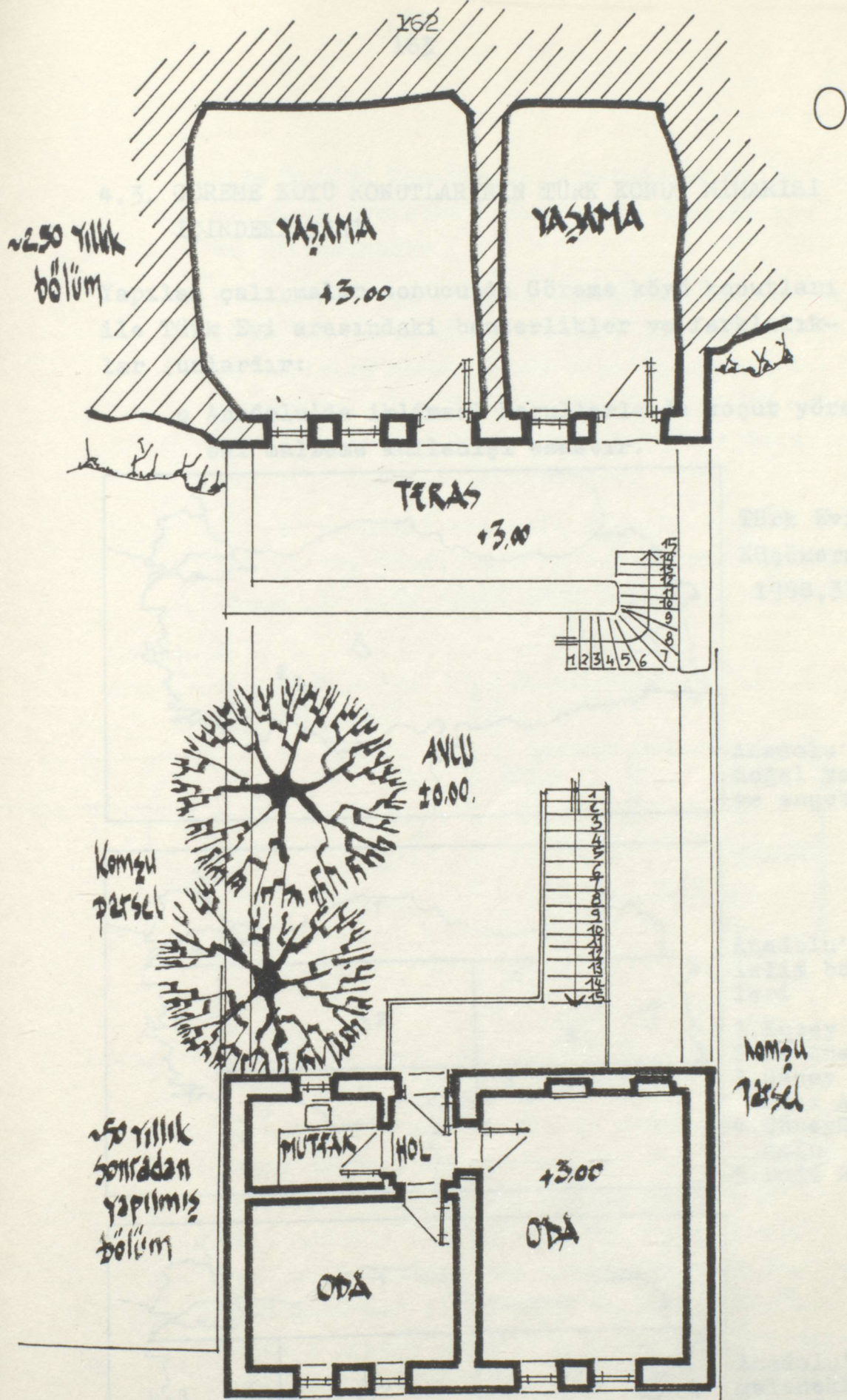

kesit - section A - A

Sevinç Hadi , Kapadokya Yöresinde Bölgesel Yerleşme ve Mimari Üzerine
Bir Araştırma 1969-70

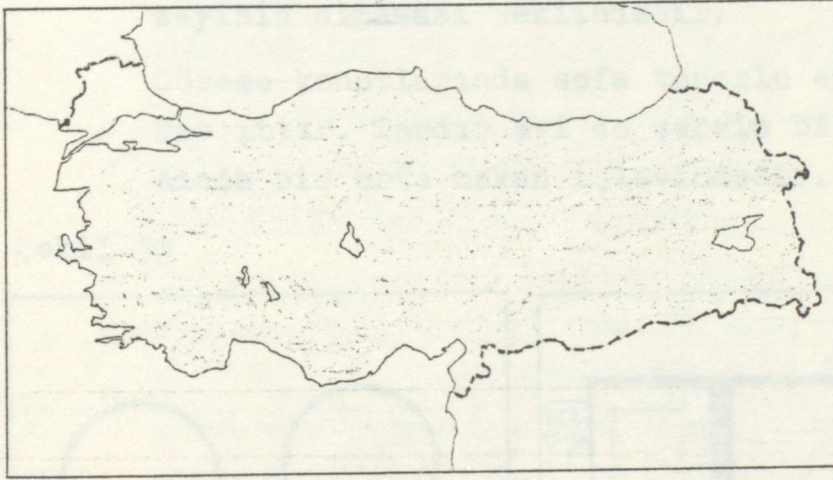

1. KAT PLANI

4.3. GÖREME KÖYÜ KONUTLARININ TÜRK KONUT MİMARİSİ İÇİNDEKİ YERİ

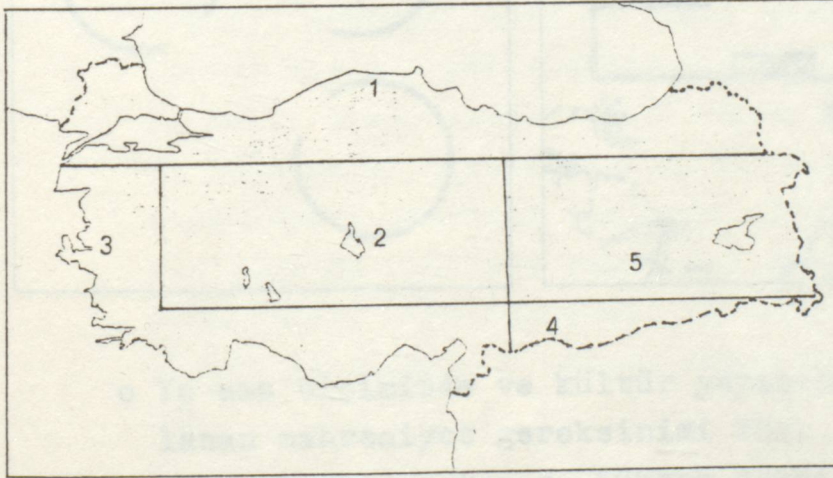
Yapılan çalışmalar sonucunda Göreme köyü konutları ile Türk Evi arasındaki benzerlikler ve farklılıklar şunlardır:

o Anadolu'da iklimsel koşullarla da konut yöresel malzeme kullanışı esastır.

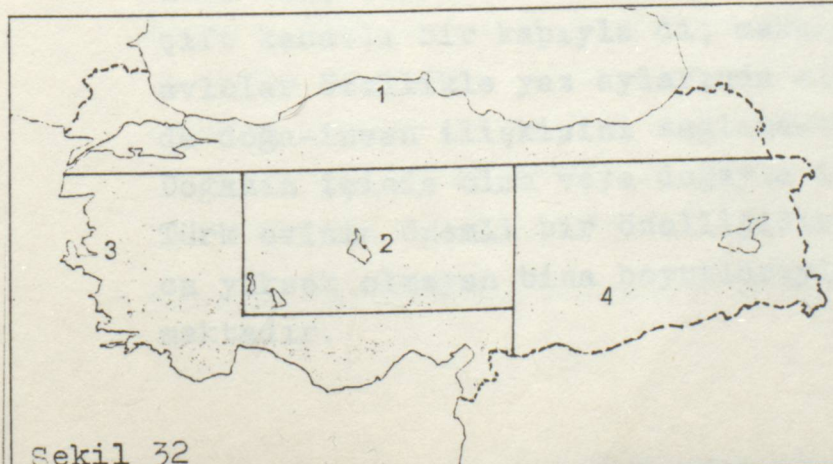
Türk Evi
Küçükerman Ö.,
1988,31

Anadolu'nun
doğal yapısı
ve engebeleri

Anadolu'nun
iklim bölge-
leri

- 1.Kuzey Anadolu
- 2.İç Anadolu
- 3.Güney ve Güney-
batı Anadolu
- 4.Güneydoğu Ana-
dolu
- 5.Doğu Anadolu

Anadolu'nun yapı
geleneklerinin
bölgelere dağı-
lımı

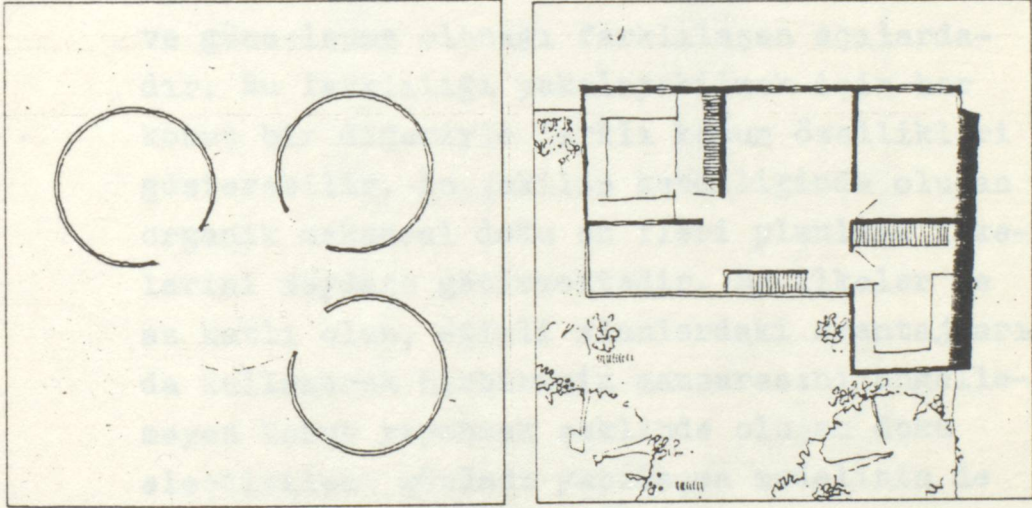
- 1.Ahşap
- 2.Kerpiç ve taş
- 3.Ahşap ve taş
- 4.Taş

Göreme köyü konutlarının malzemesi de taştır ve yakın çevreden bulunan taş ocaklarında elde edilmektedir.

- o Türk evinde çadırılı yaşama düzeninde kaynaklanan bir orta mekan vardır. Yaşama birimleri ve birimler arası ortak alan sofa, açık veya kapalıdır. Genelde üstü kapalı olan bu mekanlarda açık olma avluya yönelmiş bir duvar yüzeyinin olmaması çekilindedir.

Göreme konutlarında sofa tonozlu eyvanlara karşittir. Tandır evi de servis birimleri arasında bir orta mekan işlevindedir.

Şekil 33

- o Yaşama biçiminde ve kültür yapısında kaynaklanan mahremiyet gereksinimi Türk evinde avluları oluşturmaktadır. Yüksek duvarlarla ve çift kanatlı bir kapıyla dış mekanda ayrılmış avlular özellikle yaz aylarında aile yaşamında doğa-insan ilişkisini sağlamaktadırlar. Doğanın içinde olma veya doğayla içiçe olma Türk evinin önemli bir özelliğidir. Bu ayrıca yüksek olmayan bina boyutlarıyla da sağlanmaktadır.

Avlu ve yüksek avlu duvarları Kapadokya ve Göreme konutlarının da genelde var olan mekan ve mekansal yüzeyleridir. Kullanım Türk evinde farklı değildir.

- o İklimsel özelleşmiş mekanlar Türk evi ve Göreme konutlarında mevcuttur. Üst katların hatta bazı odaların yöne göre yazlık kullanımlarının olmaması, kışın kullanılacak birimlerin alt katlarda ve sıcak yönlerde olması her iki ana bağlığında özelliğidir.

Şekil Yazlık kullanılan birimlerin pencerelerinin sayılarının fazla ve boyutlarının büyük olması diğer bir ortak noktadır.

- o Bir yerleşmede her bir parseldeki manzara ve güneşlenme olanağı farklılaşan açılardadır. Bu farklılığı yakalayabilmek için her konut bir diğeriyle farklı konum özellikleri gösterebilir. Bu şekilde kendiliğinde oluşan organik mekansal doku en ileri planlama ilkelerini meydana getirmektedir. Bu ilkeler ve az katlı olan, eğimli alanlardaki avantajları da kullanarak birbirinin manzarasını engellemeyen konut yapmamak şeklinde oluşan doku eleştirilen günümüz yapılaşma modelinin de alternatifi niteliğindedir ve Türk evi ile Göreme konutlarının ortak diğer bir özelliğidir.

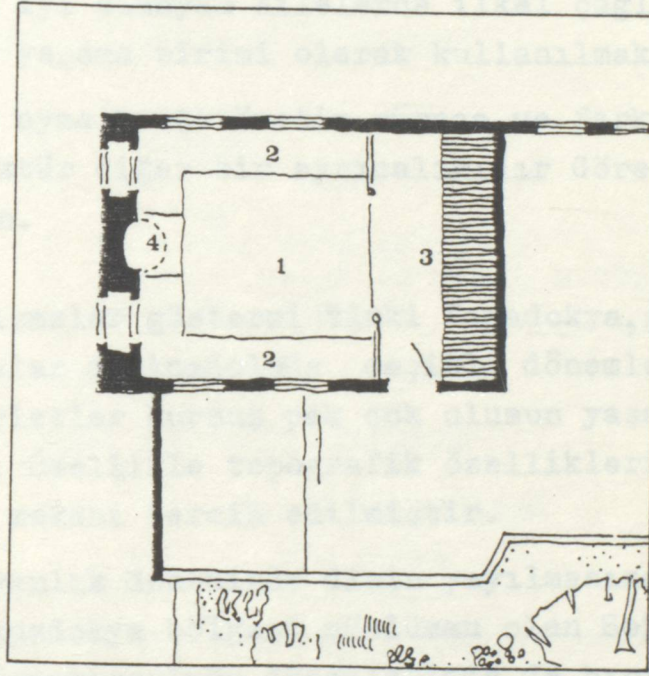
- o Cephede çıkmalar parçalayan bir niteliğe sahiptir. Göreme konutlarında da taş malzemenin ve yığma sistemin olanak verdiği boyutta cephe çıkmalar yapılarak parçalanmış ve slüette yüzeysel hareketlilikle kutular halinde algılanan bir niteliktedir.

- o Konutun bir prestij niteliği olduğu Türk evinde

ve Göreme konutlarında dışarıdan algılanan yüzeylerin süslenmiş olmasıyla açıklanabilir.

- o Türk evinde ve Göreme konutlarında mekansal kullanım da özdeştir. Özellikle odaların düzeni ve üstlendiği çok işlevlilik aynı doğrultudadır.
- o Diğer bir ortak özellik de özellikle konuk geldiğinde evin haremlik-selamlık olarak ayrılmış olmasıdır.

Şekil 34

- o Bölgenin yapısal farklılığını Yaşar Kemal'in Ürgüp için yaptığı "Ögle sonuydu, Ürgüp bembeyazdı ilk görüşte, bulut gibiydi. Evler sarı, boz, yeşilimsi büyük bir kaya parçasına yapılandırılmış gibiydi. Hani seksen katlı apartmanlar vardı ya, Ürgüp onlardan birine benziyordu. Kocaman bir Ürgüp üst üste yapılmış, kat kat çıkılmış dev bir apartmandı. Sonra başka bir hal göze çarpıyordu. Ürgüp'ün evlerini dik, kesilmiş gibi dik kayalığa zincirle bağlamışlardı sanki..." tanımlaması güzel bir şekilde ifade etmektedir. Üst üste yağın ha-

2.4. GÖREME'DE TURİZM, PLANLAMA VE KENTSEL DOKUNUN GELİŞİMİ

2.4.1. TURİZM Göreme'de görünüm Kapadokya konutlarının önemli özelliğidir.

- o Farklılığı belirlemede diğer önemli bir nokta ise tarihsel süreçten kaynaklanan ve jeolojik formasyonun olası kıldığı kaya oyma mekanlarıdır. Kaya mekanlar ilkel konut üretim aşamasının verileri olarak günümüze kadar Göreme dolayısıyla Kapadokya konutlarının bir parçası olarak gelmişlerdir. Genelde servis mekanları olarak kullanılan bu birimler, maddi durumu iyi olmayan ailelerce ilkel çağlardaki gibi yaşama birimi olarak kullanılmaktadır.
- o Kaya oyma konut üretimi süreci ve farklılaşan yapılarak diğer bir ayrıcalığıdır Göreme konutunun.

Yapılan çalışmalar göstermiştir ki Kapadokya, günümüzde bulunmasalar da Anadolu'da çeşitli dönemlerde yaşamış ve devletler kurmuş pek çok ulusun yaşama alanı olmuştur. Özellikle topografik özelliklerinden dolayı yaşama mekanı tercih edilmiştir.

İlk Hristiyanlık döneminde dinin yayılmasında merkez olmuş Kapadokya bölgesi Müslüman olan Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde de Hristiyan olan toplulukların yerleşim yeri olmaya devam etmiştir.

Göreme köyünde konutların büyük bir bölümü (yığma konutların) Türkler tarafından yapılmıştır. Ancak bölgede Sinasos (Mustafapaşa) gibi birinci dünya savaşı sonrasında değişimle Türklere bırakılmış yerleşmeler vardır. Kapadokya konutlarını genel olarak ele aldığımızda konut birimleri kullanımının ve konutun genel özelliklerinin benzerliğini, kültürün sürekli ve katıllımlı devamlılığını hissederek görebilmekteyiz.

4.4. GÖREME'DE TURİZM, PLANLAMA VE KENTSEL DOKUNUN GELİŞİMİ

4.4.1. TURİZM VE PLANLAMA

Göreme, Kapadokya bölgesinin odak noktasıdır. Doğal ve tarihi sit bölgesi içinde kalan Göreme'ye Kapadokya bölgesine gelen tüm turlar uğramaktadır. Yılda 1 400 310 kişi, günde ortalama 3 836 kişi Göreme'yi ziyaret etmektedir. Bu sayıya azımsanmayacak kadar yerli turist de katıldığında bölgenin turizm etkinliğinin fazlalığı kolayca anlaşılmaktadır.

Bölgedeki ticaret birimleri de turizme yöneliktir ve sayıları şöyledir:

GÖREME'DEKİ TİCARET BİRİMLERİ

14	Lokanta
48	Pansiyon
11	Bakkal
6	Kamping
53	Turistik eşya satıcısı
6	Mermer imalat ve satış atölyesi
3	Seyahat acentası

Göreme'deki yatak kapasitesi ise şöyledir:

GÖREME'DEKİ TURİSTİK TESİSLER

Türü	Sayı	Yatak Kapasitesi
Motel	3	140 yatak
Pansiyon	48	1945 yatak
Toplam mevcut yatak sayısı: 2085 yatak		
Pansiyon	-	100 yatak
Otel	1	151 yatak
1989 içinde faaliyete geçecek		
yatak sayısı: 251 yatak		

Ayrıca artı 140 yatak oluşturacak üç yıldızlı iki otel de iskan almış, yakın zamanda inşaata başlayacaktır.

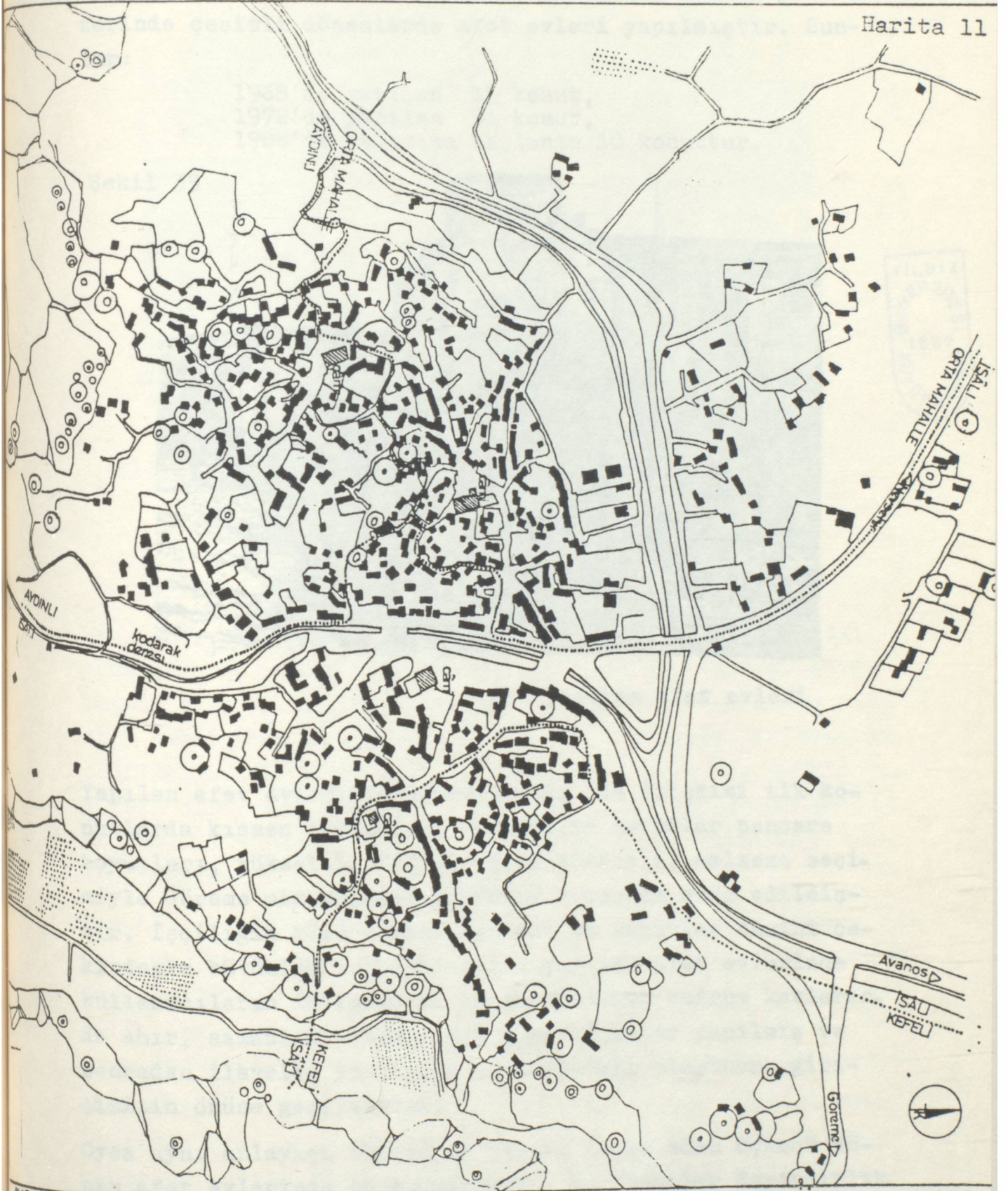
Göreme'de Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu 6.7.1965 tarihinde mutlaka korunması gereken eski eserlerin tespitini yapmıştır. Bu kurulun kararları doğrultusunda Göreme'de ilk imar planı çalışması 7.10.1965 tarihinde hazırlanarak onanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Göreme'de ikinci imar planı çalışması ise halen yürürlükte olan 1987 onanlı imar planıdır. Her iki planda yapılaşma getirilen koşullara uyabildiği boyutta kentsel mekanda çirkin yapılaşmayı önleyebilecek niteliktedir. İlk imar planının şansı yapılaşma taleplerinin az oluşudur. Fakat günümüzde planlamanın yanında denetlemede mevcut dokuyu gelecek nesillere iletmede yapılaşma talepleri paralelinde etmendir.

4.4.2. TARİHSEL DOKU VE GELİŞİMİ

Göreme köyü, yukarı Matçan Çayı vadisindeki erozyon kanyonları arasındaki oyulmuş mağaralardan doğmuştur. Binalar, önceleri mağara evleri cepheleri ve daha sonra müstakil yapılar olarak şekil buldukça, köyün gelişme düzeni kaya yüzeylerinin ve dik eğimli zeminlerinin korunmasına bağlı kalmış ve açık tarım topraklarına yayılma göstermemiştir.

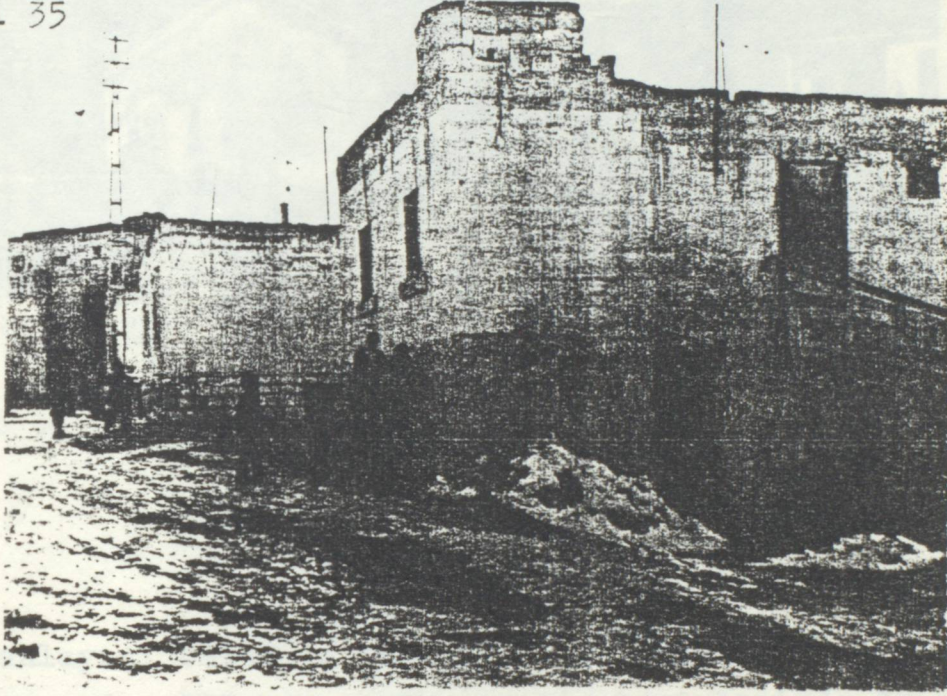
Köy bir merkezi noktadan doğmakta ve arazi eğimleri ile patikaları izleyen karışık yollar kanalıyla genişleyerek bir daire şeklinde gelişmektedir. Bu sokaklar ev duvarları ile şekillenmekte, yollarla beraber kıvrıla kıvrıla giden, eğime uygun olarak inen ve çıkan, kavşaklara, veya çeşme, cami bulunan daha geniş meydanlara açılan görsel kanallar meydana getirirler. Doğal yerel şekillerin mağara ve konilerin köyden görünümüleri sürekli bir değişim içindedir. Bu çeşit bir organik köy genişlemesinde her unsur bir diğerine geçişi sağlar. Çeşetli ihtiyaçların ve geleneklerin yaratmış olduğu köy kuruluş sınırlarını geçiş hakları gibi alışılmış düzeni değiştirmek kolay değildir. Bu yüzden büyüme hareketi eski yerleşme şekillerini bozmamıştır. Mağara ve benzeri yapıların bir kısmı bu günde kullanılmaktadır. Bu uygulama gittikçe daha tutarlı ve amaçlı bir şekle bürünerek köyün bugünkü karışık düzenini meydana getirmiştir. (Göreme Tarihi Milli Parkı Gelişme Planı, 1971, 26)

Göreme'de gelişme alanı olarak belirlenmiş Avanos yolu üzerinde çeşitli dönemlerde afet evleri yapılmıştır. Bunlar:

1968'de yapılan 15 konut,
1972'de yapılan 51 konut,
1988'de yapımına başlanan 10 konuttur.

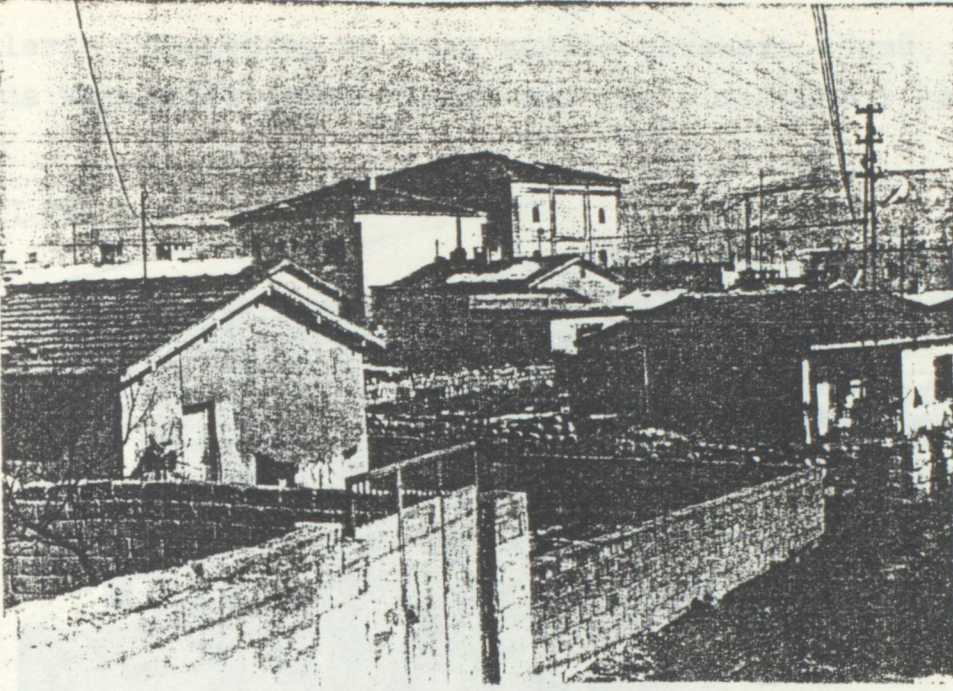
Şekil 35

İlk yapılan afet evleri

Yapılan afet evlerinin kentsel doku ile ilişkisi ilk konutlarda kısmen düşünülmüş ve yapılan konutlar pencere boyutları, yükselti, fonksiyon alanlarıyla, malzeme seçimiyle Göreme'nin yapısal görünümü açısından etüd edilmiştir. İşçiliğin kötü olması dışında bu konutlar tarihi çerçeveyle bütünlük içindedir. İlk yapılan afet evlerinde kullanıcıların ihtiyaçları da düşünülerek bodrum katlarında ahır, samanlık, tandır evi gibi birimler yapılmış ve sonradan ilaveler yapılarak bu birimleri oluşturma girişiminin önüne geçilmiştir.

Oysa aynı anlayışı ikinci ve yapımı devam eden üçüncü dönem afet evlerinde görememekteyiz. Bu konutlar Bayındırlık Bakanlığının tip projesine göre uygulanmış ve kentle hiçbir bağdaşıklığı olmayan yapısal öğeleri oluşturmuşlardır.

Şekil 36

İkinci dönem afet evleri

Aynı anlayışı belediye binasında, belediyenin yaptırdığı yeni çarşıda, PTT binasında, eğitim tesislerinde de görme imkanı vardır. Bu yapılar ülkemizin birçok bölgesinde plan tipi sabit tutulsa bile boyutlarıyla, rengiyle, malzeme seçimiyle yeniden etüd edilip, bulunduğu bölge ile uyumlu yapılara dönüştürülmüşlerdir. Aynı anlayışı Göreme'de göremek tarihi ve doğal sit alanı olan bölgenin tahribini hızlandırmaktadır.

Tarihi çekirdekte ve gelişme alanlarında yapılmış pekçok konut, özellikle son dönemde yapılanlar resmi binalardan farklı görünümde dirler. Özellikle taş olacak denilince bunu çeşitli taş kaplama elamanlarla sağlamaya çalışmak halkın bölgeyi korumak yönünde bilinçsizliğinin göstergesi olsa gerek.

Resmi binalarıyla, kullanıcıların ihtiyaçları gözetilmeden çözülmüş afet evleriyle (ki bu konutlar hem görünümleriyle hemde briketten yapılmış eklentileriyle dokuya ters düşmektedir), özel konutlarıyla Göreme'de yeni yapılan her bina bir çürük diş oluşturmaktadır. Buna afet evlerine taşınan-

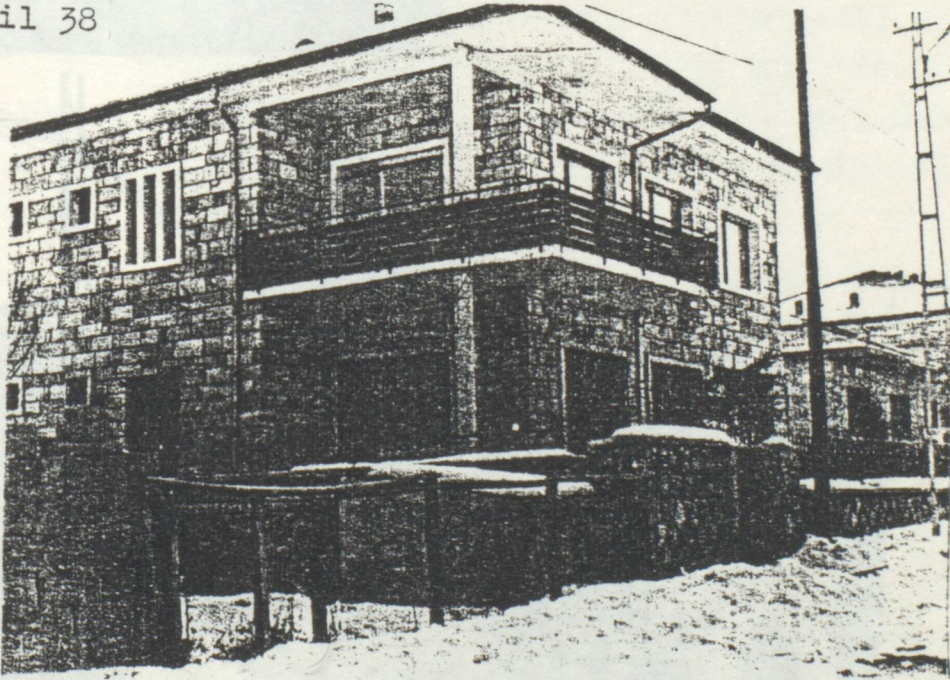
ailelerin boşalttığı ve kısa sürede harebeye dönmüş konut - lar da katılınca Göreme hızlı bir yok olma süreci yaşamakta - dır.

Şekil 37

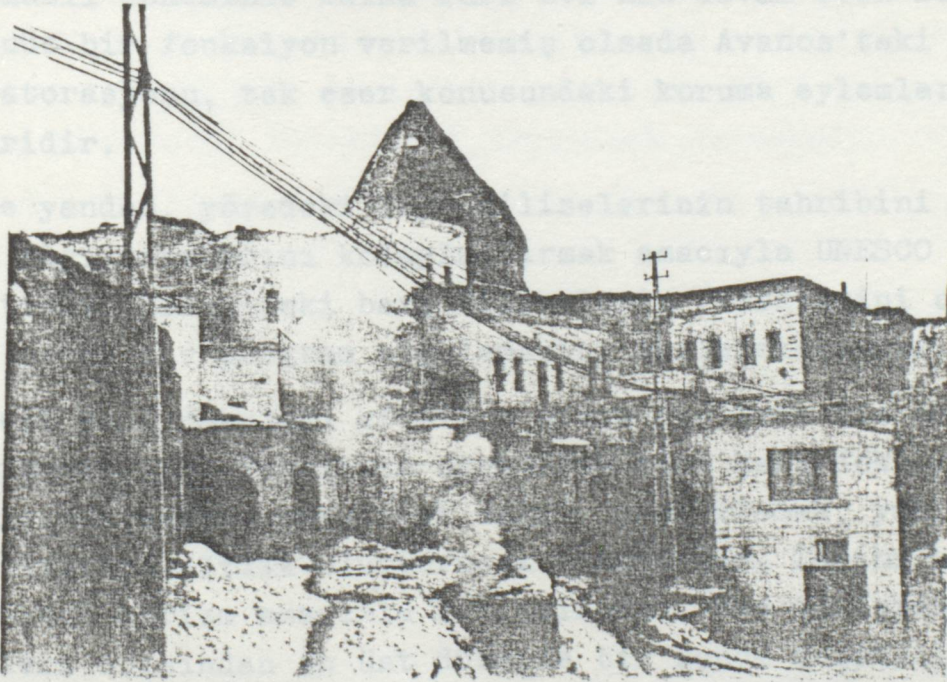
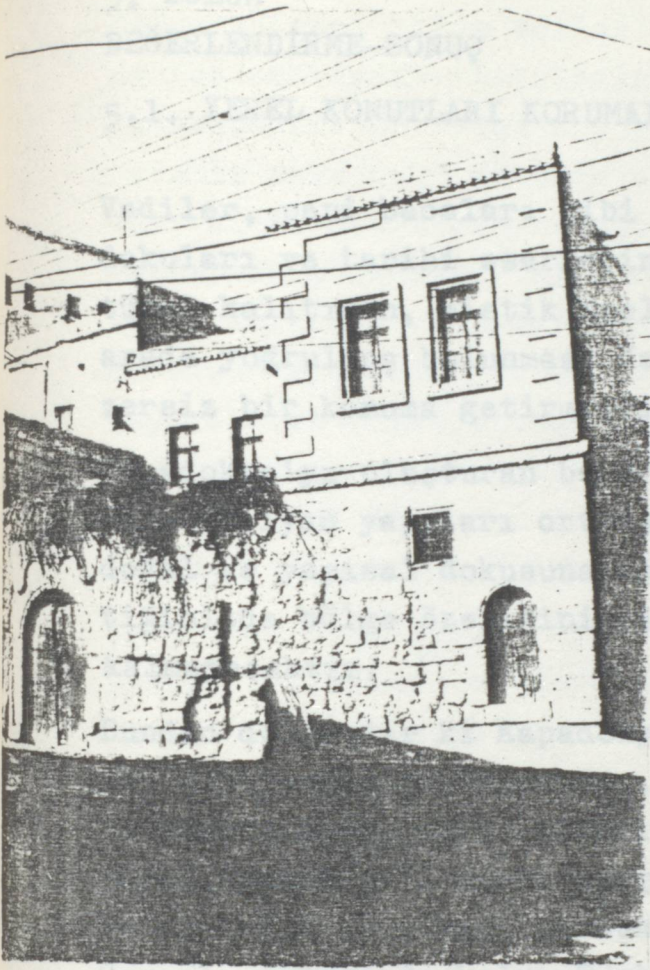
Üçüncü dönem afet evleri

Şekil 38

Yapıldığı yer Göreme olmaması gereken yapılardan biri.

Taşıyıcı sistemi, balkonu, korkulukları, renkli kapla - maları, pencere boyutlarıyla sanki bıraksalar kaçıp gi - decek gibi duruyor 'Göreme'de.

5. BÖLÜM

5. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME-SONUÇ

5.1. YEREL KONUTLARI KORUMADA TURİZME YÖNELİK KULLANIM

Vadiler, peri bacaları gibi doğal güzelliklerin, eski konut dokuları ve tarihi eserlerin, kiliselerin oluşturduğu kültürel kalıtımın, mistik özellikleri olan tarihi geçmişin bir arada yoğunlaşmış bulunması Kapadokya'yı turizm açısından benzersiz bir konuma getirmiştir.

Kapadokya'yı oluşturan bu unsurları veya bu unsurları günümüze taşıyan yapıları ortadan kaldırdığımızda ya da bölgenin doğal ve yapısal dokusuna uymayan yeni unsurlarla tahrip ettiğimizde bölge özelliğini yitirecek, turizm adına da birşey kalmayacaktır.

Bundan dolayıdır ki Kapadokya bölgesi bir bütündür, bu bütünlük bozulmadan korunmalıdır. Koruma yönünde tek eser konusunda olumlu girişimler izlenirken, genelde apaçık bir tahribat süregitmektedir. Mustafapaşa ve Göreme Medreselerinin restore edilerek alışveriş merkezlerine dönüştürülmesi, Göreme'de Osmanlı döneminde kalma Türk Evi'nin devam eden restorasyonu, henüz bir fonksiyon verilmemiş olsada Avanos'taki Sarıhan'ın restorasyonu, tek eser konusundaki koruma eylemlerinin örnekleridir.

Öte yandan, yöredeki kaya kiliselerinin tahribini engellemek ve algılanmalarını kolaylaştırmak amacıyla UNESCO ve Hükümetimiz Göreme'deki bazı kiliselerin fresklerini onarmak üzere ortak bir program uygulamasını başlatmışlardır.

Ancak kent dokuları gittikçe artan bir ivme ile tahribata uğramaktadır. Tahribata uğramakta olan kent dokuları, turizm açısından sadece görülecek değil, yaşanılacak, yani turistik aktiviteye altlık oluşturacak alanlardır. Tarihi kent dokularının turizm amacıyla kullanılması, hem turistlerin beklentileri açısından en üst düzeyde bir sunum çeşitliliği yaratacak, hem de belki de daha önemlisi, bu yolla tarihi kent dokularının elden çıkması önlenecektir.

Bu noktada iki önemli sorunla karşı karşıya bulunmaktadır.

Birinci sorun, eski kent dokularının ihmal edilemeyecek ölçüde büyük parçalarının "afet bölgesi" ilan edilmiş olmasıdır. "Afet bölgesi" ilan edilen bu alanlardaki nüfus başka yerlere taşınmaktadır. Boşaltılan konut birimlerinde ise yaşam durmaktadır. Bu bölgelere yaklaşımın "afetten kaçmak" yerine "afetle savaşmak" yönünde olması halinde yaşam devam edecektir. Afeti oluşturan nedenleri belirli önlemlerle ortadan kaldırmak mümkündür. Afet kaya düşmeleri, mağara çökmeleri ve kaymalardan oluşmaktadır. Kaya traşlaması, kopma durumunda olan kayaların yok edilmesi, çatlakların bulonlanması ve mağaraların doldurulması gibi önlemlerin yanısıra özellikle yöresel taşın yıpranmasını önlemek ve sağlamlaştırmak yönünde yapılacak bilimsel çalışmalar afet nedenlerini, konutların terk edilmesini önleyecektir.

Oysa 7269/1051 sayılı Afetler Kanunu'nun 13. maddesi ç fıkrasında ".... İmar ve İskan Bakanlığı'nca afete karşı arazide gerekli tedbirlerin alınması, tehlikeye maruz yapıların yıkılması ve topluluğun başka yere taşınmasından daha ekonomik görülürse, bu tedbirlerin alınması için lüzumlu ödenek 33. maddede yazılı fondan ödenir..." denmektedir. Konuya salt maliyet tablosu açısından bakıldığından ülkemizin turizmi için önemi çok yüksek ve ekonomik değer kazandırabilecek stoklar kaderiyle başbaşa bırakılmaktadır. Bu stokların kültürümüze ve turizmimize kazandırılması için afet nedenlerini ortadan kaldıracak tedavileri uygulamak zorunludur.

Eski dokunun turizm amaçlı kullanımında aşılması gereken ikinci darboğaz ise organizasyonel sorunlardır.

Bu büyük ölçüde eski yapıların mülkiyetinde kaynaklanmaktadır. Belirli bir aktivite yoğunluğu elde etmeyi isteyeceğimiz büyüklükte derli toplu bir alanda, arsa ve bina mülkiyetinin çok parçalı olması nedeniye birçok kişiyle karşı karşıya geleceğiz. Bu mülk sahiplerinin, mülkiyetleri değeri oranında ortaklık payı ile girişime katılmaları, mülklerini kiralamaları veya satmaları yönünde ikna edilmesi gerekecektir.

Bölgede yaşayan yerli halkıda turizmden gelir elde etmeye götürecek bu uygulama, sınırları esnek olabilecek ve gerektiğinde seçilmiş bölge içindeki bütün yapıları içermeyecek kapsamda da olabilir.

Böyle bir projenin ana amacı tüm eski dokunun konaklama amacıyla kullanılması değildir. İstem halinde konut sahiplerinin sadece konutlarının bir bölümüyle katılabileceği projede genel aktivite yapısı içinde bazı kent parçaları tamamen konaklama tesisi bazında ele alınabileceği gibi, bazı parçaları da yeme-içme, alışveriş, eğlence, sergi, el sanatları atölyeleri gibi, çekim merkezleri olarak düzenlenebilecektir. Böylece konaklama ve tüm turistik donanımlar bir arada bütünlük içinde olacaktır. Özellikle, tek yapı olarak ele alınmış olsalarda Ürgüp'te diskotek olmuş kaya oyma ahırlar, modern lokantaya dönüştürülmüş samanlıklar bu tür uygulamaların kentsel alanlarda koruma ve kullanma yönünde ne derece önemli katılımlar sağladığının örnekleridir.

Projenin asıl kapsamı konut-pansiyon kullanımını ön plana çıkarmaktadır. Bu kapsamda yerel halka turizm pastasından pay kapma olanağı sağlanmaktadır. Bu uygulama kültürel etkileşimi de gündeme getirecektir. Anket sonuçlarına göre saptanmış yerel halkın yaşam şeklini ve kültürünü de öğrenmeye yönelik turist beklentisi; yerel halkın da, turistlerin kültürel birikimiyle tanışması gerçekleşebilecektir.

Günümüzde Kapadokya'daki iki ile üç gece arasında değişen konaklama süresini daha da artırabilmek, Kapadokya'yı turiste daha yoğun ve üst düzeyde sunabilmekle olasıdır. Bu gün bir yerde konaklamak ve araçla oradan oraya koşuşturmakla geçen turizm süresi hem gelen turisti yormakta, hem de gerek kültürel etkileşim, gerekse ekonomik girdi açısından bekleneni verememektedir. Gerçekleşecek projenin gerekli donatıları içermesi ve havuzla giderilebilecek su-güneşlenme eylemini de kapsamaması durumunda kalış süresi uzayacak, yukarıda saydığımız kültürel etkileşim yani turistin yerel halkla tanışıklığı, ekonomik girdi oranının artışı ve bu artışın yerel halka da yansması gerçekleşecektir.

Proje, günümüzde tarım ağırlıklı olan ekonomik eylem dolayısıyla kırsalın hiçbir üretkenliği olmayan yerel halka turizme yönelik bir üretim alanında eylemsel girişimde bulunmayı da içermektedir. Önerilen proje Göreme dışında, parça parça ele alınabilecek Mustafapaşa, Avanos, Ürgüp, Ortahisar ve Uçhisar gibi turistik merkezleri içerecek şekilde yaygınlaştırılabilir. El sanatlarında uzmanlaşma konusunda Avanos çanak-çöm-

lek atölyeleriyle güzel bir örnektir. Turisler bu atölyelerde çamur yoğurarak, içki içerek, oturup dinlenerek alış veriş yapmaktalar, böylece de turistik eylem zenginleşmektedir. Belirlenecek mermerden turistik eşya yapma, halı ve kilim dokuma, bezden oyuncak yapma, bakır ağırlıklı metalik hediyelik eşya yapma alanlarında belli merkezlerin uzmanlaşması yönünde özendirici önlemler alınmalıdır.

Organizasyon kapsamında oluşturulacak yönetim birimi gerekli tüm konularda düzenleyici işlev üstlenecektir. Böylece gelen turistin kolundan tutup kapabilmek yönünde süregelen mücadele de daha saygın bir şekle bürünecektir.

Karşılaşılacak en önemli sorunlardan birisi de parasal sorundur. Kentsel alanları kazanmayı ve gelecek nesillere iletmeyi amaçlayan böyle bir proje için geneldeki turizm kredileri dışında uygun koşullarda parasal kaynak bulmak ve onu verimli bir şekilde kullanmak öncelikle hükümet eliyle çözülmesi gereken bir sorundur.

Kentsel alanların dışında kalan alanlarda, ya da yerleşme birimlerinin gelişme alanlarında ki yapılaşmayı bir üst örgüt olarak bütüncül bir şekilde planlamada ve denetlemede yeni çıkarılan Özel Koruma Bölgeleri Yasası kapsamına Kapadokya'yı da almak yararlı olacaktır. Konuyu yerel yönetimlere bırakmak, tek kişinin isteği doğrultusunda alınabilen kararlarla dokunun tahrip olmasını mümkün kılmaktadır. Ortahisar'da yapımı gerçekleşmiş olan bir otel projesinin gelişimi, 21.7. 1983 tarihli 2863 nolu Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yasasına göre oluşturulmuş Taşınmaz Kültür Ve Tabiat Varlıkları Bölge Kululunun çalışma şeklinin denetim için yeterli olmadığını göstermiştir. Alınan tüm kararlara rağmen yedi katlı bir turistik otel kısa süre önce yapımı tamamlanarak faaliyete geçmiştir. Pansiyon dışı turistik tesisler bölgede şüphesiz talep doğrultusunda bulunmalıdır. Ancak bu yapıların belirlenen ve planlanan amaçlar doğrultusunda yapılması gerekmektedir. Koruma alanı organizasyonu bu konudaki denetim işlevini de yerine getirebilir.

4. Yeni yapılaşmada aranan geleneksel dokuya uygun özellikler korunmalı, malzeme, renk, dolgu-çatı, duvarlar ve diğer yapısal özellikler dikkatle belirlenmelidir.

5. Yeni gelişen alanlarda da gereken altyapının çevreye uyumlu olarak yapılması gereklidir.

Yerleşme Dışı Alanlar-Çevre

1. Bölgede sanayi tesisi kesinlikle yer almamalıdır.

5.2. ÖNERİLER

Kapadokya bölgesinde bir kısmı tez kapsamında ayrıntılı şekilde ele alınmış bazı önlemlerin alınması bölgenin korunmasında etmen olacaktır.

Eski Doku Bütünlüğü

1. Yöreye özgü afet-kaya düşmesi sorunlarının önlemleri araştırılarak acilen bulunmalı ve konutların terk edilmesinin önüne geçilmelidir.

2. Teknik alt yapı üst düzeyde gerçekleştirilmelidir. Kent içinde veya dışında elektrik, haberleşme hatları yer altına alınmalıdır. Özellikle eski doku içinde yol kaplama malzemelerinin seçiminde dikkatli olunmalıdır.

3. Büyük kentlerle kültürel alışveriş, TV ve turizm etkisiyle oluşan etkileşim sonucu ortaya çıkan beğeni değişikliklerinin yöredeki yansımalarının kontrolü ve yönlendirilmesi yapılmalıdır.

4. Bozulmaya veya yok olmaya yüz tutan ve çekiciliği olan doku bütünlüklerinin devamlılığını sürdürmesi için uygun fonksiyonlar getirilmelidir.

Diğer Kentsel Alanlar

1. Kaçak yapılaşma önlenmelidir.

2. Nüfus ve gelir artışı, afetler ve beğeni değişmesi sonucu oluşan yeni mahallelerde yerleşme dokusunun yöresel özelliklere uyumlu biçimde gelişmesi sağlanmalıdır.

3. Aynı yaklaşımı kültür, eğitim, sağlık, haberleşme, yönetim gibi fonksiyonları karşılamak için yapılan yapıları oluşturururken de izlemeliyiz.

4. Yeni yapılaşmada aranan geleneksel dokuya uyum özellikleri konum, malzeme, renk, doluluk-boşluk oranlarını da içermelidir.

5. Yeni gelişme alanlarında da gereken altyapının çevreye uyumlu olarak yapılması gereklidir.

Yerleşme Dışı Alanlar-Çevre

1. Bölgede sanayi tesisi kesinlikle yer almamalıdır.
2. Kaya oyma mekanlar özellikle narenciye depolamasında har-cama gerektirmeden uygun ortama sahiptir. Bu uygulamanın yaygınlaştırılması ekonomik açıdan fayda sağlayacaktır.
3. Bölgede doğal ve tarihsel değerlerin algılanmasının artırılması için uygun nitelikler gösteren vadi tabanlarının rekreasyon kullanışları için düzenlenmesi, ulaşımда güzergahların yapılacak yeni yollarla netleştirilmesi, tarihi alanların tesbiti ve düzenlenmesi, ses-ışık düzenlemelerinin yörenin tümü ele alınarak belli bir öncelik sırası içinde belirlenmesi, manzara terasları , seyir kahveleri ve yol kenarı parklarının düzenlenmesi gerekir.
4. Görüntü bütünlüğünü bozan alt ve üst yapı elamanları tespit edilmeli, yeni yapılacakların denetim düzeni belirlenmeli, eskilerin zaman içinde kaldırılması için girişimde bulunulmalıdır. (Motel-kamping, fabrika, enerji nakil hattı, haberleşme hatları, su deposu, reklam panoları, v.b.)
5. Kapadokya bölgesini tümüyle içeren genel bir plan hazırlanmalı ve bu plan tüm alt ve üst yapı elamanlarını içermelidir. Uygulama imar planları bu ana plana uygun olarak parçalı olabilir.

Yöre Halkı İle Turizmin Bütünleşmesi

1. Yörede sermayenin turizme yönlendirilmesi için eğitsel faaliyetler başlatılmalıdır.
2. Yerel halkın pansiyonculuk ve küçük çapta olsada turistik işletmeler gerçekleştirmesi için parasal destek sağlanmalıdır.
3. Valiliğin devam eden rehberlik ve tercümanlık kursları yaygınlaştırılmalı ve turizm sektöründe eğitim görmemiş kişilerin çalışmasının önlenmesi için kapsamının genişletilmesi yararlı olacaktır.
4. El sanatları, şarapçılık, v.b. turizm sektörü ile birlikte yürüyen yan sektörlerde yatırım teşvikleri getirilmelidir.

EKLERİ

1

2

EK-1

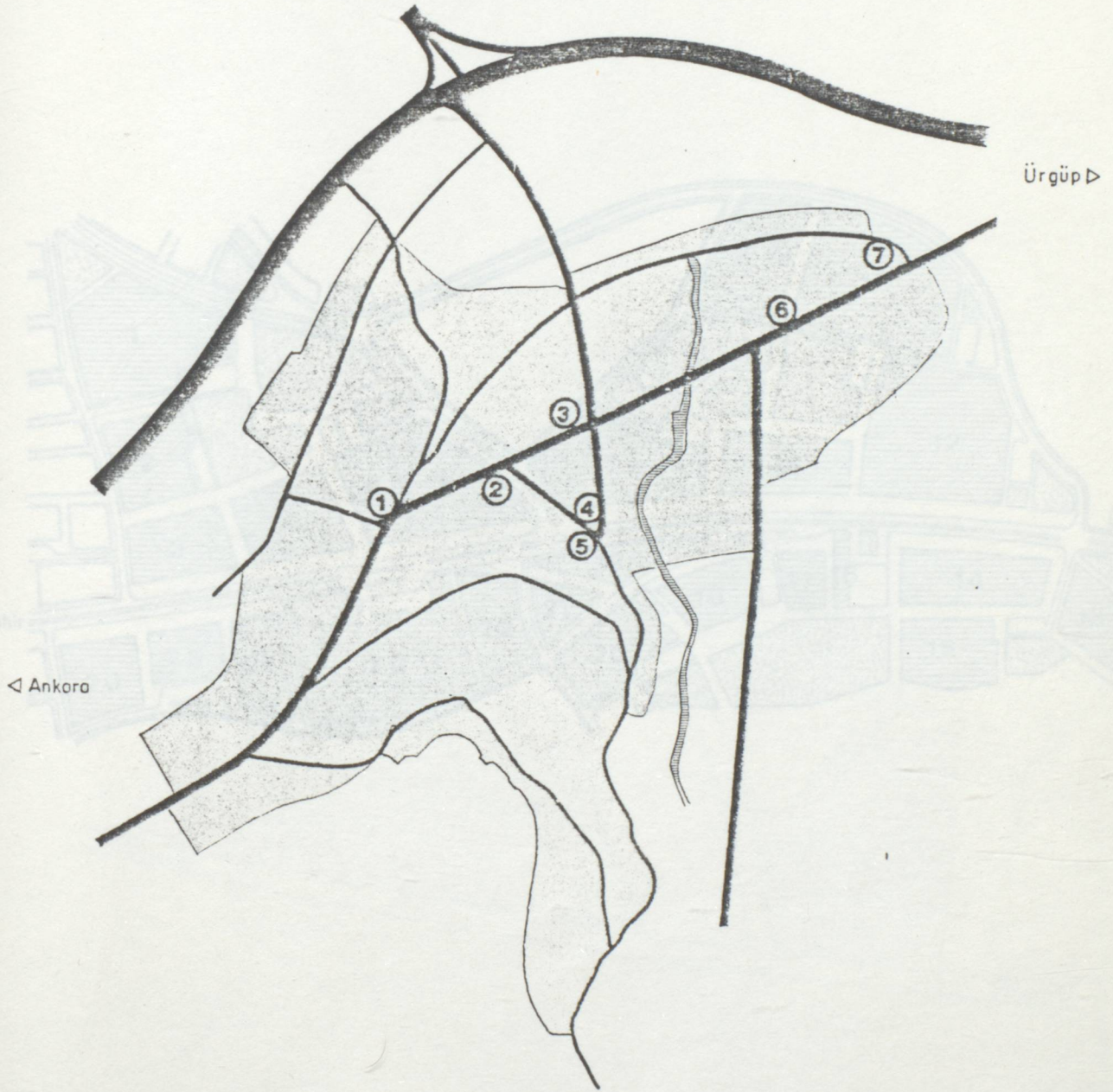
KAPADOKYA BÖLGESİ TURİZM
YATIRIM ALANLARI

Kaynak: Turizm Bankası A.Ş. 1.6.1986

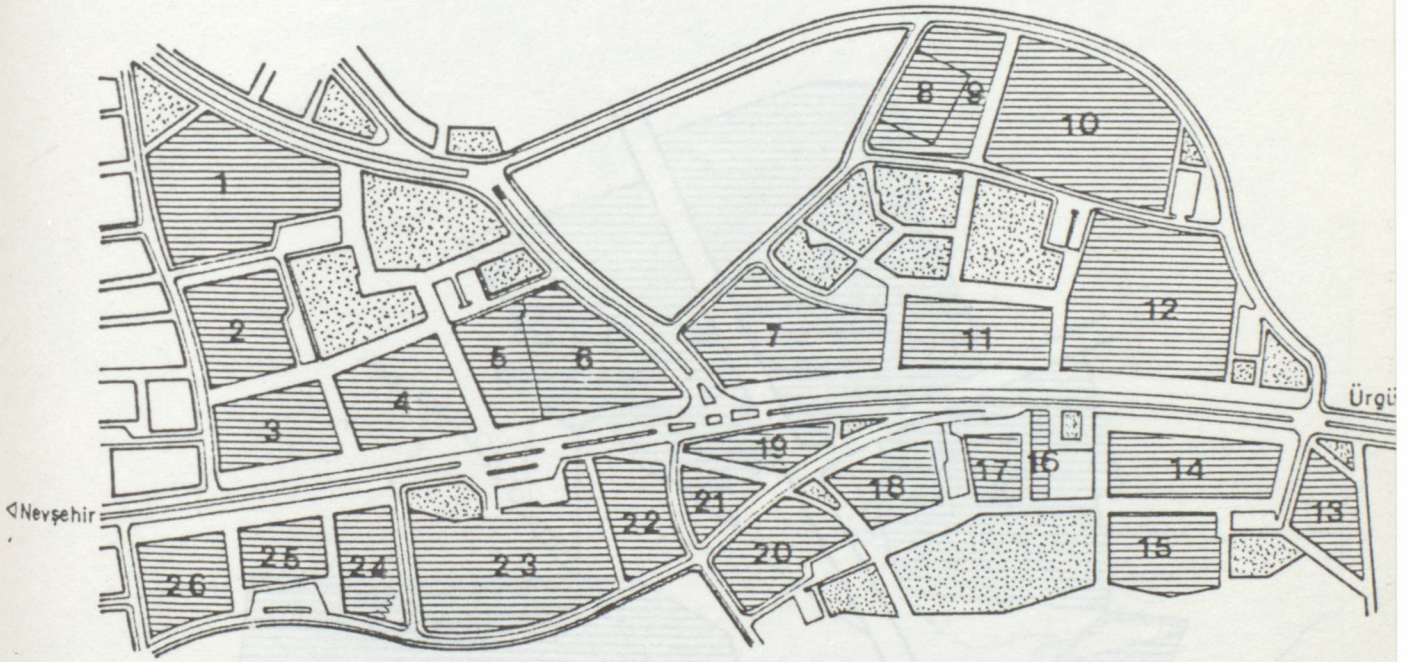
NEVŞEHİR TURİZM YATIRIM ALANLARI

1

2

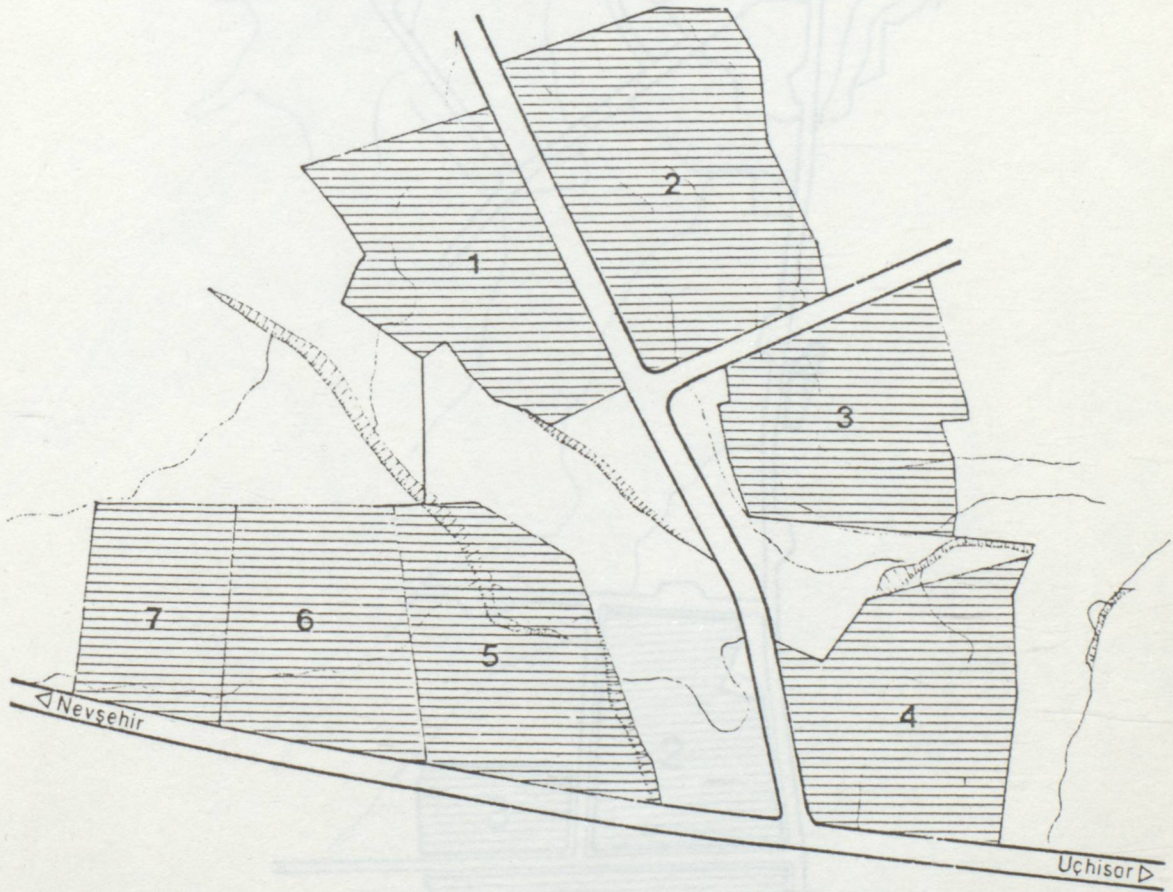
2

DOĞU NEVŞEHİR TURİZM YATIRIM ALANLARI

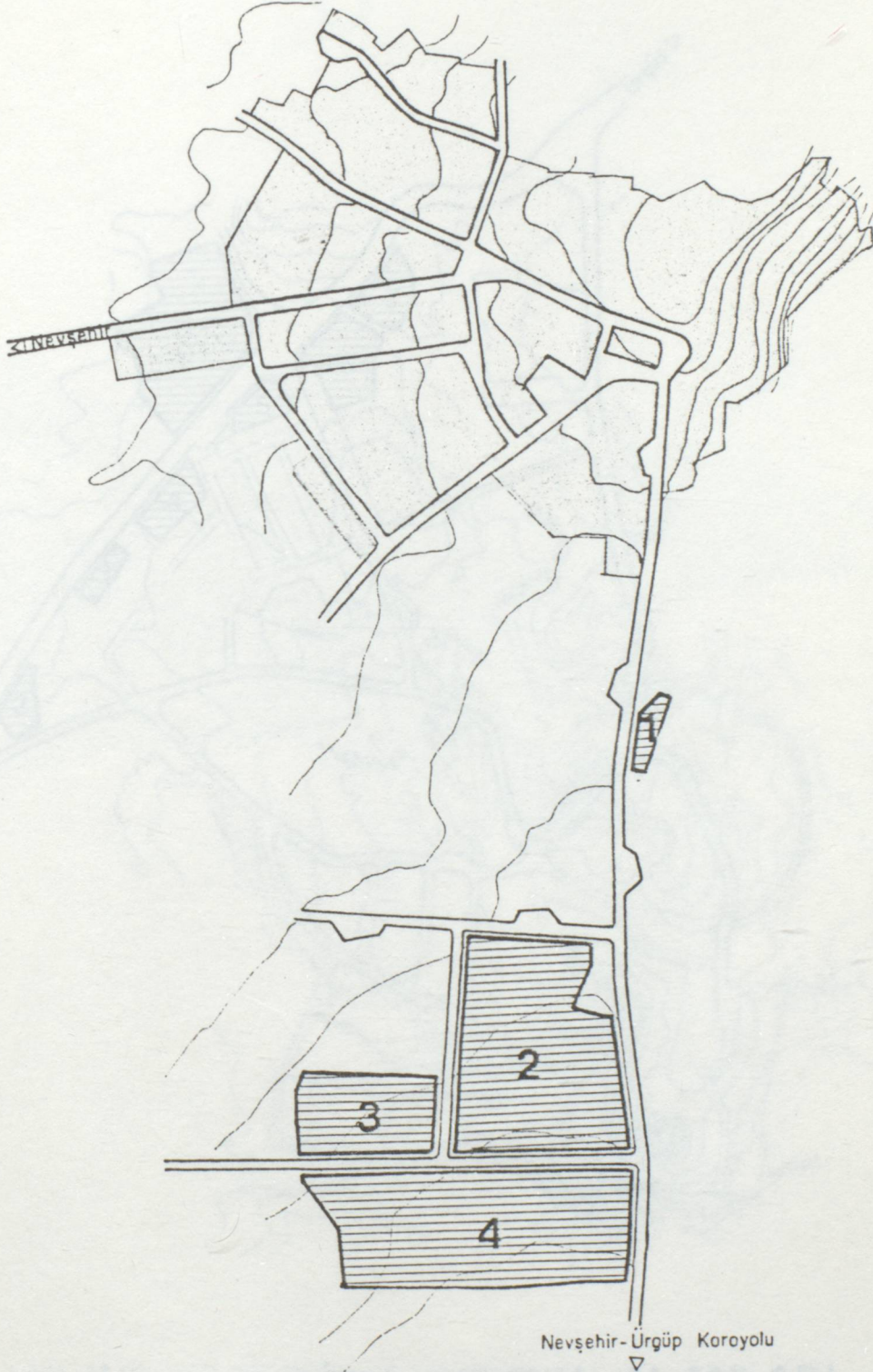
BATI - UÇISAR TURİZM YATIRIM ALANLARI

3

BATI UÇHISAR TURİZM YATIRIM ALANLARI

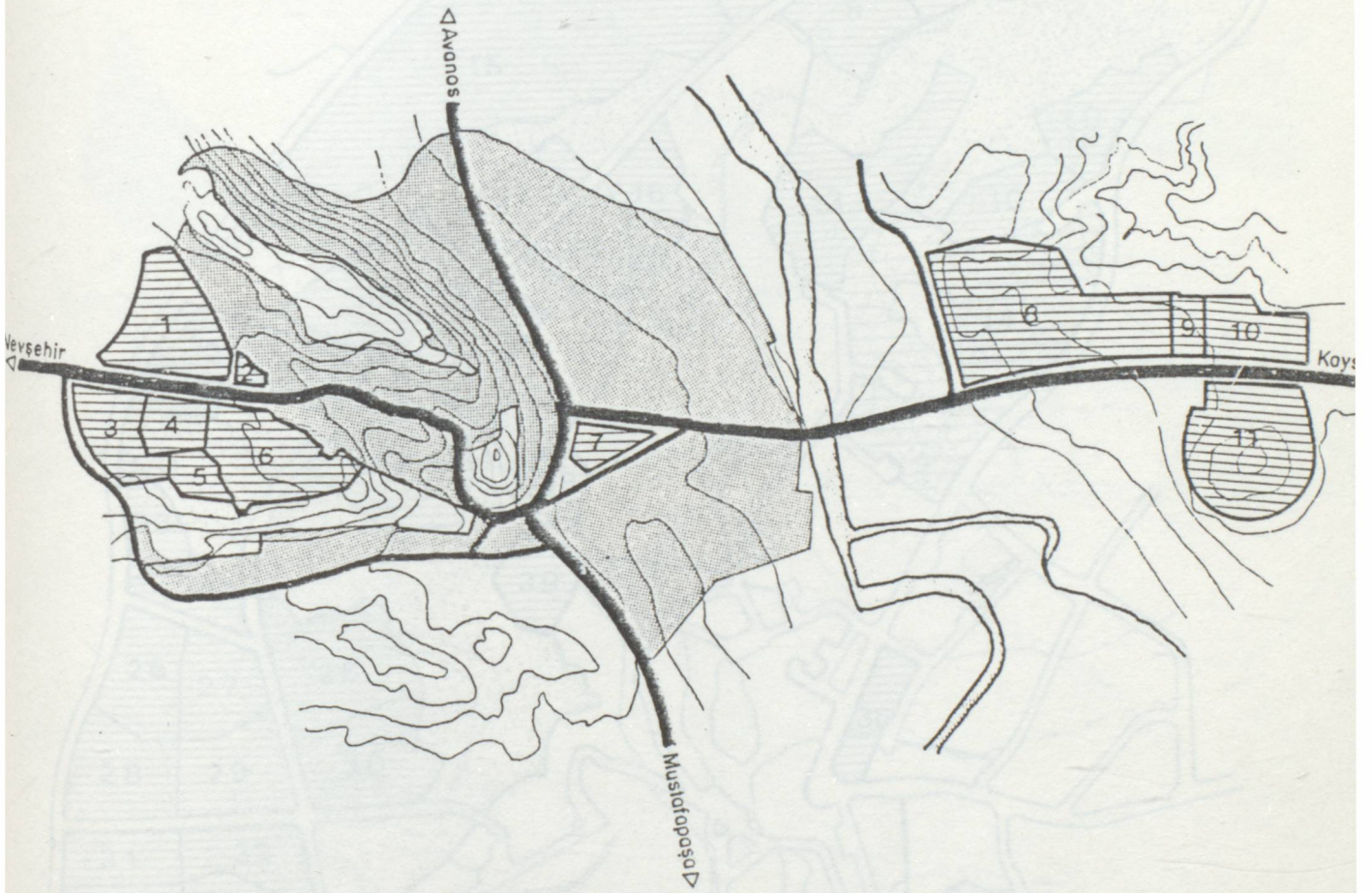
4

ORTAHIŞAR TURİZM YATIRIM ALANLARI
UÇHIŞAR TURİZM YATIRIM ALANLARI

5

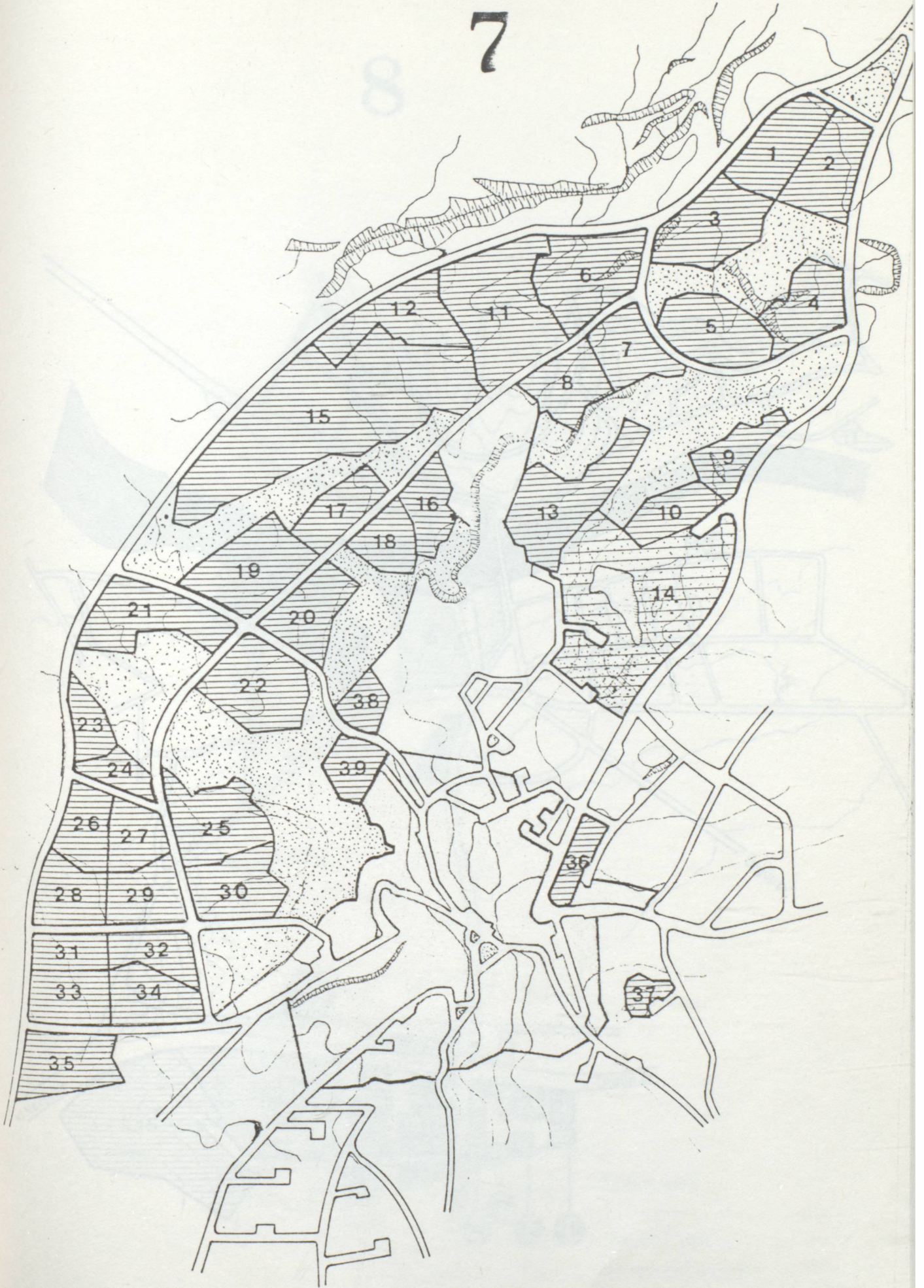

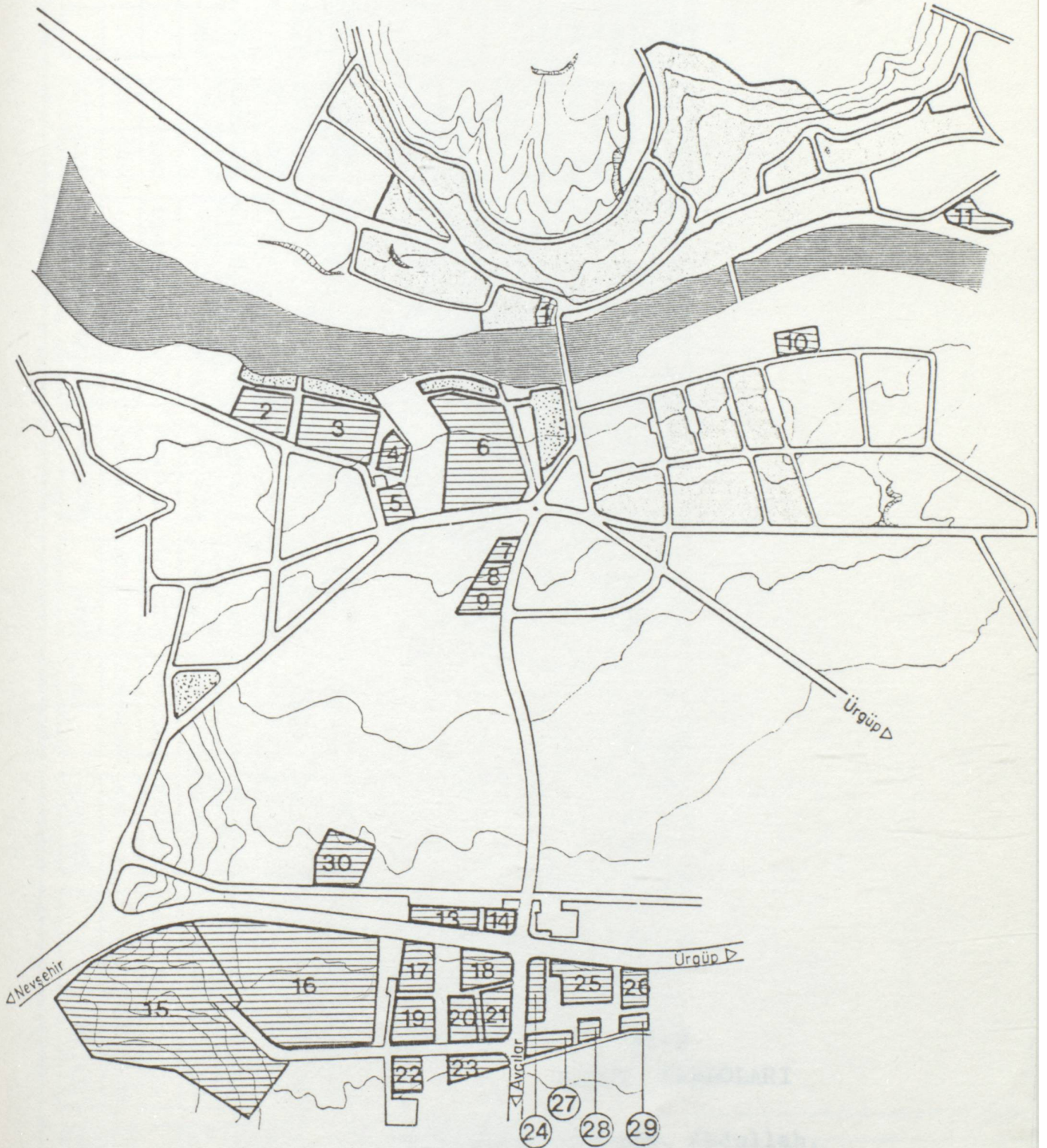
ORTAHİSAR TURİZM YATIRIM ALANLARI

ÜRGÜP TURİZM YATIRIM ALANLARI

7

KAYNAK YEREL KONUTLARINDA									
KAYNAK	YEREL	KONUT	LARINDA						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
101	102	103	104	105	106	107	108	109	110
111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130
131	132	133	134	135	136	137	138	139	140
141	142	143	144	145	146	147	148	149	150
151	152	153	154	155	156	157	158	159	160
161	162	163	164	165	166	167	168	169	170
171	172	173	174	175	176	177	178	179	180
181	182	183	184	185	186	187	188	189	190
191	192	193	194	195	196	197	198	199	200
201	202	203	204	205	206	207	208	209	210
211	212	213	214	215	216	217	218	219	220
221	222	223	224	225	226	227	228	229	230
231	232	233	234	235	236	237	238	239	240
241	242	243	244	245	246	247	248	249	250
251	252	253	254	255	256	257	258	259	260
261	262	263	264	265	266	267	268	269	270
271	272	273	274	275	276	277	278	279	280
281	282	283	284	285	286	287	288	289	290
291	292	293	294	295	296	297	298	299	300
301	302	303	304	305	306	307	308	309	310
311	312	313	314	315	316	317	318	319	320
321	322	323	324	325	326	327	328	329	330
331	332	333	334	335	336	337	338	339	340
341	342	343	344	345	346	347	348	349	350
351	352	353	354	355	356	357	358	359	360
361	362	363	364	365	366	367	368	369	370
371	372	373	374	375	376	377	378	379	380
381	382	383	384	385	386	387	388	389	390
391	392	393	394	395	396	397	398	399	400
401	402	403	404	405	406	407	408	409	410
411	412	413	414	415	416	417	418	419	420
421	422	423	424	425	426	427	428	429	430
431	432	433	434	435	436	437	438	439	440
441	442	443	444	445	446	447	448	449	450
451	452	453	454	455	456	457	458	459	460
461	462	463	464	465	466	467	468	469	470
471	472	473	474	475	476	477	478	479	480
481	482	483	484	485	486	487	488	489	490
491	492	493	494	495	496	497	498	499	500
501	502	503	504	505	506	507	508	509	510
511	512	513	514	515	516	517	518	519	520
521	522	523	524	525	526	527	528	529	530
531	532	533	534	535	536	537	538	539	540
541	542	543	544	545	546	547	548	549	550
551	552	553	554	555	556	557	558	559	560
561	562	563	564	565	566	567	568	569	570
571	572	573	574	575	576	577	578	579	580
581	582	583	584	585	586	587	588	589	590
591	592	593	594	595	596	597	598	599	600
601	602	603	604	605	606	607	608	609	610
611	612	613	614	615	616	617	618	619	620
621	622	623	624	625	626	627	628	629	630
631	632	633	634	635	636	637	638	639	640
641	642	643	644	645	646	647	648	649	650
651	652	653	654	655	656	657	658	659	660
661	662	663	664	665	666	667	668	669	670
671	672	673	674	675	676	677	678	679	680
681	682	683	684	685	686	687	688	689	690
691	692	693	694	695	696	697	698	699	700
701	702	703	704	705	706	707	708	709	710
711	712	713	714	715	716	717	718	719	720
721	722	723	724	725	726	727	728	729	730
731	732	733	734	735	736	737	738	739	740
741	742	743	744	745	746	747	748	749	750
751	752	753	754	755	756	757	758	759	760
761	762	763	764	765	766	767	768	769	770
771	772	773	774	775	776	777	778	779	780
781	782	783	784	785	786	787	788	789	790
791	792	793	794	795	796	797	798	799	800
801	802	803	804	805	806	807	808	809	810
811	812	813	814	815	816	817	818	819	820
821	822	823	824	825	826	827	828	829	830
831	832	833	834	835	836	837	838	839	840
841	842	843	844	845	846	847	848	849	850
851	852	853	854	855	856	857	858	859	860
861	862	863	864	865	866	867	868	869	870
871	872	873	874	875	876	877	878	879	880
881	882	883	884	885	886	887	888	889	890
891	892	893	894	895	896	897	898	899	900
901	902	903	904	905	906	907	908	909	910
911	912	913	914	915	916	917	918	919	920
921	922	923	924	925	926	927	928	929	930
931	932	933	934	935	936	937	938	939	940
941	942	943	944	945	946	947	948	949	950
951	952	953	954	955	956	957	958	959	960
961	962	963	964	965	966	967	968	969	970
971	972	973	974	975	976	977	978	979	980
981	982	983	984	985	986	987	988	989	990
991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000

EK-2
KONUT TABLOLARI

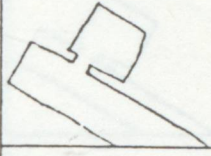
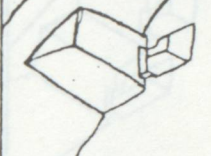
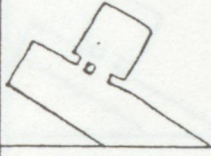
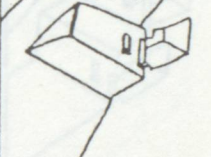
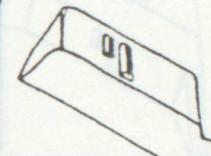
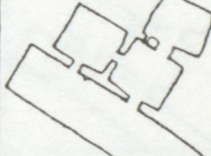
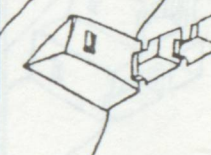
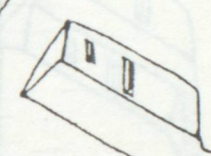
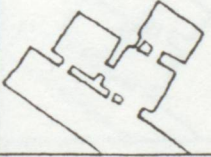
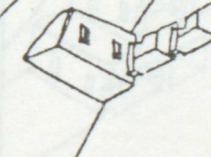
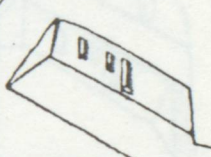
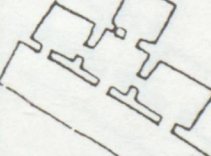
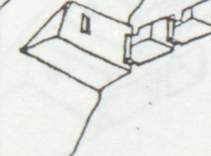
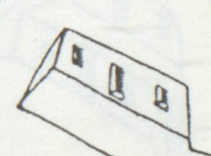
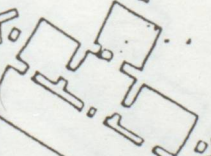
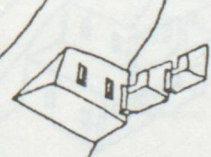
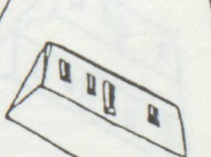
Kaynak: Erençin, Abdullah,
Kapadokya Yerel Konutlarında
Turizme Yönelik Yenileme Çalışma-
larına Bir Yaklaşım, 1979

KAYA OYMA KONUTLAR		
A.06 TİPİ	1	2
KAT	KAT	KAT
A11	A21	
A12	A22	
D11	D21	
D12	D22	
G11	G21	
G12	G22	

YAPI OYMA YAMA YAMA A.06 TİPİ		
A1 TİPİ	B1 TİPİ	C1 TİPİ
1 KAT	1 KAT	1 KAT
2 KAT	2 KAT	2 KAT
A11	B11	C11
A12	B12	C12
A13	B13	C13
A14	B14	C14
A15	B15	C15
		C16
D1 TİPİ	E1 M1 TİPİ	F1 TİPİ
1-2 KAT	1 KAT	1 KAT
2 KAT	2 KAT	2 KAT
D11	E11	F11
D12	E12	F12
D13	E13	F13
D14	E14	F14
D15	E15	F15
D16	E16	F16
G1 TİPİ	H1 TİPİ	I1 TİPİ
1 KAT	1 KAT	1 KAT
2 KAT	2 KAT	2 KAT
G11	H11	I11
G12	H12	I12
G13	H13	I13
G14	H14	I14
G15	H15	I15
G16	H16	I16
J1 TİPİ	K1 TİPİ	L1 TİPİ
1 KAT	1 KAT	1 KAT
2 KAT	2 KAT	2 KAT
J11	K11	L11
J12	K12	L12
J13	K13	L13
J14	K14	L14
J15	K15	L15
J16	K16	L16

YAPI OYMA YAMA YAMA A.06 TİPİ		
A2 TİPİ	B2 TİPİ	C2 TİPİ
1 KAT	1 KAT	1 KAT
2 KAT	2 KAT	2 KAT
A21	B21	C21
A22	B22	C22
A23	B23	C23
A24	B24	C24
A25	B25	C25
A26	B26	C26
D2 TİPİ	E2 M2 TİPİ	F2 TİPİ
1 KAT	1 KAT	1 KAT
2 KAT	2 KAT	2 KAT
D21	E21	F21
D22	E22	F22
D23	E23	F23
D24	E24	F24
D25	E25	F25
D26	E26	F26
G2 TİPİ	H2 TİPİ	I2 TİPİ
1 KAT	1 KAT	1 KAT
2 KAT	2 KAT	2 KAT
G21	H21	I21
G22	H22	I22
G23	H23	I23
G24	H24	I24
G25	H25	I25
G26	H26	I26
J2 TİPİ	K2 TİPİ	L2 TİPİ
1 KAT	1 KAT	1 KAT
2 KAT	2 KAT	2 KAT
J21	K21	L21
J22	K22	L22
J23	K23	L23
J24	K24	L24
J25	K25	L25
J26	K26	L26
M2 TİPİ	N2 TİPİ	O2 TİPİ
1 KAT	1 KAT	1 KAT
2 KAT	2 KAT	2 KAT
M21	N21	O21
M22	N22	O22
M23	N23	O23
M24	N24	O24
M25	N25	O25
M26	N26	O26

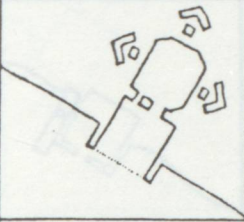
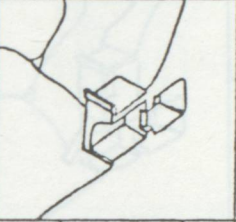
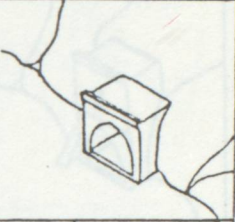
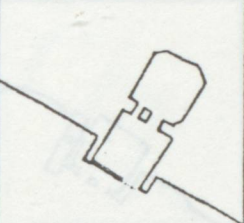
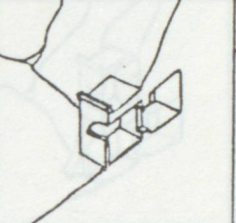
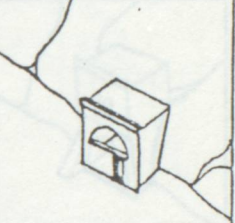
OYMA KONUT BİRİMLERİ:

A.D.G TİPİ TEK KATLI KONUTLAR					
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU		PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ	
OYMA KONUT BİRİMLERİ					
	A ¹¹				
	A ¹²				
	D ¹¹				
	D ¹²				
	G ¹¹				
	G ¹²				

A1 TIPI İKİ KATLI KONUTLAR			
PLAN	KESİT	GORÜNÜŞ	
			A121
			A122
			A123

ANA KONUT BİRİMİ TABLOSU

YARI OYMA, YİĞMA, YAMACA YASLI KONUTLAR

B1 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR		
PLAN	KESİT	GORUNUŞ
		
		

YARI OYMA, YIĞMA, YAMACA, YASLI KONUTLAR

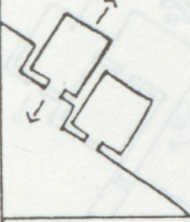
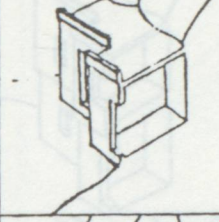
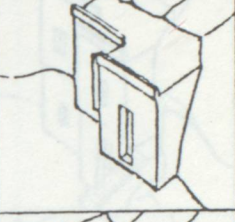
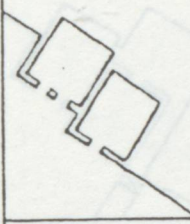
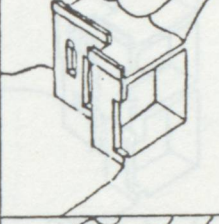
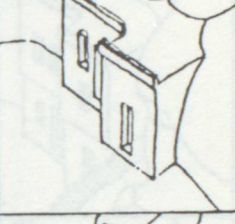
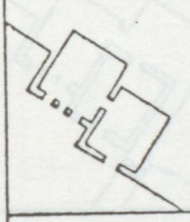
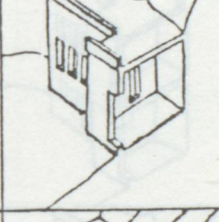
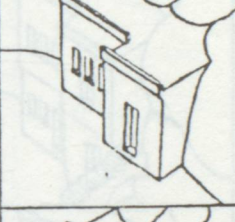
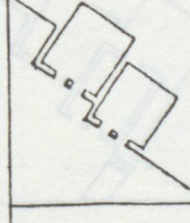
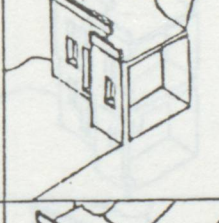
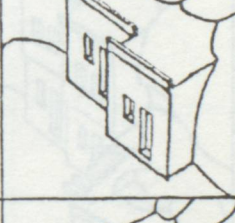
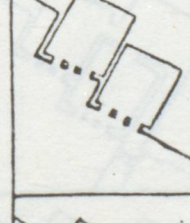
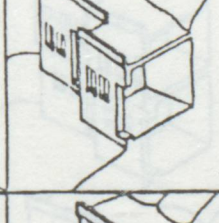
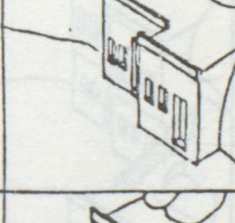
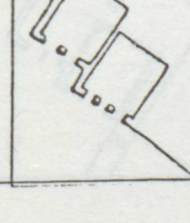
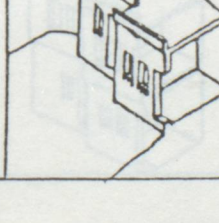
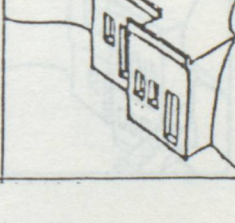
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU

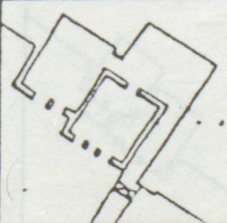
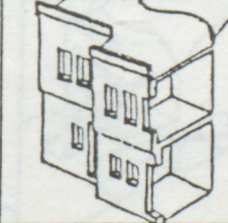
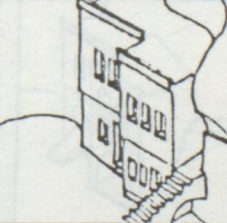
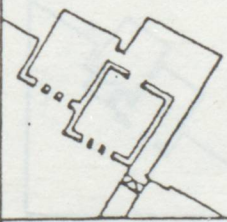
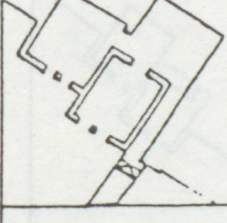
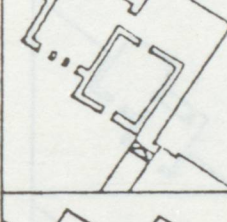
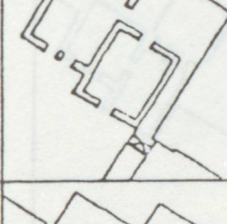
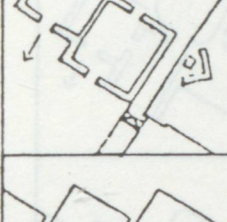
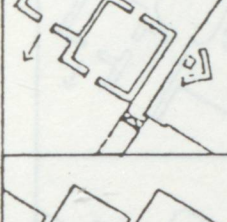
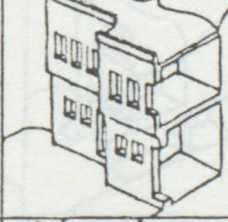
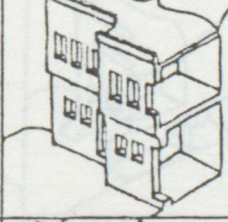
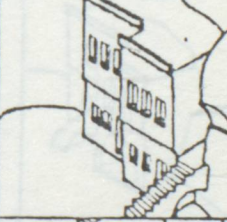
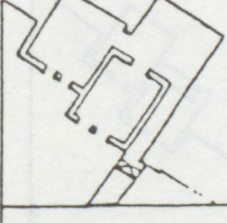
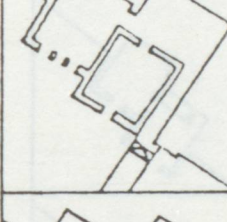
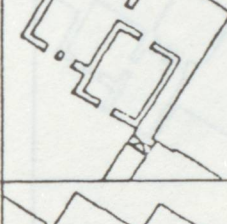
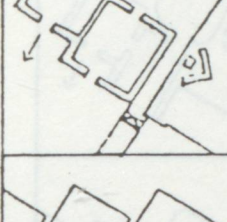
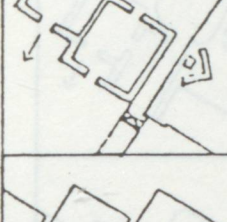
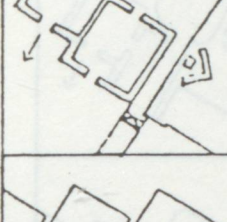
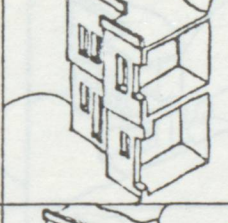
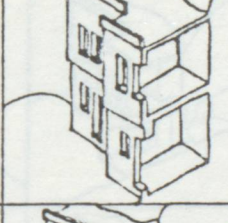
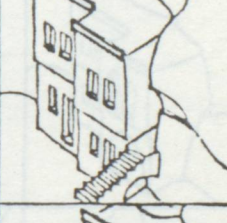
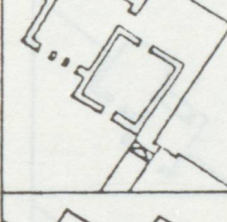
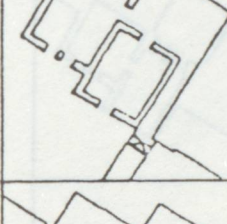
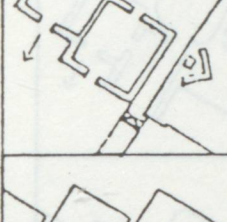
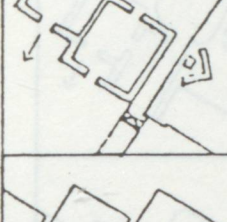
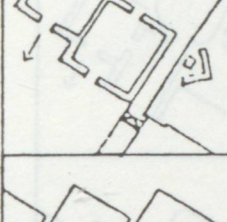
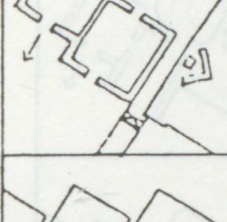
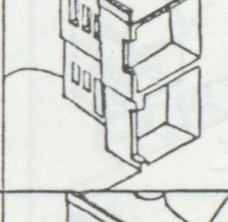
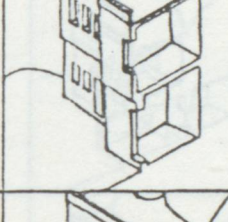
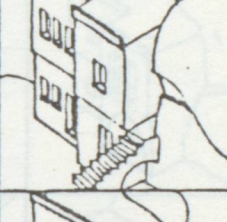
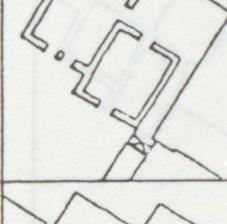
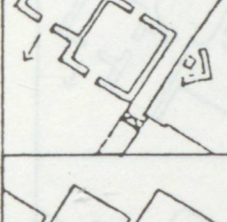
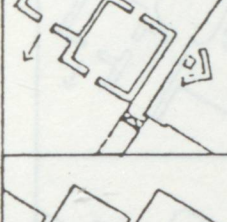
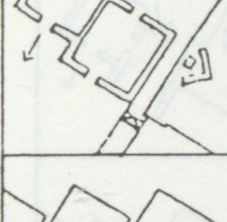
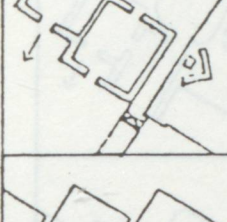
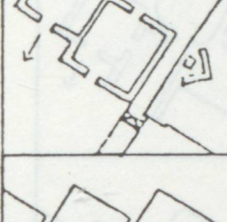
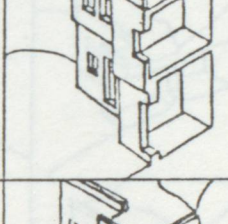
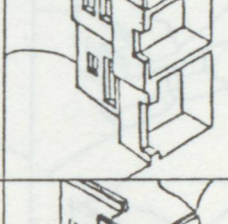
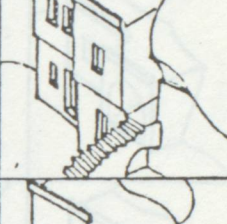
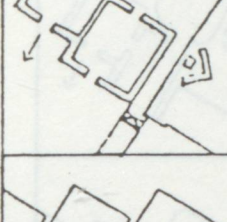
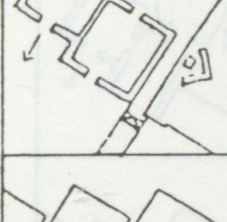
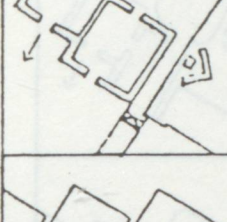
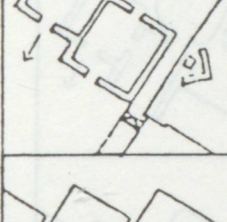
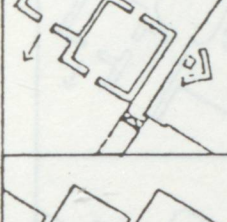
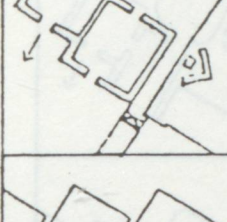
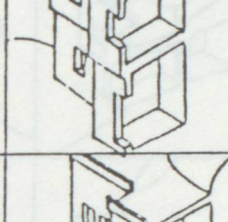
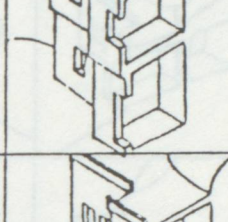
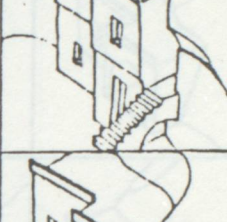
B₁₁₁B₁₁₂

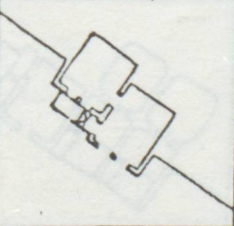
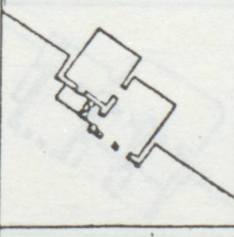
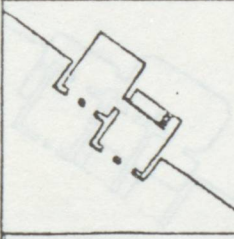
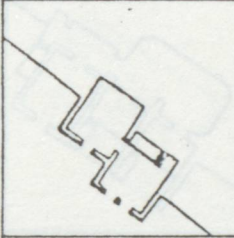
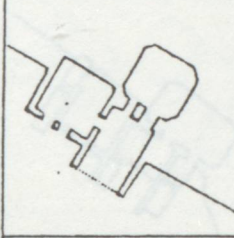
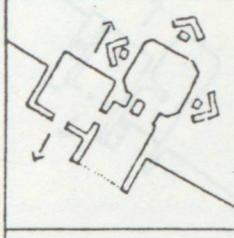
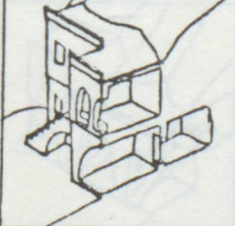
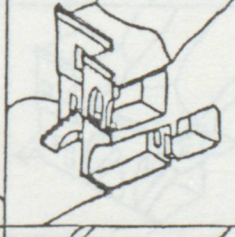
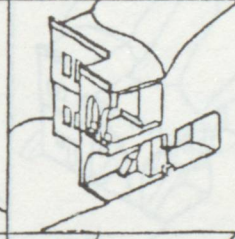
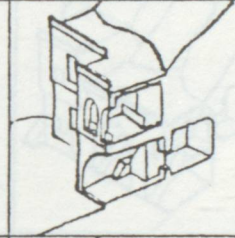
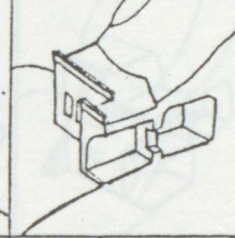
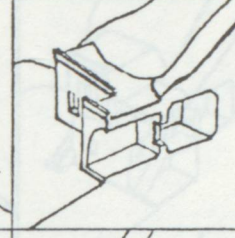
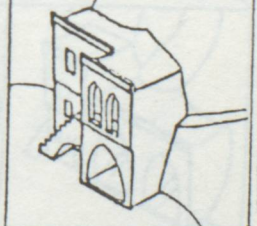
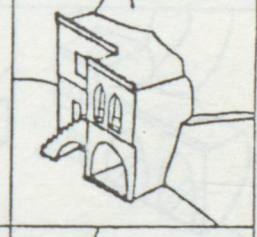
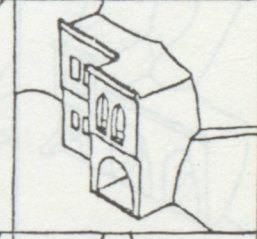
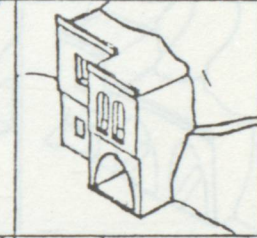
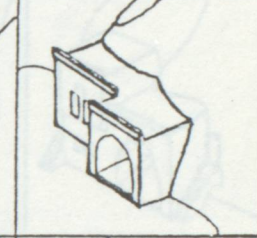
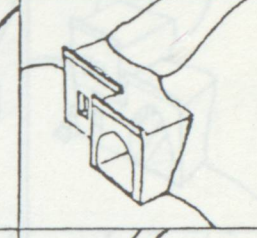
B1 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR			
PLAN	KESİT	GORUNUŞ	
			B121
			B122
			B123

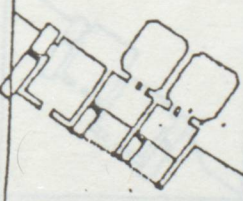
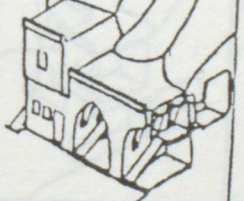
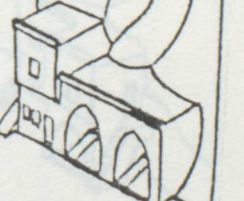
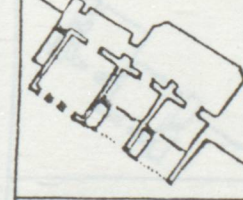
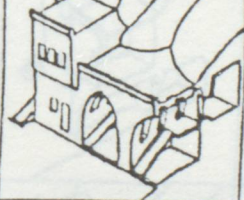
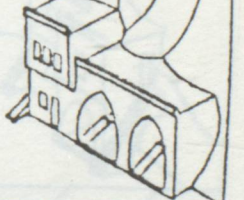
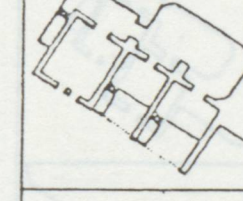
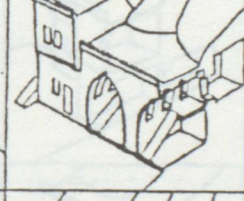
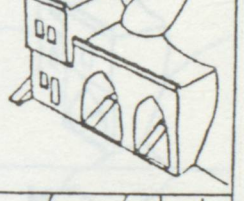
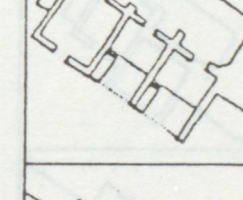
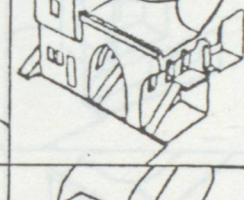
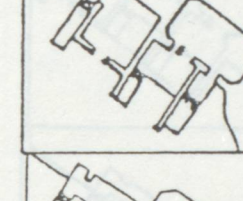
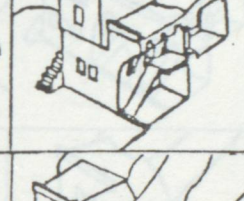
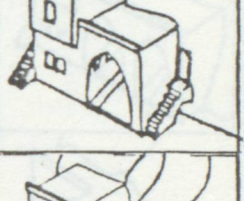
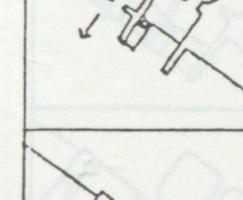
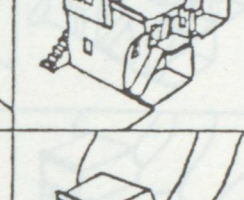
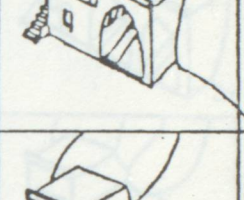
YATIRIMCI VEYA YATIRIMCI YAKINAKI YATIRIMCI

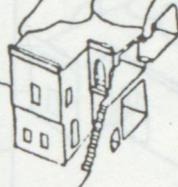
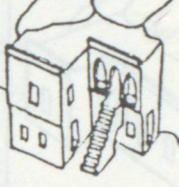
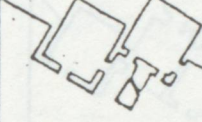
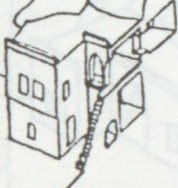
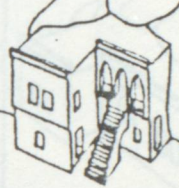
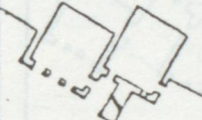
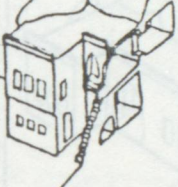
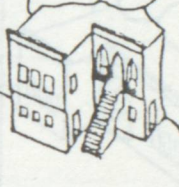
YATIRIMCI VEYA YATIRIMCI YAKINAKI YATIRIMCI

C1 TİPİ 1FK KATLI KONUTLAR					
		PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ	
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU YARI OYMA, YİĞMA, YAMAĞA YASLI KONUTLAR		C111			
		C112			
		C113			
		C114			
		C115			
		C116			

ANA KONUT BİRİM'ERİ TABLOSU						C1 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR		
YARI OYNA, YİĞME, YILPAÇA YASLI KONUTLAR						PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ
C126	C125	C124	C123	C122	C121			
								
								
								
								
								

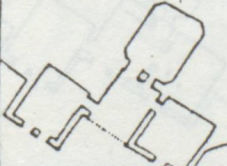
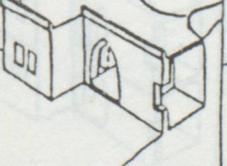
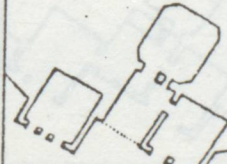
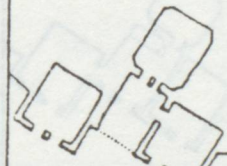
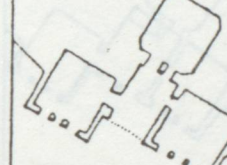
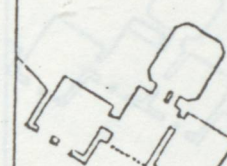
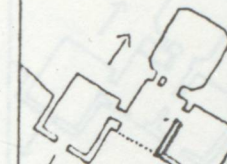
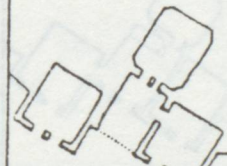
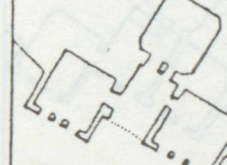
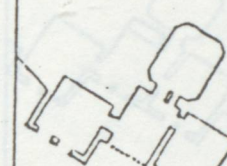
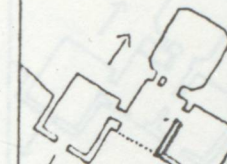
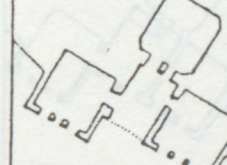
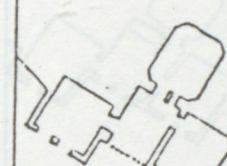
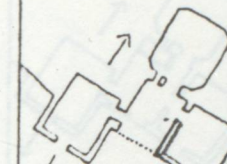
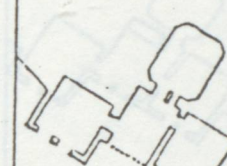
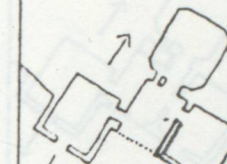
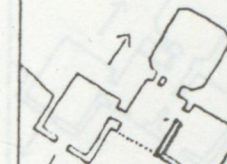
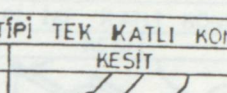
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU				Dİ TİPİ BİR VE İKİ KATLI KONUTLAR		
				PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ
D ₁₂₄	D ₁₂₃	D ₁₂₂	D ₁₂₁	D ₁₁₂	D ₁₁₁	
						
						
						

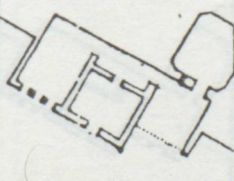
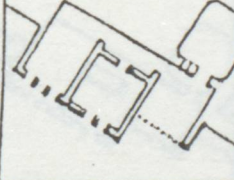
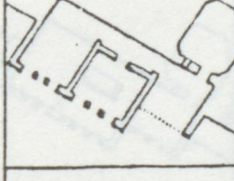
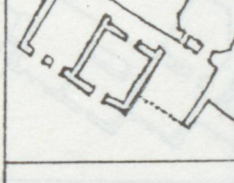
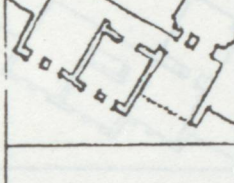
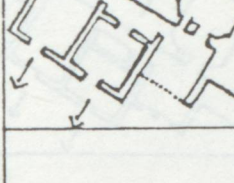
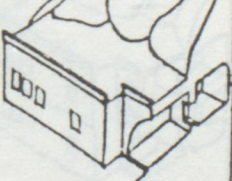
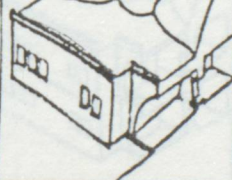
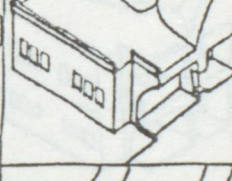
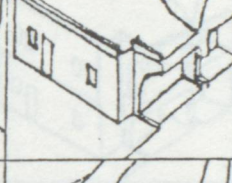
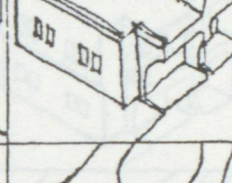
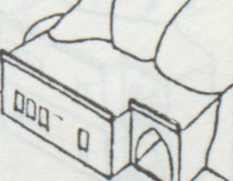
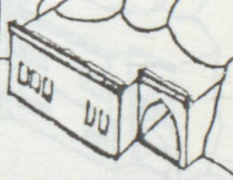
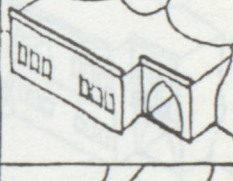
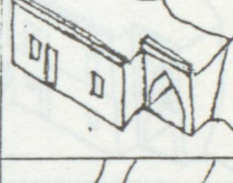
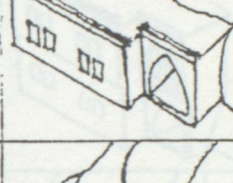
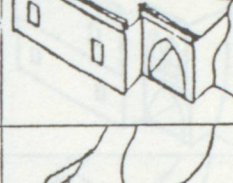
E1 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR				
		PLAN	KESİT	GÖRÜŞ
AVAL KÖŞÜT BİRİMLERİ TABLOSU	E 126			
	E 125			
	E 124			
	E 123			
	E 122			
	E 121			

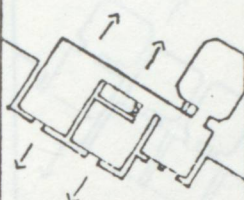
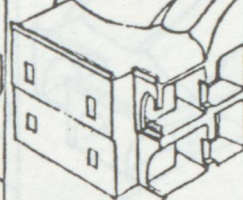
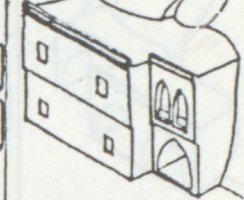
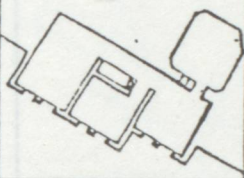
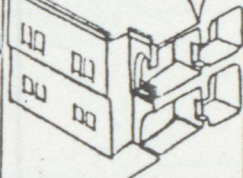
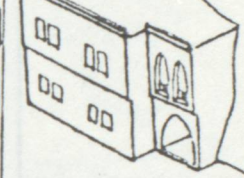
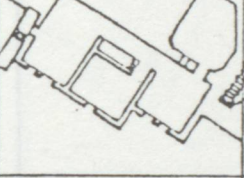
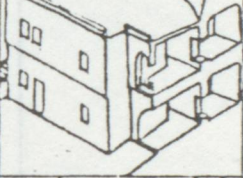
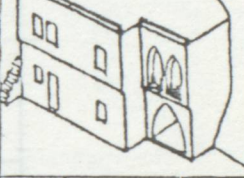
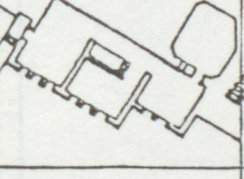
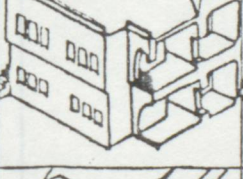
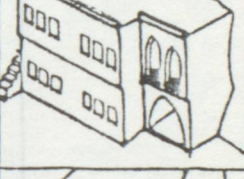
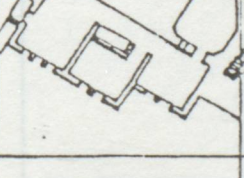
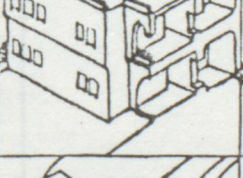
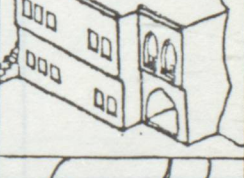
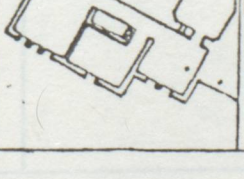
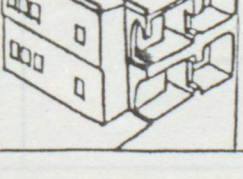
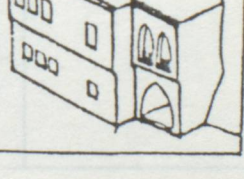
F1 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR			
PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ	
			F 121
			F 122
			F 123

YARİ DİMA, YİĞMA, YAMACA YAŞLI KONUTLAR

ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU

ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU						C TİPİ TEK KATLI KONUTLAR		
VARI OYMA, YİĞMA, YAMACA YASLI KONUTLAR						PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ
G116	G115	G114	G113	G112	G111			
								
								
								
								
								

ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU				H1 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR		
YARI OYMA YİĞMA YZMAÇA YASLI KONUTLAR				PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ
H ₁₁₆	H ₁₁₅	H ₁₁₄	H ₁₁₃	H ₁₁₂	H ₁₁₁	
						
						
						

H1 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR		
PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ
		
		
		
		
		
		

YARI DÖNME YİĞİMA, YAMAĞA YAŞLI KONUTLAR

ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU

H121

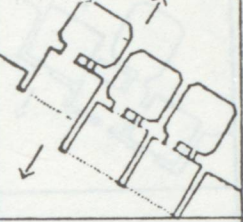
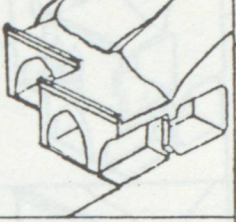
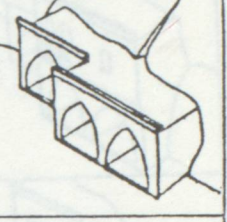
H122

H123

H124

H125

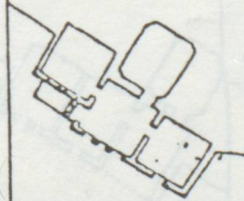
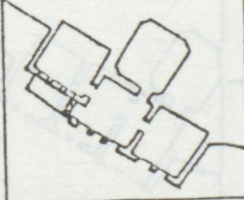
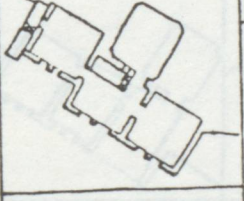
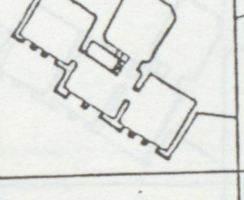
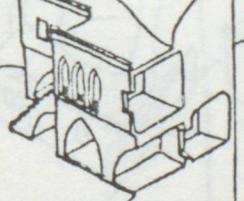
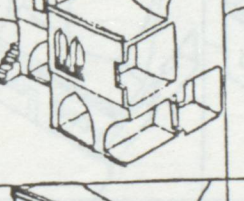
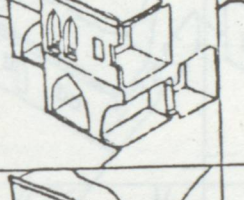
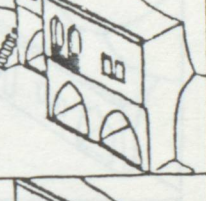
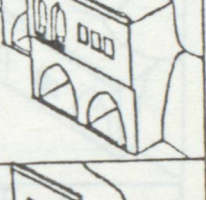
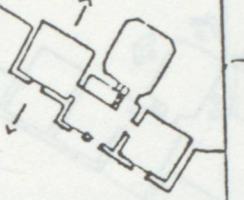
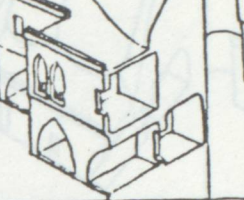
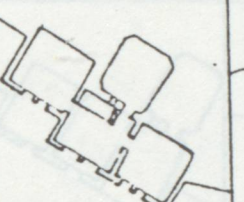
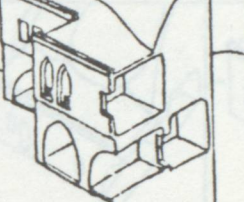
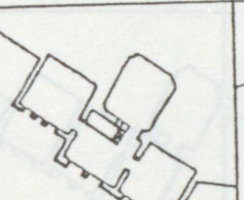
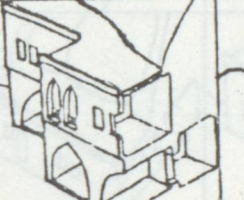
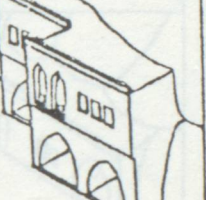
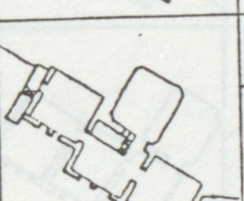
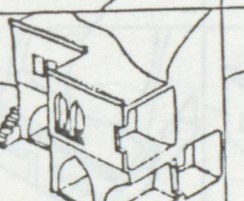
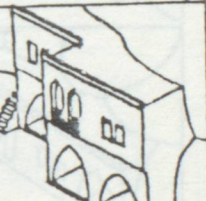
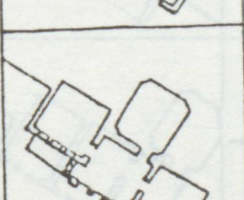
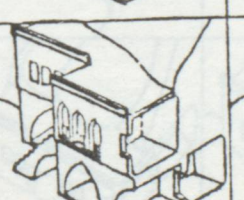
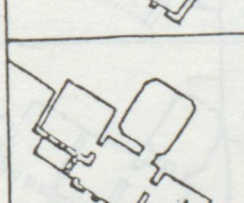
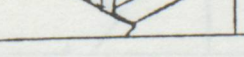
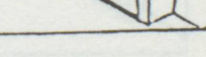
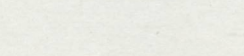
H126

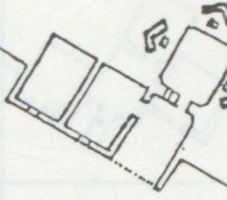
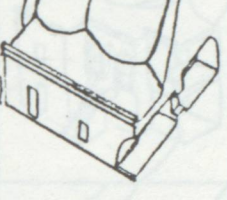
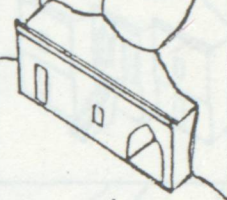
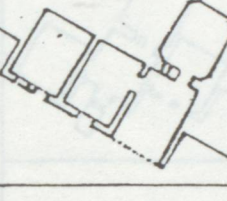
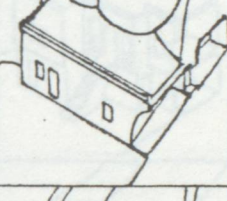
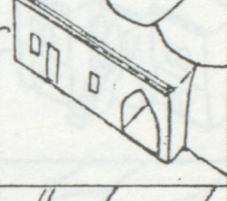
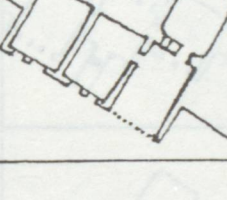
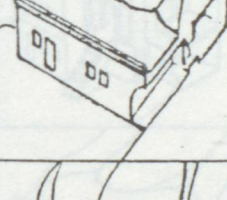
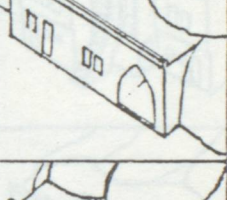
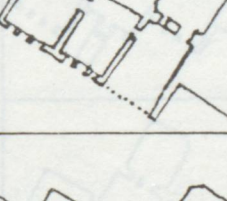
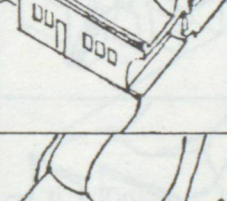
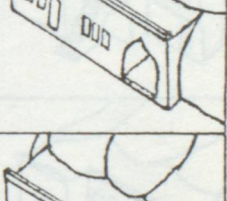
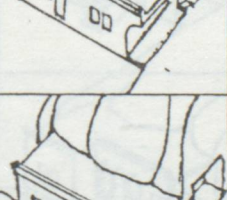
I1 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR		
PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ
		

YARI OYMA, YIGMA, YAMACA YASLI KONUTLAR

ANA KONUT BİRLİKLERİ TABLOSU

1m

11 TIPI İKİ KATLI KONUTLAR			
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU		YARI OYMA, YİĞMA, YAMACA YAŞLI KONUTLAR	
I126	I125	I124	I123
			
			
			
			
			
			
			
			
			

J1 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR		
PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ
		
		
		
		
		
		

VARİ OYMA, YİĞMA, YAMACA YASLI KONUTLAR

ANA KONUT BİRİMLERİ T2-BLOSU

J111

J112

J113

J114

J115

J116

L1 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR		
PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ

YARI OYMA, YİĞMA, YAMACA YASLI KONUTLAR

ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU

L 111

L 122

L 123

L 124

L 125

L 126

J1 TIPI İKİ KATLI KONUTLAR		
PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ

YARI OYMA, YİĞMA, YAMACA YASLI KONUTLAR

ANA KONUT BİLMİ, EPI TABLOSU

J121

J122

J123

J124

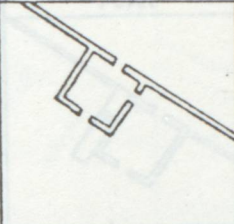
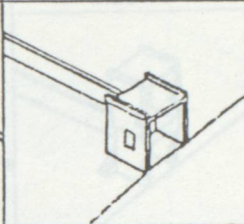
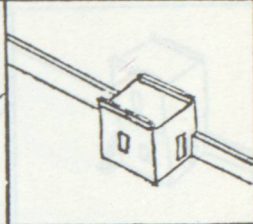
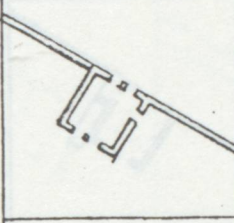
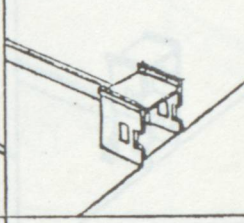
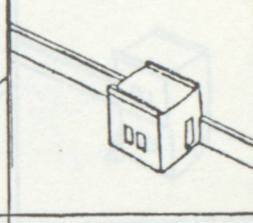
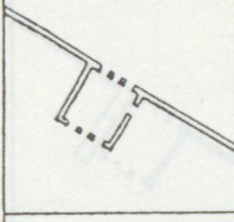
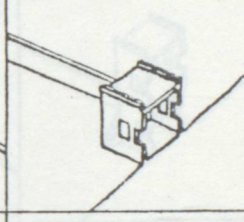
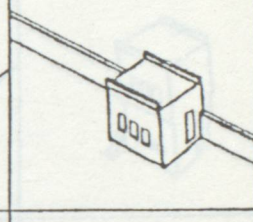
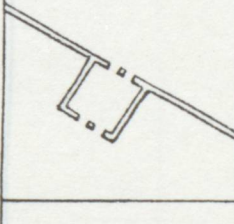
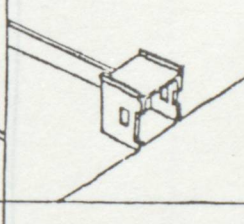
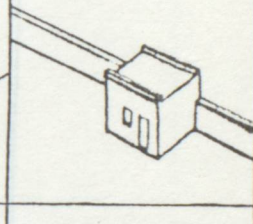
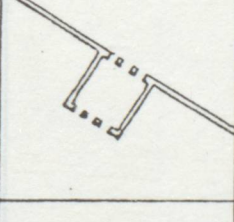
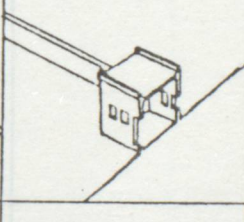
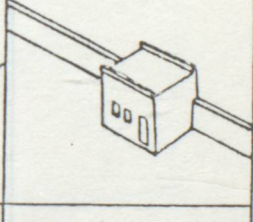
J125

J126

YOLA CEBHELİ YIĞMA KONUTLAR

K1 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR					
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU		YARI OYMA, YIĞMA, YAMACA YASLI KONUTLAR		81	
PLAN	KESİT	GORUNUŞ	K121	K122	K123

YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR

					A2 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR		
					PLAN	KESİT	GORUNUŞ
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU							
							
							
							
							

A2 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR			
PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ	
			A 221
			A 222
			A 223

YOLA CEPHELİ YİĞMA KONUTLAR

ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU

B2 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR		
PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ

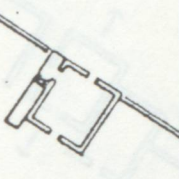
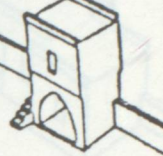
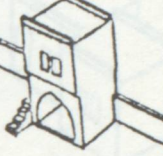
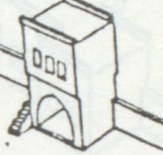
YOLA CEPHELİ YİĞMA KONUTLAR

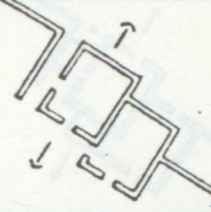
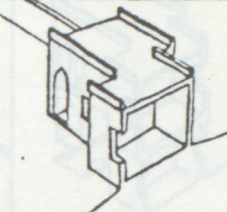
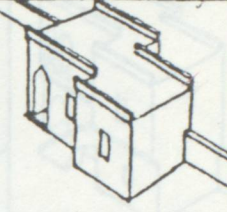
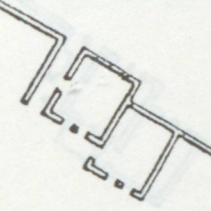
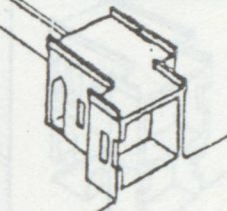
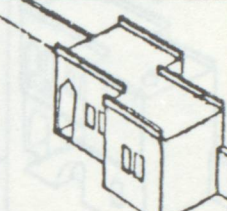
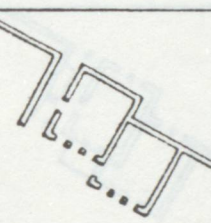
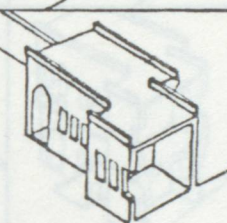
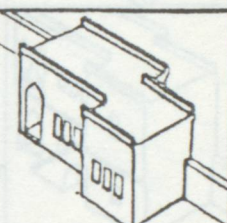
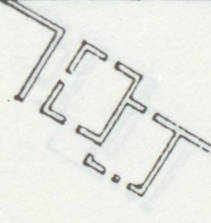
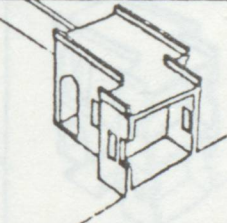
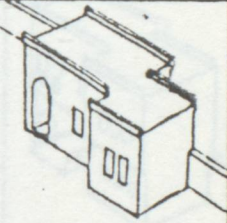
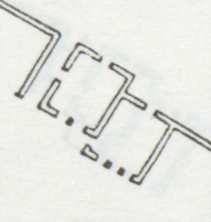
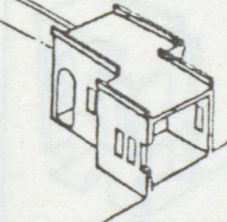
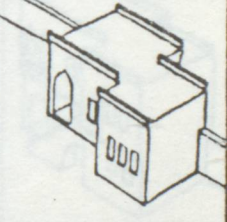
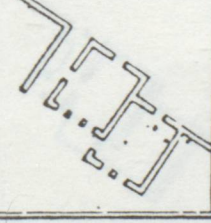
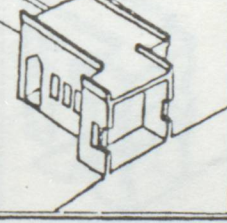
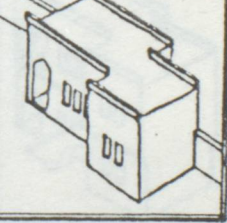
B 211

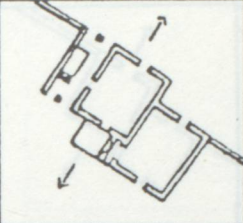
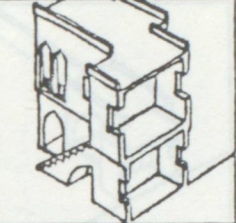
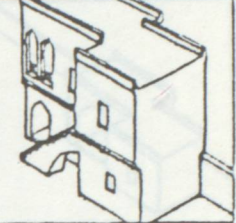
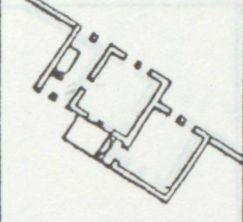
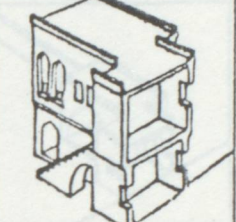
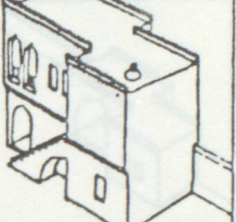
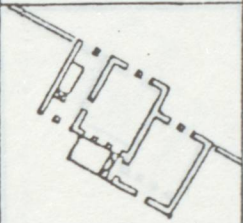
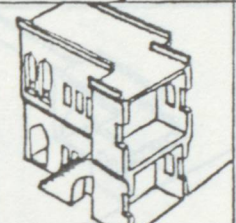
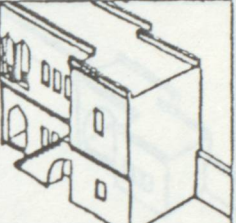
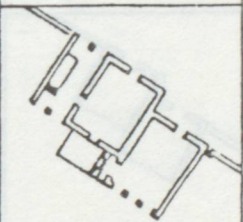
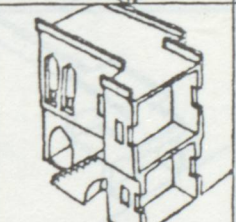
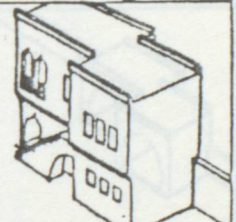
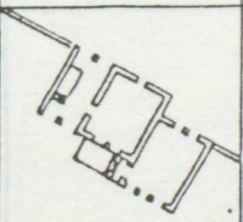
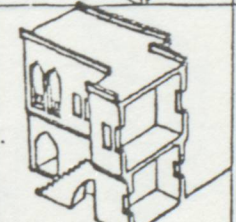
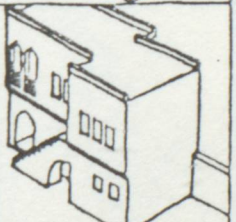
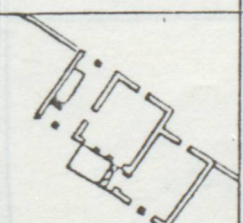
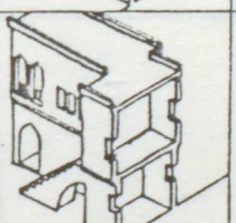
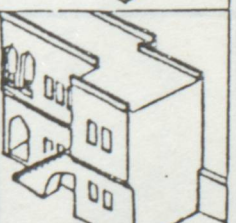
B 212

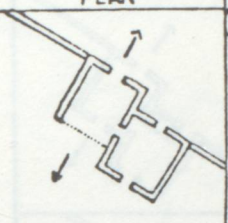
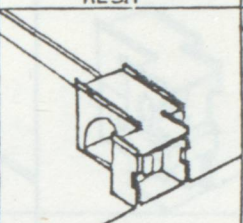
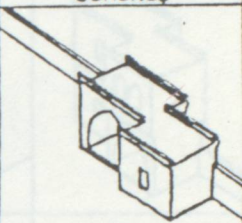
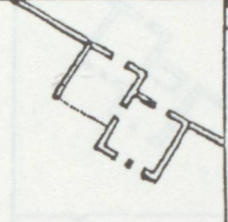
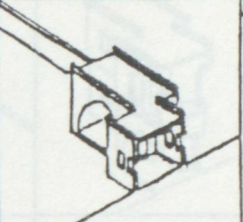
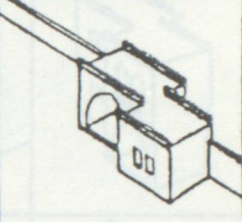
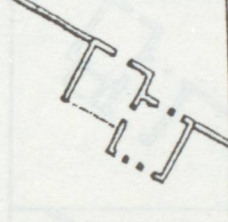
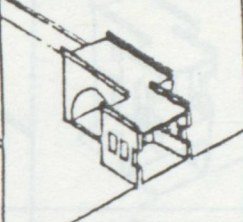
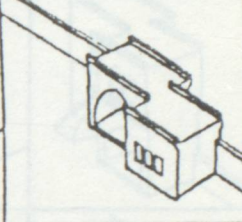
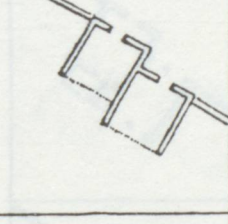
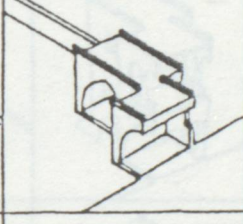
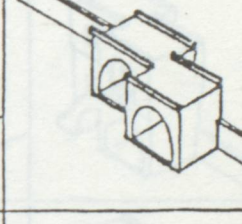
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU

84

B2 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR			PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ
YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR	B 221				
	B 222				
	B 223				
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU					

C2 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR					
		PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ	
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU	YOLA CEPHELİ YIGMA KONUTLAR	C21			
		C22			
		C213			
		C214			
		C215			
		C216			

C2 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR					
YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR					
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU					
		PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ	
C 221					
C 222					
C 223					
C 224					
C 225					
C 226					

D2 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR				
PLAN				
KESİT				
GÖRÜNÜŞ				
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU	YOLA ÇEPELİ YİĞMA KONUTLAR			
	D ₂₁₁			
	D ₂₁₂			
	D ₂₁₃			
D ₂₁₄				

D2 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR					
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU					
YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR					
D 226	D 225	D 224	D 223	D 222	D 221
PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ	PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ

G2 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR		
PLAN	KESİT	GÖRÜŞ

YOLA CEPHELİ YIGMA KONUTLAR

G 211

G 212

G 213

G 214

G 215

G 216

ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU

91

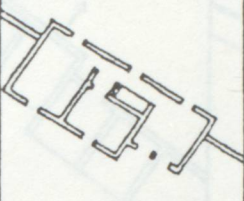
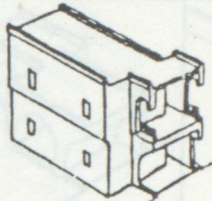
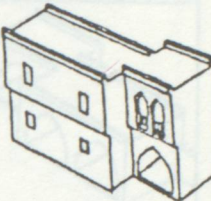
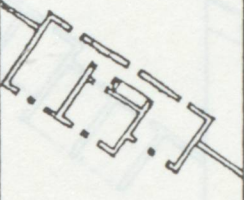
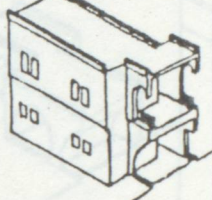
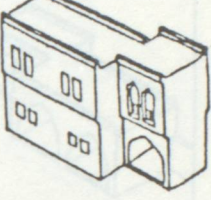
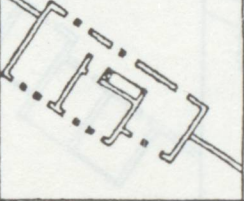
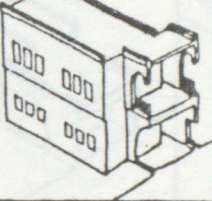
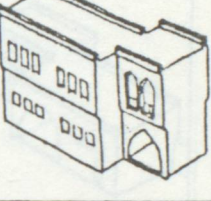
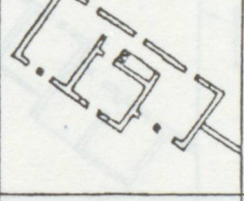
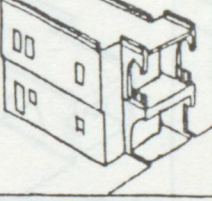
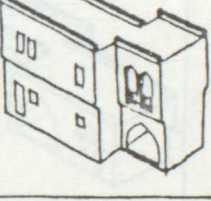
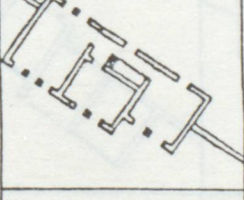
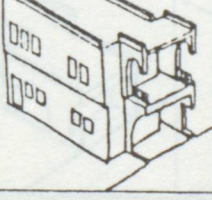
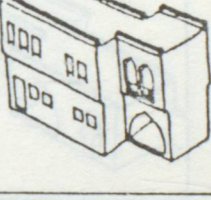
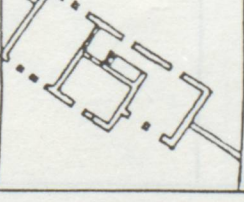
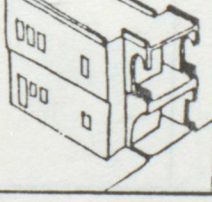
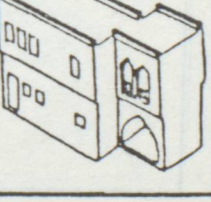
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU		G2 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR		
YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR		PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ
G 221				
G 222				
G 223				
G 224				
G 225				
G 226				

H2 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR		
PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ

YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR

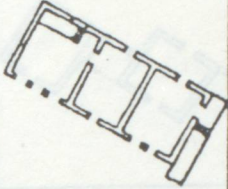
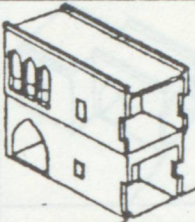
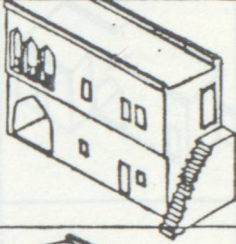
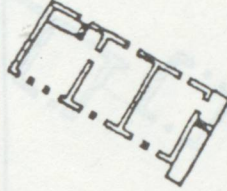
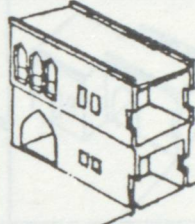
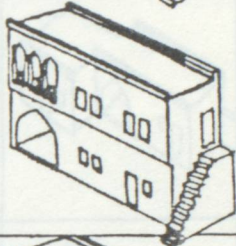
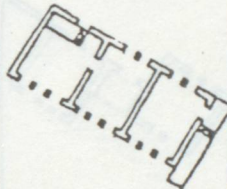
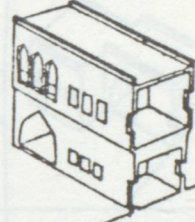
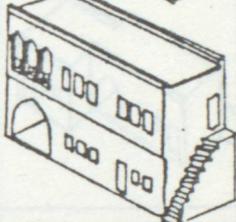
ANA KONUT BİRİMİLERİ TABLOSU

H₂₁₁H₂₁₂H₂₁₃H₂₁₄H₂₁₅H₂₁₆

H 2 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR			PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ
YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR	H 221				
	H 222				
	H 223				
	H 224				
	H 225				
	H 226				
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU					

12 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR					PLAN	KESİT	GÖRÜŞ
YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR							
J 212							
J 213							
J 214							
J 215							
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU							
J 211							

J2 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR			PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU	YOLA CEPHELİ YİĞMA KONUTLAR				
	J 211	J 212			
	J 213	J 214			
	J 215	J 216			
	J 216				

J2 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR		
PLAN	KESİT	GORÜNÜŞ
		
		
		

YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR

J 221

J 222

J 223

ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU

K2 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR		
PLAN	KESİT	GORÜNÜŞ

YOLA CEPHELİ YIGMA KONUTLAR

ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU

K211

K212

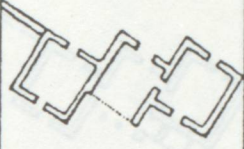
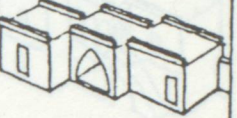
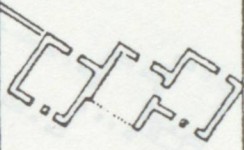
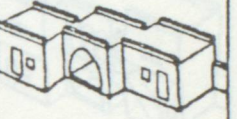
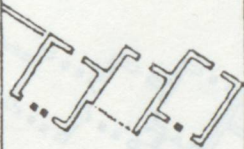
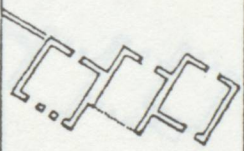
K213

K214

K215

K216

K2 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR					
		PLAN	*KESİT	GÖRÜNÜŞ	
YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR					K 221
					K 222
					K 223
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU					K 224
					K 225
					K 226

L2 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR			
	PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ
YOLA ÇEPHELİ YIĞMA KONUTLAR			
L 211			
L 212			
L 213			
L 214			
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU			

L2 TİPİ İKİ KATLI KONUTLAR		
PLAN	KESİT	GÖRÜNÜŞ

YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR

L 221

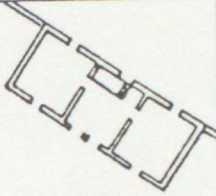
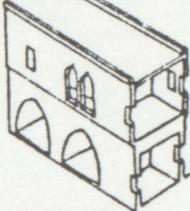
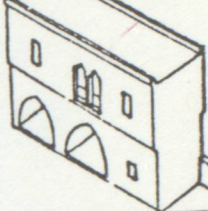
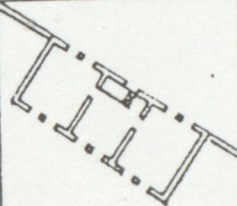
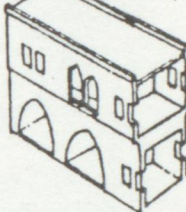
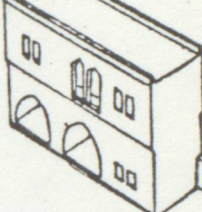
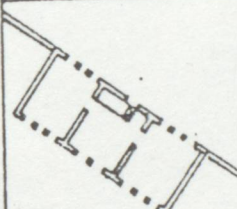
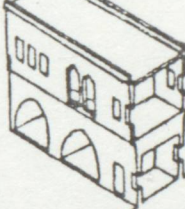
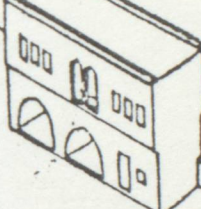
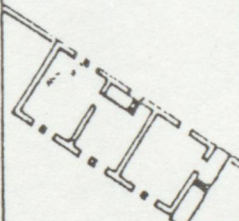
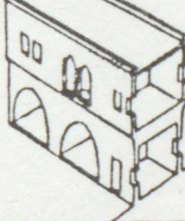
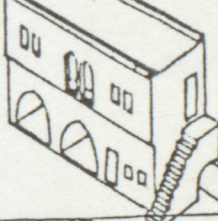
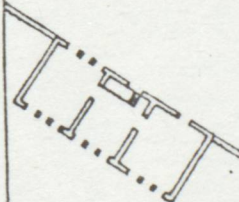
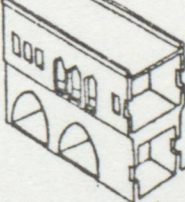
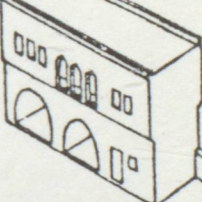
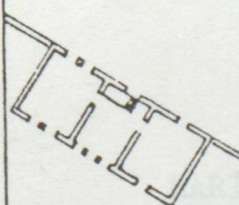
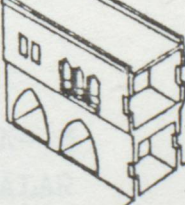
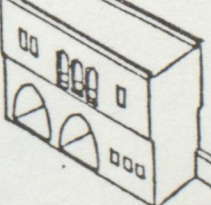
L 222

L 223

L 224

ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU

YOLA ÇEPHELİ YIĞMA KONUTLAR				N2 TİPİ TEK KATLI KONUTLAR		
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU				PLAN	KESİT	GORUNUŞ
N 211	N 212	N 213	N 214	N 215	N 216	

YOLA CEPHELİ YIĞMA KONUTLAR			N2 TİPİ ,İKİ KATLI KONUTLAR		
ANA KONUT BİRİMLERİ TABLOSU			PLAN	KESİT	GÖRÜŞ
N 221					
N 222					
N 223					
N 224					
N 225					
N 226					

KIRSEHIR

EK- 3
HARİTALAR

Kaynak: T.C. Orman Bakanlığı

KIRŞEHİR

ANKARA 192 KM

MUCUR

HACIBEKTAS

Kızılırmak

GÜLŞEHİR

ORTAKÖY

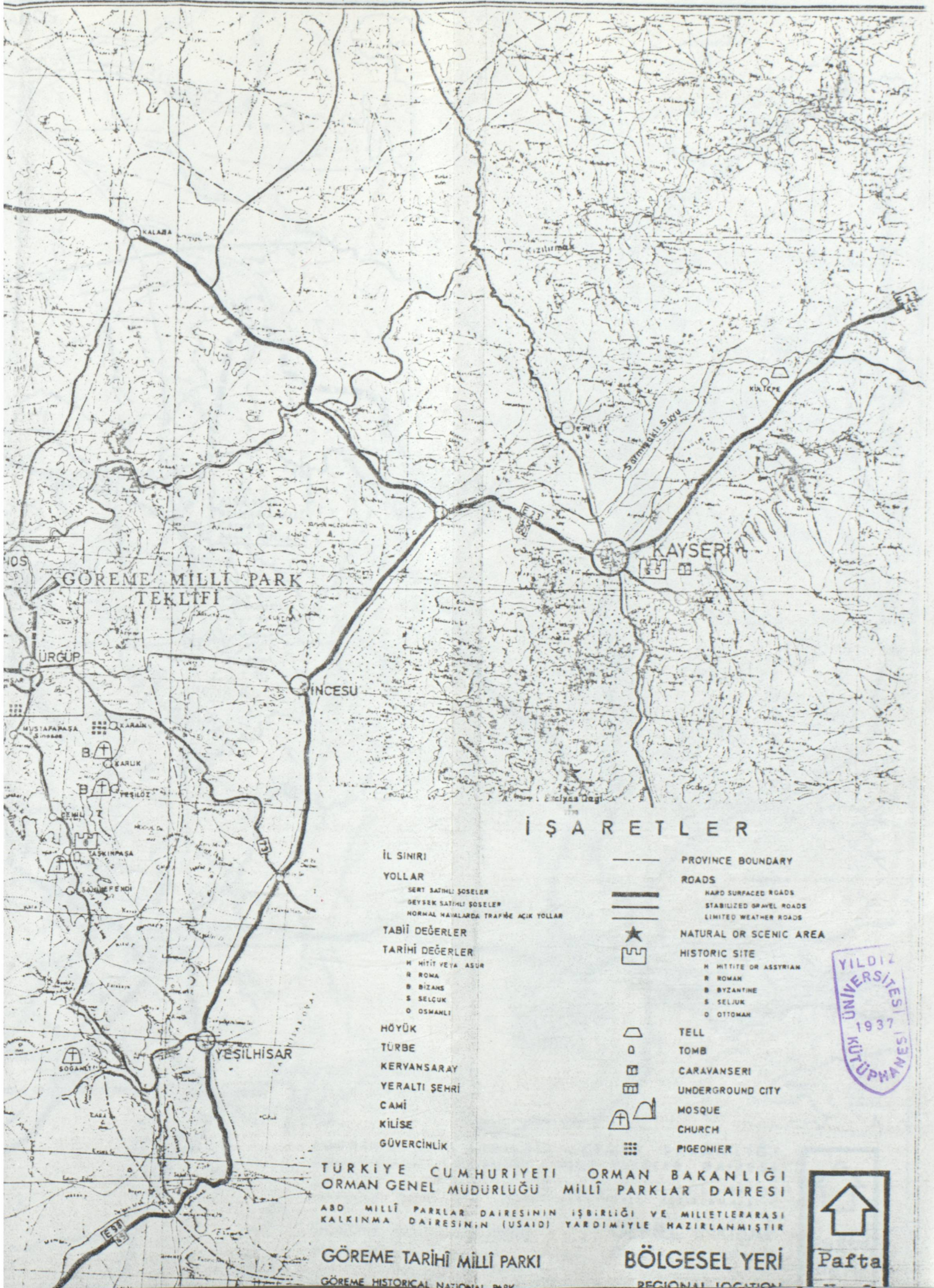
NEVŞEHİR

PAFTA NO.3

KATMAKLI

DEHİRKUZU

KÖLCÜK

MEVCUT OLAN EXISTING	TEKLİF EDİLEN PROPOSED	KALDIRILACAK OLAN OBLITERATE
----------------------------	------------------------------	------------------------------------

MEVCUT
OLAN
EXISTING

TEKLİF
EDİLEN
PROPOSED

KALDIRILACAK
OLAN
OBLITERATE

MUNICIPALITY BOUNDARY

NATIONAL PARK BOUNDARY

ZONE 1 BOUNDARY

NATIONAL PARK
DEVELOPED AREA

DEVELOPED AREA MAPS

MUNICIPAL
DEVELOPED ZONE

ROADS

GRADED ROAD

PAVED ROAD

PARKING AREAS

TRAILS and
DONKEY PA

VANOS

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ORMAN BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLÎ PARKLAR DAİRESİ

ABD MİLLÎ PARKLAR DAİRESİNİN İŞBİRLİĞİ VE MİLLETLERARASI
KALKINMA DAİRESİNİN (USAID) YARDIMIYLA HAZIRLANMIŞTIR

GÖREME TARİHİ MİLLÎ PARKI

GÖREME HISTORICAL NATIONAL PARK

GENEL İNKİŞAF

GENERAL DEVELOPMENT

ÖLÇEK: TAM EBAT 1:25.000

MUNHANI AÇIKLIĞI SOMETRE

Pafta
No:2

İŞARETLER

İL SINIRI	-----	DISTRICT BOUNDARY
İLÇE SINIRI	-----	MUNICIPALITY BOUNDARY
PARK TEKLİFİ HÜDUDU	-----	PROPOSED NATIONAL PARK BOUNDARY
İL YERLEŞME ALANLARI	[Hatched Box]	URBAN AREA
İLÇE YER ZERZE MEYVA	[Hatched Box]	AGRICULTURAL AREA VINYARDS ORCHARDS VEGETABLES
İLÇE YERİ	[Picnic Area Symbol]	PICNIC AREA
MOTEL	[Motel Symbol]	MOTEL HOTEL
İLÇE SAHASI	[Camping Symbol]	CAMPING
İLÇE KAHVE	[Restaurant Symbol]	RESTAURANT
İLÇE İSTASYONU	[Gas Station Symbol]	GAS STATION
İLÇE ARAZİSİ	[Hatched Box]	FEDERAL LAND
İLÇE ARAZİSİ	[Dotted Box]	MUNICIPALITY LAND

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ORMAN BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLÎ PARKLAR DAİRESİ

ABD MİLLÎ PARKLAR DAİRESİNİN İŞBİRLİĞİ VE MİLLETLERARASI
KALKINMA DAİRESİNİN (USAID) YARDIMIYLA HAZIRLANMIŞTIR

GÖREME TARİHİ MİLLÎ PARKI

GÖREME HISTORICAL NATIONAL PARK

ÖLÇEK: TAM EB'AT 1:25000
1.25 0 1.25

ARAZİ KULLANMA

LAND USE

MUNHANI ACIKLIĞI 50METRE
1.25 1.50 1.75KM

Pafta

Not 3

KASIM-1967

MESLEKİ
1118

TOPRAKALTINDAN GEÇEN PİS SU BORULARININ
KURULACAK SUNİ BİR GÖLE AKITILMASI TEKLİFİ
PROPOSE TO DISPOSE SEWAGE IN A STABILIZATION POND

SU KAYNAĞI
ARAŞTIRMA
SOURCE WATER
INVESTIGATION OF

TARIM ZONU

KAMP SAHASI

İKAMETGÂH İNKİŞAF ZONU

TELEFON-ELEKTRİK HATTININ
ZEMİN ALTINA ALINMASI TEKLİFİ
PROPOSE TO REPLACE POWER &
TELEPHONE LINES UNDERGROUND

TARIM ZONU

OKUL ZONU

PARK
İDARE MERKEZİ
ZİYARETİ MERKEZİ
İÇİŞİLER BÜROLARI
YEMEK MAHALLESİ
OTO PARK

VOLLAR

ŞEHİR PARKI

TARIM ZONU

MOTEL ZONU

TA TAMİR ve
BAKIM MERKEZİ

ŞEHİR MEYDANI VE PARKI
DUKKANLAR
PAZAR YERİ
BELEDİYE BÜROLARI
DİNLENME MAHALLESİ
GEZİNTİ YOLU
GİCEK TÂHLARİ

DEPO

KORUMA ZONU

KORUMA ZONU

TARIM ZONU

1118

İÇERİ D

1118

TOPRAKALTI SUYUNUN JEOLojİK - HİDROLOJİK
Rİ NÉTİCESİNDE TESBİT EDİLECEKTİR
WILL DEPEND ON RESULTS OF GEOLOGIC-HYDROLOGIC
GROUND-WATER

İŞARETLER

MEVCUT
OLAN
EXISTING

TEKLİF
EDİLEN
PROPOSED

KALDIRILACAK
OLAN
OBLITERATE

PARK MÜLKİYET HATTI

YOLLAR

TARİHİ PATİKALAR

KEÇİ YOLU

PERİ BACALARI

BİNALAR

SU BORUSU

PİS SU BORUSU

HAVA HATTI

YERALTI HATTI

PARK PROPERTY LINE

ROADS

INTERPRETIVE TRAILS

DONKEY TRAILS

FAIRY CHIMNEYS

BUILDINGS

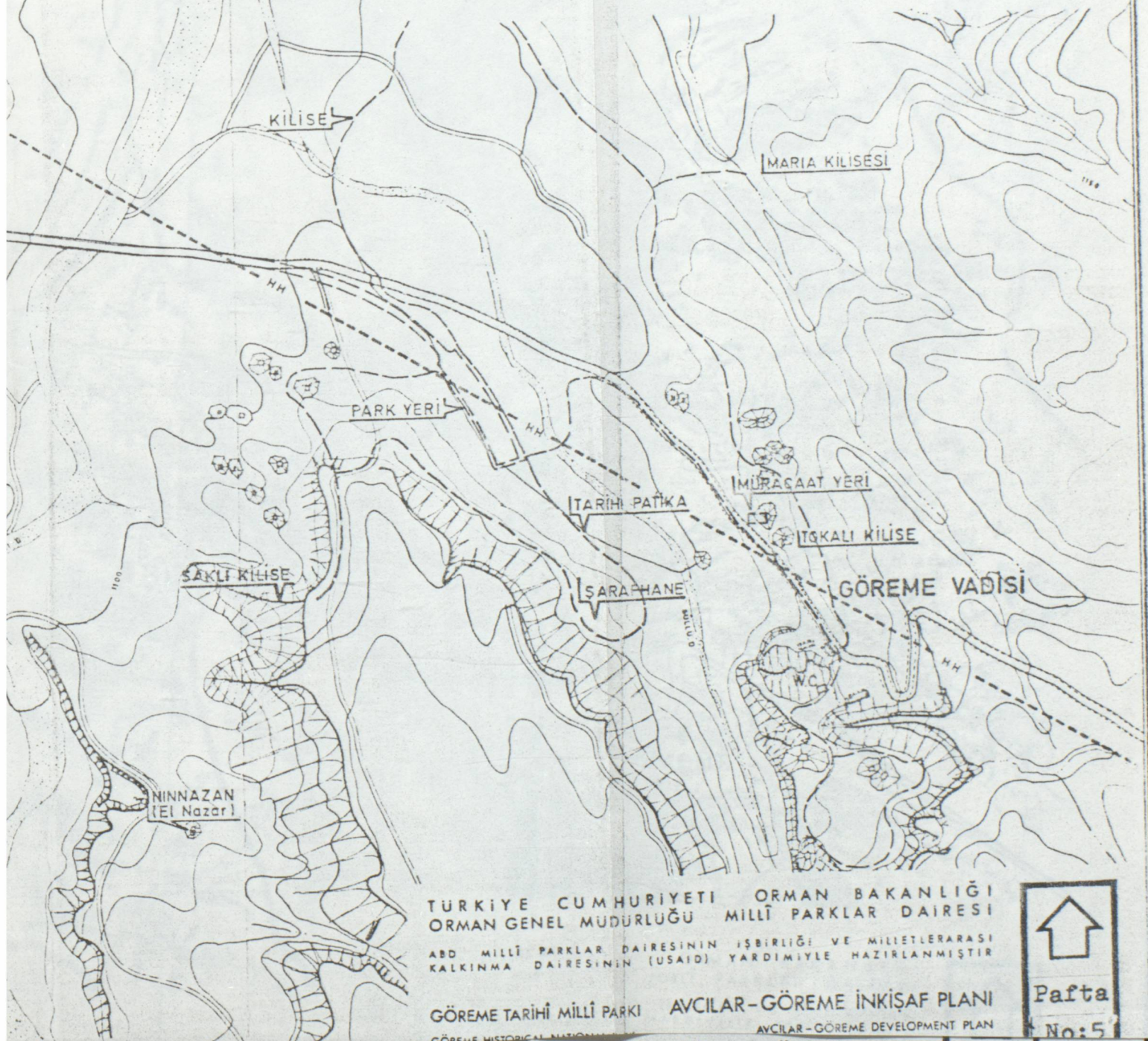
WATER LINE

SEWER MAIN

AERIAL POWER LINE

UNDERGROUND POWER LINE

NOT: NEHRİN YATAĞI, ŞEHİR İÇİNDEN KANAL İÇİLEREK GEÇİRİLECEKTİR. BU KANAL ŞEHİR MEYDANINI KATETTİĞİ YERDE KAMUFLE EDİLECEKTİR.
NOTE: THE STREAM BED WILL BE CHANNELLED THROUGH THE TOWN. THE CHANNEL WILL BE COVERED WHERE IT PASSES THROUGH THE TOWN SQUARE.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ORMAN BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLÎ PARKLAR DAİRESİ

ABD MİLLÎ PARKLAR DAİRESİNİN İŞBİRLİĞİ VE MİLLETLERARASI
KALKINMA DAİRESİNİN (USAID) YARDIMIYLA HAZIRLANMIŞTIR

GÖREME TARİHİ MİLLÎ PARKI

AVCILAR-GÖREME İNKİŞAF PLANI

AVCILAR-GÖREME DEVELOPMENT PLAN

GÖREME TARİHİ MİLLÎ PARKI

AVCILAR-GÖREME ARAZI

KULLANMA ve MÜLKİYET HARİTASI

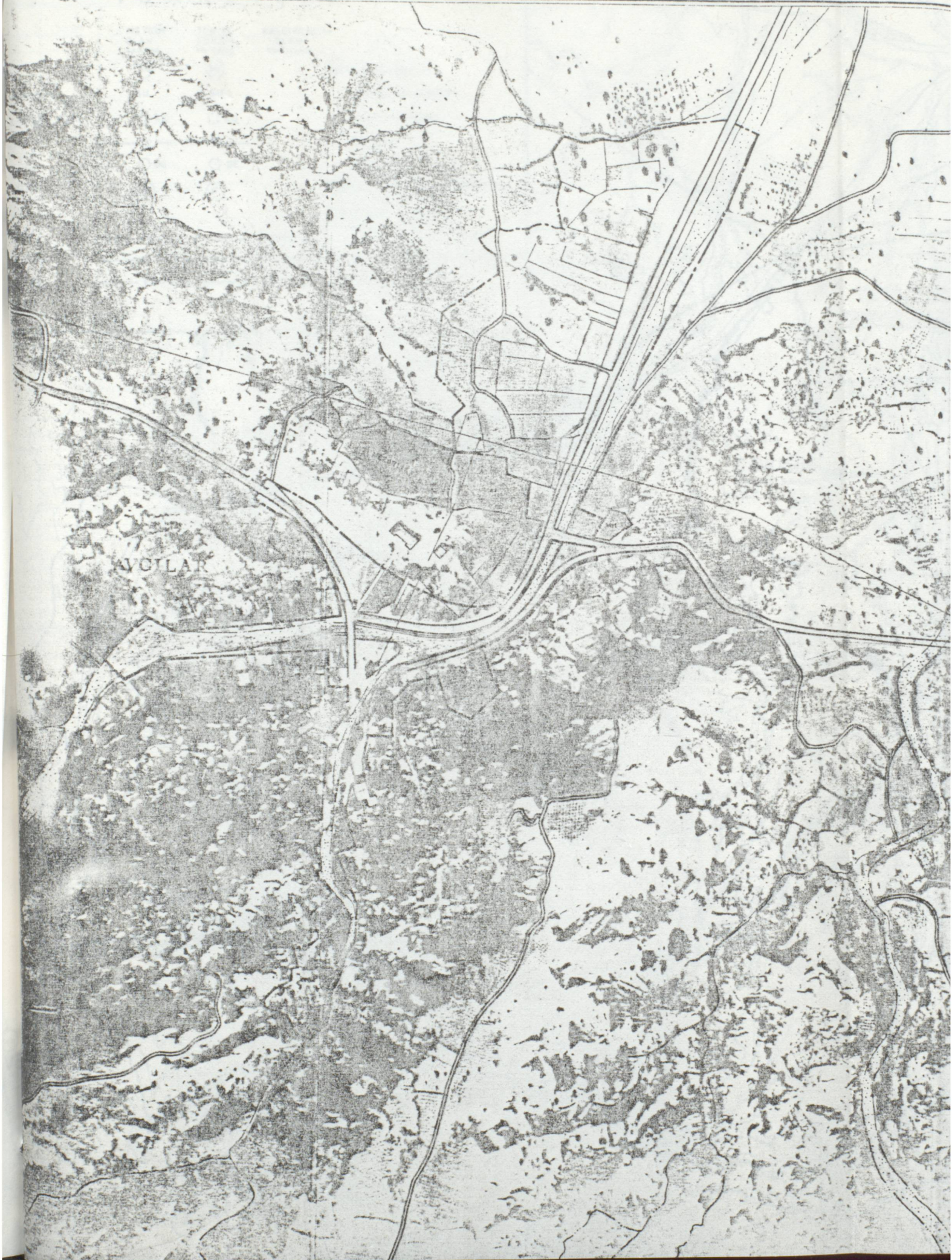

Pafta

No:5

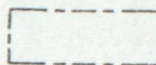
Pafta

AVGILAR

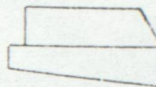
İ Ş A R E T L E R

MİLLİ PARKIN İREKLİ KURULUŞLARI
İÇİN İSTİMLÂKİ ZARURİ GÖRÜLEN SA-
HALARIN HUDUDU.

LANDS PROPOSED TO BE ACQUIRED
BY THE FEDERAL GOVERNMENT FOR
PARK PURPOSES

ŞAHİSLARA AİT SAHALARIN HUDUDU

PROPERTY LINES

BİNALAR

BUILDINGS

HAVA HATTI

ELECTRIC POWER LINE

MEZARLIK

CEMETARY

TARİHİ DEĞERLER

HISTORIC SITE

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ORMAN BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLÎ PARKLAR DAİRESİ

ABD MİLLÎ PARKLAR DAİRESİNİN İŞBİRLİĞİ VE MİLLETLERARASI
KALKINMA DAİRESİNİN (USAID) YARDIMIYLA HAZIRLANMIŞTIR

GÖREME TARİHİ MİLLÎ PARKI
GÖREME HISTORICAL NATIONAL PARK

AVCILAR-GÖREME ARAZI
KULLANMA ve MÜLKİYET HAKKI

Pasta

İŞARETLER

MEVCUT OLAN
EXISTING

(SU)

SU

○ KU

— SU —

○ DE.

(K)

TEKLİF EDİLEN
PROPOSED

(SU)

SU

○ KU

— SU —

○ DE.

(K)

KALDIRILACAK OLAN
OBLITERATE

WATER SYSTEM

SPRING ENCLOSURE

WELL or CAISON

PIPELINE

RESERVOIR

SEWAGE DISPOSAL SYSTEM

ELECTRIC POWER

AERIAL TRANSMISSION LINE

UNDERGROUND TRANSMISSION LINE

TELEPHONE LINE

(PINAR)

KESON KUYU

MUSU

SYON

HATLAR

HATLARI

HATTI

TELEFON HATTI
YER ALTINA AL
PROPOSED TO RELOCATE
LINES OR PLACE THEM U

CAVUŞINI
İNKİŞAF SAHASI
PAFTA NO 00R 10

TAVSİYE EDİLEN TOPRAKALTI SU
KAYNAKLARINI YERLEŞTİRMEK İÇİN
JEOLOJİK, HİDROLİK ARAŞTIRMA
PROPOSED GEOLOGIC-HYDROLOGIC INVESTIGATION
TO LOCATE GROUND-WATER SOURCES

(SU) (K)

AYCILAR

SEHİR

CEVİZLİOLU

KERMİD

YAZI DAĞI

YAZI DAĞI

YAZI DAĞI

İcret Yılı	İsa Yılı	Anadolu Devletleri	Ayrıntılar "a"	Ayrıntılar "b"
	3000	Batı Anadolu	Orta Anadolu Eneolitik Kültürü	Anadolu Şehir Devletleri
		Truva I Kültürü	3000-2800	Akad Krallarının Anadolu Seferi
		3000-2500	Alışar I a Kültürü	3000-2500
			2800-2500	
	2500	Truva Kültürü II		Alaca höyük Mezarları
		2500-2000		2500-2300
			Alışar III Kültürü	
			2300-2000	
	2000		Hititlerin Anadolu'ya Gelmesi	Kapadokya, Asur Ticaret Kolonile
		Truva V Kültürü	~ 2000	2050-1950
		1900		Hitit Kralı Murşil'in Babil Seferi
		Eski Hitit İmparatorluğu		~ 1800
		1650		
	1500	Hitit Tarihinin Karanlık Devri		
		1450		
		Yeni Hitit İmparatorluğu		Hitit Kanun Kitabı ~ 1300
		1200	Hitit Devletinin Yıkılması	Kadeş Muharebesi 1294
			~ 1200	
	1000	Orta Anadolu Frig Devleti ~ 1000		
	900			
	800		Urartu Devletinin Yükseliş Devri	
		900	850-750	
	700	Lidya Devletinin	Kimmerlerin İstilasası	Frig Kralı Midas 738
		Kuruluşu 700	Frig Devletinin Yıkılışı 700	
	600		Kimmerlerin Anadolu'ya İstilasası ~ 652	
		Lidya Devletinin	Anadolu Batı Yunan Şehirleri	
	500	Persler eline geçişi 546/47	Perslerin eline geçiyor 546	
	400			
	300			
	200	Selefkoslar Krallığı		
		190		
	100			
	0	Helenistik Devir ve		
	0	Roma Hakimiyeti		
	100			
	200			
	300			
	400			
	500			
	600	Bizans		
	700	Krallığı		
	800			
	900			
	1000			
	1100	(Malazkird)	1077	
	1200	Konya		
	1300	Selçuklular		
		1307	1300	
	1400	Küçük Beylikler		
	1500			
	1600	Osmanlı		
	1700	İmparatorluğu		
	1800			
	1900			
		Türkiye Cumhuriyeti	1922	

EK-4

ANADOLUDA YAŞAMIŞ UYGARLIKLAR

İ.Ö. 3000-

Kaynak: Akozan, 1977, 61

KAYNAKÇA

- o Arts Of Cappadocia, Publilishers By Nagel, 1971
- o Mimarlık, TMMOB Mimarlar Odası,
 - oo 1974/5, 5-20
 - oo 1982/1, 11
- o İstanbul'dan Göreme'ye Kültür Mirasımız, Milliyet, İst,1982
- o Yapı, Yapı Endüstri Merkezi,İst,
 - oo 1976/17, 54
 - oo 1988/77,27-36
- o Yurt Ansiklopedisi, Anadolu Yayıncılık, 7. Fasikül,İst., 1982-83
- o Ortahisar Araştırma Değerlendirme ve Genel Koruma Projesi, T.C. Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ank.,1975
- o Kapadokya Turizm Yatırım Alanları, T.C. Turizm Bankası A.Ş. Fiziksel Planlama Grup Başkanlığı, Ank.,1986
- o Kapadokya Bölgesi Turizm Envanteri, T.C. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Kayseri Turizm ve Tanıtma Müdürlüğü, 1975
- o Göreme Tarihi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı, T.C. Orman Bakanlığı, 1971
- o Jerphanion, Guilliaume de 1925,Les Eglises Respustres en Cappadoce 5 Vols., Bibliotheque Archeologique et Historique Librairie Orientaliste Paul Geuthner, Paris
- o Mainstone, Rowland J. 1958 Notes on the Roch Ct. Churches of Cappadocia (Especially in the Göreme Neighborhood), İngiliz Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesinde, Ank
- o Budde, Ludwig, 1958, Göreme, Höhlenkirchen in Kappadokien
- o Akı, Altan Konaklama Yapıları Fiziksel Planlaması, Doktora Çalışması, İDMMA,İst, 1969
- o Erençin,Abdullah Kapadokya Yerel Konutlarında Turizme Yönelik Yenileme Çalışmalarına Bir Yaklaşım, Doktora Çalışması, İTÜ, 1979
- o Aksoy, Nihat Ürgüp'te Kentsel Dokunun Gelişimi Korunması ve Yapı Elamanları Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, MSÜ, 1988

- o Orta Anadolu Bölgesi, İmar ve İskan Bakanlığı Planlama ve İmar Genel Müdürlüğü Bölge Planlama Dairesi, Ank.,1970
- o Demir, Ömer Cappadocia Cradle of History, Ank.,1988
- o Küçükerman, Önder Türk Evi, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İst.,1988
- o Hadi, Sevinç Kapadokya Yöresinde Bölgesel Yerleşme ve Mimari Üzerine Bir Araştırma,1969-70
- o Hadi, Sevinç Avcılar Kasabası, Mimarlık ve Sanat, Sayı:10, 1964,25-26
- o Önür Selahattin/ Özkan, Süha Mimarlık, 74/5, 10
- o Benövenli, Cahit/ Burat, Osman Mimarlık, 74/5, 17
- o Naumann, Rudolf Eski Anadolu Mimarlığı, T.T.K. Yayınları, Ank.,1975
- o Sağdıç, Ozan Kapadokya, Turban, Ank.,1987
- o Nevşehir il Yıllığı,
 - oo 1968
 - oo 1973
- o Bozkale, Faruk Konaklama Tesisleri Fiziksel Planlaması, YÜ, Yüksek Lisans Tezi, İst,1988
- o Turizm Teşvik Kanunu
- o Göreme Kılavuzu, Turing Türk Otomobil Kurumu, İst.
- o Şanin, A./ Parlak, S., Avcıların Morfolojik Yapı Çalışması, ODTÜ-Ş.B.P. Böl.,Ank.
- o Berphanion, Cappadocia Arte, Encyclopedia Treccani, Roma, 1929-36, 884-886
- o Thierry, J.M./ N.Nouvelles Eglises Rupestres de Cappadoce, Paris, 1963
- o Clemens and Gunda Holzmeister/ Fahrner, Rudolf The Face of Anatolia Caves and Khans in Cappadocia, MSÜ Kütüphanesi
- o Gabriel, Albert Niğde Türk Anıtları,Ank.,1962
- o Thierry, Nicole/ Michel New Rock-Cut Churches of Cappadocia Alman Arkeoloji Kütüphanesi, İst.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ercan Koç
Doğum Yeri ve Yılı: Erzincan 1962
İlköğrenim : İst. Şişli-Gürsel İlkokulu 1969-1974
Ortaöğrenim : İst. Kabataş Erkek Lisesi 1974-1981
Yükseköğrenim : Yıldız Üniversitesi- Mimarlık Fakültesi
Mimarlık Bölümü 1982-1986

Mesleki Çalışmalar: 1984-1985 Maya İnş. A.Ş. Mimari
Büro Elamanı

1985-1986 Partem A.Ş. Mimari Büro
Elamanı

1986 Yılından beri Yıldız Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Pl.
Şehircilik Anabilim Dalı Şehir Planlama
Bilim Dalından Araştırma Görevlisi

